Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Rabani Mauri in librum Numerorum comm. libri IV. - Cod. Aug. perg. 115

Hrabanus <Maurus>

[Reichenau], [9.-10. Jahrh.]

urn:nbn:de:bsz:31-57246

Visual Library

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

138
I
130

1.

HUNC LIBRUM CONTULERUNT EXCEPTO RABANI ABBATIS LUPUS ET GEROLFUS ET IN QUANTUM PERMISIT ANGUSTIA TEMPORIS PRO CAPTU INTELLEGENTIAE CORREXERUNT.

Numerorum librum multiplicib; mysteriorum obscuritatibus Inuolutum scorum patrum sententiae produnt. quia ibi numerus filiorū israhel mistice discribitur. & singularum tribuum castra metatura circa tabernaculum testimoni ad formam scē aecclesię refertur. Ubi leuitarum in ministerio dī distributio. atq; oblatio principum secundam conuenientiam deuinorum sacramentorum prefiguratur. Nouissime quoq; post plurima diuersarum rerum atq; effectuum explicita mysteria omnium mansionum ab aegipto usq; ad terram repmissionis in quibus israhelitę transeundo castrametati sunt. catalogus enumeratur. ut nobis demonstr& qualiter de aegrpto spītali egressi p rubrum mare atq; heremum uastissimā psentis scli debeamus ad repmissam in caelis patriam pperare. Sed q. hec tibi scē fr frechulfe nro labore postulasti spītali int̄ ptatione exponi. post primam excusationem qua me a tanto onere apud te absoluere nolui. ne forte in obedientię nota inurerer studio pceptis tuis parere. & scorum patrum sententias ad hoc opus undiq; colligere. Ubi quoq; minus elucidatū eorum sententias uel ptermissum non p eorum ignorantia sed forte p occupatione aliqua reperi. celesti gratia confidens quę aperit os mutum & linguas infantiū facit ēē disertas. temptaui pleraq; iuxta eorum sensus uestigia inserere. Non tamen latenter ne forte p fraude furti arguerer. sed manifeste ea agnominis mei pnotatione depinxi. sicut & in aliis opusculis nris iam me fecisse recordar. Ut scir& lector qua securitate patrū dicta legere poss& quantaq; cautela nra rimari deber&. Si aut aliqua eorū quę posui lectorē offenderint quasi non rite plata. magis infirmitati atq; inperitiae meae deputet. quā psumptioni seu malitię. Eaque diligenter examinans si sanę fidei uiderit concordare non timere puilitate locutionis ea rephendat. Si aut alicubi me errasse in sensu dephenderit ueniā apud clemtissimum iudicem caritatis instinctu admonitus mihi impetrare festin&. quē nihil infirmitatis humanę lat&. qui & iā nras infirmitatis in se suscipere & egrotationes portare sanguinemq; suū ptiosissimū p remissione peccato

rum nr̄orum effundere dignatus est. ut qui nr̄is meritis non potuimus. ꝑ ip
sius gr̄am saluaremur. Te aut̄ uenerande pat̄ sicut cor rectorē in neces
sariis. ita defensorem habere uolo in rep̄hensionib. sup̄fluis. Deꝑcor ergo
ut fragilitatem meā orationib. apud altithronū adiuues. quatinus me in
hac p̄senti uita scuto fidei suę munitū aliquid semꝑ sui seruitii explere
faciat. & p̄ egressum animę de corpore in sua p̄sentia iubeat uitā ꝑcipere
&ernā. Os omnipotens auctor & reparator salutis nr̄ę longo tempore
ad multorū ꝓfectū te conseru& incolumen atq. in fine sc̄orum coetui in
sertū &ernę glorię faciat ēē consortem.

Incipiunt capitula libri imi.

Sermo dn̄i ad mor sen de numerandis. xii. tribubus & de principibus sin
gularum tribuum quid spiritaliter significent. [nii constituendis.
De non numerandis leuitis cum filiis irl̄ sed sup̄ tabernaculum testimo
De castris filiorum irl̄ ꝑ gr̄rū tabernaculi foederis quid spiritaliter
in ęclesia dī significent faciendū.
De filiis aaron & ministerio eoꝝ similit̄ & de leuitis atq. obsequio eoꝝ.
De leuitis quomodo ꝓprimogenitis filiorū irl̄ dn̄s eos tulit administe
rium tabernaculi sui.
De seruicio filiorū ca ath ministerio dī.
De eiciendo leproso a castris.
De peccatis neglegentie expiandis & de pricmiis sacerdotum.
De lege zelotipię.
De ritu nazarei & oblatione eius.
Vbi dn̄s iub& quomodo benedicantur filii irl̄ [bus ad seruitiū tabernaculi.
De oblatione principū irl̄ hoc ē. sex plaustris tectis cū duodecim bu
De oblatione ducū populi israhelitici & dedicatione altaris dn̄i.
De candelabro & lucernis eius.
De purificatione leuitarum.
De leuitis ꝓprimogenitis filiorū irl̄ in ministeriū dn̄i suscipiendis.
De ordine leuitarū quando ministri sint & quando custodes uasoꝝ fiant.

Incipit liber primus.

3.

LOCVTVS QVE EST DNS AD MOVSEN IN DESERTO SINAI

In tabernaculo federis prima die mensis secundi anno altero egressionis eorum ex egrpto dicens. Iuxta finem exodi ubi de erectione tabernaculi narratur ita scriptum est. Igitur mense primo anni secundi in prima die mensis collocatum est tabernaculum. erexitq. illud moyses & rl. & nunc in capite numerorum ita positum est. Locutusq. est dns ad moysen in deserto sinai in tabernaculo federis prima die mensis secundi anno altero egressionis eorum ex egrpto. Ubi notandum qd in duodecima mansione idest in solitudine sinai. ubi moyses ascendit ad dm. descendit q. dns in monte sinai dans legem populo suo. ibi fabricatur tabernaculum. ibi pcipitur uarietas hostiarum. uasorum diuersitas. indumenta pontificis. sacerdotum ac leuitarum cerimoniae. ibiq. enumeratio populorum leuitarumq. & p singulas tribus populi distributio. oblationes quoq. principum. & rlq. sacramenta in hac mansione discripta sunt. Sed eodem anno lic & non eodem mense quo erectum est tabernaculum numerus filiorum irl discriptus est. Quid autem significat annus secundus uel mensis secundus anni secundi. nisi tempus noui testamenti qd p aduentum xpi passionem & resurrectionem eius usq. ad finem mundi p tingit. Post collocatum enim p gratiam xpi baptismum In quo de spitali aegrpto submerso uero pharaone egressi sumus. reliquum tempus necesse est ut in nouitate uite ambulemus. & ad terram repmissionis tendentes in deserto sinai hoc est in conflictu temptationum commorantes. carnis incentiua superare nitamur. Sinai quippe Int ptatur rubus. quo significatur aecclesia in qua nobis apli pdicant. & spitale proelium contra nequitias spitales nobis gerendum est. Ibiq. loquitur dns ad moysen. quia legem instituit ad instructionem credentium hoc est spitalium israhelitarum. Tollite summam uniuerse congregationis filiorum irl p cognationes & domos suas & nomina singulorum quicquid sexus est masculini a xxmo. anno & supra omnium uirorum fortium ex irl. & numerabitis eos p turmas suas tu & aaron. eruntq. uobiscum principes tribuum ac domorum in cognationibus suis. Diuinis numeris

ad.

4.

non om̄s digni sunt. sed certis quibusq. p̄rogatiuis designantur hi qui in tranu
merum d̄i debeant conp̄hendi. Huius aut̄ rei euidens indicium contin&
liber hic qui inscribitur numerorum. In quo refertur quod ex p̄cep
to d̄i neq. mulieres deducantur ad numerum. femine sine dubio in
firmitatis obstaculo. neq. seruorum quisq; ut puta uita moribusq.
degeneres. sed ne egr̄ptiorum quidem ullus ex his qui erant admix
ti numeratur. p̄fecto ut alienigenae & barbari. sed soli numerantur
israhelite. Et isti non om̄s. sed a xx annis & supra. Et nec sola aetatis ha
betur obseruatio. sed queritur si & aptū bellis robur ostendat. Designatur
& eñi p̄uerbum d̄i ut numeretur om̄is qui p̄cedit in uirtute. Non ergo so
la aetas sed uirtus in israhelita requiritur. Puerilis aetas non numeratur.
nec apta diuinis calculis ducitur. nisi forte primogeniti sint aut sacerdo
tali uel leuitica stirpe descendant. isti soli in pueris adducuntur ad nume
rum. Feminarum uero nulla prorsus adducitur. Et q̄d uidetur. possunt
hec uacua ēē mysteriis. sed hoc solum p̄curasse creditur sp̄s sc̄s qui haec scri
benda dictauit. ut sciremus qui tunc in illo populo numerati sint & qui si
ne numero manserint. & quis dabitur ex hoc p̄fectus his qui sacris uolumi
nibus gestiunt erudiri. Quid eñi p̄dest ista didicisse. aut quid anime con
fertur ad salutem si sciat quod pars aliqua populi numerata ē in deserto pars
uero innumerata derelicta est. Si uero sequentes pauli sententiā legē
sp̄i talem ēē credamus. & sp̄i taliter que contin& audiamus. ingens p̄fec
tus anime in his que scripta sunt apparebit. Docet enim p̄sens lectio quid
sit transcendere puerilis aetatis insipientiā. si desiero paruulus ēē sensibus
& uir effectus deposuero que sunt paruuli. Si in quā effectus fuero iuue
nis & talis iuuenis q̄ uincā malignū. aptus uidebor his de quibus scriptum ē.
om̄s qui p̄cedent in uirtute irl̄. & dignus numeris diuinis conputabor.
Donec aut̄ inest alicui nr̄m uel puerilis & lubricus sensus. uel feminea &
resoluta segnities. uel egr̄ptios gerimus & barbaros mores. haberi apud d̄m
in sc̄o & consecrato numero non meremur. Innumeri enim apud salomonē
dicuntur ēē qui pereunt. numerati aut̄ om̄s qui saluantur. Et uis tibi os
tendā quia sc̄oꝝ numerus habetur apud d̄m. audi quomodo de astris qui
dē celestibus dicitur ad dauid. Qui numerat multitudinē stellarum.

5.

&omnibus eis nomina uocat. Saluator uero non solum discipulos suos elec
tos sub numero statuit. uerum & capillos capitis eorum dicitur ee nume
ratos. Ait enim. Uri aut capilli capitis numerati sunt. In quo utiq; non illos
dicebat capillos esse numeratos qui uel ferro adtonderi & pici solent.
uel temporis aetate defluere ac perire. sed illi capitis capilli apud dm
numerati sunt. qui immarcescere erant. quibus inera & uirtus spūs sci adp
sternendos alienigenas. Uirtutes ergo animi & multitudinem sensuum
qui de principali mentis tamquā de capite apostolorū producebantur.
capillos capitis apellauit. Sed in hec pexcessum quendā deuimus. nunc ad
propositum reuertamur. Et locutus inquit dns ad moysen in deserto sinai
illa scilicet & oma que superius compendiosa narratione conprehendimus.
ubi preceptur numerari. xxxta annis & supra hos qui procedit in uirtute irt:
siquis ergo procedit ipse in uirtute numeretur. Et non in quali cumq; uir
tute. id est non egyptiorū uirtute. neq; massiporū. neq; ingrecorū. sed
in uirtute irt ipse numeratur apud dm. Est enim uirtus animi quam
grecorū philosophi docent. Sed hec non pertinent ad numerū di. Non enim
pdo. sed pgloria exercetur humana. Est & assyriorū uirtus uel chaldeo
rū. que astrologie studis predicatur. Sed non est ista uirtus israhelitica. &
ideo non pertin & ad dm. Est & egyptiorū uirtus mea quā dicunt secreta sa
pientia. Sed hec non adiungitur ad calculū di. Sola apud dm uirtus israhe
litica numeratur. hoc est illa uirtus que ado docetur. que p scripturas
diuinas discitur. que p fidem euangelicā & apostolicā traditur. Et ideo
dicit ut illi soli numerentur qui pgrediuntur in uirtute irt. Sed & illud
consideremus quid est qd nostatim ut egressus est de egypto populus nu
meratur. Adhuc enim persequebatur pharao. Sed nec cū mare quidem ru
brū transiens uenisset & in desertū dicitur numerari. Non dū enim temptati
non dū abhoste fuerant impugnati. Confligunt aduersū amalech & un
cunt. sed ne tunc quidem numerantur. Non enim sufficit ad perfectionem
tendenti una uictoria. Manne accipiunt cibū & aque poculū de sequenti
hauriunt petra. sed neq; tunc numerantur. Non dū enim in his eaque nu
meris apta dicuntur adoleuerant. Tabernaculū testimonii construitur.
sed ne in hoc quidā numerandi populi tempus aduenit. Lex promulgatur

6. apud dm̄. Vt inter scās tribus annumerari dignus habearis

sacrificiorū mos traditur · purificationū ritus docetur scīficationū leges
& sacramēta conduntur · Describe hec o auditur in corde tuo dupliciter
& triplicīter · Uide quanta tibi transeunda sunt · quanta toleranda · quot
pfectionibus · quot temptationibus · quot plus pugnandū ē tibi & uincen
dū · ut possis addiuinū numerū ptinere · ut inconputo aliq̄ habearis · ut ui
sitari possis & pdi sacerdotes aaron & moysen numerorū censibus scribi ·
Suscipienda ē tibi primo lex di & lex sps sci · offerenda sacrificia · explende
purificationes · pagenda cunctaq̄ lex sps docet · ut possis aliquando ad israhe
liticū numerū ptinere · Ego adhuc amplius aliquid intueor in hoc nume
rorū libro mysterii · Ratio enī tribuū & distinctio ordinū · societas famili
arū · atq · ordinatio cuncta castrorū · ingentiū mihi sacramentorū pdit in
dicia · apostolo nobis paulo spitalis intellegentie semina respargente · Et
age iam quid omnis hec numerorū ratio · quid ordinū diuersitas intelle
gentie mystice contineat uideā · Expectatio certa nob ē resurrectionis mor
tuorū · cū hi qui uiuunt qui reliqui sunt non puenient in aduentu xpi eos
qui dormierunt · sed simul cū illis iuncti rapientur in nubibus obuiā xpo
in aera · trem scilicet huius loci corruptelā & mortis habitacula deseren
tes · siue aliqui eciā ad paradisū aut ad aliqua que lib & ex multis mansi
onibus que apud patrē sunt transferendi loca · Diuersitas aut trans
lationis & glorie ex meritis sine dubio & actibus unius cuiusq · pstabit ·
& erit unus quisq · in eo ordine quē sibi gestorū merita contulerint · sicut
& idē paulus ptestatur dicens de resurgentib · Unus quisq · aut in suo
ordine · Nunc aut accedit in resurrectione · ut unus quisq · aut tribu
ruben spi talib · indicus ascribatur · ob hoc pfecto qd aliquid in morib ·
aut actib · aut uita ipsi ruben simile & consanguineū habuit · Alius aut
in tribu symeon · fortassis pobedientia · Alius in tribu leui credo qui be
ne pfuit sacerdotio · uel qui bene ministrans gradū sibi bonū adquisi
uit · Alius in tribu iuda · non dubito qd is qui regios sps gessit & bene
rexit populū qui intra se est · sensū scilicet mentis & cogitationū cordis ·
Sed & singulis quibusq · tribubus unusquisq · sociabitur phis que ad unā
quāq · earū uel in actib · cognata uel in morib · habuit · Erunt ergo huius
modi quidā ordines in resurrectione mortuorū · sicut designat apos

7.

tolus. Quorũ ordinẽ tr̃pus inhoc libro & figura p̃formari mihi uidetur.
Hec anb generalit̃ indicata sint uolentib. totius sacri huius uoluminis continenti
am mr̃sticã breuit̃ conp̃hendere. ut ex his intellegentię sp̃italis occasione sus
cepta unusquisq. & inreliquis similẽ aut eciã sicui amplius d̃s reuelat su
periorẽ & excelsionẽ p̃sequatur indaginẽ. Sed ne uideamur ipsas signifi
cationes tribuũ ac nomina principũ intacta p̃terire. quia non minima
mr̃sterii intellegentia in eis lat&. & in pluribus locis istius libri haec
eadẽ repetuntur. interp̃tatis eorũ nominib. quid mr̃stice significent
speciali discriptione breuit̃ adnotare curauimus. De tribu inquit
ruben primus erat elisur filius sedeur. Ec celex & sacerdotiũ sp̃itali cen
su adnumerant primatũ ęcclesię & officia singulorũ quia iuxta id qd̃
in lege dn̄i continetur p̃sacerdotũ uerorũ ministeriũ omnis ordo ęcle
siasticus disponi deb&. Nam ruben qui p̃genitus ẽ israhelis qui interp̃ta
tur uidens filius uel uidens in medio. tr̃pũ potest habere primitiuę ęcle
się quę fuit inhierusalẽ. quã ipse saluator tempore incarnationis suę
in apostolis suis primũ fundauit. Ipsum eñi significare potest elisur id est
pater meus fortis. quia ille merito fortis apellator de quo p̃phetauit.
rex glorię dn̄s fortis. dn̄s potens in p̃lio. Iste ergo ruben sub tali principe
constitutus uidet filios. cũ credentiũ numerũ ad se confluere largiter
conspicit. Unde in actib. apostolorũ uno die p̃dicante petro circit̃ triami
lia baptizati commemorantur. Et paulo post in eodẽ libro ita scriptũ ẽ.
Multitudinis aut̃ credentiũ erat cor unũ & anima una. & itẽ. Magis aut̃ in
quit augebatur credentiũ in dn̄o multitudo uirorũ ac mulierũ. Potest
& generalit̃ princeps trib. ruben eos significare qui in medio fr̃m con
uersantes subditorũ sibi bene curã gerunt. & sermone simul atq. ex
emplo bene incedentes. cupiunt habere plures imitatores. quos in fi
liorũ loco ad militiã d̃i nutriant. In hac ergo tribu id est sp̃itali ruben elisur
qui int̃p̃tat̃ ut diximus pat̃ m̃s fortis siue pat̃ m̃s coangustans & ẽ filius se
deur qui int̃p̃tat absconditus principatũ ten&. quia is qui auctoritatẽ magis
teri bene utitur ac paterna disciplina subiectis rite p̃est. & hoc non ad laudẽ
humanã forinsecus quęrendã. sed in abscondito cordis ad gloriã d̃i totũ intrin
secus agit. recte princeps tribuũ ac domorũ incognationib. suis eẽ describitur

quia tam coniugatorū quā etiā celibū tam uirorū quā etiā mulierū in utroq. sexu
& in omni etate curā gerens secundū uoluntatē dī regiminis ordinē rite seruare
M. 5. nouit. In tribu quoq. simeon princeps erat salumiel filius suri saddai. Et quid in
simeone qui intrpretatur ex auditio. Nisi deuocio ecclesie de gentib. exprimitur
de qua dns ꝑ ꝓphetā dix. Populus quē non cognoui seruiuit mihi in auditu auris
oboediuit mihi. In hac ergo dominatur salumiel idē pax mea ds cū redemptor nr
qui secundū apostolū ē pax nrā & fecit utraq. unū. & iuxta esaie uaticinū multi
plicabitur eius imperiū & pacis non erit finis. signa potentie sue ꝑ fideliū uoces
& opera mea cotidie demonstrat. Itē in simeone generalit omīs oboedientium
ordo signatur. horū ergo princeps ē salumiel qui latine resonat retribuens mi
hi ds. uel ut supra posuimus pax mea ds. Filius q. est suri saddai idē continentis
abre. cū ille qui iustā retributionē dī erga omīs cogitat corde pacifico tranquil
lā uitā agens. quā humilitas uera & timor dī generant in coetu fideliū omī ue
neratione dignus apparet. quia iuxta ueritatis uocē. omīs qui se exaltat humi
liabitur. & qui se humiliat exaltabitur. Tales igitur omnē intentionē suam
ad dō placendū conuertunt. eiusq. magisterio secundū id qd in scripturis sacris
continetur parere sē fidelitaliter ꝓmittunt. dicentes cū ꝓpheta. Ad te leuaui
5. oculos meos qui habitas in celo. Ecce sicut oculi seruorū usq. donec misereat nri.
M. In tribu iuda princeps erat. naason filius aminadab. Iudas ergo de quo reges ori
ebantur & intrpretatur confessio siue laudatio. populū ecclesiasticū significat.
cuius populi caput ē leo de tribu iuda radix dauid. ipse uidelic & dns xps.
Et bene ille populus confessio siue laudatio nuncupatur. quia uera con
fessio sacre fidei siue laudatio idē ꝑdicatio recta n̄ nisi in ecclesia catholi
ca ē. Naason ergo qui intrpretatur serpentinus uel auguriū & est filius
aminadab populi uidelic & spontanei. merito ipse saluator intellegit
de patri archis dō utiq. deuotis famulis ꝓgenitus. qui ꝑ mortē destruxit
eum qui habebat mortis imperium. id est diabolum. Nam in serpente unde primum
mortis causa. hoc ē peccatū in ꝓto plasto parentes nros ꝓcessit. mors ipsa figurata ē.
Deniq. mors xpi & scāe crucis misterium ad salutē credentiū praeparata sunt. Unde
ipse dns in euangelio ait. Sicut moyses exaltauit serpentē in deserto. ita exaltari opor
tet filium hominis. ut omnis qui credit in ipsum non pereat. sed habeat uitā aeternā.
Possunt & iudae nomine censeri omīs qui recte inuocant nomen dni. & nec sensu

nec inuerbo dissentiunt anorma fidei catholicae. Horum merito iuda ſon princeps est. 9.
id: ille qui non solū aliis praedicando documentum prębet. sed etiam uirulenta uitioꝝ
uicula corpus suum castigando insemet ipso interficere satagit. secdm illud apti.
Castigo inquit corpus meū & seruituti subicio ne forte alios p̄dicans ipse re-
probus inueniar. In tribu isachar nathanael filius suar princeps fuit. Isachar
merces. nathanael dr̄ mīs uel domū di. & suar pusillus mīt p̄tātur. Ergo qui rem
niscuntur p̄cio sanguinis xp̄i sē redemptos. & in bonis actib. pie sē exercent ut
mercedē insupnis accipiant. eorū princeps ē nathanael filius suar. quia dnīs
xp̄s q̄ p incarnationis dispensationē pusillus int̄ homines apparuit. princeps
electorū omniū ēe monstratur. quando ipse mūa dux & inpuentione uita
beatissima & merces felicissima suoꝝ ē. Ite tē isachar non incongrue monacho
rū potest exprimere p̄sonā quiomnib. mundi negotiis penitus spretis dono di
regente hocē spūsco p̄tegente mercedē cęlestē districta uita ac coercitatione
uoluptatū quęrunt. & pompas mundi spernendo ea quę humilia atq. despecta
corā omnib. sunt eligentes. dō soli interius placere cupiunt. In tribu quoq. Zabd
lon princeps erat eliab filius elon. Zabulon qui int̄ p̄tatur habitaculū fortitudi
nis. Principē hab& eliab qui int̄ p̄tatur dr̄ mīs pat̄. & est filius elon idē quercus.
quia ęcclesia scā quę habitaculū fortitudinis recte dici potest. hoc ē munita p du
rans. abhereticis & fals maticis. filios suos potenter defendit ac p tegit. principē
hab& sup sē dm̄ qui pat̄ ē fideliū & sempitna potestate omā disponit ordinat at
q. regit. Aliter Zabulon patientiā figurā exprimere potest. qui adoma quę sibi
inrogantur aduersa munimine uirtutū circundati muchi p seuerant. Quoru
princeps solus ē dr̄. quia sine eius dono nihil possunt agere. sed omnia p eius gra
tiam sperant se superare posse. dicentes cū apostolo. Quis nos separabit a cari
tate di. tribulatio an angustia. an p secutio. an fames. an nuditas. an periculum.
an gladius. Ite tē. Certus sū enī quia neque mors. neq. uita. neq. angeli. neq.
principatus. neq. fortitudo. neq. instantia. neq. futura. neq. altitudo. neq p
fundū. neq. creatura alia poterit nos separare a caritate di quę ē in xp̄o ihu.
Filiorū aut̄ ioseph de effraim princeps erat elisama filius ammiud. Ioseph int̄ p
tatur augmentū. effraim frugifer siue crescens. elisama dr̄ mīs audiens. & am
miud populus mīs meditus. Quid significat ioseph ex q̄d ugetrib. orte sunt. nisi re
demptorē nr̄m qui duorū populorū ē pat̄. quia angularis lapis factus duos

parietes ediuerso uenientes insemetipso coniunxit. Ubi effraim minor etate primogenito manasse patris iudicio ante fertur. quia populus gentilis qui p resurrectionē xpi & ascensionē ei in caelos ad fidē confluxit. fidei ubestate multiplicatus populo iudaico prefertur. Unde dns in euangelio laudans centurionis fidē ait. Amē dico uobis n̄ inueni tantā fidē in isrl. & itē. multi inquit uenient aboriente & occidente & recumbent cū abraham & isaac & iacob in regno celorū. Filii aut regni huius eicientur in tenebras exteriores. ibi erit fletus & stridor dentiū. Hab & quoq. trib. effraim principē elisama. Quē melius elisama intellegere possumus. quā saluatorē nrm de quo apostolus ait. Factus est obediens patri usq. ad mortē. mortē aut crucis. Et ipse dns de se in euangelio ita ait. Qui misit me uerax ē. & ego que audiui ab eo hec loquar in mundo. Ipse uidelic & filius ammiud ē populi idē incliti. quia de patri archarū pphetarū & regū stirpe descendens uenit in mundum ut redimer & genus humanū. Item in principe stirpis effraim accipere possumus eos qui intente audiunt & meditantur uerbū dī. & hoc non inanit sed fructuose agere student. hoc ē ut ea que intellectu pcipiunt opere implere festinent. ut sint secundū iacobi sententiā factores uerbi & non auditores tantū. Quia attestante uiritate qui corde bono & optimo audientes uerbū retinent. fructū afferunt in patientia. Et aliud quidē facit centessimū. aliud aut sexagesimū. aliud uero tricesimū. Porro gamaliel filius phaddasur. princeps erat in tribu manasse. Ecce gamaliel qui in t̄ p̄tatur reddit mihi ds. & est filius phaddasur hoc ē redemptionis ualide. Dominatur in tribu manasse q̄ in t̄ p̄tatur oblitus sine obliuiosus. cū redemptor nr̄ quē ad conuocandū populū iudaicū pat misit in mundū. in regno suo gentē obliuiosā inuenit. Unde ipse dns posee pphetā ait. Conticuit populus m̄s eo qd non habuerit scientiā. Quia tu scientiā reppulisti. repellā te ne sacerdotio fungaris mihi. Et oblita es legis dī tui. obliuis car filiorū tuorū. Et itē oblitus ē inquit isrl factoris sui & edificauit de lubra. & iudas multiplicauit urbes munitas. Sed non om̄s illi pereunt. Non repulit enī ds plebē suā quā p̄sciuit sed reliquie secundū electionē grē salue facte sunt. Et quando plenitudo gentiū secundū apostolū sub intrauerit. tunc om̄s saluus erit isrl. Nec non & alio modo manassen cū principe sortis sue possumus accipere illos qui ob desideriū uite eterne laborantes & in bonis operib. desudantes non magni pendunt si qua fecerunt uirtutū opera. sed maiora adhuc desiderant agere. Secundū apostolū

ij.

illa que retros obliuiscentes in anteriora se extendunt. siquomodo peruenire
possint ad supne uocationis brauiu. ut accipiant uite quam retribuet ds ius
tus iudex omnibus diligentib. se in ueritate. De stirpe beniamin abidan
filius gedeonis. princeps fuit in ipsa tribu. Beniamin filius dextere. abidan
pat ms iudex. & gedeon temptatio iniquitatis uel teptatio humilitatis mee
intptatur. Itaq. in nomine beniamin terrestris figuratur hierusale que e in tri
bu eius de beniamin. cuius populus secundu pphecia rachel benoni idest fili
us doloris fuit. quia graui dolore matre affecit effundendo sanguine pphetaru.
insupetia innece xpi conspirans impie conclamando ac inpcando dix. sanguis ei
supnos & supfilios nros. Sed sicut in incredulis filius doloris fuit. ita & incredenti
b. secundu patris pphetia filius dextere merito nuncupatur. Nec aliquid phi
bet in beniamin fugura gentile populu intellegere. qui primu filius doloris erat
inpsequendo xpianos. ac post in xpm credendo filius dextere. Huius ergo popu
li apls & pdicator paulus fuit que in significatione beniamin doctores sci sepe
ponunt. Filius itaq. dextere ideo iste populus uocari potest. siue quia in
electoru numero ad dextra iudicis in extremo examine staturus est. siue
quia dextra idest beata opera facere studet. Huius ergo populi abidan fili
us gedeonis princeps e. quia saluator nr que humile ad seuenientem iudaicie
pfidia spreuit. uel antiquus hostis iniq. temptare psumpsit caput credentiu
est & iudex in fine uenturus uiuoru & mortuoru. ut reddat unicuiq. secundu
opera sua. iustis uidelicet pmia & peccatorib. debita poena. Ite beniamin id
est filiu dexterae eos possumus intellegere qui uirtutu studio fortiter con
tra hostes dimicant. & temptationu stimulos uirilit pmunt. nec aliquid
femineu & molle seu uoluptuosu in se dominari pmittunt. sed zelo di arma
ti contra spitales nequitias & contra mundi inlecebras proeliari semp parati
sunt. In tribu dan principatu tenuit. aiezer fr ms adiutor. & amisaddai po
pulus ms sufficiens latine resonant. Quid obstat qd non in psona dan
gentiles accipiamus qui de frigore infidelitatis recedentes ad gratia xpi con
fugerunt. Unde & dan in sequentib. in aquilonali plaga iuxta ipsum taber
naculu primus castra metatus ee describitur. Aiezer ergo tribus dan prin
ceps e. & ipse filius e amisaddai. cu ecclesie de gentib. apostoli xpi quasi frs gen
tiu. quia de plebe priore generati sunt sufficientes in uerbo & bonis operib.
filius amisaddai. dan iudiciu uel iudicans interpretatur. sicut aiezer

coronā

M

magistri constituunt. qui eos fratena dilectione instruentes ad societatē gratie spi
talis ꝓuocare studeant. Alit̄ in dan accipiuntur illi qui iusto iudicio cuncta
agunt. & discretionē in omnib. rebus seruare contendunt. Illi enī populum
sufficientē ducunt. quia discrete uiuunt. Ipsi & fratrē adiutorē in principatū
suum constituunt. quia secundum scōrum praedicatorum doctrinā. & scdm canonicae au
ctoritatis magisterium omnia facere disponunt. & quicquid boni agunt non sibi. sed dō
applicant dicentes cū ꝓpheta. Non nobis dnē non nobis. sed nomini tuo da gloriā. Sup
misericordiā tuam & ueritatē tuam. Et cū apostolo. non sumus sufficientes inquiunt
cogitare aliquid ex nobis quasi ex nobis. sed sufficientia nrā ex dō est. Qui idoneos nos
fecit ministros noui testamēti non littera sed spū. Tribui aser ꝑfuit princeps faga
iel filius aaron. Aser qui beatus latine dicitur uel diuicias habens electorū nume
rū uirtutibus locupletē significat. In his principatū fagaiel ten & idest occursio dī
filius ac cran qui intꝑtatur turbauit eos. cū mediatur dī & hominū qui humano
generi periclitanti & sub peccatorū onere corruenti ꝓpitius succurrit hostesq. qui
eos nocebant hoc est malignos spꝰs repellendo turbauit. Unde in euangelio homini
in latrones incidenti samaritanus subuenire describitur. qui ad ꝓpians alligauit
uulnera eius. infundens oleū & uinū & inponens in iumentū suū duxit in stabulū
& curā illius egit. Item. In aser eos possumus accipere qui cū consilio cuncta agunt.
& non rebus caducis sed uirtutib. diuites eē cupiunt. qui censū istius mundi parui
pendunt. immo substantiā suā cunctā pauperib. tribuunt. ut condant thesau
ros suos in cęlo ubi nec erugo neq. tinea demoliuntur. neq. fures effodiunt nec fu
rantur. illam dnī sententiā sedulo cogitantes qua dicitur in euangelio. Cū fa
cis conuiuiū aut cęnā. noli uocare frs tuos neq. amicos neq. uicinos diuites. sed uo
ca pauperes debiles. cęcos. & claudos. & beatus eris quia non habent unde retribue
re tibi. retribuetur enim tibi in resurrectione iustorū. Tribus ergo gad princeps
erat eliasaf filius duel. Gad igitur accinctus intꝑtatur. & eliasaf dī mei ꝓtec
tio uel ascensio. Duel qq agnoscens dnī. Et quē melius gad ꝑ figurā exprimere
potest. quā fideliū populū. qui semꝑ accinctos iustitia mentis lumbos ten &.
& fidei scuto ac armis spi talib. instructus ad bellandū contra spi tales nequi
tias semꝑ paratus ē. Cui aciei ꝑsid & xpꝰs saluator nr̄ ortus de stirpe scōꝝ pa
trū. qui ueracit̄ dnī agnoscebant ac mandatis eius oboediebant. Ipse milites su
os ad proeliū dirigit eosq. potentię suę uirtute nec tirā hoste corruant clemen

13.

ter ꝓtegit · Possumus & doctores scōs in gad nomine intellegere · qui in ꝓcinctu belli
constituti hostib· resistere semꝑ parati sunt · & merito ipsi int̄ eos excellunt · qui eli
asaf idē ascensionis nomine notantur · q̄ cū corda sua eleuant ad dm̄ · indeq· pe
tunt auxiliū · in infimis obrui ab hostib· nequaquā possunt · De quib· ꝑ salomo
nē dicitur · gallus succi nctus lumbos · & aries nec est rex qui resistat ei · Gallū
dicit p̄dicatores scōs int̄ huius noctis tenebras uerū mane nunciantes · qui suc
cincti lumbos sunt quia a membris suis luxurie fluxa restringunt · Hos ipsos
& aries hoc loco significauit · id est primū intra ecclesiā ordinē sacerdotū · de quib·
scriptum est · Afferte dn̄o filios arietum · qui per exempla sua gradientē populum
quasi subsequentē ouium gregē trahunt · Quib; spiritalit̄ recteq· uiuentibus · nullus rex suf
ficit omnino resistere · quia licet quilibet ꝑsecutor obuiet intentionem eorū tn̄ non ualet
p̄pedire · Trib· quoq· neptalim principē sortis sue tenuit achirā filiū enon · Nep
talim conuersus siue dilatatus int̄ p̄tatur · Et significat populū ecclesie · qui ab er
rore conuersus ꝑ mundi terminos fidei abundantia dilatatus ē · Cui ꝑ isaiā dr̄ ·
Dilata locū tentorii tui · & longos fac funiculos tuos · & relq· · Achirā idē fr̄s
mei amicus · filius utiq· enon · hoc ē fontis tristitie huic plebi p̄latus ē · quia xp̄s
filius dī qui fratrne plebi hoc ē populo iudaico amicus fuit · quando illi legē dans
sui notitiā tribuit · Ipse modo gentilitati ꝑ poenitentiae uere tristitiā consulens
ad fidē suā illā conuertit · quatinus in suo exercitu adnumerati ipsius ducatu
atq· regimine fruerentur in p̄lio · Itē in neptalim quiq· uirtū scōꝝ intellegi pos
sunt · qui caritate fratrna dilatati uim dilectionis non solū ad amicos sed etiam
ad inimicos extendunt · Horū princeps ē achirā hoc ē ipse dn̄s qui eos sui amoris
ducatu regit ac ꝓtegit · quos non int̄ seruos sed int̄ amicos adscribere dignatus ē ·
dicens eis cū apostolis · Iam non dicā uos seruos sed amicos · q̄ omā quecūq· audi
ui a patre meo nota feci uobis · Hi nobilissimi principes multitudinis ꝑ trib· & cogna
tiones suas & capita exercitus ir̄l · Isti etiā principes sunt multitudinis fideliū
qui uirtutib· p̄clari & doctrina eximii merito in ecl̄a eminentes & p̄lati osten
duntur · Quos tulerunt mor̄ses & aaron cū omni uulgi multitudine · & con
gregauerunt primo die mensis secundi · recensentes eos ꝑ cognationes & domos
ac familias & capita & nomina singulorū · a xx mo anno Et supra · sicut p̄ceperat
dn̄s mor̄si · numeratiq· sunt in deserto sinai · Merito queritur quid sibi uelit qd̄
ꝑ om̄s trib· ubi conputantur filii ir̄l in etate militari dicitur eos recensitos ꝑ cog

M

uirtum

M

aug

nationes & domos ac familias & capita & nomina singulorũ · quasi aliud sit secundũ cogna
tiones · aliud ꝑ domos · aliud ꝑ familias · aliud ꝑ capita · & aliud ꝑ nomina singulorũ · cũ po
tius uideantur aliis uerbis eadẽ significare ista omã · Intentionẽ aũt mou& quia tã
diligenter ꝑ om̃s trib · eadẽ discribuntur · ut non frustra fieri quiuis & iã iudic& si non
intellegat · Nimirũ ergo numerus ipse aliquid insinuat sacramenti · ut hoc idẽ quinqui
es uarie repetatur · Nã iste numerus sicut in ipsis · u · libris mor si idest quinarius inue
tere testamento maxime commendatur · Illa uero quę de inceps · IIII · conectuntur
idẽ masculina axx · annis & supra · om̃is qui ꝓcedit in uirtute · & recognitio eorũ sicut
in septuaginta int̃ ꝑ tib · habetur · habent necessariã differentiã · Cũ enim ageretur
de numero uniuersę multitudinis ad unã tribũ ꝑtinentis · discernendus erat sexus ·
ideo positũ ẽ omnia masculina · Et ne parui & iã conputentur · adiunctũ ẽ axx · an
nis & supra · Rursus ne in bellis ętas senectutis adnumeraretur · additũ ẽ omnis qui
ꝓcedit in uirtute · Et omã concluduntur uerbo huius operis quo fiebat ut dicatur
recognitio eorũ · Recognitio enim fiebat ut hęc hominũ milia conputarentur · Quin
q · igitur illa idest cognationes · domus · ac famlię · & capita · & nomina singulorũ · & ista
deinde · IIII · sexus · etas · uirtus · recognitio · fortasse in ipso numero aliquid insinuant ·
Si enim horũ duorũ numerorũ idẽ · quinarii & quat̃narii alt̃ multiplicetur ex altero ·
idẽ ut quinquies quat̃ni aut quat̃quini ducant̃ · uiginti fiunt · Quo numero etiã
adulescentiũ ętas illa signatur · qui numerus conmemoratur & quando intratur
ad t̃ram ꝓmissionis · & dicitur illa ętas · xxti · annorũ quę non declinauerit in dexte
rã aut sinistrã · Ubi mihi uidentur significari sc̃i fideles ex utroq · testamento fidem
uerã tenentes · Nã uetus testamentũ quinq · libris mor si maxime excellit · & nouum
IIII · euangeliis · Locutusq · est dn̄s ad mor sen dicens · Trib ũ leui noli numerare ·
neq · ponas summã eorũ cum filiis irl̃ · sed constitues eos sup tab̃naculũ testimonii · cunc
ta uasa eius & quicquid ad cerimonias ꝑtin& · Ipsi portabunt tab̃naculũ & omnia uten
silia eius · & erunt in ministerio ac ꝑgirũ tab̃naculi metabuntur · Cũ ꝓficiscendũ fue
rit deponent leuitę tab̃naculũ · cum castra metandã erigent · Quid in tribu leui nisi
sacerdotalis ordo exprimitur · qui constitutus ẽ sup tab̃naculũ testimonii · ut sc̃ę ęcle
się in qua testamentũ diuina rite condita sint condignã curã gerat · quatinus om
nia uasa eius hoc ẽ quiq · fideles & sc̃i uiri qui uasa d̃o electa sunt apta ad ministerium
sp̃itale absq · errore & sordib · uitiorũ inlęsa ꝑmaneant · Hic ordo quicquid ad cerimo
nias legis d̃i ꝑtin& ꝓcurare deb& · quia ipsi commendatũ ẽ ut populo d̃i insinu& qua

15.

lit secundū legē dñi incedentes. honeste & secundū ordinē in ecclesia dī conuersentur.
Ipsi portabunt tabnaculū & omnia utensilia eius. quia pconpassionē infirmorū mo
res tolerando & solaciis oportunis adiuuando. scā ecclesiā quasi humeris laboris & pa
tientie portant. Hi quoq. pgrrū tabnaculi metabuntur. quia ne alia qua pars insi
diantib. hostib. adinuadendū pateat. cura pastorali undiq. puident. Ipsi deponent
tabnaculū cū pficiscendū ē. & cū castra metandū erigent. cū ipsi sermone simul
& exemplo disponunt. qualit quisq. humilitate pstratus in pfectu uirtutū gra
diatur. & qualit spē erectus in statu recte fidei & constantia bonorū operū firmi
ter consistat. Et bene leuite cū ceteris tribubus nunerari non pmittuntur. quia
specialis ēē deb & sacerdotū doctrina & conuersatio. neq. cū plebeia multitudine
pmixta. Unde & paulus pcepit episcopū in rep hensibilē ēē. & diaconus nullum
crimen habere. timotheoque scribit. ut exemplū sit fidelib. in uerbo. in conuersati
one. in caritate. in fide. & castitate. Non enim decet ut qui superior est ceteris gradu.
inferior sit bonorū operū gestu. Quod ait de tabnaculo destringendo. leuando. eri .ac.
gendo. quisquis extraneorū accesserit occidetur. siue ut in septuaginta habetur & ali
enigena intellegendus ē etiā ex illis filiis irl qui non de illa tribu fuerant quā tab
naculo seruire pcepit. idē qui non fuerat de tribu leui. Mirū hoc quomodo abu
siue alienigena dicitur. quod magis alterius generis hominē significat. Idē allo
genes & non magis allophilos quā significat alterius trib. hominē. quo nomine magis
utitur scriptura in aliarū gentiū hominib. ut allophili appellentur quasi aliarū tribu
um homines. Mrstice autē quisquis indignus ad sacrū ministeriū accesserit reatu M
psumptionis constringitur. nec euad & supbie uindictā. si non curat ppriā agnoscere
mensurā. Nec quis deb & usurpare sibi in licitū honorē nec appetere pfastū gradū
celsiorē. sed qui uocatus ē ad nō tamquā aaron. & quos electio diuina psciuit ac p
distinauit. Unde ozias rex qui sacerdotib dignitatē contra legē appetebat. lepra
pcussus in fronte confusus inde abcesserat. Locutusq. est dñs ad mor sen .s. iiii.
& aaron diens. Singuli pturmas signa atq. uexilla & domos cognationū suarū cas
trametabuntur filiorū irl pgrrū tabnaculi foederis. siue iuxta aliā editionē. ho
mo secundū ordinē suū & secundū signa sua secundū domos familiarū castra collocent
filii irl ex aduerso in circuitu tabnaculi testimonii. Mor ses dicit homo secundū .s. ad.
ordinē suū & secundū signa sua & secundū domos familiarum suarū incedat in
castris. & paulus dicit omnia honeste & secundū ordinē fiant. Et n tibi uidetur
qui accesserit moriatur. hic alienigena

unus esse sp̄s dī. qui & in morse loquitur. & in paulo. secundum ordinem morses incedat
mandat in castris. secundū ordinē cuncta geri in eclesia p̄cipit paulus. Et mor
ses quidē qui legi ministrabat in castris custodiri ordinē iub&. paulus ue
ro tā quā euangelii minister. non solū in actib. sed & in ipso habitu ordinatū uult
eē christianū. Et ideo dicit mulieres similit̄ in habitu ordinatū. Vide ego ar
bitror qd̄ non solū in officiis & habitu seruari ordinē uolunt. sed dant intel
legi qd̄ sit aliquis etiā in anima ordo. de quo dicatur. qd̄ unus quisq. incedere
debeat secundū ordinē suum. Qui ordo p̄cipue quidē ex operum fructibus
indicatur. nihil ominus aut̄ & ex magnificentia sensuum. Nam sepe acci
dit ut is qui humilem sensum gerit & abiectū & qui terrena sapit. excelsum
sacerdotii gradū uel cathedrā doctoris obsideat. & ille qui spiritalis ē. & a
terrena conuersatione tam liber ut possit examinare omnia. & ipse a nemi
ne iudicar. uel inferioris ministerii ordinē teneat uel & iam in plebeia mul
titudine relinquatur. Sed hoc ē & legis & euangelii statuta contempnere
& nihil secundū ordinē gerere. Sed & unus quisq. nr̄m. si decibo & potu solli
citus sit & omnē curā in reb. secularib. gerat unā uero aut duas horas. ex
integro die & iā dō deput&. & adorationē ueniat in eclesiā uel in transitu
uerbū dī audiat. iste non compl& mandatū dī qd̄ dicit ut homo secundū
ordinē incedat suum. uel qd̄ dic̄ ut omnia ordinē secundū fiant. Ordo ē
enī statutus a xp̄o querere prius regnū dī & iustitiā eius & credere qd̄ secun
do loco hec nobis adponantur a dō. Agnoscat igitur unusquisq. ordinē suū
& quid dignū sit eo ordine quē suscepit intellegat. & ita libret actus suos.
ita & iā sermonē incessum quoq. ipsū & habitū moderetur. ut cū ordinis
sui p̄fessione conueniat. ne audiat dici ad se a dō. quia p̄pt̄ uos nomen meū
blasphematur intergentes. Quid ē aut̄ q. dicit & secundū signa sua uide
amus. Ego puto signa eē ea quib. unius cuiusq. p̄prietas designatur.
Uerbi gratia omnes quidē homines similes sumus. sed ē p̄pria quedā
unius cuiusq. distinctio. uel in ipso uultu. uel in statura. uel in positio
ne. uel in habitu. p̄que uerbi gratia paulus quia paulus sit designetur.
& petrus quia petrus sit. & non sit paulus. Interdum aut̄ & iam non
uidentibus unius cuiusq. signi diuersitas datur ut ex uoce & loque
la agnoscat illum eē uel illum qui loquitur. & secundū sue p̄prie

tatis signū unusquisq. & iā sine corporali uisione cognoscitur. Hocmodo arbi
tror ēē & iā inanimis signa diuersa. Et alterius quidē animi motus lenior est.
mitis placidus. tranquillus aequalis. Alterius turbidus. elatus. asperior.
incitantior. petulantior. Alius circū spectus. cautus. prouidus. sollicitus.
impiger. Alius desidiosus. neglegens. incautus. & inhis alius plus. alius minus;
Et audeo pnuntiare. quia fortassis quanta specie uultus inest diuersitas homini
bus. tanta & inanimis inuenitur ēē differentia. sicut & sapientissimū salomonem.
memini quodā loco dicentē. Sicut diuersi sunt uultus uultib. ita & diuersa sunt
corda hominū. Sed unusquisq. ut ait moyses secundū signa sua incedat. idest
ne is cuius humilia & despecta sunt signa elatior incedat & altior. quā animo
rū suorū signa deposcunt. Potest aūt fieri ut emulatione bonorū operum
ab inferiorib. signis ad meliora & ad magnificentiora ueniamus. Si enim rec
te a nobis intellectū est. hec omnia que in lege scripta sunt formas ēē futu
rorū bonorū. & illius seculi qd ex resurrectione speramus. certū ē utiq. qd
si in p̄senti uitā habuerimus studiū meliorū & secundū apostoli exemplum
posteriora obliuiscentes. ad ea que in ante sunt extendamus. in resurrecti
one mortuorū ubi sicut stella ab stella differt in gloria. ita & unius cuiusq.
merita refulgebunt; poterimus utiq. ab inferiorib. ad meliora signa & fulgen
tiora transferri. & splendentiorib. siderib. exequari; Atq. in tantū potest
in hac uita natura humana pficere. ut in resurrectione mortuorū non so
lū stellarū glorie. sed & solis splendori ualeat exequari. Secundū q. scrip
tū est. quia iusti fulgebunt in regno dī sicut sol; Hinc ergo est. qd & inferio
rib. dicitur. secundū signa sua p domos familiarū suarū; Quod dicit p do
mos familiarū in greco idē sermo positus ē. quē & ibi apostolus dicit ubi ait.
Huius rei gratia curruo genua mea ad patrē dn̄i nr̄i ihu xp̄i. ex quo omnis
paternitas in celo & intrā nominatur; Quas hic ergo paulus paternitatis
dicit. ibi familias posuit Latinus interp̄s. Sed unus atq. idē sermo habe
tur in greco; Iste sunt ergo paternitatis uel familie. quas paulus quidē
iam ostendit in celis. moyses aūt sub figuris adhuc legalib. describit intr̄is.
secundū quas incedere nos monet. ut possimus celestib. paternitatibus
sociari; Sunt aūt ut paulus superius pnuntiauit siue familie iste
dicende sunt. siue paternitates in celo. ex quib. forte ē & illa quam

in alio loco nominat idē paulus eclesię primitiuorū adscripta incęlis. cui nos
eueniet sociari. si secundū ordinē incedamus. & omnia secundū ordinē gera
mus. si nihil inordinatū. nihil inquietū. nihil inhonestū inueniatur in no
bis. tunc & sicut firmamentū resplendebimus. & sic stellę uel ipse re ful sol
gebimus in regno dī p xpm; Ad orientē iudas figet tentoria p turmas exercitus sui.
eritq. princeps filiorū eius na ason filius aminadab. & omnis de stirpe eius summa
pugnantiū. lxx. quattuor milia doctorū; Circa tabnaculū ergo omnes filii irl
castra metabantur. terni p singulas plagas. ut non superfuisset. aut non deeēt
aliquis de illis; Iudas igitur & isachar. & zabulon ab oriente figebant taber
nacula; Ruben aū & simeon. & gad. ad meridiem. Effraim. & beniamin.
& manasse. ad occidentē. Dan & aser. & neptalim. ad aquilonē; Quid aūt signi
ficat tabnaculū in hoc loco nisi eclesiam tam ueteris quā noui testamenti. duode
cim aūt principes erga tabnaculū castra metantes. patriarchas. siue apostolos.
significant. Quorū pcibus & doctrina atq. exemplis munitur eclesia; Sed & illud
qd consociatione quadā tribuū & conexione castrorū. posicio & metationis ordo scri
bitur. ptin & sine dubio ad aliquē in resurrectione mortuorū statū; qd tres ado
rientē conlocatae dicuntur tribus. & tres ad occidentē. tres etiā ad mare. & tres
ultimę ad aquilonē. qui durus dicitur uentus. Sed & qd tribus iuda qui rega
lis ē ad orientē statuitur. ex qua ortus est dns nr. non puto otiosum. Et qd
isachar huic iungit & zabulon. & qd in quatuor partes trinus iste numerus
ordinatur. Quę quā uis positionū suarū diuersas habeant qualitates. omnes
tamen intra trinitatis numerū continent. Et q p totas has quatuor par
tes in unum numerū colligitur eadē trinitas semp p eo sine dubio qd sub uno
nomine patris & filii & sps sci censentur omnes qui ex quatuor orb partibus
uenientes inuocant nomen dni recumbentes cū abraham & isaac & iacob in reg
no dī. Dicamus adhuc aliquid q adiuuet lectorē. quatinus ex breuiter
adnotatis maiora conicere ualeat. Quatuor ergo plagę mundi in quarū
denominatione. castra metatio filiorū irl circa tabnaculū describitur. se
cundū mysteriū conuocationē & dispositionē scę eclesie significat. Per ori
entē ergo ubi introitus in tabnaculū patebat. significat initiū conuersio
nis & confessionis fidei catholicę. atq. baptismatis pceptionē. primitiuamq.
eclesiam quę in hierusalē. post dni aduentū primū ab apostolis fundatae;

19.

Et merito huic plagę tribus iuda cũ tribu isachar & zabulon deputatur. quia
confessores xpi inhabitaculũ fortitudinis ubi pmercede laborent & erna pil
lũ introitũ habent qui dixit. ego sum ostium. pme siquis introierit saluabitur;
Et itẽ. Ego sum lux mundi. Qui sequitur me non ambulat in tenebris. sed habe
bit lumen uitę. De quo & zacharias ait. Uisitauit nos oriens ex alto. inlumi
nare his qui in tenbris & in umbra mortis sedent. Plaga uero australis iuxta
quã latus meridianũ tabernaculi tendebat. antiquã illã di plebem designat.
quę lucem scientię legalis. iã dudũ accipiens. amore sui conditoris feruere sole
bat. ubi ruben simeon & gad castrametati sunt. Et merito. quia sci patres qui
intuitũ mentis ad uidendam uoluntatẽ di bene exacuerant. oboedientię
studiũ rite inpendebant. accingentes se armis iustitię. quatinus hosti ne
fando qui secundum petri uocem tamquã leo rugiens circuit quęrens quẽ
deuoret. nec non & demonio meridiano semp armati resistent; Porro plaga
aquilonalis secundũ quã positũ erat alterũ latus tabnaculi eamq. tenebris ac
frigore infidelitatis usq. ad tempus dominicę incarnationis torpere non
destiterat. gentiũ multitudinẽ figurat; Ubi dan aser & neptalim castra
metari non absurde iussi sunt. quia spernentib. iudeis uerbũ dñi. iusto iudi
cio di pmultitudinẽ fideliũ ex gentib. dilatatus eclesię populus & ernam
beatitudinẽ sperare & quęrere non desistit; Occidentalis ergo plaga quę
utrumq. parietẽ tabnaculi recipiens in se iungendo consummat. ad imple
tionẽ totius scę uniuersalis eclesię quę cũ fine huius mundi pficitur desig
nat. quando & ppsecutionẽ anti xpi crescentes in bonis meritis pbantur elec
ti. & hora illa adppinquat. quando in obliuionẽ mortis ppetuę impius tradi
tis iusti ad dexterã di in eternũ cum dño regnaturi conlocabuntur; Unde & be
ne iuxta hanc plagã effraim beniamin & manases castra ponere pceptodi
decreti sunt. Leuitę quoq. pximi tabnaculo fuerant. cetereq. trib. ex iiii
plagis circa eos undiq. consistebant. quatinus illi quorũ officiũ erat tab
naculi curã gerere. sine terrore diuino officio uacarent. cũ a fratrib. suis
forinsecus contra hostiũ impetũ munirentur. Ita & in moderno tempore
iustũ est. ut popularis ordo eclesiasticũ de his quę exterius sunt pcuret.
quatinus ministri di uerbo & diuino officio sine impedimento uacare
possint; Accede ergo nunc ó auditor si potes. & a terrenis sensibus intuitu

ccd

20.

mentis & p̄spic ua cordis eleuare · obliuiscere paulis p̄ terrena · supra nubes · & supra ipsū celū mentis gressu incede · Ibi require tabnaculū di · ubi precursor p̄nobis introiuit ihs · & adsistit nunc uultui di interpellans p̄nobis · Ibi inquā require quaternos istos ordines stationes q̄ castrorū · ibi israhelitica agmina & excubias cerne scōrū · & ibi illa que hic nunc querimus primitiuorū sacramenta rimare · Sed ego non audeo illuc solus ascendere · non audeo me inhostā secretos mr̄steriorū recessus · sine auctoritate magni alicuius doctoris inmergere ; Non possum illuc ascendere · nisi precedat me paulus · & ipse mihi uiam noui huius & ardui itineris ostendat · Ipse ergo apostolorum maximus · qui sciret multas ēē non solum in terris sed & in celis ecclesias · ex quibus & septem quas dā ioh enumerat · Ipse tamen paulus ostendere uolens ēē quandā preterea etiam primitiuorum ecclesiam · dicit ad hebreos scribens ; Non enim accessistis ad ardentem & tractabilē ignem · sed accessistis ad montem sion & ciuitatem di uiuentis hierusalē celestem · & multitudinis angelorū conlaudantium · & ecclesiam primitiuorum adscriptam in celis · Igitur mor̄ses p̄ quattuor castra populum di diuisum diuisit in terris · & apostolorum · iiii · ordines scōrū describit in celis · ad quorum singulos unum quemque dicit nr̄m accedere · Non enim omnes ad omnes accedunt · sed alii accedunt quidem ad montem sion · Horum autem paulo meliores accedunt ad ciuitatem di uiuentis hierusalem caelestem · Qui autem & his eminentiores sunt · accedunt ad multitudinem angelorum conlaudantium · Qui aūt sup̄ omnes istos scōs sunt · accedunt ad ecclesiam primitiuorum adscriptam in caelis · Quia ergo ex his intellexisti qui sit ordo primitiuorum & quam sit nominis istius sacramentum · p̄parate & enitere quantum uales · si forte actibus · uita moribus · fide · institutis q̄ p̄ficias · ut possis accedere ad ecclesiam primitiuorum · que adscripta ē in celis ; Quod si non tantum uales sed es paulo inferior · accede ad multitudinem angelorum conlaudantium · Quod si nec ad istum ordinem potes ascendere · ad ciuitatē saltim di uiuentis hierusalem celestem p̄perare contende ; Si uero nec ad hoc aptus es solum ad montem contende sion · ut in monte salueris · Tantum ē ne in terra resideas · ne in uallib̄ maneas · ne in dimersis & humi

libus pseueres. Leuabitur aut tabnaculum testimonii posficia leuitarum &
turmas eorum. Quomodo erigetur. ita [redacted] & deponatur. Tabnaculi uero erec
tio & depositio ecclesie situm significat. que incredentibus cotidie erigitur. & inne
gantibus deponitur; Inelectis psacerdotum officia sacris ordinibus sublimatur.
atq. inpeccantibus similiter sacerdotum iudicio pexcommunicationem humiliatur.
Hec sunt generationis aaron & moysi indie qua locutus e dns admoysen inmonte
sinai. & hec nomina filiorum aaron. Primogenitus nadab. deinde abiu & eleazar.
& ithamar. Hec sunt nomina filiorum aaron sacerdotum qui unati sunt.
& quorum replete & consecrate manus & sacerdocio fungerentur. Mortuis
nadab & abiu cum offerrent ignem alienum inconspectu dni indeserto sinai abs
q. liberis. Functiq. sunt sa[redacted]cerdotio eleazar & ithamar coram aaron pa
tre suo. Quattuor filii aaron simul cum patre insacerdotium electi sunt.
sed duob. instatu suo pmanentib. ceteri diuino igne exusti sunt. eo qd altari di
gnem alienum inponebant; Quo facto nisallor intimatur quod licet multi
exquattuor orbis partibus collecti & indiuino ministerio sublimati psulatum
inecclesia habere uidebantur. illi tamen solum modo corte inministerio suo
psistunt. qui sana doctrina duorum testamentorum spsci igne examina
ta pdicatione conficiunt. & ppter dilectione di & proximi zelo di accensi inpx
imorum salute quicquid possunt elaborare student; Caeterum qui alienas
doctrinas & magisterio humane institutionis confectas inducunt. seculari
q. cupiditate accensi idqd diuinum e indigne exsequ[a m]tur. igne ultionis us
que adno ineos directo consumuntur. Locutusq. est dns admoysen dicens.
Applica tribum leui & fac stare inconspectu aaron sacerdotis ut ministrent ei.
& excubent & obseruent. quicquid adcultum ptinet multitudinis. coram tab
naculo testimonii. & custodiant uasa tabnaculi seruientes inministerio
eius. Dabisq. dono leuitas aaron & filiis eius quib. tradita sunt a filiis irt.
Aaron aut & filios eius constitues supcultum sacerdocii. Septuaginta.
Et locutus est dns admoysen dicens. Accipe tribu leui & statues eos inconspec
tu aaron sacerdotis. & ministrabunt ei & custodientes custodias eius & cus
stodias filiorum irt ante tabnaculum testimonii. Quas philocas grecus
dixit has nri interpres alii custodias. alii excubias. interpretati sunt;
Sed rectius nisi uigilie melius dicuntur. que solent inmaestris ternarum

vj. s.
s. . n̄
s.
s.
sim. s.
s.
s.
s. . Ac

horarum obseruationem habere. Unde scriptum est. Quarta autē uigilia
noctis. uenit ad eos ambulans sup[er] mare hoc ē post nonam horam noctis.
post tres uidelicet uigilias. Et multis locis scripturarum nr̄i uigilias inter
p̄tati sunt. quas greci philacas uocant. ubi nulla dubitatio ē. spacia noctur
ni temporis significari. Quod puto & hic accipiendum. quomodo enim leui
tę iubentur obseruare custodias aaron & custodias filiorum irl. idē philacas.
nisi fortasse dictum est. ne putarent ab obseruandis uigiliis quę ꝓprię in castris ob
seruari solent ꝓpt̄ honorem quo seruiebant tab̄naculo immunes ēē debere. cū & ip
sos oporteret ꝓpt̄ opera tab̄naculi non minus uicissim obseruare uigilias. que ob
seruarentur in aliis circumquaq. castris filiorum irl. Externus qui administran
dum accesserit morietur. Quęrendum quomodo dixerit in leuitico qui teti
gerit tab̄naculum sc̄ificabitur. cum hic dicat alienigena qui tetigerit morie
tur. uolens intellegi eos qui non essent de tribu leui. An forte hic tetigerit ad ob
sequium dixerit seruitutis. quod a solis leuitis deberi tab̄naculo p̄cepit. hinc
Locutusq. est dn̄s ad morsen dicens. Ego tuli leuitas a filiis. Leui lequebatur.
irl ꝓ omni primogenito qui aperit uuluam in filiis irl eruntq. leuitę mei.
Meum est enim primogenitum omne. ex quo percussi primogenitos in terra
egrpti. sc̄ificaui mihi quicquid primum nascitur in isrl ab homine usq.
ad pecus. mei sunt ego dn̄s. Quid est quod leuitas ꝓ primogenitis filio
rum isrl sibi ds̄ deputat. ita ut numeratis primogenitis populi qui plu
res inuenti sunt. quam erat numerus leuitarum argento redimeren
tur sicut in subsequentibus huius libri scriptura testatur. quinq. siclis
ꝓ uno datis q̄ pro peccoribus non est factum. Cum & pecora leuitarum
ꝓ primogenitis pecorum isrl sibi ēē uoluerit. quomodo de inceps primo
genita eorum uel pecorum eorum ꝑtinebant ad dn̄m. ubi ius sit in mun
da primogenita uel humana mutari ouibus. quomodo non & ꝓ istis de inceps
primogenitis computabantur filii leuitarum; Manebat enim in poste
ris eadem tribus quę posset ꝓ primogenitis posterioribus computari.
nisi quia illud iustum fuit. ut qui nascerentur de illis qui iam ad porti
onem dn̄i ꝑtinebant datam ꝓ primogenitis. qui de egrpto exierunt iā
ds̄ ꝓprios haberet. tam quam suos de suis. nec possent ꝓ illis iuste
computari qui de inceps primogenitido debebantur; De uniuerso quip

23.

pe populo & de uniuersis peccoribus populi data est portio dō propri
mogenitis. & hec portio erat leuitae & peccora eorum. Iam siquid ge
nuissent dī erat. non poterant hoc tamquam a populo dari quod ali
enum erat. Ac per hoc debita. deinceps primogenita dō reddi oporte
bat. nec pro his computari posteros leuitarum uel peccorum eorū.
Iterum inquit mihi leuitę meum ē enim omne primitiuum ex die ad.
quia percussi omne primogenitum in terra sc̄ificaui mihi egr̄pti
omne primitiuum; Notum ē quam de historia contineat quomo
do percussa sint primogenita egr̄ptiorum cum populus israhel edu
ceretur ex egr̄pto. Hoc est ergo quod hoc in loco indicatur. quia
non prius sc̄ificati sunt primogeniti isr̄l. quam percuterentur egr̄p
tiorum primogeniti. Et quasi causam sc̄ificationis horum. in interi
tu & nece ponit illorum. Unde & hic intellegendum ē ēē quosdam
primogenitos etiam in egr̄ptus. idest in contrariis potestatibus quasi
electos in malitia & primos inter dęmones. qui nisi percussi fuerint
& extincti sc̄ificationem percipere israhelitarum primogeniti om
nino non possunt. Quis ergo est qui primogenitus egr̄ptiorum. id
ē principatus & potestatus demonum percussit. Nonne dn̄s meus
ih̄s xp̄s qui ē primogenitus omnis creaturę. qui principatus & potes
tates aduersas. traduxit triumphans eos in cruce; Quos utiq. nisi
ille percussisset sc̄ificatio ad nos primitiualis. uenire nullatenus potu
isset. Vt aut̄ nobis primogenitorum benedictiones donaret. efficit̄
prius ipse primogenitus ex mortuis. ut sit in omnibus ipse primatū
tenens. & nos credentes resurrectionis suę adsumeret ꝓ primitiuis.
& in primitiuorum ordinem collocaret. si tamen benedictionum gra
tiam usq. ad finem firmam retineamus. adiuti misericordia ipsi
us dn̄i nr̄i ih̄u xp̄i. Sed & quod ante ait ꝓ omni primitiuo quod a
perit uuluam. non mihi uidetur facile disseri posse uel explanari. Neq.
enim quicumq. adaperit uuluam continuo dignus sc̄ificatione primi
tiuatus habendus ē. quia & in psalmis legimus. quod alienati sunt pec
catores a uulua. errauerunt a uentre. locuti sunt falsa. Quod utique
stare secundum litteram nullomodo potest. Quomodo enim quis erra

re potuit auia di statim ut deuentre matris exiuit. aut quomodo
potuit falsa loqui qui nuper editus puer. Uel qualem cumq; pferre
sermonem. Cum ergo impossibile sit uel errare aliquem auentre uel
loqui falsa. necessarium erit et uentrem & uuluam talem requiri cui con
uenire possit dictum hoc quod alienati sunt peccatores a uulua errauer
ab utero locuti sunt falsa. & illa etiam uulua quam adaperit omnis
primitiuus qui scificatur; Adaperuit aliquando ds uuluam liae que erat
clausa. peperit patriarchas. Similiter & rachel ut pareret & iam ipsa cuius
uisus erat perspicax. & decorus aspectus. Sed & in multis aliis scripture locis
inuenies adaperiri uuluas; Quarum si singulas p locis consideres. inuenies
modo ut errent peccatores a uulua. & alii adaperientes uuluam scifi
centur in ordinem primitiuorum. Locutus e dns ad moysen in deser
to sinai dicens. Numera leui filios p domos patrum suorum & fami
lias. omne masculinum ab uno mense & supra. Numerauit moy
ses ut preceperat dns & inuenti sunt filii leui p nomina sua. gesson.
& caad. & merari. Filii gerson. libri & semei. Filii caad. amram. & iessaar.
ebron. & oziel. Filii merari. mooli. & musi. & cet; Ecce moyses iussu di
numerante tribum leui ab uno mense & supra p familias singulas.
filiorum leui ordo numerationis distributus est. & quomodo con
uenienter ad tabernaculi seruitium. & onera portanda & p girum
tabernaculi castra metandum aparentur. dispositum est. Nec etiam
hoc sine grandi mysterio fieri credendum est. Sed nos de multis pauca
pro paruitate sensus tri breuiter adtingentes. maiora pfectioribus
exponenda relinquemus; Diximus ergo leuitas eclesiasticum ordi
nem significare. quod bene ipsum nomen sua interptatione mani
festat; Interptatur enim leui additus siue adsumptus. Adsumptus
ergo siue additus doctorum ordo recte uocari potest. quia p gratiam
supnam de mundo electus. ad diuinum seruitium implendum coetui
scorum angelorum additus atq; unitus est; Unde saluator in euan
gelio apostolis ait. Ego uos elegi de mundo ut eatis & fructum adfe
ratis & fructus ur maneat. Et alibi de resurrectione uera & scorum
gloria diserens temptantib; iudeis respondit. In resurrectione enim

neq· nubunt · neq· nubentur · sed sunt sic angeli di in celo · Tres ergo filii
leui eosdem scos pdicatores designant · sce trinitatis confessione insig
nes · atq· fide spe & caritate ualde admirabiles · Nec huic expositio
ni eorum nominu interptatio aliquo modo repugnat · sed ualde
concordat ; Interptatur eni gerson aduena ; & ca ad patientia · uel
molares dentes ; Merari · amaria uel amaritudo ; Quicumq· eni mi
nisterio diuino rite mancipatur aduenam se & peregrinum in hoc
mundo ee agnoscit · & patientie operam dans · uerbum diuinum den
te discretionis molere atq· comminuere secundum auditorum qua
litatem non detrectet ; Insup & sibi amarescere seculum ostendens ·
alios amundi uoluptatib· auertere · atq· reuocare non cessat · Hi er
go ab uno mense etatis innumerum mittuntur · quia ualde decens
est ut initium conuersationis scorum doctoru do dicetur · ne post
multa scelera uituperabiles effecti · aliis nomen di blasphemandi
occasionem tribuant · si ad hoc opus sacrum indigni eligeantur ·
Unde & paulus pcipit episcopum inrephensibilem ee · unius uxoris
uirum · castum · sobrium · prudentem · pudicum · ornatum · hospita
lem · doctorem · non uinolentum · non pcussoruem · sed modestum ·
Non litigosum · non cupidum · sue domui bene ppositum · filios haben
tem subditos cum omni castitate ; Preterea q, de castra metatione fi
liorum leui commemoratum e · ordo decentissimus in hoc ostendi
tur · ide ut qui primi erant in ordine · orientis plagam obseruarent ·
ut moises & aaron cum filiis suis habentes custodiam sanctuarii ·
in medio filiorum isrl · deinde caathite · unde moises & aaron ori
fuerant · meridianam plagam obtinebant subcura eleazari sacer
dotis qui maior fuit in filiis aaron · post hos gersonite ad occiden
talem plagam castra metati sunt · similit subcura eleazari sacer
dotis positi · Nouissime aut merarite ad septentrionalem plagam
sua castra metabantur subcustodia · & dispositione ithamar
filii aaron iunioris · Hoc nimirum secundum moralitatem insi
nuat salua fide allegorie · q, ministri eclesie ordines suos hones
te in quib· positi sunt seruent · nec maiora appetant · quam suus

locus exposcit · Mistice aut̄ plaga orientalis ortum fidei significat ·
ubi morses qui interp̄tatur de aqua sumptus · & aaron hoc ē mons
fortitudinis cum filiis suis castrametari iubentur · quia hi qui in
eclesia p̄sulatum rite tenent & quib· claues regni celestis com
misse sunt · dignum ē ut introitus ordinē ipsi bene nouerint ·
& aliis hoc incessanter p̄dicent ; Quia oportet unumquēq· in
luce fidei ꝑpostam confessionis catholice · & aquā baptismatis
ingredi · ut sit de aqua sumptus filius adoptionis · & ꝑrobar con
stantie filios bonorum operū gignens · fidei introitū ꝑquē in e
clesiā ingressus ē diligenter custodiat · neotiosus & inutilis fac
tus inde abiciatur ; Meridiana uero plaga iuxta quā caathite
sub eleazaro sacerdote castrametantur · significat post lucē sci
entie ꝑceptā quemq· patientie uerbum & solacii ꝓximis suis
descrete debere inpendere · & hoc sub eleazaro · idē sub adiuto
rio dī · Quia iuxta psalmiste sententiam · nisi dn̄s edificauerit do
mum in uano laborant qui edificant eam · Nisi dn̄s custodierit ci
uitatem · in uano uigilant qui custodiunt eam ; Porro gersonite
qui similit̄ sub eleazari cura constituti occidentali plaga ubi sol diē
claudere & astra solent cuncta occidere castra locauerunt ; illud nimi
rum ꝑfigurā exprimunt · quod ministri & custodes uiri tabnaculi
mundi concupiscentiā fugere & carnalia desideria ꝑdī adiutoriū
in se mortificare debent · sicq· diem ultimū ac finem p̄sentis laboris
expectare · quatinus mundo mortuis & dō iuuentes cū paulo aposto
lo dicere possint · mihi aut̄ absit gloriari · nisi in cruce dn̄i nr̄i ihu
xp̄i · ꝑquē mihi mundus crucifixus ē · & ego mundo ; Extremi quoq·
merarite sub ithamar filio aaron qui interp̄tatur ubi amarus ·
siue ubi palma · plagā aquilonalē sortiti sunt · ubi glaciali horro
re hiems ꝑpetua durat · qd̄ ꝑ tr̄pū om̄s admonet eclesie scilicet
p̄sules simul & ministros · quatinus securitate nociua non torpe
ant · quia licet ꝑianuā fidei iam in eclesiam intrauerint · Iam lum̄
scientie ꝑceperint · iam carnis desideria in se crucifixerint · non
dum tamen ad ꝑfectā suauitatē idē ad eternā beatitudinem

27.

ꝑuenerunt · sed adhuc amarũ aliquid restat; cũ ill outiq· qui ad aquilonẽ
solium suũ erigit decertandũ ẽ · cuius duritiã emolliri nonẽ facile · immo
impossibile; Unde dñs sub tr̃po leuiathan ad iob loquitur dicens; Cor eñi
indurabitur quasi lapis · & stringetur quasi malleatoris incus; Quando
eñi iste inimicus superabitur & deeo ꝑfecte trumphatur · tunc exultan
dũ ẽ · tuncq· gaudendũ · tunc beate uiuendũ · quando discrim̃ uitę iam
nonerit ullũ; Omñs leuitę quos numerauerunt moꝛses & aaron iuxta ꝑ
ceptũ dñi ꝑ familias suas in genere masculino a mense uno & supra · fue
runt · xx ii · milia · & ait dñs ad moꝛsen · Numera primogenitus sexus mas
culini de filiis isrl̃ a mense uno & supra · & habebis summam eorũ · Tollesq·
leuitas mihi ꝓ omni primogenito filiorũ isrl̃ · ego sum dñs · & peccora eoꝝ
ꝓ uniuersis primogenitis pecoꝝ is filiorum isrl̃ · Recensuit moꝛses sicũ
pręceperat dñs primogenitus filiorũ isrl̃ · & fuerunt masculi ꝑ nomi
na sua a mense uno & supra · xx · ii · milia ducenti suptuaginta tres · Nume
rantur etiã leuitę seorsum · non enim fuerant recenseti cũ filiis isrl̃ ·
& habetur eoꝝ segregatus quidem ac ꝑcipuus ꝑceteris numerus · quo
referuntur omnes simul · xx · ii · milia repti · ita ut neq· amplius ali
quid neq· minus hoc numero inuentũ sit; Post hec ꝑcipit dñs numera
ri etiã primogenitos filiorũ isrl̃ · eodem ordine quo leuitę fuerant
numerati idest ab uno mense & supra · & inueniuntur primogeniti
filioꝝ isrl̃ · xx · ii · milia ducenti septuaginta tres; Putas ne ꝑ hec solam
numeri historiã docere nos uoluit moꝛses · & nullũ in his diuersitatib·
numerorũ conclusit solito sibi more mr̃steriũ? Nihil neuidetur in eẽ
rationis quod ducenti septuaginta tres tantũ abundare dicuntur in pri
mogenitis isrl̃ · & in leuitis ad xx ii · milia neq· abundare quisquã neq· de
eẽ ꝑscribitur? xx · ii · quidẽ numerus in scripturis diuinis siquis obseruet ·
q̃ principalib· quibus dã causis adscriptus sit frequenter inueni&; Nã
xx · ii · primo apud hebreos elementa tradunt eẽ litterarũ; xx · & ii · sur
sus a ꝓto plasto adã usq· ad iacob ex cuius semine initiũ · x ii · trib· sumunt
patres fuisse numerantur; Sed & alia multa in scripturis siqui diligen
tius exsequatur sub hoc numero consecrata reperiet; Propt̃ hoc ergo
& leuitę · idẽ qui deseruiunt dõ & primogeniti filioꝝ isrl̃ admirabili

ad

28.

hoc sacrato numero titulantur; Quod uir infilius ist addantur ducenti septuaginta tres. neq. otiosū mihi uidetur. neq. obsolutionis uā facilē cerno. nisi dñs uelamen illud impositū mōi seis litteris adaperire nobis dignetur auferre; Igitur humani generis incarne generatio sicut asserunt qui intalib. periti sunt. nouē quidē mensib. continetur in aulua. sed non prius mouen fertur adpartū. quā etiā decimi mensis triduū transeat. & ita inuenitur q. numerus iste idē. cc. lxx. dies illos indicent. qui ex nouē mensib. & triduo mensis decimi colligun tur. & fiunt simul ducenti septuaginta tres dies isti quib. humano ge neri inhunc mundū p̄betur ingressus; Ita trā iuginta quidē & duob. numeris omniū simul creaturarū rationib. mīsteiis summa colligi tur. In his uero quę exabundantia inprimogenitis inueniuntur isti. etiā mīsteriū humanę generationis exponitur. Quia ergo leuitę ecclesi astici ordinē significant. qui deseruit insciis & legē dñi meditatur & do cet. apte iuxta numerū. xxii. adtitulatur. qui ut supra dictū est ebreaꝝ litterarū numerus in xx. duob. elementis comp̄hensus ē. nec non & series ueteris testamenti eodē numero librorū secundū quos da conclusus est. Ut ministri dñi hac p̄scriptione cōmoniti secundū id qd̄ inlege dñi continetur uiuant. operentur & docēt. necullo modo p̄sumant eā excedendo transgredi. sed sub eius magisterio omnia faciant; Quod aut summa primogenitorū defilius isti hunc numerū excedens ducentis septuaginta trib. iubetur. u. siclis p̄sin gula capita redimi. hoc nisallor figuraliter docet. ut quisquis initiū conuersationis suę seu uoluntatis. siue operationis dō consecrare uult. quinq. sensus corporis diligenter custodiat. neforte plus ciuā inerro rē. aut immundana desideria defluat. sed magis iuxta siclū secuari quimensus ē o bolus. xx. hoc ē secundū x. mandatoꝝ doctrinā. quę induob. p̄ceptis caritatis consistit laborans. omnia opera sua indomū
.i. summi sacerdotis & filiorū ei redigere satagat; Locutusq. ē dñs ad
.i. moysen & aaron dicens. Tolle summā filiorū caath demedio leuita
.i. rū p domos & familias suas. axxx^mo. anno & supra usq. ad l. mum
.i. annū omniū, quiingrediuntur ut stent & ministrent intabnaculo

29.

foederis. Hic ē cultus filiorū caaht. Tabernaculū foederis & scm̄ scōꝝ
ingrediuntur aaron & filii ei quando mouenda sunt castra. & depo
nent uelū qd̄ pendet ante fores. inuoluent q. eo arcā testimonii. & o
perient rursum uelamine iacinthinarū pelliū. extendent q. desu
p̄ palliū totū hyacinthinū. & inducent uectes & cet̄. Numerati sunt
iā filii leui ab uno mense & supra. nunc numerantur filii leui a trice
simo anno siue secundū lxx. a uicesimo quinto anno. sed non ut ince
teris sed usq. atq. ad quinquagesimū annū. & sit iste p̄cipue numerus & elec
tus. Dicitur enī his. om̄s enī inquit qui p̄cedit administrandū ad opera
tabnaculi testimonii. isti sunt qui numerantur meliore quodā & p̄cipu
o numero. Sicut enī in filiis isrl̄ dicebatur om̄s q̄ p̄cedit ad p̄liū in filiis
isrl̄. ita & hic dicitur om̄s q̄ p̄cedit administeriū ut faciat opera in tabna
culo testimonii. Post hec dicitur que sint opera filiorū caaht in medio filio
rū leui secundū plebes suas in tabnaculo testimonii. Introibit inquit aa
ron & filii ei cū eleuata fuerint castra & deponent uelū quo teguntur
scā. & operient ex ipso uelo arcā testamenti. Et p̄ hec septē quedā species
enumerantur que p̄cipiuntur operiri. Primo in loco omniū p̄ciosior
ipsa arca testamenti operiatur uelo quo prius uelabatur. sed & pelle
desup̄ hyacinthina. Secundo in mensā loco operitur. Tertio candela
brū. Quarto altare aureū. Quinto uasa ministeri. Sexto operimen
tū altaris. cū quibusdā uelamentis adponitur. Septimo loco operit̄
& labrū. Et nihil horū omniū nudū relinquitur aut reuelatū. Deni
q. additur etiā p̄ceptū huiusmodi. Nolite inquit exterminare de tri
bu sua plebē caaht. Quo scilicet exterminandas se ēē scirent. si forte
ad hec manus suas mouenda mitterent. nisi unū qd̄ q. eoꝝ prius a sa
cerdotib. fuisset obtectū. Nunc ergo redeamus ad istū tabnaculū ecl̄e
di uiuentis. & uideamus quomodo hec singula obseruari oporteat in ecl̄a
di a sacerdotib. xp̄i. Si quis uero sacerdos ē cui uasa sacra idē mysteri
orū sapientie secreta cōmissa sunt. discat ex his & obseruet quomodo
hec oporteat intra uelamen conscientie custodire. nec facile p̄ferre
ad publicū. Aut si res poscit p̄ferre. & inferiorib. idē in peritioribus tra
dere. ne nuda p̄ferat. ne apta ostendat. & p̄enitus patentia. alioquin ho

ad.

mediū facit & exterminat plebē. Exterminatur enī omnis qui secreta & ineffabilia sacramenta contigerit · non dū meritis & scientia in sacerdotū ordinē gradūq; translatus. Solis enī filiis aaron sacerdotib· scilicet ipsā arcā testamenti & mensā & candelabrū · & siquidē eorū quę supra comprehendimus · nuda ac reuelata uidere concessū ē. Alii aūt operta hęc uideant · immo potius uelata hęc innumeris suis portent · Ē filii quidē caahr qm ipsā lic& non sint sacerdotes · sūt tam̄ primi sacerdotib· in humeris suis possunt ista portare · Alii uero sarcinas suas · & ministeria sua · nec in humeris sed in plaustris ponunt · cl ·

Locutus q· dns ad mōysen & aaron dicens. Nolite pdere populū caahr de medio leuitarū · sed hoc facite eis ut uiuant · & non moriantur si tetigerint scā scōrū · aaron & filii eius ingrabunt ipsiq· disponent opera singulorū · & quid quē portare quis debeat · Alii nullā cūiositate uideant quę in scūario prius quā inuoluantur · Alioquin morientur · Prima intellegamus ea quę secundū litterā referuntur · & ita p̄stante dno ab intellectu litterę · ascendem̄ ad intellegentiā spūs; Intellege ergo prius ipsā collocationē tabernaculi testimonii · intellege & scā scōrū quę intrō tecto ascūs uelamine diuinuntur · quę inspici non licet quę ab ullo hominū nisi a sacerdotib· solis; Post hęc intellege quo modo ubi uentū fuerit ut castra moueant filii isrl̄ soluuntur tabernaculū & filii ei sacerdotes intra scā scōrū operiunt singula queq· operimentis ac uelaminib· suis · & obtecta ea relinquentes in eodē quo fuerant loco introducunt filios caahr · q̄ ad istud officiū deputatis · & facium eos eleuare humeris suis omnia illa quę manus sacerdotalis obtexerat · Et ppt̄ hoc dicitur ad dnō ne exterminet is de tribu sua plebē caahr · quasi ineo exterminandi essent scā scōrū nuda & patentia contigissent · quę non sōlū contingere sed ne intuer̄ quidē fas erat nonnullis · Si intellexisti quid isti rię ordo contineat · ascende nunc ad splendorē mi_sterii · & legis spiritalis lumē si purus tibi est mentis oculus contuere; Si quis dignus ē ex his quid ōmi nistrant · diuina capere & uidere mysteria · atq· contuenda ęternimus capacis ē · hic aaron t filius aaron ēe intellegatur · q̄ ingredi potest adita quę adire alius fas non ē; Si quis ergo talis est huic soli reuelata patet arca testamēti · hic uidet urnā habentē manna · hic ē sidereus & intellegit ppiciatoriū · hic intuetur & cherubin utrumq· & mensā scām · & candelabrū luminis · & altare incensi · Iste hęc considerat & intellegit spiritaliter · Idē q̄ uerbo dī & sapientię mīs

ter operā dat. & do ſōli inſēſi uacat. Sacr ſane cui hec reuelantur. & ſpiritalit inſpicienda creduntur. nonſibi tutū ee aperire & pandere q̄b. nonlic & pandi ſed operire deb & ſingula & opta ceteris minus capacib. tradere portanda humeris & ceruicib. imponenda; Cū enī exuerbis miſtici eruditi & pfecti quiq. docto res. opera populis munguī. & plebi agit q̄dē & impl & quę mandunt. Nontamen eoy quę gerunt intellegit ratione. quid aliud gerit nisi operta & uelata scī scoy sup humeros portant. Et ut hec manifestius quę dicunt aduertas exemplis te exdiuinis uoluminib. adhibitis informabimus; Moses intellegebat sine dubio quę eet uera circūcisio. intellegebat qd eet uerū pascha. sciebat quę eent uerę neomenię & quę uera sabbata. Et cū hec omnia intellexisset inspū uerbis tamen ea preter corporaliū species adumbrationesq. uelabat. Et cū sciret uerū pascha immolandū ee xpm. oue corporale immolari mandat inpascha; Cūq. sciret die festū agere debere maximis sinceritatis & ueritatis. tamen defermentatis pcipiebat; Hec ergo & huiusmodi erant scī scoy. Quę cū moses portanda ceteris traderet. idē reb. & operib. implenda. coopta tamen ea & uelata communi sermonū tradebat eloquio; Humeri aut qd operū indicū teneant. inmultis scripture locis ostendimus sępe; Sed in ecclesiasticis obseruationib. s nonnulla huiusmodi quę ommb. q̄dē facere necesse e. nec tamen eoy ommb. patet intellectus; Nā qd uerbi gratia genua flectimus orantes. & qd exomnib. celi plagis ad solū orientis partē conuersi oratione fundimus. nonfacile cuiquā patorratione conpti; Sed & eucharistię siue pcipiendę siue cortu quo geritur explicande. uel eoy quę gerunt inbaptismo uerborū gestorūq. & ordinū. atq. interrogationū. quis facile explicet ratione. & tam omia hec opta lucet & uelata portam' suphumeros nros. cūta implem' ea & exsequamur. ut amagno pontifice. atq. ei' filius tradita & cōmendata susapim'; Cuncta ergo hec & horū similia cū gerim' nec tamen eoy adseq̄mur ratione. leuam' humeris nris & portam' adopta & obtecta diuina mysteria. nisi siq̄s sit inē nos aaron aut filius aaron. q̄b. ista concedit nuda & reuelata pspuere. ita concedit ut seruent sibi uelanda hec & operienda ubi ceteris danea & opus in pferri ratio poposcerit; Post hec dicit deleuerit. qua tollunt a tricesimo anno & supra usq. adquinquagesimum. omnes q̄ ingrediunt administeriū tabernaculi foederis. siue secundū editionē septuaginta tollunt a leuite. uicesimo quinto anno & supra. usq. adquinquagesimū annorum. q̄ precedunt adopus opoeriū & adopera quę portant tabernaculi testimonii.

. M.

32.
ccd

Obserua in his distinctionē sermonū scripturę diuinę. Ubi de operib. filiorū isrl
loq̄t. non dix̄ opera operū sed sola opera. Ubi uero de officiis leuitarū. n̄ di
cit sola opera sed opera operū. Sicut enī s̄ quędā scā. s̄ aut̄ & alia scā scōr. ita
s̄ quędā opera & alia opera operū. Unde uidet̄ mihi quia moyses ubi sensit
ēē quędā opera uisibilia q̄dē sed q̄b. ineēt interior alia mr̄stica & occulta
intellegentia. hęc non solū opera sed opera operū dixerit. Quę uero cōmu
nia & p̄sentis solū temporis opera intellexit. Hęc solū opera nominauerit.
S unt quędā ergo opera operū quę ego puto ēē omnia hęc de q̄b. uel in p̄senti
lectione. t̄ in exodo & ceteris locis sub occultis p̄cipit̄ mr̄isteriis. & ꝓparte
in p̄senti. ꝓparte uero explendis in futurū. quę tam̄ ut diximus opera ope
rū non cuilib & sed leuitis solis tradenda mandant̄. & int̄ leuitas ipsos non
prius ad hęc opera quisquā uocat̄. nisi uicesimo demū & quinto anno uitę suę
usq. ad quinquagesimū. sed non caret sacramento ne ipse q̄dē. xx. quinq.
& quinquaginta numerus annorū. Nā in xx. u. numero quinq. sensuū ꝑfeccio
declarat̄. ita ut quinq̄es q̄na numerent̄. Quod utiq indicat eū uocari ad o
pera operū in mr̄nisterio ꝑagenda. q̄ ex omni parte multiplicatis sensib. in
·M· uenit̄ ēē ꝑfectus. Si aut̄ uoluerim̄ legere tricesimū numerū ut sub eo ingredi
ant̄ ut leuitę administeriū tabnaculi. sciam̄ hoc n̄ sine sacro ēē mr̄sterio. Tricesim̄
enim numerus quo denarius numerus ter constat ēē multiplicatus. integrita
tē fidei significat cū ꝑfeccione bonorū operū. sine q̄b. nullus aptus ē admin
steriū diuinū. Sed & in innumeris scripturę scę locis tricenarius numerus
xp̄i & eclesię sacramentis aptatus inuenit̄. Nā & ioseph q̄ in figurā resurrec
tionis nouiq. testamenti octoginta annis egr̄ptios a fame defendit. trice
narius ablutis ergastuli sordib. regni gubnaculi suscepit. & dauid eadē e
tate regnū qd̄ septuagenarius hoc ē ꝑpetua q̄ete dignus conplere incho
auit. & ezechiel. xxx. annorū aptis sibi cęlis ꝓphetię dona ꝓmeruit. Et q̄a
ꝑfide & aduersa longamit̄ ferri & sublimit̄ debent p̄mia sperari. & arcę uel
templi altitudo & tabnaculi longitudo. xxx. cubitis mensurat̄. Quinqua
gesim̄ aut̄ numerus. q. remissionis & indulgentię teneat sacramentū. in
multis scripturarū locis sepę & abundant̄ ostendim̄. Nā & quinquagesim̄
annus ē. in quo & possessionū & seruitutis. & debiti fit remissio. & quinqua
gesim̄ dies post pascha festus tradit̄ in lege. Sed & dn̄s in euangelio cum

parabolā remissionis doceret & indulgentie · debitores quos intra ducit unū in qn
quaginta & aliū quingentis denariis fuisse dicit obnoxios; Quinquaginta aut
& quingenti cognatus numerus · Decade enī quinquaginta · faciunt quingentos;
Sed ex alia parte numerus iste sacratus sit · Septē enī septimanis si addat unus
numeri pfeccio · quinquaginta faciunt dies; Similit & septuaginta septimanis
si addat unius decade consummatio · faciunt quingentos · Quod si abundantius
adhuc sacramenta quinquaginta & quingentorum numero placet colligi · habemus &
in hoc ipso q in manib · ē numerorum libro ubi de hostiū spoliis q dā q dē offerunt in domo
di quinquagesimā portionē q non pcesserunt ad bellū · q dā uero quingentesimā & u
tiq · n inanit · etiā hic quinquagesimus numerus habet; Sed & in genesi ubi ds tracta
bat de indulgentia sodomorum si forte possent aduenia ptinere · huius modi mysteri
orum conscius patri archa abraham a quinquagesimo numero incipit p indulgentia so
domorum dno supplicare & dicit · Si inuenti fuerint quinquaginta in ciuitate · n salua
bis ppt quinquaginta ciuitatē · Sed ad ppositū reuertamur · Oportet ergo operari
leuitas in sanctis usq · ad quinquaginta annos · inferiores q dē opera · meliores q dē
opera operū · horum aut superiores spiritalib · officiis deseruire & introite scā scorum ·
ibiq · operire que operienda s & tradere filiis caath portanda humeris & manib ·
euehenda · sed & reliq s unicuiq · secundū ea que iā superius sepe disserta sunt ·
Verū nemmia hec operimentorum t amentorumq · cautela disperationē quando & mes
titiā generet auditorib · pauca aliqua que & nobis pandere tutū sit & uobis sit
fas aspicere; Quoniā q dē ut prius diximus genus regale & sacerdotiū · gens scā
& populus in adq sitionē dicti sumus aperire temptabimus · Intellegamus ergo tabna
culū testimonii omnes scos q sub testamento di censent · & in hoc tabnaculo ee quos
dā celsiores meritis & gratia superiores · & ex his aliquos q dē candelabrū dici ·
ipsos forte apostolos q inluminant accedentes ad dm; Sed & si q alii s q in hoc
tabnaculo di ominib · ingredientib · scientie & doctrine lumen ostendunt · omnes isti
candelabrū misticū nominent · Alii s mensa sacra · q cūq · habent panes di · & refi
ciunt ac pascunt animas esuerientes iustitiā; Alii s altare incensi · q cūq · orationi
b · & ieiunis die ac nocte uacant in tēplo di orantes · n solū p semetipsis sed & p uniuer
so populo; Hi uero q b · arcana mysteria credidit ds & occultorū p uidentie sue
iudiciorum secreta cōmisit · arca testamenti di appellent; Porro q cū omni fiducia
p hostias p cū supplicationūq · uictimas dm hominib · reppiciant · & p delictis po

pulu int uenum. ppriato nomine. Ac q meruerunt multitudine scientie
& abundantes diuitias magnitudine di cherubin intelligi possi; Cherubin namq;
in lingua nra multitudo scientie int̄pretat; Sed hos oms q phec singula que supra
enumerata s designant portari necesse e. & portari inhumeris; Unde fortasse ut ego
opinor angeli q ordinati s ppt eos q hereditate capiunt salutis. ipsi sint q singu
los eoy quos supra dixim portant; Cu eni solutu fuerit tabnaculu hoc. & ceperint
ingredi ad illa sca. & pgere ad locu repmissionis. hi q uere sci & inscii scoy habent ange
li sine dubio subuectantib. incedunt. & usq. quo req̄escat tabnaculu deportant inhu
meris ex tollunt inmanib. . Quod pspiciens inspu ppheta dicebat; Qm angelis su
is mandauit de te ut in manib. tollant te. ne forte offendas ad lapide pede tuu; Qd
dictu q de pcauit diabolus de saluatore accipiendu. sed excecatus malitia. n intellex
it eloquia mistica. Neq. eni saluator meus angelis indigebat ut n offenderet ad la
pide pede tuu. Calumniat diabolus scriptura diuina q hec de saluatore dicta
ptulerit. n de illo sed de omnib. sci hec dicit. q angelis suis di mandauit ppopulou
n offendat ad lapide pede suu. sed & oia que in hoc psalmo scripta s iusti s q bus q ma
gis qua saluatori conueniunt; Liberat eni dns aruina & demonio meridiano. n sal
uatore. absit a nobis ita intellegere. sed de iustis. Iusti eni sunt q indigent aduto
rio angeloy di. ne ademonib. subruant & ne corda eoy sagitta uolante in tenebris te
rebrent. Per ipsos angelos subeode misterio paulus portandos ee quos da confirmat
in nubib. cu dicit; Sed nos quouis q relicq simul cu illis rapiemur in nubib. obuiu
xpo in aera. rapiunt ergo ab angelis his q penitus purgati & leues effecti s ad eu
Portant uero hi q aliq ad huc relicq is ppt grauant; Portant ergo & columne tabnacu
li aq bus da & atria ceteraq. que ad scriptura referunt. Portant aut n abissi habitus
sed aeuitis. secundu hunc sensu que intrant cursu uidebimur breuit contigisse
relinquentes sensib. auditoy. ut si q debis maiore desiderio flagrauerit accendat
sibi lumen scientie. & maiora horum oculo perspicatiore conicat;

Locutus q e dns ad mosen dicens. Precipe filiis isrl ut eiciant de castris omne
leprosu & q semine fluit. pollutusq. e super mortuo. Tam masculu qua femina
eicite de castris. ne contaminent ea cu habitauerint uobis cu. Fecerunt q ita
filii isrl & eiecerunt eos extra castra. sic locutus erat dns mosi. Leprosq de
castris eici iubet hereticis. quoru s error ymaculs pollutis. nec uniformi
me doctrine t fidei uolunt habere colore. Qui sciemia uere fidei n haben

omne iustu

35.

tes. uarias doctrinas pfitent̃ erroris. Honeñ t abscondunt impietatẽ suã. sed ꝑ sum
ma pietia pferunt. inluc̃ & sanctitatẽ sermonis ostentant. Nulla porro falsa doctrina
est que nonaliqua ueritatẽ misceat. Clera ergo falsis mordinate pmixta uana dispu
tatione t narratione hominis. tãquã inanis corporis colore aparentia. significant lepra
tãquã ueris falsisq; colo⁹ fuꝰ locis humana corpora uariantẽ atq; maculantẽ. Tu aũt qui
semine fluxi foetidis libidinosis cogitationib. & luxu carnalium desideriorũ estuantẽ
debem̃ intellegere. Polluturumq; supmortuo. illũ qui mortuorũ in peccatis & impẽ
tate exempla sequit̃ & uitiorũ sordib. coinquinat̃. Isti ergo omes idẽ fluxi tuosi cogita
tu. immundi sermone. & morbidi contactu. a castris ecclesie separari debent. ne contagio
ne moꝝ suorũ uitã polluant innocentũ. quo adusq; ipsi a crimib. suis se abluant;
Locutus ẽ dñs ad mosen dicens. Loquere ad filios isr̃l. Cir siue mulier. cũ fecerit
ex omnib. peccatis que solent hominib. accidere. & ꝑ neglegentiã transgressi fuerint
mandatũ dñi. atq; deliquerint. confitebunt̃ peccatũ suũ. & reddent ipsũ caput quin
tamq; partẽ desup ei inquẽ peccauerint; Si aũt non fuerit qui recipiat. dabunt
dño. & erunt sacerdotis excepto ariete qui offert̃ ꝑ expiatione ut sit placabilis hos
tia; Septuaginta uir aut mulier quicumq; fecerint ab omnib. peccatis humanis
& despiciens despexerit. & deliquerit anima illa. adnuntiabit peccatũ quod pecca
uit & restituẽ delictũ. & quintã eius adiciet supillud & reddẽ cui deliquit ei. Si aũt
non fuerit homini proximus. ita ut reddat illi delictũ. adipsũ delictũ quod redditur
dño sacerdotis erit excepto ariete ꝑpitiationis ꝑ quẽ exoratur in illo peo; Hic a pec
catis intellegenda sunt. quoꝝ in his reb. ꝑpetratio ẽ. que pecunia restitui possit.
Non enim alterdiceret. quomodo restiuenda sunt. nisi damni pecuniarii fuissent.
Libenter enim restitui caput & quintas idẽ totũ illud quicquid ẽ. & quintã eius partẽ
excepto ariete qui fuerat offerendus in sacrificiũ ad expiandũ delictũ; Iubet aũt il
lud quod restituitur sacerdotes ee idẽ ipsum caput & quintã sinonẽ proximus esset in
quẽ commissum ẽ. ubicũq; intellegit̃ tunc dño reddendũ qd sit sacerdotis. si ho
mo non fuisset qui damnũ passus ẽ nec ꝓximus eius. quẽ puto heredẽ intellegi uo
luisse. sed de ipso homine nihil dixit scriptura; Clerũ tamen cũ dicat sinonei fue
rit proximus. sub hac breuitate insinuat tunc queri proximũ eius si ipse non fuerit.
Si aũt nec proxim̃ erit. dño restituet̃. ne impunitũ remaneat quod admissum ẽ.
Quod tamen nõ cedat in sacrificiũ. sed sit sacerdotis; Sic sane uerba scripturae.
distinguenda sunt. Si aũt non fuerit homini proximus. ita ut reddat illi delictũ

36.

adipsum. locucionis ē enim quod addidit adipsū. Aut forte adipsū dix
it. q. adipsū ꝑtineat idē ipse possideat. Deinde sequitur delictū qd reddi
tur dn̄o. sacerdotis erit. Delictū aūt dicit cū redditur ea res que ꝑ delictū
ablata ē. Queri aūt potest quomodo in exodo dicitur. si quis furatus fuerit
uitulū aut ouē restituere debere. u. uitulos ꝛ quattuor oues si occiderit aut uen
diderit. si aūt qd abstulerit saluū apud eū repperit duplū ēē restituendū. cū hic
restitui iubeat caput. & quintā quā longe ē. etiā aduplo quanto magis aqua
druplo ꝛ quinquies tanto. Nisi forte quia hic ait uir aut mulier quicūq. fece
rit ab omnib. humanis peccatis. peccata ignorantie uoluit intellegi humana
peccata. Fieri enī potest ut parū attendendo ꝑ neglegentiā traiciat humorē alie
nā in rē suā. qd ideo peccatū ē. quia si diligent̄ adtenderet̄ non admitteret̄. Et hec
uoluit capite & quinta restitui non sicut furta multari. Nā si furta & fraudes
hic intellexerim̄ que non ꝑ ignorantiā neglegentie sed furandi & fraudandi a
nimo committunt̄. & ideo dicta humana quia in homines fiunt. nisi ille fallor
erit exitus questionis huius. ut ideo qui fecit non reddat uel duplū quia non
conp̄henditur uel conuincit̄. sed ignorantib. a quo factū sit ꝛ utrū factū sit ipse
adnuntiat delictū suū; Cū enī dixisset scriptura aut uir aut mulier quicūq.
fecerit ab omnib. peccatis humanis & despitiens despexerit & dereliquerit.
idē contemnendo ista commiserit. adiunx̄ & ait. Anima illa adnuntiabit
peccatū qd peccauit & restituet delictū. caput & quintas eius. Forte ergo
ꝓpterea tantā quia ipse adnuntiauit. & ideo non eo damno plectendus
4. fuit quo furē conp̄hensum ꝛ conuictū plecti oporteret. Mr̄stice aūt hoc capitu
lū nos admonet ut si aliquid ꝑ neglegentiā incaute commisserim̄. ꝑ confessionē
& p̄enitentiā studeam̄ illud emendare. Et si forte est ꝓxim̄ aduersus quē
deliquim̄ in inferendo illi aliquod damnū poenitentiā corā illo agam̄. & dā
nū restituā. Sin aūt non sup ē ille quē lesim̄. dm̄ ꝑ hoc ꝑ confessionē & condigne
penitentie fructus & elr̄mosinarū opera satis agere curem̄; Per quintā aūt
partē quā sup addere ad summā uis sit. doc & nos ut ꝑ sensū corporis ꝑ quē
peccauim̄ malū aliqd ingerendo. ꝑ illū itē bona agere satagam̄. Arietis aūt
oblatio. significat xp̄i passionē. in qua maxime confidere debem̄. Quia
nihil ꝓficit conatus nr̄. nisi eius gratia nos adiuuauerit. Ipse ē. & sacerdos
qui nos patri ꝑ oblationē carnis sue reconciliat. Et ideo omne nr̄e deuoti

onis munus illi offerendū. quatinus ꝑeius ꝓtetatē integrā uenā cōsequa me
ream. Omis quoq; primitię quas offerunt filii isr adsacerdotē ꝑtinent. & quic
quid insanctuario offert a singulis & tradit manib. sacerdotis. ipsius erit; Omis inq̄t
primitię quas offerunt filii isr hoc ē primitias bonę uoluntatis. uer boū q. ac
q. operū quas defe runt filii ecclesię quisunt uer israhelitę quia mentis intuitu
addīs sedulo aspiciunt adsacerdotē ꝑtinent. ipsi uidelicet sacerdotē quisemetip
si obtulit patri nobis. & quecquid insanctuario offert a singulis & tradit manib. sacer
dotis ipsius erit sacerdotis. uidelicet nri dni ihu xpi. qui adeius gratiā ꝑtinebit quic
quid insanctuario dni. hoc ē inecclesia sci dnō offert a singulis. t quecquid communiter
Locutus ē dns admoysen dicens. Loquere adfilios isr (oblatum fuerit abomnib.
& dices adeos. Uir cuius uxor errauerit marituq; contempnens dormierit cum
altero uiro. & hoc maritus dephendere nonquiuerit. Sed later adulterii. & test̄ arg̃ non potest. qua nonē inuenta instup. fisp̄s zelotipię conceperit uirum
contra uxorē sui que uel polluta ē t falsa suspicione adpetit. adducet ei adsacer
dotē. & [redacted] offeret oblationē pro illa. decimā partē sati farinę ordeacię
Non fundet [redacted] supeī oleū nec imponet tus quia sacrificiū zelotipię ē. & ob
latio [redacted] inuestigans adulterii. Offeret ea sacerdos & statuet cora dnō. adsumet
que aquā scām in uasē fictili & pauxillū terrę de pauimento tabernaculi mitt̄ in
ei; Cumq; steterit mulier inconspectu dni. discoperiet caput eius. & ponet sup
manus illius sacrificiū recordationis & oblationē zelotipie. Ipse aut tenebit
aquas amaritudinis inquas cū execratione maledicta congessit. Adiurabitq;
ea & dicet. Si nondormiuit uir alienus tecū. & si non polluta es de seruo mariti
thoro. nonte nocebunt aque iste amaritudinis inquas maledicta congressi;
Si aut declinasti a uiro tuo atq; polluta es & concubuisti cum altero. his ma
ledictionib. subiacebis. Det te dns in maledictionē exemplūq; cunctor in
populo suo. Putrescere faciat femur tuū. & tumescens uterus tuus dissum
pat̄. Ingrediant aque maledicte in uentre tuū. & utero tumescente putres
cat femur. & respondebit mulier. amen amen; Scribet q. sacerdos in libello
ista maledicta. & delebit ea aquis amaritudinis inquas maledicta congessit.
& dabit ei bibere. Quas cū exhauserit. tollet sacerdos de manu ei sacrifici
um zelotipię. & eleuabit illud cora dnō. inponetq; supaltare. tradūt ex ac
ut prius pugillū sacrificii tollat deeoqd offert. & incendat supaltare.

& sic potū dē mulieri aquas amaris simas. Quas cū biberit si polluta ē & contēp
to uiro adulterii rea: pertransibunt eam aquae maledictionis. & inflato uentre
computresceret femur: eritq mulier in maledictionem & in exemplū omni po
pulo. Quod si polluta non fuerit erit innoxia & faciet liberos. Ita est lex zelo ti
piae si declinauerit mulier a uiro suo. & si polluta fuerit. maritusq zelo tr̄pie
spū concitatus adduxerit eam in conspectu dn̄i & fecerit ei sacerdos: iuxta
omnia quae scripta sunt: maritus absq culpa erit: & illa necipiet iniquita
AVGS tem suam. Uerba quae scriptura dicit mulieri a sacerdote dicenda: quando
ad suspicionem adulterii eam maritus adducit. Det eam dn̄s in maledictum
& in exsecramentum: grecus habet ENORCION. quo uerbo uidet̄ significari
iuramentum per execrationem: uelut si quis quam dicat: sic non mihi illud
& illud contingat si fecero t̄ non fecero. Ita hoc dictū ē. det te dn̄s in maledictū & ex
secramentū tāquā diceret̄. ut de te iurent quę per execrationē iurabunt. sic
·M· non eis contingat aut hoc eis contingat nisi illud fecerint. Uir iste cuius ux
or errauerant contempnens maritū pastorē atq doctorē sig[illegible]nificat
eclesię. Uxor quoq eius subditus ē quisq qui magistri [illegible] uerbo in
omnib. obedire debuit sicut bona uxor legitimo obtemperat ui[illegible]ro.
Sed si p contemptū hec uxor ad huius cemodi errans discesserit uiro. & ad
ulterinū quęrit coniugiū. idē heretice se inmiscuerit doctrinę. Et hoc
crimen licet non manifeste appareat. tamen in suspicionē uenit magistro
zelo iustitię accenso. adducet eā ad sacerdotē. ipsū uidelicet sacerdotē cui pp
phetā dicit̄. tu es sacerdos in eternū secundū ordinē melchisedech. Eius iudicio
cuncta reseruans. ne forte rē incertā ante tempus contra apostoli p̄ceptū iu
dicet qui dixit. Nolite ante tempus iudicare quoadusq ueniat dn̄s qui in
& inluminabit abscondita tenebrarū & manifestauit consilia cordiū. Et of
feret oblationē p illa decimā partē satifarinę ordeacię. Farina ergo ordeacia
scientiā ueteris legis significat. Quę bene ordeo adsimilat̄. quia sicut
ordeū magno labore a paleis purgatū ad farinā p̄ducit̄. ita littera legis
contrita mola discretionis. farinā sensus spiritalis emittit. Et recte deci
ma pars sati offerri iubet̄. Nam lex ipsa decim p̄ceptis constat. Cuius
decima pars quodlibet mandatū ē. contra quod praua uxor egisse
dep̄hendit̄. Offert̄ ergo hęc mulier p uirū sacerdoti cū oblatione deci

mae partis. cum xpi iudicio secundum legem diuinitus datam damnanda aut liberan
da reseruat. Non fundet sup hanc oblationē oleū neque ponet tus quia sa
crificiū zelo tipie ē. Igitur non decet oleo adulationis uel ture supflue lūadationis
peccantē psonā mulcere siue oleo indiscrete misericordie atq. ture orationis inor
dinate cor inpoenitens leniri. sed magis zelo iustitie secundū pcepta dni uitiū in
stanter atq. ordinate psequi. Offeret inquit eā sacerdos & statuet corā dno. ad su
metq. aquā scām in uase fictili. & pauxillū terre de pauimento ta bernaculi mit
tet in eā & rl. Statuet sacerdos offerens mulierē corā dno. quia diuino iudicio di
iudicanda peccatrix anima decernit. Aqua scā in uase fictili diuina ē sapien
tia in uili littera legis conphensa. Cui miscet sacerdos pauxillū terre de paui
mento tabernaculi. cū xpi decreto commemoratio patri archarū pphetarū.
atq. apostolorū. intromissa in ea reperit. Hanc ergo aquā quā scriptura di
cit amarissimā ppt peccati uindictā que in ea manifestata ē talit commix
tā atq. diuino ore contestatā bibit mulier. ut manifestet illius contemptus
siue hic ad eius seu aliorū correctionē siue in futuro ad ipsius damnationē.
quia secundū ueritatis uocē. nihil ē occultū qd non sciet. & itē. Sermo in
quit quē locutus sum uobis ille uos iudicabit in nouissimo die. Sumet itaq.
sacerdos pugillū sacrificii & incendat illud sup altare. cū scē trinitatis
confessio in legis inuenit sacrificio que in ara fidei digne dō offert. Quod
ergo scribet sacerdos in libello maledicta que aduersus peccantē ptulit.
& delebit ea aquis amarissimis in quas maledicta congessit. significat
quod poena que peccantib. futura ē in scriptura sacra explanata inue
nit. Ac inde quicumq. scripturā sacrā corde pio & credulo hauserit sup
plici aque peccatorū que in ea narrant ptimescit atq. a peccatis se custo
dire studuerit. aqua amarissima fit illi salubris. Qui autē contempnen
do minas di scripturas sacras inutilit audit. inflato uentre conputres
cit femur eius atq. in maledictionē & exemplū erit omni populo. quia cū
iusto di iudicio puniet contemptrix anima in obprobriū illi omnes eius
actus & desideria puenient.

Locutusq. ē dns ad morsendicens. Loquere ad filios isrl & dices ad eos.
Uir siue mulier cum fecerint uotū ut scificent & se uoluerint dno con
secrare. uino & omne quod inebriari potest abstinebunt. Acetū ex uino

& ex qualibet alia potione & quicquid de uua exprimitur non bibent.

Uuas recentes siccasq. non comedent. cunctis diebus quibus ex uoto dno consecrantur. quicquid ex uinea esse potest ab uua passa usq. ad acinum non comedent. Omni tempore separationis sue. nouacula non transibit per caput eius. Usq. ad completum diem quo dno consecratur. sanctus erit crescente cesarie capitis eius. Quid ergo nazareorum nomine nisi abstinentium continentiumq. uita signatur. His in uino luxuria prohibetur in sicera omnis uoluptas terrena. Sicera enim ex diuerso conficitur genere sicut uoluptas ex diuersa uitiorum oritur passione. Illi enim uinum bibunt & siceram bibunt. qui ad decipiendos homines umbras quasdam & imaginas simulant habere uirtutum. Uua passa illi uescuntur. qui propter humanos oculos abstinentie pallore inficiuntur. ut gloriam captent ab hominibus. Acetum autem hi bibunt qui post uite sanctitatem in uetustate preteritorum uitiorum labuntur & corruptione ueteris nequitie delectantur. Precepit itaq. dominus ut eos qui sanctitatis induent titulum. cunctis his careant uitiis nullamq. huiusmodi perturbationem appetant. In hoc autem quod addidit nouacula non transibit super caput eius usq. ad completum diem quo dno consecratur. admonet ipsos continentes ne dolum aut malitiam in mente teneant. ne forte polluatur cesaries capitis eorum. idem omnes cogitatus mentis illorum. sed usq. ad finem scilicet presentis uite innocentiam teneant. Quia aliter dno uotum sanctitatis acceptabile non fecerint. nisi custodiam mentis diligenter habuerint. & in hoc usq. ad finem perseuerare studuerint. quia secundum ueritatis sententiam qui perseuerauerit usq. in finem hic saluus erit. Omni tempore consecrationis sue super mortuum non ingredietur. non super patris quidem & matris & fratris sororisq. funere contaminabitur. quia consecratio dei sui super caput eius est. Omnes dies separationis sue. sanctus erit dno. Cur ergo nazareum super mortuum ingredi prohibet. nisi quia illum non uult qui continentiam suam dno uouit mortuorum in peccatis exempla imitari. Nec iniquitatis eorum uiam ingredi. ne forte perdat laborem suum. & omnes actus illius reprobentur in quibus se aliquid acceptabile dno antea egisse confidebat. Quia non qui coepit bonum sed qui perseuerat in bono coronabitur. Unde & a patris siue matris seu fratris sororisq. funere retrahit. quia om

nis carnis affectus amputari debet · ubi do soli placere contendit · Nec ulla
adfinitas proximorumque ad peccatum nos trahit nobiscum sociari permittit ·
sed iuxta illud euangelii · si dextera inquit manus tua uel pes tuus scanda
lizat te & proice abste · Expedit enim tibi ut pereat unum membrorum tuorum ·
quam totum corpus tuum eat in gehennam · Omnis persona · omnis dignitas · om
nis consanguinitas · post xpi amorem ponenda est · nec aliquid nobiscum debet
foederari quod nos non patitur cum xpo uniri · Quia consecratio inquit dei super ca
put eius est · id est spiritus sancti gratia in corde eius diffusa est · Inde & paulus dicit · Nolite
contristare spiritum sanctum in quo signati estis in die redemptionis · Omnes dies
separationis suae sanctus erit domino · Oportet ergo ut hoc fiat eius uoti hoc studii
hoc laboris · ut omne tempus quo domino consecrari per continentiam siue ab
stinentiam optat · sine contaminatione peccati atque delicti usque in finem perse
uerare contendat sequitur · Sin autem mortuus fuerit subito quis piam coram
eo polluetur caput consecrationis eius · Quod radet ilico · & in eadem die pur
gationis suae · & rursum septima · In octauo autem die offeret duos turtures ·
uel duos pullos columbae sacerdoti in introitu foederis testimonii ·
Faciet que sacerdos unum pro peccato & alterum in holocausti & deprecabitur
pro eo quia peccauit super mortuo · sanctificabitque caput eius in die illo · & conse
crabit domino dies separationis illius · offerens agnum anniculum pro peccato · Ita
tamen ut dies priores irritifiant · quoniam polluta est sanctificatio eius · Quid in subita
nea morte cuius piam quam coram nazareo legislator ueretur accidere · & quam
ostendit nazarei consecrationem contaminare · nisi peccati mortalis
commissum significat · obcuius intuitum si se ipse continens ad peccati delec
tationem siue consensum cadere perspexerit necesse est · ut sciat continentiam
suam esse pollutam · & ob hoc caput ilico radendum hocem mentem purgandam a pra
uis cogitationibus · & delectatione noxia intellegat · in eadem scilicet die purga
tionis suae & rursum · uii · in ipso utique tempore conpunctionis quo cognoscit se de
liquisse · a reatu festinet semetipsum mundare · Et per omne tempus uite similem
ruinam sibi euenire pertimescat · in octauo autem die offeret duos turtures uel duos
pullos columbae sacerdoti in introitu foederis testimonii · Octauus dies resurrec
tionis tempus significat · Duos turtures castitatem · Pulli columbae simplicitatem ·
Quisquis ergo optat se ad resurrectionem beatorum pertinere · & ad immortalitatem futuram

scorum pertingere. offerat sacerdoti nro qui semetipsum obtulit pro nobis castitatem tam
corporis quam etiam cordis. & simplicitatem animi in fide catholica per quam se intrare
in ecclesiam meminit. ut per tanti pontificis oppitulationem a peccati contagione
expietur. Faciet quoque sacerdos unum pro peccato & alterum in holocaustum. cum eum faciet
timore gehenne pro peccatis suis genere. necnon & pro desiderio uite eterne inten
tius suspirare. Deprecari enim sacerdos noster pro nobis dicitur. siue quia ipse aduoca
tus noster est apud patrem secundum humanitatem. siue quia per spiritum sui gratiam facit nos
pro nobis metipsis salubriter postulare. Unde & paulus dicit. Ipse enim spiritus pos
tulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus. Non quod spiritus ipse gemat qui est natura
impassibilis. sed quod nos per inspirationem suam gemere facit pro delictis nris.
Scificabitque iste sacerdos nazarei caput in die illo & consecrabit dies domino separa
tionis eius. cum mentem continentis erutam a carnali desiderio continentiam spiritalem
inreprehensibiliter exhibere donauerit. offerendo agnum anniculum pro peccato. hoc est
innocentum uitam pro criminosa. simplicitatem xpi anam. pro uersutia diabolica. Ita tamen
ut nihil sibi presumat de pristina conuersatione. siue de actibus iustitie preteritis
adplaudere. sed magis ut in sola gratia celestis auctoris inuitatur. cuius dono per ci
pere debet ueniam peccatorum & adsequi requiem sempiternam. Unde hic scrip
tum est. dies priores irriti fiunt. quoniam polluta est scificatio eius. Quia sicut per prophetam
dicitur. in quocumque die conuersus fuerit iustus a iustitia sua. & fecerit iniquitatem. om
nes iustitie eius obliuioni tradentur. Ista est lex consecrationis. Cum dies quos ex uoto decre
uerat complebuntur. adducet eum ad hostium tabernaculi foederis. & offeret oblationem eius
domino. Post quam enim legislator nazareum instruxit quomodo se mundare deberet
consecratio si eius super mortuo pulluta fuisset. addidit etiam rationem quomodo post com
pletum uotum secum oblatione gratias redditurus domino presentaret. Mistice annuens con
tinentis uitam cum oblatione bonorum operum atque munditia cordis in fine bono domino esse
placituram. Offeret inquit agnum anniculum inmaculatum in holocaustum & ouem annicu
lam inmaculatam pro peccato & arietem inmaclilatam hostiam pacificam. Agnum anniculum in
maculatum in holocaustum domino offert. qui totam spem suam in illius agni immolatione ponit.
quem iohannes digito demonstrans dixit. ecce agnus dei ecce qui tollit peccata mundi.
Ipsum ergo in holocaustum offret. cum pro eius amore carnis desideria mortificando totam uitam
suam spiritali ardore uere caritatis concremata domino consecrat. Ipse ouem inmacula
tam pro peccato offret. cum eius mortem innocentem pro absolutione peccatorum & redemptione

43.

humani generis confectā fedelit̄ credit. Ipse arietē inmaculatū hostiā pacificā de
fret. cū ipsū ēē confidit qui p dispensationē incarnationis suę pacificauit cęlestia
& terrestria euacuans omnē principatū & potestatē. quē exaltauit ds̄ pater
& donauit illi nomen. ut in nomine ihū omne genuflectat̄. celestiū. terrestri
ū. & infernoꝝ. & omnis lingua confiteat̄. quia dn̄s ihs xp̄s in gloria ē di patris.
Tropoloice uero agnū offert in holocaustū. qui simplicitatē cordis cū deuotione
caritatis dō exhibet. Ouē offert. qui innocentiā opere ad exemplū alius p̄bet; Arie
tē quoq. hostiā pacificā offert. cū semetipsū regere bene. & in uia mandatorū di
ducere contendit. carnemq. rebellē sp̄s imperio subicere atq. coadunare decer
tat. De hinc subdit̄. Canistrū quoq. panū azimoꝝ qui conspersi sint oleo & laga
na absq. fermento uncta oleo. Ac libamina singuloꝝ quę offeret sacerdos corā dn̄o.
& faciet tā ꝓpeccato quā in holocaustū; Canistrū ubi panes ad positi offerunt̄
significat scriptura sacrā ubi refectio ē spiritalis alimonię. & euangelica doc
trina conspersa atq. copulata oleo lętitię gratia uidelicet sp̄s sc̄i. Ibi & lagana
uncta oleo. lex uetus eodē sp̄u dictata leuigata ac temperata inutilitatē audi
entiū. Et hęc absq. fermento malitię uidelicet & nequitię. cū libaminib. singu
loꝝ. quia gratia spiritalis [illegible] & in lege & in euangelio omnib. rite intelle
gentib. patet. Hec ergo sacerdos offeret corā dn̄o. quando meritū unius cuius
q. & laborē. quē in di seruitio habuit. meditationē q. & obseruantiā diuinę legis
redemptor humani generis in conspectu diuinitatis remunerando rep̄sentat.
cū eū ad ingressū uitę cęlestis p acto boni operis certamine donis spiritalib. ditatū
ad contemplationē di patris p ducit. Arietē uero immolabit hostiā pacificā dn̄o.
offerens simul canistrū azimoꝝ & libamenta q. ac ex more debent̄; Quando eū dig
nū remuneratione ꝑpetuę quietis ostendit. ꝓpincipatu & ducatu qui semetipsum
bene regere & in semita recta mandatoꝝ di ducere consueuit. uitā suā scilicet or
dinando secundū scripturā sc̄arū doctrinā & gratiā spiritaliū charismatū; Tunc
rad & nazareis ante ostiū tabernaculi foederis cesariē consecrationis suę. tollet
q. capillos ei & ponet sup ignē qui ē subpositus sacrificio pacificoꝝ; Quid ē quod
nazarei capillos nutriunt. nisi quod p uitā magnę continentię. p̄sumptionum
cogitationes crescunt; Sed quid ē quod deuotione completa caput nazareus rade
re capillosq. in igne sacrificii ponere iubet̄. nisi quod tunc ad p fectionis summā
p tingimus. cū sic exteriorē uitā uincimus. ut etiā cogitationes sup fluas amente

.s
.s .M.
.s
.s
.s .cc.

resecemus. quas nimirū sacrificii igne concremare ē. flamma eos diuini amoris
incendere. ut totū cor indi amore ardeat. & cogitationes supfluas concremans.
quasi nazarei capillos. deuotionis pfectio consumat. Et armū coctū arietis. tor
tamq. absq. fermento uuā decanistro. & laganū azimū unū tradet in manib.
nazarei p̄ quā rasū fuerit. caput eius. susceptaq. rursū ab eo eleuabit in con
spectu dn̄i. & sc̄ificata sacerdotis erunt. sicut pectusculū quod seperari iussū
M. ē & femur. & reliq.; Armū ergo coctū arietis tradet sacerdos in manu nazarei.
cū fortitudinē boni operis igne turbationis ex coctā atq. pbatā. mundi sal
uator sc̄m suū d̄o placabit offerre tribuerit. Tradet & tortā absq. fermento
unā decanistro. cū descientia sc̄arū scipturarū. mr̄steria obscuritatib. inuolu
ta illi reuelando pate fecerit. Tradet & laganū azimū. cū legis scientiā p do
nū sp̄s sc̄i opere consummare donauerit; Post quā donauerit eni inquit rasum
fuerit caput ei. suscepta rursus ab eo eleuabit in conspectu dn̄i. Raso quidē ca
pite nazarei suscipit sacerdos oblationē & eleuabit illā in conspectu dn̄i. quia
cū eū spoliauerit carnis corruptione. & curarū secularium grauitudine libera
uerit. oblationē uirtutū quas continens ipse operatus ē redeptor nr̄ conspectui
diuinitatis p̄sentare dignabit. suoq. dono fa[illegible]ciet eū remunerari p petua
mercede in regno celesti. Vnde & subdit. Et sc̄ificata sacerdotis erunt. sicut pectus
culū quod separari iussū ē & femur. quia ad xp̄i gloriā ptinebit quicquid confes
sor suus aut recte rapiebat. aut rite desiderabat. aut in bono opere consumma
uerat. Paulo attestante qui ait. Ds̄ ē eni qui operat̄ in nobis & uelle & pficere p
bona uoluntate. Vnde & iacob. ait. Omne datū optimū & omne donū pfectū
desursū ē. descendens a patre luminū. Apud quē nonē transmutatio. nec uicis
situdinis obumbratio. Videamus ergo quid de nazareo post oblationē pfectā scrip
tura dicit. Post ergo hec idē post rectā intentionē. post rationabilē pmissionē. post
boni operis pfectionē & post totius laboris finē ac iuste mercedis retributionē.
potest bibere nazareus uinū. hoc ē spiritale plene haurire donū. Quia quanto li
berius. tanto felicius. & quanto capacius tanto uberius. munus supne gratie pcipi
et. secundū apostolū dicentē. Nunc uidemus p speculū & in enigmate. tunc aut̄
facie ad faciē. Nunc cognoscimus ex parte. tunc aut̄ cognoscim̄ sicut & cogniti
Locutus ē dn̄s ad moysen dicens. Loquere aaroni & filiis ei. Sic benedi sumus.
ceris filiis ssrl & dicetis eis. Benedicat tibi dn̄s & custodiat te. Ostendat dn̄s faci

45

em suam tibi. & miseat tui. Conuertat dns uultum suum ad te & det tibi pacem.
Quid ergo in morse nisi sacerdotium ecclesiasticum exprimit. instruit ergo dns plegem & docet ordinem magistrorum ac sacerdotum quorum officium est ut populum di sermone predicationis edificent. atq. assiduitate orationis ac benedictionis confirment. qualiter ecclesiasticum conuentum benedicant. & orationis modum super eos forment. Sic benedicetis inquit filiis & dicetis eis. Benedicat tibi dns. & custodiat te. In eo qd dicit benedicat tibi dns. spiritalium optat charismatum dona celitus super eos effundi. & in eo qd subiungit & custodiat te omnino docet postulandum ab eo ut qd benedictionib. ei percepimus sua gratia in nobis conseruet. Quia ipsa ueritas ait. Sine me nihil potestis facere. De quo & per psalmistam dicit. Nisi dns custodierit ciuitatem. in uanum uigilant qui custodiunt eam. & ite. Custodit inquit dns omes diligentes se. & omes peccatores dispdit. Sequitur alius modus benedictionis ita. Ostendat dns faciem suam tibi & miseat tui. In ostensione uultus di propitiatio ei & salutis uere concessio significat. Unde & propheta dnm precat dicens Ostende faciem tuam & saluerimus. & ite. Ostende nobis dne misericordiam tuam. & salutare tuum da nobis. deinde tertium modum benedictionis taliter protulit dicens. Conuertat dns uultum suum ad te. & det tibi pacem. In conuersione uultus di misericordie ei proueniens sicut in auersione uultus indignatio ei exprimit. Unde & propheta ad dnm dicit. Respice in me & miserere mei. & ite. Quare ait auertis faciem tuam obliuesceris inopiam nram & tribulationem nram. Conuertere dns faciem suam exorat. quia quem merito peccatorum nrorum auxilium suum a nobis auertere coegimus. necesse est ut ab ei clementia iterum postulemus qd per immensam pietatem suam ad nos uultum suum denuo conuertere dignetur. quatinus ab omnib. inimicis eruens. tribuat nobis perpetuam pacem. Nota qd in hac bendictione triplicitur formata nomen dni tertio inditum sit. ut intellegas scam trinitatem esse a quo. & per quem. & in quo omnia honesta bona & salubria expetenda impetranda. & fruenda sint. quia ex ipso. & per ipsum. & in ipso sunt omnia. ipsi gloria in secula seculorum. Quod autem subditur.
Inuocabunt nomen meum super filios israel & ego benedicam eis. Ad eundem pertinet sensum. quia sacerdotum est nomen dni inuocare. dni autem ipsum ad qd inuocatur perficere. & ideo non debet hoc sibi per fastum superbie humana presumptio usurpare. qd solius est scie trinitatis cui uult
Factum est autem in die qua conpleuit morses tabernaculum. per gratiam suam conferre.
& erexit illud unxitq. & scificauit cum omnib. uasis suis altare similiter & uasa ei.
Morses quidem in diuersis locis scripture sacre uariam & non eandem significationem habet. quia aliquando tirpum populi iudaici tenet. ut est illud qd in exodo iussus est caudam

46.

serpentis tenere · significat eni iudeos iuxta finē mundi ad fidē xpi uenturos; Aliquan
do legis prisce sic supra ostendim'· Aliquando xpi psonā figuraliter exprimit · quale
ē · illud qd populū p mare rubrū de egipto p̄ quā baptismatis educere · & de hostibus
seuissimis liberare · Nec non & istud qd in hoc loc commemorat mox sen tabnaculū
complesse & erigere atq· unguere cū omnib· uasis suis altare similit & uasa eius;
I abernaculū ergo dni ē ecclesia p̄sens· qui xps compleuit & erexit · cū ea sanguine
suo redimens p̄fecta sibi deuotione reddidit · & in fide ac spe ad futurā gloriā ap
petendā erexit; Hunc quoq· unxit oleo lētitie & sc̄ificauit gratia spūs sci · cū omnib·
uasis eius · electis uidelicet qui ad uersa ministeria intra ecclesiā significat · uel
p̄fectos quosque in quib· aromata uirtutū atq· sc̄arum orationū adorant · uel qd
populus est humanitatē xpi designat · in qua gratia munera redemptionis nr̄e do
mini exhibuit · qua ipse sacerdos & hostia in hoc quod semetipsū p nobis patri ob
tulit · ipse & altare qua in sua potestate morte tenens p̄pria uoluntate illam
susc̄ipiendo passionis sacramentū p̄fecit · Unde ipse dicit · Nemo tulit ame am
mam meā · sed ego pono eam · & iterū sumo eā; Et ad pilatum · non haberes inquit po
testatē aduersus me ullam · nisi datū tibi fuisset & desup; Obtulerunt principes
isti & capita familiarū qui erant p̄singulas trib· p̄fecti eor qui numerati fuerant
munera cor̄ dno; Principes ergo isti & capita familiarū sunt patriarche · p̄phet·
& apostoli · qui partim doctrinis · partim exortamentis · partim bonis exemplis ·
atq· uirtutū operib· dona munera grata dederunt · & ad instructionē sc̄e ecclesie
gratulanti animo quic quid boni potuerunt contulerunt; Siue iuxta tropolo
giam principes dici possunt · qui apostolica doctrina instruxerunt sensib· corpo
ris · qui etiā animę affectib· rite principari atq· dominari sciunt; Quorū do
na uirtutū gratissima deo ē credunt · quia exuentatis & concordię radice plan
tabant · ipsa ueritate attestante quę ait; quia si consenserint duo ex uobis sup
terrā de omni re · quā cū q· petierint fiet illis a patre meo qui ē in celis; Sex plau
stra tecta cum duodecim bubus · Unū plaustrū obtulere duo duces · & unū bouē
singuli · Obtulerunt quę ea in conspectu tabernaculi; Sex inquit plaustra tec
ta cum duodecim bubus: Tecta aut plaustra historialiter · dicit · uel coopertā
bulis ut ut̄ilius recuperent onera · uel etiā aliquib· p̄nis strata ut dignius ta
bernaculi armamenta susciperent; Mystice aut plaustraque filiusti leuius
ad subuectionē tabernaculi obtulerunt · significant temporalis uitę solicitu· quę

47.

deuoti discipuli uerus leuitas. hoc ē seus ꝑdicatorib; ꝓuerbi recompensatione conferunt. quatinus sumptu corporali abeas acceptio facilius ac sine impedimento terrenarū rerū lucrandis animab. atq; officio possint uacare diuino; Unde & dns ordinauit his qui euangeliū adnunciauit. de euangelio uiuere. Et paulus corinthis scribens ait. quoniā si seminauimus uobis spiritalia. magnū ē si carnalia uā metamus. Et ad galatas communicet inquit qui catizizat uerbo ei qui catizizat omnib. bonis; Quę plaustra senario numero bene cōprehensa sunt. ut pfecta fidelium deuotio. quę defectib. suis ꝑdicatorib. xpi deseruire insinuet; Et hęc bene tecta ee legunt. qua fide plena ornata & misericordię affectu splendidissima. atq; ob hoc do acceptabilia ee ꝓbant. Quod decimauit boues aptę adipta plaustra deputata sunt. ut demonstret qd hi qui obsequio scoꝝ pie laborant subiugo apostolicę doctrinę constituti. oia honeste & secundū ordinē deberent agere. Siue boues ipsos doctores possim accipere qui in agro dni digne operant. de quib. scriptura iubet. non alligabis os boui triturāti. Qui sententiā legis apostolus doctorib. ecclesię plana interpretat dicens. numquid de bubus cura ē do. an imagis ꝓpter nos hęc dicit. utiq; ꝓpter nos scripta sunt. qm debet in spe qui arat arare. & qui triturat in spe fructus percipendi. Hi ergo qui apostolica norma in ꝑdicatione & conuersatione conseruant. merito beneficus sub ditoꝝ pascunt. Quod aut scriptū est. unū plaustrū obtulisse duos duces & unū bouē singulos. ostendit tunc acceptū officiū ee curatis. si tam ex animo qui cū corpore exhibeat. Quia apostolo teste. bilare datorē diligit dr. Singuli aut boues ideo oblati sunt a singulis ducib. ut ostendat unitate fidei & simplicitate bonę intentionis cum pio labore in doctorib. maxime dno placere; Sunt tamen aliqui in doctorib. qui sumptu corporale ab auditoribus suis non requirunt. sed ꝓpriis manib. laborantes uictui sibi ꝓparant. quatinus sui laboris ꝓpriū mercedē ad o accipiant. Unde paulus corinthis ait. Nam si euangelizo uero non mihi gloria. necessitas mihi incumbit. Uę enim mihi est. si non euangelizauero. Si enim uolens hoc ago. mercedē habeo. si aut inuitus. dispensatio mihi credita ē. Quę est merces mea ergo. ut euangeliū ꝑdicans sine sumptu ponam euangeliū. ut non abutar potestate mea in euangelio; Neque silendū arbitror qd duodenarius numerus unūquēq; hominē & plenitudinē temporis orbisq; situ complecti dct. Nam homo ex septē partib. constans. tribus in anima & quattuor in corpore qualitatibus

subsistit · Sue aut quattuor · pres siue · III · plũ · multiplices · duo denarii numerum
hominẽ totũ circũplecti non latebit · Mundus quoq · duodecim ventis terminat̃.
Sed & an duodenis mensib · sicut & dies horis circũuoluit̃ · Ex quib · omnib · col
ligit omnem hominẽ in omni loco & tempore ad tabernaculũ dei cũ digna seruitu
te ꝓperare debere ; Itaq · cũ suscepisset moises plaustra & boues · tradidit eos le
uitis. Duo plaustra & quattuor boues dedit filiis gerson · uxor eius qd habebant
necessariũ · Quattuor alia plaustra · & iũ · boues dedit filiis merari secundũ offi
cia & cultũ suũ · sub manu ithamar filii aaron sacerdotis · Filiis aũt caath non
dedit plaustra & boues · quia inter cetera seruitia · & onera ꝓprijs portant humeris
Sed super aũt sempiterne qd filii caath portare deberent ꝓprijs humeris taberna
culũ fœderis semper · arcã · altare · mensã · & candelabrũ · & omnia uasa eoꝝ in quo
ministrant pallius. Gersonitarũ aũt officium erat ut portarent cortinas tabernaculi & tectũ
fœderis · operimentũ aliud · & supernũ uelamen ianuæ tabernaculi · tentoriumq · qd pen
det in introitu fœderis tabernaculi · cortinas atrii & uelum introitus · qd ante tab
naculũ · omnia que ad altare ꝓpe ponent funiculos · & cuncta ministeria. Merarita
quoq · qd portarent tabernaculi · tabulas & uectes et · columnas & basas eoꝝ · columnas
quoq · atrii per circuitũ cum basibus suis & paxillis & funib · suis. Intuere ergo nunc cu
iusmodi diuisio efficiat̃ officiũ ministerium · & quomodo illa quidẽ que
ꝓ se sunt non imponunt̃ portanda ab animalib · mutis · sed rationabiles ea debent
homines · & in humeris suis portare uasa quib · ministrant̃ scilicet ; Ecce uero
que grauiora sunt & duriora non tam rationabilib · quã mutis portanda anima
lib · imponunt̃ · Sed & in ipsa ẽ aliqua differentia · Nam illiqui duriora & gra
uiora obseruant ministeria · plura habent animalia · Quattuor enim plau
stra dant̃ filiis merari · Filiis aũt gerson qui erant ꝓpe filii caath · duo tam plau
stra sufficiunt ; Ex quib · ostendit̃ qd ꝓ operib · quidẽ duriorib · & ut ita dicã crat
ioribus · plures sunt · qui uelut animale inseruiunt · ad ea uero que rationalib
ꝓpriꝰ parci exhis qui minus instructi aut eruditi uidentur accedunt ;
Nam illa que mystica sunt · & in secretis recondita & solis sacerdotib · patent · non
solũ nullus animalis homo accedit · sed ne ipsis quidẽ quibus habere aliquid exerci
tii & eruditionis uidentur · nondũ tamen mentis & cure ad sacerdotale gradũ con
gruũ obtulerunt duces in dedicatione altaris die qua unctũ est (scenderunt
oblatione sua ante altare · Dedicatio altaris consecratio ẽ ecclesie · Quis aũt

illo quo unctū est altare. tempus ē incarnationis dominicę. quando post re
surrectionem & ascensionem dn̄i per sp̄s sc̄i effusionem. uniuersus coetus in caena
culo sion sc̄ificatus est credentium; Bene ergo dictum est. quod duces oblationem
suam obtulerunt in dedicationem altaris. quia unusquisq. fidelium pro ut sibi cle
mentia diuina posse concesserit. oblationem rectae fidei sc̄ae doctrinae. & bo
norum operum ad pfectū & honorē. sc̄e eclesię offerre debet; Sequit. Dixitque dn̄s
ad moysen. Singuli duces p singulos dies offerant. munera in dedicationē altaris;
Quidē ergo qd̄ singulos duces iussit p singulos dies offerre munera. nisi qd̄ nobis spi
ritaliter innuit qd̄ duces nr̄i idē p̄dicatores sc̄i ac ductores itineris recti. licet eas
dē species spiritaliū munerū siue p doctrinā fidei catholicę. siue p exempla bonorū
actuū deferant. tam̄ p oportunitate loci aut temporis distributū & non parit̄ eas
pferunt p illo ordinauerint utile & salubre eē. in cuius manu loca. tempora res.
& effectus uniuersi consistunt; Uideamus nunc munera quę illi duces obtule
runt. secundū p̄ceptū legis latoris; Primo die optulit oblatonē suā naason filius
aminadab. de tribu iuda; Fueruntq. in eā cētabulū argenteū appendens. c. trigin
ta siclos. fiola argentea habens septuaginta siclos. iuxta pondus sc̄uarii. utrumq.
plenū simila conspersa oleo in sacrificiū; Mortariolū ex decē siclis aureis plenū
incenso. Bouē & arietē & agnū anniculū in holocaustū. hircumq. p peccato. Et in
sacrificiū pacificorū. boues duos arietes quinq. hircos quinq. agnos anniculos quinq.
Hęc ē oblatio naason filii aminadab; Uaria hęc uasa quę ad offerenda libamina sunt
facta. uarię sunt eloquii distinctionis diuini p dispari capacitate audientium. Non enim
una eademq. omnib; potest conuenire doctrina. sed aliter sapientes. aliter insipientes. ali
ter diuites. aliter pauperes. aliter sani. aliter infirmi docendi sunt. Aliter quoq. tunc
rudis populus iudaeorum sub legis umbra manens erudiendus fuit. & aliter nunc xp̄ianus
populus in ueritate euangelii legis mysteria explanata conspiciens in uirum perfectum
est nutriendus. Deniq. a citabula quae angustum os desuper habent. angustiam litterę
legalis et obscuritatem locutionis pfeticae per mysterium exprimunt. Fialae uero quę
ex uitro primitus factae dicuntur. Nam greci hyalin uitrum nominant. & sunt in summo
ore latiores. luciditatē ac p̄spicuitatē euangelicę sensus. in quo mysteria omā legis &
pphetarū explanata sunt. & planā locutionē doctrinę apostolicę. in qua ea quę pri
us in enigmate latebant. in lucē plata & exposita sunt insinuant. Et bene a citabula
centū triginta siclorū argenti pp̄t decalogū legis etatē legis latoris. quę centū ui

Offert arietē qui non solū uitā suā rite regere sed & alios in uiā iusticiae dirigere festinat.

50.

ginti annorū erat fuisse discribuntur. Fialę quoq. septuaginta siclorū. ubi denarius numerus septies ē multiplicatus. ostendens impletionē mandatorū non nisi p gratiā sp̄s sci. qui in nouo testamento manifestius datus ē posse pficere; Apte hec uasa plena simila conspersa oleo in sacrificiū fieri iubentur. quia spiritalis in lege scientia in lege. & in euangelio in eē omnib. recte credentib. & rite intellegentib. patet. quę sp̄s sci gratia dispensante. ad hominū salutē conscripta atque plata ē; Unde sacrificiū dn̄i rite fit. quia nihil tam acceptabile ē dō quam meditatio diuinę legis cū ex secutione bonorū operū;

Mortariolū aut̄ aureū habens pondus. x. siclos plenū incenso similit̄ offerri iubetur;

Et quid in mortariolo aureo. nisi cor electorū plenū diuina sapientia & aromata in se continens uirtutū significatur. Nec incongrue dici posse reor numero singulari cor electorū. cum in actib. apostolorū de unanimitate scorū ita scriptū sit; Multitudinis aut̄ credentiū erat cor unū & anima una; Quod bene decem siclorū pondere plenū incenso eē describitur. quia cum ad impletione. x. mandatorū. bonū ad orem suauis doctrinę atque orationis sacrę pferre nouit. quatinus denarium eternę beatitudinis in fine pcipere meretur; Post uasa ergo hec quę superius enumerauit. diuersa animalia offerre iubet. hoc ē bouem de armento. & arietē. & agnum anniculum in holocaustū. hircumque ppeccato. quę quidē diuersas psonas precedentiū patrum qui nobis ad exemplū dati sunt insinuant. quia alii doctoris officio functi. alii simplicitate & mansuetudine. modestę conuersationis gratissimi. alii in penitentia qui ppeccatis fortiter & condigne egerunt acceptissimi; Horū enim omniū ad instructionē nr̄am in scripturis sacris plura exempla diuina puidentia nobis pposuit. quatinus eorū doctrinā in sententiis. atque exempla in actib. quę nobiliter inter suos conuersantes ad imitandū pferebant consideraremus. nr̄amq. uitā semp in meliora reformare certaremus; Unde secundū leges tropologię offert bouē quidē. qui utilē in ęclesia dī erga salutē pximorū inpendit laborē; Offert & agnū anniculū. cum scām simplicitatem & uerā innocentiā exhibet. Et hec omā in holocaustū. quia p solius dī amore & eternę uitę desiderio cuncta facere satagit; Sed inter hec hircū ppeccato offerre non obliuiscit. quia de pręteritis peccatis penitentiā agere & p excessib. humanę uitę orare non desinit. Offert pter ea sicut superius mandatū ē in pacificorū sacrificiū boues duos. ipse qui duo precepta caritatis cum bonis operib. implet. dī uidelic & amorē ostendendo in custodia mandatorū illius. & pximi in consulendo necessitatib. ipsius. in quib. duob. preceptis tota lex pendet

& ꝓphetę. Offert arietes. vi. hircos. vi. cumquinq. sensus corporis in uia ueritatis for
titer ducit. a peccatis conpescit. atq. bonę simplicitatis indicia in eis ostendit; Hęc ergo
munera omnis doctor catholicus omnis magister eclesiasticus. omnis homo xp̄ianus
conditori suo sine dubio exhibere debet. quia nullus diuini muneris adeo expers est.
quod diuinę honorificentię nihil debeat. cuius munere hoc ipsum habet quod ē. & qd
cumq. boni in se ē. Quia secundū pauli sententiā in ipso uiuimus. mouemur. & su
mus. qm̄ ex ipso & ꝑ ipsum & in ipso sunt om̄a; Nec uacat a mysterio quod post enu
meratos duces cum oblationib. eorū quas ꝑ singulos dies iuxta constitutū sibi ordinē
dō offerebant. nouissime simul conputat. quot uasa singularū specierū. & quanto
pondere om̄a simul ferunt. Hoc ē argentea seorsū. & aurea seorsum; Et quot anima
lia unius cuiusq. generis essent. que offerri precepta sunt. tam in holocaustum.
quam etiam in pacificorum hostias. Nam ita scriptum est.

Hęc in dedicatione altaris oblata sunt a principib. isrl. in die qua consecratum ē. Acē
tabula argentea. xii. fialę argentęę. xii. Mortariola aurea. xii. Ita. cxxx.
argenti siclos haberet unū acētabulū. & lxx. siclos una fiala. idē in commune uasorū
omniū ex argento. ii. cccci. pondere scūarii; Mortariola aurea. xii. plena incen
so. denos siclos appendentia pondere scūarii. idē simul auri sicli. cxx. Boues de ar
mento in holocaustū. xii. arietes. xii. anniculi agni. xii. Et libamenta eorū. hirci.
xii. ꝓ peccato. In hostias pacificorū. boues. xxiiii. arietes. lx. Hirci lx. agni annicu
li. lx. Quid ergo in uasis argenteis quę simul duo milia & cccc tos. siclos pondere
scūarii habebant. nisi ꝑfectā doctrinā eloquiorū dī quę in duob. testamentis consistit
accipere debemus; Cui si rite oboedierimus iam quod riga uirtutū hoc ē prudentia.
iustitia. fortitudine. ac temperantia. ad ęternā beatitudinē nos ꝑducit. quod nu
meri ipsi ueracit̄ nobis innuunt; Nam millenarius numerus multiplicatus. osten
dit gemina testamenta ad ęternā beatitudinē ꝑueniendi nobis uiā demonstrare;
Quadringentenarius uero hoc insinuat. quod cum ꝑfectione bonorū operū in quadri
ga uirtutū illuc ꝑuenire debeamus. quia nisi bonis actib. currat̄. minime illuc ꝑuenit̄.
Mortariola quidē aurea duodecim quorū singula denos siclos appendebant. & simul
omnia auri centū uiginti siclos habere descripta sunt. quid significant. nisi cor
da electorū legis scientiā ita in omnib. obseruare. quomodo apostolica doctri
na eam seruandā docet; Duodecies enim deni centū uiginti faciunt; Quo
niā numero & primitiua in hierusalē eclesia spm̄ paraclitū in die pente costes

accepit. Unde bene subdit siclū pondere scūarii ēē debere. Scūariū enim dñi
ęclesia ē catholica. Cuius regulā fidei & intellectus si secuti fuerimus. omnia quę
in lege & ꝓphetis scripta sunt salubria nobis ēē credenda sunt. Cęterū quicquid
extra eclesiae unitatē sentitur. intellegitur. atq. seruatur. non salutem ani
mę seddamnationem pariet certissimam. Boues uero & arietes & agni anniculi
oblati in holocaustum quia duo denario numero conprehensi sunt. hoc illos cre
do significare. quod siue doctoris quis in ęclesiea officium gerat. siue alicuius principatus
honorem habeat seu etiam simplicitatē uitā degat. omnia secundum doctrinā apostolicā
atque ꝓphetiam agere debet. Similiter hrrci. xii. ꝓ peccato oblati. figuraliter
instruunt pęnitentiā agentes. ut studeant eam secundam regulā fidei pficere,
Nec non & in pacificorum hostias. oblati boues uiginti quattuor. arietes sexaginta hir
ci sexaginta agni anniculi sexaginta. nihil aliud insinuare arbitror. nisi spiritalē
scientiam cū pfeccione bonorum operum. Uicenarius enim & quaternarius nume
rus. quia tot horis diei cursus pagitur. significat lucē scientię & fidei rectę omni
xpiano ēē necessarium. Sexagenarius uero quia sexies in eo denarius constat mul
tiplicatus. pfectionem mandatorū demostrat, Et ideo necesse est ut plati simul
& subditi iusti atque pœnitentes. omnia secundum magisterium eclesiasticum faci
ant. quatinus oblatio eorum in conspectu dñi pacificorum ritum atque ordinē
teneat ut magis di gratiam quam offensam mereatur,

Cumque ingrederetur morses tabernaculum foederis ut consuler & oracu
lum. audiebat uocem loquentis ad se ꝓpiciatorio quod erat supra arcam tes
timonii inter duos cherubin unde & loquebatur ei. Ingressus morses in taberna
culum foederis ut consuleret oraculum dñi. mrstice pdicatores atque doctores
populi di instruit. qualiter erga curam uerbi spiritalis agant. scilicet ut intrent
in tabernaculum foederis. hoc ē scripturam sacram sedulo meditentur. inde que
audiant quid loquatur eis dñs ds. De ꝓpiciatorio ergo siue ut in exodo legi
tur supra ꝓpiciatorium loquitur dñs ad morsen cuncta quę pillum mandat
filiis isrl. quia pgratiam ꝓpitiationis diuinę factū est ut omnibus post culpā
pręuaricationis. apparere & eis uiam ueritatis post errorem demonstrare
dignatus ē. De medio cherubin loquitur. quia per angelicam uisionem &
non in sua substantia ds apparuit & locutus est morsi. attestante apostolo
quia lex ꝓpter transgressiones posita ē. donec ueniret semen cui ꝓmiserat

ordinata per angelos in manu mediatoris. Item de medio duorum cherubim loquit/
dns: qua per verba utrius que testamenti consona nos uoce ad fidem ueritatis erudit.
Uel certe de medio cherubim loquitur. qua per unigenitum suum qui medio duorum tes
tamentorum in carne apparuit humano generi dns pater uoluntatem suam manifestare
ocutus que est dns ad moysen dicens: Loquere aaron & dices ad eum. I dignatus e. .s
Cum posueris: tu. lucernas candelabrum in australi parte erigatur. Hoc igitur precipe .s
ut lucerne contra boream e regione respiciant. ad mensam panum propositionis: contra eam .s
partem quam candelabrum respicit lucere debebunt. Mensa & candelabrum tabernaculi .b
temporalia di beneficia designant quibus in presenti reficimur & inluminamur. ut his in
terim confortati & aduti crescente gratia meritorum ad panem angelorum in celis mandu
candum & audendum ueram mundi lucem intrare ualeamus; Que sunt ambo extra uelu
quoniam in hac solum modo uita uel scripturis seu ac doctoribus uel ceteris redemptionis nre
sacramentis opus habemus: in futuro aut seculo ibi dns palam de patre adnunciabit nobis:
ide est palam patrem ostendet nobis: Diximus aut alibi quia latus tabernaculi meridia
nam antiquam di plebem significaret. que prior lucem diuine cognitionis prior feruore
diuine lectionis accepit. Pars uero septentrionalis eius dem tabernaculi congregatam de
gentibus ecclesiam. que diutius in tenebris & in umbra mortis remansisse indicaret;
Unde recta distinctione & iam candelabrum quod in parte australi collocatur: potest gra
tiam que prius populo data est insinuare; Mensa uero que in parte aquilonis stabat.
ea que nobis sunt donata di beneficia designare; Recte candelabrum contra mensam po
situm ee dicitur. quia mirum scriptura legis & pphetarum personam ad gratiam euan
gelii respicit. Huic uidelicet testimonium perhibens. & per hanc se sensum spiritalem
uelandum esse significans.

Feceque aaron & imposuit lucernas super candelabrum ut preceperat dns moysi;
Lucerne septem. septem sunt dona spus sci. que & in dno ac redemptore nro cuncta sem
per manserunt. & in membris eius hoc est omnibus electis pro uoluntate distribu
ta sunt. Ponuntur ergo lucerne septem sup candelabrum. quia sup redemptorem
nrm primogenitum de radice iesse requiescunt spus sapientie & intellectus. spus consilii
& fortitudinis. spus sapientie & pietatis & implebit eum. spus timoris dni. Et sicut item
ipse peundem loquitur pphetam. spus dni super me eo quod unxerit dns me.
Quod aut dicitur ut luceant ex aduerso. hoc est quod pphetam subsequenter adiecit.
ad adnuntiandum mansuetis misit me. ut mederer contritis corde & predicarem

pili carnis s. quaelibet superflua humanae corruptionis.

54.

captiuis indulgentiam. & clausis apertionem. ut p̄dicarem annum placabilē

Haec aut erat factura candelabri. Ex au dn̄i. et diem ultionis dō nr̄o
ro ductilitatem medius stipes quam cunctaque ex utroque calamorum la
tere nascebantur. iuxta exemplum quod ostendit dn̄s morsi. ita operatus est can
M̄ delabrū. Diximus ipsum candelabrum idest stipitem candelabri mediū de quo
calami p̄cedebant dn̄m saluatorem designare. de cuius gratia iusti quicquid
boni habent acceperunt. Unde ipse in euangelio cum dixisset discipulis. ego
sum uitis. uos palmites. continuo subiunxit. Sicut palmes non potest ferre
fructum a semetipso nisi manserit in uite. sic nec uos nisi in me manseritis. Om
ne enim opus candelabri. hoc est & stipes medius & calami ex ipso p̄cedentes. cum
omni suo ornatu de auro fiunt. quia & dn̄s specialiter in munis a peccato. atque
operibus iustitie per omnia preclarus in mundo apparuit. & eandem innocen
tiam atque iustitiam membra eius in hac interim uita quantum ualent imitan
tur. in futuro aut̄ ueraciter ipsi adherendo perficiunt. & apte idem aurum duc
tile fuit. Ductile namque feriendo producitur. Quia & redemptor nr̄ qui ex
conceptione & natiuitate perfectus dr̄ & homo exsistit. passionum dolores per
tulit. ac sic ad resurrectionis gloriam p̄uenit. & omnes qui uolunt pie uiuere
in illo persecutionem patiuntur. Qui & ipsi metallum quasi feriendo dilatatum
per passionis contumelias ad inmortalitatis gratiam proficiunt.

Locutus est dn̄s ad morsen dicens. Tolle leuitas de medio filiorum israhel. & pu
rificabis eos iuxta hunc ritum. Aspergantur aqua lustrationis. & radant om̄s
M̄ pilos carnis sue. Igitur dn̄s p̄ceptum morsi dans de leuitis instruit ordinem ecle
siasti cum quomodo rite ad sacerdotii ordinem accedere possit. Ostendit enī
quomodo purificare debeat. ante quam ad diuinum ministerium accedant.
Primum eos iubet aspergi aqua lustrationis. quam possumus intellegere. siue
baptismi sacramentum. seu etiam lacrimarum effusionem. per quas maculae
peccatorum rite abluuntur. Deinde ut radant om̄s pilos carnis sue. Pili
cc carnis sunt uite ueteris cogitationes. quas sic a mente incidimus. ut de amis
sione earum nullo dolore fatigemur. Leuita namque ad sumptus uocatur.
Oportet ergo leuitas omnes pilos carnis radere. quia is qui in obsequiis diuinis ad
sumitur. debet ante di oculos a cunctis carnis cogitationibus mundus apparere.
Non inlicitas cogitationes mens proferat. & pulchram anime speciem quasi pilis fru

55.

ti cantibus deformem reddat; Sed quantalibet ut diximus quempiam uirtus scē conuersationis euexerit. adhuc tamen ei deuetustate uitę nascitur quod tolerat. unde & ipsi leuitarum pili radi p̄ceptisunt non euelli; Rasis & enim pilis in carne radices remanent. & crescunt iterum ut recidantur. quia magno quidem studio supflue cogitationes amputandę sunt. sed tamen amputari funditus nequaquā possunt; Semp enim caro supflua generat. quę semp sp̄s ferro sollicitudinis recidat. Sed hęc in nobis tunc subtilius conspicimus. cum speculationis alta penetra

Cumque leuauerint uestimenta sua & mundati fuerint. tollant bouē T mus & libamentum eius similam oleo conspersam; Uestimenta lauare est opera mundare. atq. totam conuersationem in conspectu diuinitatis puram seruare. nec non & coram oculis hominum inreprehensibilem exhibere; bouem etiā de armentis offerre iubet purificatos. & libamentū eius similam oleo conspersam;

Quid in hoc boue nisi domicū corpus de armentis patri archarū & pphetarū pgenitum debemus accipere. Cuius libamenta id est passionis sacramenta spiritali scientia tractata atq. intellecta. fidelibus saluberrima & dō gratissima ēē credenda sunt. Ita tamen spiritalibus se mr̄sterius leuita spiritalis minister utiq. dn̄i intus forisq. mundum & condignum pcipiendis prebuerit. Sequitur.

Bouem aut̄ alterū de armento tū accipes ppeccato; Bos aut̄ alter qui ppeccato oblatus est idem ē mediator di & hominū. cuius immolatione nr̄a peccata sunt deleta sunt; Nec incongruum alicui uideri deb & quod in utroque bouē dominicā incarnationē significari diximus. quia licet passio xp̄i una eademq. sit. duplicē tamen operationē in nobis gessit; Quia a peccatis nos expiauit. & sc̄ificationē nobis tribuit; Unde & petrus in epistola sua dicit; Xp̄s semel ppeccatatis nr̄is mortuus est iustus pinuistis. ut nos offerret dō. Mortificatus quidem carne. uiuificatos aut̄ sp̄u; Propter quod succinti lumbos mentis ur̄ę. sobrii pfecte sperate in eam quę offertur uobis gratiam in reuelationē ih̄u xp̄i;

Quasi filii obedientię. non configurati prioribus ignorantię ur̄ę desiderus. sed secundum eum qui uocauit uos sc̄m & ipsi sc̄i in omni conuersatione estote.

Hinc & paulus apostolus ad corinthios scribens enumeratis capitalibus criminib. quib. polluitur humana uita. subiunxit dicens; Et hęc fuistis quidem. sed abluti estis. sed sc̄ificati estis. in nomine dn̄i nr̄i ih̄u xp̄i. & sp̄u di nr̄i. Possunt quidem p hos duos boues quoꝝ unus ppeccato offerendus erat. alter in holocaus

58.

tum sicut in consequentib. demonstrabitur. duę actionum species exprimi. Quarum una eaque mala gessimus ꝑ penitentię lamentum abluere studemus. altera bonoꝝ operum fructibus & uirtutum studiis gratiam conditoris & cęlestis p̄mii beatitudinē promereri satagimus.

M. Et adplicabis leuitas coram tabernaculo foederis conuocata omni multitudine filiorū isrl. Adplicantur leuitę corā tabernaculo foederis cum ministri dn̄i electi ad officiū altaris ad apostolicā doctrinā ꝑ quam in uerū tabernaculum dn̄i intratur ꝑducuntur; Sic enim coram tabernaculo foederis digne adplicantur. si iuxta sermonē & exempla sc̄orum patrum conuersationis initium incipiunt. & hoc etiam sub testificatione multorū faciendum est. Ideo subiunxit. conuocata omni multitudine filioꝝ isrl. quia multis debet innotescere electio ministroꝝ dī. ut examinatio & ꝓbatio digna in eis exerceatur. quatinus nemo sit qui eoꝝ utam iuste reprehendere possit. Unde & paulus iub & eos testimoniū habere bonū ab eis qui foris sunt. ut non in obꝓpriū incidant. & laqueum diaboli.

M. Cumq. leuitę fuerint corā dn̄o. ponent filii isrl manus suas sup eos. & offeret aaron leuitas munus in conspectu dn̄i a filiis isrl. ut seruiant in ministerio eius. Ponere manus suas filii isrl sup leuitas p̄cipiuntur. & sic eos offerre aaron munus in conspectu dn̄i quia ad sensus bonorū subiectorū ꝑ affectū uere caritatis magistros quos eligunt officio oportuni solacii ꝓsequi debet, Ponunt ergo manus suas. cum ad sensum deuotionis suę in electione eorum adtribuunt. & ad imperiū eoꝝ bonis operib. instare contendunt. ut ministeriū dn̄i ꝑ officiales oblatos condigne impleatur.

M. Leuitę quoq. manus suas ponent sup capita boum. e quib. unū facies ꝓ peccato. & alterū in holocaustū dn̄i ut dep̄ceris ꝓ eis. Leuitę ponent manus suas sup capita boū cum ministri dn̄i ꝓpriis laborib. initia operū suoꝝ dn̄o consecrare festinant ut siue poenitentia ꝓ excessib. humanę uitę agenda sit. siue uirtutū studiis opera in pendenda. non eneruiter sed efficaciter illa ꝑficere decertent,

M. Statuesq. leuitas in conspectu aaron & filioꝝ eius. & consecrabis oblatos dn̄o. ac separabis de medio filioꝝ isrl ut sint mei. & postea ingrediantur tabernaculū foederis ut seruiant mihi; Nota quod leuitę separari iubentur de medio filioꝝ isrl. ut sint dn̄i. & postea ingrediantur in tabernaculū foederis ad seruiendū dō; Non enim deb & minister dn̄i contentus ēē popularis disciplinę. sed siue in moribus siue in doctrina separatum & spectabilem oportet eum

fieri. sicque officio dñi rite mancipari.

57.

Sicque purificabis & consecrabis eos in oblationem dñi. quoniam dono donati sunt mihi a filiis israhel; Pro primogenitis quae aperiunt omnem uuluam in israhel accepi eos; Mea sunt omnia primogenita filiorum israhel tam ex omnibus quam ex iumentis. Ex die quo percussi omne primogenitum quod primogenita aegiptiorum uitiorum sunt primordia. quibus humana uita corumpitur. Omnis enim anima cum ad supplementum aetatis aduenerit. & uel ut naturalis in ea quaedam lex coeperit sua iura defendere. primos sine dubio motus secundum desiderium carnis producit. quos ex concupiscentiae uel irae fomite uis incentiua commouerit. Unde quasi precipuum & quod non sit commune cum ceteris hominibus de solo xpo propheta dicit; Butirrum & mel manducabit. prius quam faciat aut proferat maligna eliget bonum. Quoniam prius quam sciat puer bonum aut malum resistet malitiae. ut eligat quod bonum est. Alius autem propheta tamquam de semetipso loquens dicebat; Delicta iuuentutis meae & ignorantiae meae. ne memineris. Quia ergo primi isti animae motus secundum carnem prolati in peccatum ruunt. merito in mortali loco aegiptiorum primitiua ponuntur; Quae eatenus extinguntur. si reliquae uite conuersio emendatiorem dirigat cursum. Extinctis uero uitiis quae primogenita sunt diaboli uel operibus carnis nociuis quibus contaminatur natura. boni mores substituendi sunt. ut spiritali conuersatione dei cultor non daemonum seruitor ueraciter appareat. Sed adhuc qui uult esse minister dñi perfectioribus moribus sedebat indui. quam plebis multitudo possit habere. ideo pro primogenitis aegiptiorum primogenita israhelitarum dño offerri iubentur. & item pro primogenitis filiorum israhel laeuitae in seruitium diuinum adsumi precipiuntur. ut commutatione spiritali pro peccatrice uita iusta uita. & pro iusta sca ac perfecta exhibeatur. in terra aegipti scificaui eos mihi. Non est incognitum.

ccd

quatinus in sanctuario dñi digne xpi altaribus. & mr̃sterius
diuinis uerus leuita possit aptari.

Et tuli leuitas pro cunctis primogenitis filiorum israhel.
Et tradique eos dono aaroni & filiis eius. de medio filiorum
israhel. ut seruiant mihi pro filiis israhel. in tabernaculo
foederis. & orent pro eis. ne sit in populo plaga si ausi
M. fuerint accedere ad scũarium & rel. Uideant episcopi
sacerdotes ministri dñi. atq. omnis clerus. quã necessariũ sit
illis. ut sui officii iura diligenter custodiant. ne terrenis lucris
ac seculi uoluptatibus cum uulgo imperitorum se tradant quia
proprium illorum ordinis atq. officii est ut deseruiant in tab
naculo foederis dñi. & orent pro populis. ne sit plaga in eis dis
pdens. Alioquin si ipsi neglegenter uitam suam duxerint
ac pdi seruitio seculi lucris ac cupiditatibus deseruierint. seme
tipsos in perditionem pcipitent & populum non saluent. dicat
q. de eis illud prophetici. non est mihi uoluntas in uobis dic
dñs exercituũ. & mun̄ n̄ suscipiã de manu urã. Et alibi. Cleri
Laut̃ eorum n̄ pder̃ eis
Locut̃ ẽ dñs ad moysen dicens. Haec ẽ lex leuitarum. Axx.v.
annis & supra ingredientur ut ministrent in tabernaculo foe
deris. Cũq. quinquagesimũ annũ aetatis impleuerint. seruire
cessabunt. er̃q. ministri frm̃ suoꝝ in tabernaculo foederis ut custo
diant que sibi fuerint cõmdata. opera aũ ipsa n̄ faciant,
AG Siue scdm̃ lxx. A.v. & xx. anno & sup̃ introibunt ministrare in mi
nisterium. in operib: in tab̃naculo testimonii. Et a quinquagenario rece
dat ab administratione. & n̄ operabitur ultra. & ministrabit fr̃ ei
in tab̃naculo testimonii custodire custodias. opera aut̃ n̄ operabi
t̃. Hunc sensũ obscurum facit ypbaton. quod ita confusũ est & in
quã de ipso fr̃e sit dictũ custodire custodias. cũ dictũ sit de illo q
recedit ab operib; Et remanebit illi in tab̃naculo testimonii custo
dire custodias. opera aut̃ n̄ operabit̃. sed operabit̃ fr̃ ei. id: qñdũ p
uenit ad aetatẽ quinquagenariã axx.v. annis incipiens operari

Ergo ita distinguẽ dũẽ. & a quinqua genario recedẽ ab administra
cione & nõ operabitur ultra. & ministrabit frib ei. Deinde redit ad illũ
qum qua genariũ de quo loquebat & de illo ex plicat cõ era dicens.
in tabernaculo testimonii custo dire custo dias. opera aut̃ non operabit.
Quodeni aut custo dire custo dias. solẽ eni usitate & ia in latinis locutio
nibus infinitiũ uerbũ ponit pfinito; Mystice aut̃ qd p annũ .v. ac xx. .M.
in quo flos iuuentutis oboritur. nisi ipsa contra unũ qd q. utrosq; bella
signantur. Et quid p quinqua genariũ in quo iuuenes requiẽt̃ cunct̃
nisi interna quies. ecdomitto bello mentis exprimit̃; Quid uero p uasa tab
naculi. nisi fideliũ animae figuraliter̃ Leuitae ergo. ab anno uigesimo
& .v. tabernaculo seruiunt. & a quinqua genario custo dias uasorũ fi
unt. ut uidelicet q adhuc inpugnantiũ utriorũ certamina tolerant.
aliorũ curã susapere non p̃sumant, Et recti eni cum adhuc intẽptatio
nes. subeẽ eos aseruire necesse ẽ. ut ob sequuis laboribus q. fatigant̃.
Cum uero tẽptationũ bella subegerint quã apud se um deinma
tranquillitate securis animarũ custo diã sorciant̃; Mentis quippe
& tate tranquilla dũ calor recesserit temptationis custo des uaso
rũ. qua doctores animarũ fiunt

EXPLICIT LIBER·I· INCIPIUNT CAPIT LIBRI·II·

De tempore paschae

De his qui non poter̃ pascha intẽpr̃ suo quoeis p̃ceptũ sit facere

Quomodo p fieri ei debeat̃ filii isrl

De modo tubarũ

Jamonte sinai

De obab filio rũguhel madianita cognito morsi & p fectione filio isrl

Ubi murmurauerat populus & igne p cussus conburitur & de aesicur
nis unde murmurauit p miscuũ uulgus cũ filiis isrl

De lxx senioribus electis ad magisteriũ populi

De esicarniũ cotnicũ

De murmuratio aaron & mariae ctra mosen p̃ & hiopissã uxorẽ suã;

De xii exploratoribus missis a mose in tĩrã chanaan & de his quę
inde gesta sunt

De murmuratione populi & uindicta ob hoc in eos plata.

De ritu sacrificiorum p species singulas.
De primitiis dno dandis
De peccatis igra[no]ntiae
De peccatis p superbiā factis
De homine colligente ligna in die sabb & de fimbriis faciendis p angulos pelliorū cū uittis iacinthinis
De seditione chore tathan & abiran cōtra moysen & poena eorū.
De turibulis seditiosorū ab incendio sublatis p eleazar sacerdotē
De murmure populi cōtra moysen & aaron & incendio ob hoc ineis
De uirgis xii tribuū iussu dni ad tabnaculū ad latis inter quas missa sola uirga aaron fronduerat.
De sacerdotio aaron atq ministerio leuitarū, Tēcedit
Vbi omīs oblationes filiorū israel atq primitias sacerdotib; atq leuitis
De decimis dandis in usu leuitarū
De uacca rufa & cerimoniis eī atq mundicijs ex cinerib eī factis.
De seditione israhelitarū ad aquā cōtradictionis.

INCIPIT LIBER SECUNDUS.

Locutus est dns ad moysen in deserto sinai in anno secundo postquam egressi sunt de terra aegypti mense primo dicens; faciant filii israhel phase in tempr suo quarta decima die mensis huius ad uesperam iuxta omīs caerimonias & iustificationes eius. Precepitq moyses filiis israhel. ut facerent phase. qui fecerūt tempore suo quarta decima die mensis ad uesperam in monte sinai. Iuxta omnia quae mandauerat dns moysi fecerunt. Cū inueneri testamento tribus argumentorum in dicus paschale tempus sit obseruari pceptū. uidelicet ut post aequinoctiū. ut mense primo ut tercia eius septimana idest a uespera quartae decimae lunae. quodē

initium quintae decimae usq. in uesperam idest termi
num uicesimae primae cebrecur. quarta in eiusdem ob
seruatione regula est. nobis atem pore dominicae resur
rectionis inposita. ut cum equinoctio transcenso lunam
primi mensis quartam decimam uespere ostum face
re uiderimus non statim ad faciendum pascha p sili
amus. sed dominicum dem quo ipse pascha idest
transitum de morte aduitam. de corruptione ad incor
ruptionem. de poena ad gloriam resurgendo facere
dignatus est. expectantes in ipso tandem congrua pasche
sollemnia celebremus. quod si quis obiecerit non equinoc
tii memoriam. sed tantum primi mensis et tertiae in eo
septimanae posuisse legiferum. sciat quia et si aequi
noctium nominatim non exprimit. in hoc tamen ipso
quod a pleni lunio primi mensis pascha faciendum
precepit. equinoctii transcensum plenaria ratione de
promit. Quo absq. ulla dubietate constat eam quae
prima transito equinoctio plenum suum globum osten
derit. primi mensis existere lunam. Quociens ergo di
em dominicum mox aduentante quinta decima lu
na habemus. nihil urm tempus paschale a legali disso
nat. quam uis aliis sacramentorum generibus eiusdem
paschae sollemnia colimus. Quociens uero secundo.
uel tertio. uel quarto. uel quinto. uel sexto. uel sep
timo. ab hinc die idem dominicus occurrerit. nec sit
quidem legem aut pphetas soluimus. Nam sicut to
ta pascalium obseruantia caeremoniarum ita etiam
tepus. quo agi preceptum est totum mysteria sacra re
dolet. In primis namq. equinoctium transgredi in
dominici pasche celebratione iuxta legis decreta cura
mus. ut uidelicet sollemnitas in quo mediator di et ho
minum destructa potestate tenebrarum. mundo

lucis iter aperuit. etiam tempores ordine foras quidintus
habeat ostendat. Et quae nobis aeternae beatitudinis
lumen pmittit. tunc maxime caelebretur. cum solis
lumen annuo proficiens incremento. primam sumit de
noctis umbra uictoriam. Deinde mensem primum anni
qui et nouorum qui et nouorum uocatur. inquo pascha cae
lebremus attendimus. Ipse aut est mensis inquo mundus
iste formatus. et homo est primus inparadisi sede locatus.
quia per huius misteria sollemnitatis. primam nos stolam
recepturos. primum supernae beatitudinis regnum aquo
in longinquam regionem descessimus. nos repeteturos esse
speramus. De cuius gloria regni beatus apostolus petrus.
caelos autem nouos inquit et terram nouam. et promissa ipsi
us exspectamus. inquibus iustitia habitat. Sed et iohan
nes inapocalipsi sua. et dixit qui sedebat in throno ecce
facio omnia noua. Deinde etiam terciam mensis eius
dem septimanam. inpascha obseruamus. quod resurrectio
nis dominicae gaudiis aptissime congruit. quia et eadem
sacro scam eius resurrectio terciadie facta est. et tercio tem
pore seculi. idest cum graciae caelestis aduentu. tota eius
in carne dispensatio. quae per resurrectionis consummata
est gloriam mundo apparuit. Prima namque seculi
tempore lege naturali per patres media lege litterali
uel prophetis. extrema charismate spiritali per seipsum
ueniens illustrare dignatus est. Sed et ipsa tunc lunae
conuersio. pulcherrimum nobis sacramenti caelestis spec
taculum prebet. Namque luna quae rotundi facta sche
matis a sole lumen ut supra diximus accipit. Ideoque
semper ex dimidio orbe quem ad solem habet lucidae.
Ex altero autem dimidio semper obscura. a prima usque
ad quintam decimam lucis crementum ad terras.
defectum uero habet ad caelos. A quinta decima

autem usque adnouissimam crementum eiusdem suae lu
cis aterenis auersum paulatim adcaelestia reuertit quae ni
mirum eius conuersio recte paschalis gaudia mysteria sig
nat. quibus omnem meritis nrae gloriam auisibilibus
auertere delciis caduciisque fauoribus atque adsolam
caelestis gratiae lucem suspendere contemplando docemur
uel siuttram que eius conuersionem in bonum delectat inter
pretari. possumus intellegere quod crescens adoculos huma
nos lumen lunae uirtutum gramen quibus apparens
incarne dns mundo inluxit insinuat. dequibus dicitur.
Et tunc proficiebat sapientia. & aetate. & gratia apud dm
& homines. recrescens uero adcaelos. resurrectionis as
censionisque illius gloriam designat. quae inse quidem ip
sa mox perfecta prouenit. sed in animo fidelium quib;
dam lucis suae profectibus usque ad finem seculi cresce
re non desinit. Resurgens enim dns amortuis. pri
mo singulis. acbinis. adeinde pluribus. modo septē.
modo undecim. modo duodecim. modo plus quam
quingentis fratribus simul. adultamum discipulis
omnibus apparuit. quibus uidentibus ascensurus in
caelum. precepit eos suae dispensationis esse testes
in hierusalem. & inomni iudea. & samaria. & usq.
adultimum terrae. Et bene luna cum nros crescit
adoculos paulatim asole recedit. cum uero adcaelos
patribus adeum spacium redit. hoc est enim quod ipse
dicit. exiui apatre & ueni inmundum. iterum re
linquo mundum. & uado adpatrem. & quod de illo
psalmus. asummo caelo egressio eius. & occursus
eius usq. adsummum eius. quia ergo luna eosuae
lucis incremento. quod exiens asole adnos euoluit
obtutus. dni saluatoris incarnae usq. adtempus pas
sionis. doctrinam uirtutesq. significat. Eo aut qd

adsolem redienſ paulatim adminiſibilem nobiſ caeli ſfacem
recolligit reſur rec̃tionis illius ac poſterioris gloriae mira
cula demonſtrat. merito aquinta decima paſchalis uoti gau
dius apta p̃dicatur. Hiſquidem paſchalis temporis alegis
obſeruacone ſumptis indicijs. here deſ nouitteſtamenti &ũ
diem dominicam. quam ſcripturam unam. ſiue primam
ſabbati cognominat. adnectimus; Nec inmerito. quae&
conditione primitiuae lucis excellens. &triumpho domi
nicae reſur rec̃tionis inſignis. &nr̃a quo que nobis reſurrectio
ne manè ſemper exoptabilis. Septem quoq. dies lunae
ideſt aquinta decima uſq. aduicesimam primam. perquos
eam dominica naturali ordine diſcurrit uniuerſitatem ecc̃e
quae ptotum mundum paſchalibus eſt redempta miſteriis
apte denunciant; Nam &ſeptenario ſepe numero unius
ſitatem deſignare ſcriptura conſueuit. Vnde qd̃ait ꝓpheta ſeptieſ indie laudem dixi tibi.
nil melius intellegitur. quam qd̃ alibi ait. ſemp laus eius in ore meo. Et ſpeculatur tota
catholicae eccleſiae pfectionẽ. eo figurari ioh teſtatur. qui adſeptem aſiae ſcripſit eccleſiis.
uniuerſalis porbem eccleſiae miſteria patefacit. Vnde &pomnia quae ſingulis ſeptem ſcribit
hortamenta hunc uerſiculum intexere curauit. qui habet aures audiat. quidſpſ dicit
eccleſiis. Qd̃ unicuiq libet dixerat hoc omnibus ſe dixiſſe pbant eccleſiis; Nec minus etiã mora
lem nobis commendant paſchalia tempora ſenſeum. Innomine quide paſche ut deuotis adhuc
tuteſ tranſitũ cotidie faciamus ſpiritalẽ. immenſe aũt nouoꝝ in quo adultis fructus aduen
tu ſuo pnunciant. ueteꝝ ceſſatione. ut exuentes ueterẽ hominẽ cum actib. eius renouemur
nr̃ae
ſpũmentis ure. &induamus nouum hominẽ qui ſecundũ dm̃ creatus eſt in iuſtitia
& ſenctitate & ueritate. & ut uegetati uirtutũ diuerſitatẽ uarietate. earumq. ſoliſ
ueluti amoenae arboris adumbratione uelati tamquã lucis atque fructifere ſegetis
pullulem implemi lumio. ut pfectu ſplendore fidei & ſenſus gerentes ape cattenebris
ſegregemur. Inreuerſa eadẽ luce lunari a decies qd̃ a quinta decima luna ſi emiſcipit
ut quarto magniſimus humiliemur inomnib. dicentes cũ apoſtolo ſinguli. gratia aũt
ſũ id qd ſũ. Quae pfecto gratia munerũ ſupni qui a tertio tempore ſeculi manifeſtius effu
eſt. pulcherrima figurarũ conſequentia tertiadecimo ebdomadis lumen ipſius qd̃ exterius adhuc
creuerat adcelestia iã creſcere inchoat. Pulchre hanc inpaſcha obſeruare poſſumus ut
gratiae quam accepimus numquam oblati per ſingulos gradus

spiritalis transitus Largitori illius obediendo uicem perpendere meminerimus. Vel
ceste merescente adhominem lunæ uitæ nobis actiuæ. Inreuersa uero adcælos speculum
uice typus ostenditur. Vel in hac nobis conuersione dilecto proximi imitanda nri signat
auctoris; Aut huc conuersus lucis auus pfectus ut bona foras operemur admonet
porro illuc ut eadem bona opera solo supnæ mercedis hominum gerimus; Huc lucent
lux nra coram hominibus & uideant bona nra opera illuc ut glorificent patrem nrm
qui in cælis est; In una sabbati quæ nouum testamenti ppria sollemnitas est Instrui
mur ut spe futuræ nræ in xpo resurrectionis patienter. In præsenti omnia aduer
sa pxpo et ipsam mortis coleremus in uitam; Au dientes ab apostolo. qui susceptus
qui suscitauit hm amortuos. uiuificabit & mortalia corpora nra per inhabitantem
spm eius in nobis; Cuius spūs quasi septiformis est gratia. potest eodem septem dierum
lunarium numero quo pfata una sabbati. id est dies dominica circumferri humana
nos in conuenienter intelligi. Verum de mysterio temporis paschæ si quis plenius
scire uult legat beati aurelii augustini ad lanuarium epistolam de ratione paschali;
Ecce autem quidam in mundi super anum hominis. qui non poterant facere phase 5 11
in die illo. accedentes ad moysen & aaron dixerunt ei; In mundi sumus super ani 5
ma hominis; Quare fraudamur ut non ualeamus offerre oblationem dno in tempo 5
re suo inter filios israhel? Quibus respondit moyses; State ut consulam quid pa 5
ret dns de uobis; Locutusque est dns ad moysen dicens; Loquere filiis israhel; ho 5
mo qui fuerit in mundus super anima siue in uia peregrinationis uræ faciat phase dno 5
mense secundo. quarta decima die mensis ad uesperam. cum azimis & lactucis a 5
grestibus comedent illud; Non relinquent ex eo quicquam usque mane. & os eius 5
non confringent. omnem ritum phase obseruabunt &c; Cum paschæ tem 5 AG
pore quidam qui in mundi facti erant super anima hominis. id est super mortuo
quærerent quo modo pascha facerent. quo oportebat eos ab inmunditiis septem
diebus purificari secundum legem. Consulunt dnm moysen & responsum accepe
runt aliquæ tale aliquid accidisset. et tam in longinquo iacere constrictus
cœpit. ut non posset occurrere. Alio mense eum facere debere pascha. ppter die
mensis quartam decimam ubilæ numerus obseruatur; Sed si quærat
quid facerent si forte talis inmunditia etiam ad secundum mensem occurre
ret. arbitror id quod dictum est de secundo mense tamquam regulariter
fuisse retinendum. ut tertio mense obseruarent. aut certe pascha non egisse

66.

155

M

tali necessitate ad culpam nonperuenire. Sed quid sibuelit secundum mysterium quod hi qui longius habitant. uel humani de humana fuerant. In secundo mense pascha iussisti facere. Quod numerum inter pum intelligitur populi gentium. qui cum omnibus doemonibus formicat humani de uidebantur humana mysteria uero confessione mundata. ad secundam migrationem quasi in secundo mense transire properantur; Duo siquidem hirci positi sunt. per quos; pascha primum facere qui libet non potuerat; Hoc est. si in mundus super anima sine humana peccauerit; Immundus est humana. qui diabolica illusione per idolorum aduram. & peccatorum enormitatem polluitur; Immundus est peccator. quum bum salutis auctoris deserere idola et diuinitatem percipere digne. sed tamen adhuc per mysteria sacramentum nondum Inquolescitur In ecclesiam hierusalem uidelicet urbem pacis. ubi templum dei & sanctorum sunt positi; In domo enim una comedi carnes agni iubentur. qua ex una scilicet ecclesia uera agni carnes corpus uidelicet dominicum edere nonlicet; Gemulus ergo populus qui primum pascha secundum legem agere nonpotuit. In secundo mense. id est tempore gratiae. lam purgatus ab omni immundicia peccatorum. domique restauratus. ubi phase dominum facere. licet iuxta uesperam mundi cum azimis & lactucis agrestibus agnum comedant. quibus precepta est ut nonrelinquant ex eo quippiam usque mane. et os eius non confringent. sed omnem ritum phase diligenter obseruent; Panis quippe sine fermento comedit. qui recta opera sine corruptione mentis gloriae ex erat. quae mandata misericordiae. sine admixtione peccati exhibet. ne peruerse dirumpat; Lactucae uero agrestes. ualde amarae sunt; Carnes uero agni cum lactucis agrestibus sunt edendae. ut cum corpus redemptoris accipimus. nos propriis carnis illecebris affligamus. quatenus ipsa amaritudo poenitentiae abstergat amenitatis stomacho. peruersae amorem uitae; Nonne manebit ex eo inquit quicquam usque mane; Quia cuius dicta magna sanctae sollicitudine discutienda. quatenus prius quam dies resurrectionis appareat. In hac festiuitatis uocatione. omnia mandata illius in intellegendo & operando penetrentur. Sed quia ualde est difficile. ut omne agni eloquium possit intelligi. & omne eius mysterium penetrari. Recte subiungitur; Siquid autem remanserit. igni comburetis; Quod ex agno remanet. igni comburimus. quando hoc quod de mysterio Incarnationis eius Intellere

67.

nonpossumus/ potestatem spūs scī humiliter reseruamus: Ne superbe quis au
deat uel contemnere uel denuntiare quod nonlegerit/ sedhoc ignorandū/
cum spū scō reseruet. Prohibentur qui pascha facium ossa frangere · ñ
franguntur incruce ossa dñi testante euangelista quidicit · ós eius non
comminuetis; Omnem ritum phasę obseruabunt xpiani · qui quicquid Inlege histo
rialiter pceptum est facere Incelebratione paschae totum Inecclesia xpī spiritaliter obseruatur;

Siquisautem & mundus est & Intanere nonfuit & tamen nonfecit phasę exter
minabitur anima illa depopulis suis/ quiasacrificium dño nonobtulit tempore
suo/ peccatum suum Ipse portabit; Hic eos quisub lege uetor fuerunt cōmando
Instruxit/ ut paschae tempus legitimum seruare nonneglegerent/ quatenus
Inuitertium uitae nonIn curreret/ sipręceptum dñi seruare nonpatarent; Immo
& eos quisub gratia xpī sunt posita admonet/ quatenus phasę spiritale tempore
suo agere nonneglegant/ dequoudicitur tempore paulus apostolus ait; Ecce nunc
tempus acceptabile/ ecce nunc dies salutis; Quaquis quis redemptionēm humani
generis quae uera agni Immolatione perpetrata est/ fide digna celebrare nonerat.
suamq; uitam Immelioranonstuduerit conuertere · tempore mortalitatis istius
atque auctus aduersitatis transire nonfestinat/ adresurrectionis utique gloriam
quae Infine uerabus xpī actoribus tribuetur nonpertinebit/ sed aconsortio om
nium eorum anima eius extermabitur/ nec ei hic occultissimo Iustorum ullam
communionem habere licebit; Quod autem sequitur;

Peregrinus quoque et aduena si fuerit apud uos faciat phasę dño Iuxta ceremonia
sę & iustificationes eius ptcptum Idem erit apud uos · tam aduenae quam Indige
nae; Ostendit nullam distantiam ē personarum apud dm/ sedquisquis siue
Iudeus/ siue gentilis/ siue masculus seufemina/ siue seruus siue liber/ adfidem catho
licam conuersus & baptismate xpī ablutus ecclesiae unitatem pęperit/ resurrec
tionis xpī misteriis · rite Illi communicare licebit; ·III·

Igitur die qua erectum est tabernaculum/ operuit illudnubes/ Noctis autem
ſ suprementum erat quasispecies Ignis usque mane; Sicfiebat Iugiter; Per die ſ
operiebat illudnubes/ et per noctem quasi species Ignis; Cumq; ablata fuisset nubes ſ
quae tabernaculumprotegebat/ tunc pfiscebantur filiiisrahel; Et Inloco ubi steterat ſ
nubes/ castra ibi metabantur; Ad Inperium dñi proficiscebantur/ et ad Inperi ſ
um illius figebant tabernaculum; Cunctis diebus quibus stabat nubes super ſ

tabernaculum · manebant in eodem loco; Et si euenisset ut multo tempore mane
ret super illud · erant filii israhel in excubiis dni et non proficiscebantur · quot quot
quotquot diebus fuisset nubes super tabernaculum; Ad imperium dni erigebant
tentoria · & ad imperium illius deponebant; Si fuisset nubes a uespere usque mane.
& statim diluculo tabernaculum reliquisset · proficiscebantur; Et si post diem
& noctem recessisset · dissipabant tentoria; Siue duo aut uno mense uel lon
giori tempore fuisset super tabernaculum · manebant filii israhel in eodem
loco · et non proficiscebantur; Statim autem ut recessisset · mouebant castra;
Per uerbum dni figebant tentoria · & per uerbum illius proficiscebantur · Erant
que in excubiis dni iuxta imperium eius per manum moysi · in septuaginta
quoque interpretibus · hoc capitulum ita continetur · Et die qua statutum est
tabernaculum · texit nubes tabernaculum domum testimonii · et uespere erat
super tabernaculum uelut species ignis usque mane · Ita fiebat semper · nubes illud
tegebat die · & species ignis nocte; Et cum ascendisset nubes a tabernaculo · &
postea promouebunt filii israhel; In loco ubicumque steterat nubes · Ibi castra conloca
bunt filii israhel · Per preceptum dni castra conlocabunt filii israhel · et per pre
ceptum dni promouebunt; Omnes dies in quibus obumbrat nubes super taberna
culum in castris erunt filii israhel · & quando protraxerit nubes super taberna
culum dies plures · & custodient filii israhel custodiam dei & non promouebunt;
Et erit cum texerit nubes dies numero super tabernaculum per uocem dni in
castris erunt · et per preceptum dni promouebunt; Et erit cum fuerit nubes a uespe
re usque mane · & ascenderit nubes mane · & promouebunt die uel nocte;
Et si ascenderit nubes promouebunt die uel mense dici abundante · nube obum
brante super illud in castris erunt filii israhel · & non promouebunt; quoniam per pre
ceptum dni promouebunt · custodiam dni custodierunt · per preceptum dni in
manu moysi; Totus hic locus diligenter exponendus est · quoniam in usitatis ge
neribus locutionum obscuratus est; Et die inquit qua statutum est taber
naculum texit nubes tabernaculum domum testimonii; Idem tabernacu
lum appellauit domum testimonii; Et uespere erat super tabernacu
culum uelut species ignis usque mane; Ita fiebat semper; Deinde dili
genter exprimit quid fiebat semper; Nubes inquit tegebat illud die · & species
ignis nocte; Et cum ascendisset nubes a tabernaculo · & postea promouebunt

filii israhel; Ista sententia obscura non est. nisi propter illam locutionem ubi ad
ditur. et ordo enim uerborum integer sequitur. & iam si desit ipsa conlunc
tio et si dicatur. & cum ascendisset nubes a tabernaculo postea promouebunt
filii israhel; Quamuis et ipsum quod dictum est. post ea si deesset. plena esse posset sen
tentia; Deinde sequitur dicens. Et in loco ubicumque steterat nubes ibi castra con
locabunt filii israhel; Hoc autem totum quod faciebant ad preceptum domini referens.
Ita conplectitur. Per preceptum domini inquit castra conlocabunt filii israhel. & per pre
ceptum domini promouebunt; Preceptum domini appellat signum ipsum quod fiebat in nu
be. siue cum staret obumbrans tabernaculum ut castra consisterent. siue cum ascen
disset atque ultra moueretur. ut eam eleuatis castris sequerentur; Mutauit sane
in hac sentia narrantis modum. & tamquam predicens atque prenuntians. uerba futuri
temporis habere coepit; Neque enim ait per preceptum domini promouebant. sed promoue
bunt. Et hunc modum & iam in consequentibus seruat. qui modus in scripturis
inusitatissimus est. Nam uerbis preteriti temporis sepe futura predicta esse nouimus.
sicut est foderunt manus meas & pedes. sicut ouis ad immolandum ductus est.
& innumerabilia talia. Ut autem narrator rerum gestarum uerbis utatur tem
poris futuri sicut hoc loco. difficillime in scripturis inueniri potest. Ergo postea
quam dixit de die & nocte quo signo promoueret populus uel maneret. Neputa
rentur per noctem ambulare. et per diem solere considere. atque hoc diebus
omnibus facere. secutus adiunxit et ait; Omnes dies in quibus super tabernaculum obumbrat
nubes in castris erunt filii israhel; Et quando protraxerit nubes super tabernacu
lum dies plures; Deinde admonens non hoc ex illorum necessitate fieri. sed ex
dei uoluntate. & custodient inquit filii israhel custodiam domini. id est custodiam
quam precepit deus. & non promouebunt; Et tamquam diceretur. quando ergo
promouebunt. & erit inquit cum texerit nubes dies numero super tabernacu
lum id est certo numero; Qui numerus utique dominus placet per uocem domini in ca
stris erunt et per preceptum domini promouebunt; Hanc uidetur dicere uocem domini
signum quod dat de statione & motu nubis. quia & uox loquentis procul dubio
signum est uoluntatis; Quod ergo ait et per preceptum hoc idem signum puto
intellegendum. quamquam posset uox & preceptum domini illud & iam accipi.
quod locutus est. ut solet ad moysen. & precepit hoc fieri. Neque enim scirent il
li promouendum esse nube promouente. & standum esse nube stante.

Neque enim ait per preceptum domini castra conlocabunt filii israhel. sed conlocabunt.

pisi esset ante hoc pceperetur. In his aũt quae dicta sunt. nondum apparuit utrũ pdictum tantum ambularetur. an & iam per noctem. secundum signum quod nubes motus suo dabat. Fortasse si cum quamus plures dies In castris manerent nube non p moueret. potuit tamen putari nubem non solere ascendere de castris. & signum tunc primum dare nisi p diem. Sequitur. Ergo & dixit. Et erit cum fuerit nubes a uespera usq mane. & ascenderit nubes mane & p mouebant die. Hic illa copulatiua coniunctio more scripturae posita est. Nam ea detracta plenus est sensus hoc modo. Et erit cũ fuerit nubes a uespera usq. mane. & ascenderit nubes mane p mouebunt die. Deinde quia & nocte si nubes ascenderet p mouebant. at q̃ per nocturnum illud signum acciperent agebant. ad iunxit & aut. uel nocte. & si ascenderit nubes p mouebunt. Sed locutio est inusitatior. Nonenim tantũ positum est. sed & eo more positum est quo non solet. Unde mihi uidetur p̃p̃ostentatus ordo uerborum fiat sepe & in latinis locutionibus fieri solet. quod genus ante strophe dicatur. Proinde sic ita dictum. uel & nocte si ascenderit nubes p mouebunt. planissimus sensus est. Adhuc aũt occurrebat cogitanti ut scire uellet utrum quomodo cognitum est solere illos ad nubis signum diebus & noctibus ambulare. uel diebus & noctibus In castris eẽ. tam & iam solerent per dies tantum manere & iam quorum noctibus ambularent. Quod arbitror scripturam inconsequentibus intimasse cum dixit. die t mense die abundante. nube obumbrante super illud In castris eorum filiis israhel & non p mouebunt. Quia enim dixerat uel nocte & si ascenderit nubes p mouebunt. tanquam restabat ut diceret. die aut si non ascenderit non p mouebunt. quando quasi p mouere debere uidebantur. Sed quia hoc & iam diebus plurimis fieri poterat ut noctibus ambularent p mouente nube & eam manente diebus non ambularent. Deo posuit die uel mense die. Non dixit mense. nec In & nocte seu elementis accipiendum. sed mense die. Id est mense ex ea parte qua dies illuminatur non ex ea qua nox. Dixit ergo uel mense die abundante. nube obumbrante id est abundante In umbrando uel abundantius obumbrante super illud. Illud scilicet tabernaculum In castris eorum filiis israhel & non p mouebunt. Postremo repetit diuina auctoritate factum. cuius stultum quique non debeat. ac lungens. quo per pceptum dñi p mouebunt aut o diam dñi. custodierunt per pceptum dñi In manu mosi. Recte aduer

aut certe si et nocte ascenderit nubes p mouebunt

bumptaria temporis ut diceret custodierunt · Quocirc̃ Infine posuit In
numeri si · Usitatissima Inscripturis locutio est · quapropter mox sen hacc dispreapi
ebat · Secundum allegoriam uero nubes quae tabernaculum operuit & po
pulum pheremum duxit · suapositione Indicium quando clangi cet filius
israhel transeundum · & quando castrametandum · Incarnationem xpi signif ·
cuius clementia tabernaculum aecclae pregit · cuius bonitas stratum eius disponit · & cuius
prudentia inua praesentis saeculi transitum ipsius direxit · Idem etiam columna qua
recta is & firmus & fulgens infirmitatē mam · pernoctem lucens · perdiem non lucens ·
utqui non uidente · uident · & qui uident · caeci fiunt · Potest & sic nomin congrue accipi
quod xpi sacramentum tam quam Indie manifestatum est Incarne uelut Innube ·
Inludicio uero tamquam Interrore nocturno · quia tunc erit magna tribu
latio saeculi tam quam Ignis · & luebit Iustis · & arrlebit Iniustis · luxta tropo
logiam autē Inigne terrores · Innube autē ustionis · lene blandimentum ostenditur
D ei uero uita lucis · & nox accipitur uita peccatoris · Unde & conuertis pecca
toribus paulus dicitur · fuistis aliquando tenebrae · nunc autē lux Indnō ·
I ndie ergo pnubem columna monstrata est · & In nocte per ignem · quia ompis
dis & blandus iustis & terribilis apparebit iniustis · Istos iniudicio
uenient per lenitatis mansuetudinem demulcet · illos uero per iu
sticiam districtionis terret · Rursum debac columna ignis & nu
bis subtili inuestigatione dis cussim Intellegi & aliter potest · Quid est
est ergo quod columna nubis quae Inheremo populum pi lbat splendore ig
nis non Indie sed bi nocte radiabat · Nisi qua redemptor nr̄ suae conuersa
tionis exemplo ducatum sequentibus se pr̄s tans · de lustra sua confidentibus
nulla luce claruit · peccatorum suorum tenebras agnoscentibus · Igne sui amo
ris Infulsit ·

Locutus est dns̄ admoysen dicens · Fac tibi duas tabulas argenteas ductiles · quib ·
conuocare possis multitudinem quando mouenda sunt castra · Cumque Increpu
erit tubis · congregabitur ad te omnis turba ad ostium tabernaculi foederis · si
semel clanguerit · uenient ad te primae per multitudines et capita israhel · Si autē
plixor at que conatus clangor Increpuerit · mouebunt castra primi quae sunt ad
orientalem plagam · Perduas enim tubas ex eratur d[eus] · quae per duo testamenta sub
per duo praecepta carnalis · ad pacem fidei populus euocatur · Quae Idarco

argenteae fieri precipiuntur · ut predicatorum eloquia nitore refulgeant
& auditorū mentem nulla sui obscuritate confundant · Id circo aūt ducit les · quia
necesse est · ut hi qui uerbum ammittam predicant · tribulationum psentium tussionib;
M eresecant · Quod aūt subditur si semel clanguerit quis ad te principes & capita
multitudinis filiorum israhel · semel tubis clangere est · unum uerbi doctrinae
secundum unitatem fidei & concordiam sensus catholica pferre · Ad quem sonum
tam principes & capita multitudinis conuenire debent · quia ualde decorum
est ut illi qui psunt ceteris · una fide · unaque dilectione · conueniant de salute sua
ac sibi subditorum pacifice disputent · aliisque pacis & concordiae bonum ad exem
plum p̄beant · Ne forte sialiter · merito cōsreprehendat apostolica auctoritas
quae ad corinthios scribens ait · Cum enim sit inter uos · zelus et contentio nōne
homines estis & secundum hominem ambulatis · Item conueniente ecclesia
in unum dicit uobis inquit uos in ecclesiam · audio inter uos scismata esse · et ex parte credo · Sed magis illud sequamur
quod idem apostolus eisdem corinthiis ait · Obsecro aūt uos fris per nomen dñi
55 nri ihū xpi ut id ipsum dicatis omnes & non sint inuobis scismata · Sitis aūt perfecti
in eodem sensu · & in eadem scientia · Bene aūt dr · cum concisus clangor increpuerit
mouebuntur castra · quia nimirum cum subtilius ac minutius predicationis ser
mo tractatur · auditorū mentes contra temptationum certamina ardentius exa
M minantur · Mouebunt inquit castra · primum quisque ad orientalem plagam ·
Quinam sunt illi qui ad orientalem plagam castra mouent · Nisi hi quibus lux fidei
primum fulsit · Ordinatis ergo euangelii p̄dicatoribus primum saluator pre
cepit bruiam gentium ne abierint & in ciuitates samaritanorum ne intrauerint · sed potius ite ad oues quae perierunt domus israhel · quibus & ipse aduentu
p̄sente aliter inter eos conuersans euangelium p̄dicabat · sed passione redemptoris nri ac resurrectione perpetrata · Iclem redemptor apparens discipulis ait
D ait mihi omnis potestas in celo & in terra · Euntes ergo docete omnes gentes · bap
tizantes eos in nomine patris · et filii · et spūs scī · Tribus ergo ludaea cum ceteris qui
scam ad orientem habitabant · primum castra mouebant · deinde ceteri
tribus secundum ordinem suum · qua primum in ludaea oportuit ecclesiam primi
tus construi · deinde per cunctas per orbem nationibus gentes ad fidē conuocari ·
M Quando aūt congregandus est populus simplex tubarum clangor erit
et non concise ululabunt · In conuocatione populi simplex tubarum

Amen quae sine anima uocē dant siue alia · siue citharae · nisi distinctionē sonitus dederint
quomodo scietur quid cantet aut citharizet · Venim si incertā uocē det tuba quis parabit

clangor et non conclusus ē labetur · quanquam multa dimuerbam fideliū
et simplicia et aperta locutione debet uti · quatinus ea quae dicuntur multi
intelligant · & multi inde aedificentur ; Ne forte si obscurae locutioni doctor
operam dederit & ignota uerba interposuerit · audior sine fructu aedifi
cationis uacuus inde recedat ; Hinc et doctor gentium quibusdam delingua
rum diuersitate gloriantib; ait · Fris si uenero ad uos linguis loquens quid
uobis prodero nisi uobis loquar · aut in reuelatione · aut in scientia · aut in
prophetia · aut in doctrina · Et item · Quid ergo est Inquit fris cum conue
nitis unus quisq; uestrum psalmum habet · doctrinam habet · apocalipsin ha
bet · linguam habet · interpretationē habet · omnia ad aedificationem fiant ·
Quamuis enim in bonis doctorib; tanta docendi auiditas et ē debeat ut uerbū
quia nimis obscurum sit · uel ambiguum latinum ē non possit · uulgi tamen
sit more dictum · ut ambiguitas obscuritasque uitetur · non sic dicatur ·
ut a doctis scripserit · ut ab indoctis dicere solet · Quidem impedit locutionis integ
ritas · quam non sequitur intellectus audientis · cum loquendi omnino nul
lius sit causa si quod loquimur non intelligunt · propter quos ut intelligant lo
quimur · Quare ergo docet · ut abiecta uerba omnia quae non docent · et si
per aliqua quae intelligantur · integri potest dici uel magis eligi ·
Si dici non potest · siue quia non sunt · siue in presentia non occurrunt · u
tcunque dictam uerbis minus integris · dū tamen res ipsa docetur · atq; disci
tur integre · Et hoc quidem non solū in conlocutionib; siue fiat cū aliquo
uno · siue cū pluribus · uerum etiam multo magis in populis quando sermo
promittitur · ut intelligat · Instandum ē · Et cū optimus modus dicendi · quo
fit ut quae dicit uerum audiat · et quod laudat intelligat · Bonorum q;
ingeniorum insignis est indoles · in uerbis uera amare non uerba · Quid
enim prodest claues cordis aperire quae uolumus nec potest · Aut quando obest
ligneus si hoc potest · quando nihil quaerimus nisi ut pateat quod clauditur ·
Sequitur · Filii autem aaron sacerdotes clangent tubis · erit q; hoc legitimum
sempiternum in generationibus uris ; filii quidē aaron clangent tubis
cū docere se praedicant uerbum dei et manifestitiae auditoribus ; sine de
monstratione · quatinus in semitis mandatorum dei gressibus bonorum
operum ambulent · et iter impiorum deuitare festinent ; Et nota quod

nonalu quilibet sedfiliuaaron habeatur tubis clangere · quapprie officiumest
sacerdotumeuangelium xpi ꝑdicare · quibus ꝑ prophetam dicitur · Clamaneces
sesquasi tuba exalta uocemtuam; et Item · Exalta Inquit Infortitudine uoc
tuam · qui euangelizas hierusalem · exaltanolitimere · &cet̄ ·

M. Si exieritis adbellum decterrauīa contrahostes quidimicant aduersumuos · clan
gent tubis ululantibus · et erit recordatio uri coram dño dō uro; Ululantibus
tubis clangitur · quando coram populis adpoenitentiam & compunctionem
lacrimarum exeundi sermo deflectitur · & corda auditorum addīm
sericordiam Inplorandam puocantur;

M. Ut eruaminimur demanibus Inimicorum nrorum · Quaneccessé est ut abom
nipotente dō contra hostes et contranequitias spirtales auxilium petatur ·
quatinus sua gratia cōspiciat · qua nonhabent nisi desua pietate fiduciam;

S. Si quando habetis epulum · et dies festos & kalendas · canetis tubis super holo
caustis et pacifacis uris uestris · et sint uobis Inrecordationē dīnā · ego dns dī
M. ur; Considerandū ergo est qd legislator Inaduersis · et Inspsperis · tubis dan
gere mandat · quapene nullum tempus est quod nonhabile sit · et oportunū
adsermonem ꝑferre diuinum · Modo enim lectionibus est uacandum · modo cantui
deseruiendiuino · modo orandi · modo docendi · Modo exortandi · modo In
crepandi oportunitas se confert; Quasecundum qualitatem auditorum ser
mo semper conformari debet doctorum · Hinc quoq per psalmista dicitur ·
B onum est confiteri dño · & psallere nomini tuo altissime · Adadnuntiandū
mane misericordiam tuam · & ueritatem tuā per noctem · Et tē Inquit Be
nedicā dnm In omni tempore · semper laus ei In ore meo · Hinc et paulus addi
scipulū scribens ait · Predica uerbum · Insta oportune · Inportune · Argue ob
secra · In crepa · In omni patientia & doctrina · Et alibi · Sine Intermissione
ate orate · In omnib; gratias agite · haec enim uoluntas dī In xpo ihū In nom

A. Anno secundo mense secundo uicesima die mensis eleuata est nubes · Inb; uobis
S. tabernaculo federis · ꝑfectiq sunt filii israel per turmas suas de deserto
S. sinai · & requieuit nubes In solitudine pharan · & cet̄ · Duodecima mansione
H. ueneruntfilii israhel In desertum sy nai quadragesimo septimo die · ex quo
de aegipto transierunt · ꝑbante hoc scripturam exodi ac dicente · Mense
tertio egressionis filiorum israhel de aegipto In die hac transierunt ·

insolitudinem sy̅nai. Profectiq̄ simul de raphidim uenerunt in desertum sy̅nai & castra
metati sunt in heremo. seditq̄ ibi isrl̄ e regione montis & moyses ascendit ad dn̄m uocauitq̄
eum dn̄s de monte dicens & reliqua. Et rursum. Vade inquit ad populum & sc̄ifica eos hodie
& cras & lauent uestimenta sua sintq̄ parati in diem tertium. quia tertio die descen
det dn̄s uidente uniuerso populo super montem sy̅nai quod & factum est. Laue
runtq̄ uestimenta sua & ab uxorum coitu separatis. die tertio descendet dn̄s in mon
tem. Quo fumante & fulgore tonitrui caligine uoce tubae mortalium corda ter
rentib; moyses loquebatur & dn̄s respondebat ei. Subputemus numerum & in
ueniemus quinquagesimo die egressionis israhel ex egypto in uertice montis sy̅
nai legem datam. Unde & pente costes celebratur sollemnitas. & postea euan
gelii sacramentum sp̄s sc̄i descensione conpletur. Longum est si replica re
uelim quid in lege p̄ceptum sit. quomodo fabricatum tabernaculum. que
uarietas ostiarum. quae uasorum diuersitas. quae indumenta pontificis. que
sacerdotium ac leuitarum cerimoniae. quid egerint. quomodo populus numeratus sit
H octantum dicam. quod media pars exodi & totus leuiticus liber & numerorum
p̄cepta non modica & p singulas populi tribus distributio & oblatio prin
cipum. In hac mansione descriptae sunt. multorumque uoluminū disputatio
huic loc° sufficere uix possit. Interp̄tatur aut̄ sy̅nai rubi. non unus ut supra
insolitudine sint sed plures. Ut ibi principium sit. hic p̄fecto. Ibi solitarius nume
rus. hic multiplex. Aliud est enim unam. & aliud om̄s gr̄as possidere. Itaq̄
isrl̄ post familiarem cum dō sermonem. postquam iuxta montem sy̅nai
commoratus est. anno uno et dieb; quattuor. mira dispositione castrorum
egressus. insolitudinē pharan. quae interp̄tat̄ onager. aut feritas. ibiq̄ succumbit
male bestiae fastidiens caelestem panem & aegyptiorū carnes desiderans. quando
multos subitum uorabit incendium. & intercedente moyse. humum uorax flamma
consumpsit. Tunc accipiunt coturnices & usq̄ ad nausiam ac uomitum deuorant.
Eliguntur septuaginta pb̄i. uadunt ad ostium tabernaculi. Duo remanent heldad
& modad non imperii neglegentes. sed humilitate summissi. dum se honore arbi
trantur indignos. Unde & absentes p̄phetant. Saturatoq̄ populo cum adhuc esca esset
in ore ipsoꝝ ira dī ascendit sup eos. & occidit pingues eoꝝ. & electos israhel impediuit.
ne ad malum uelociter currerent. Unde & appellatus ē locus sepulchra concupis
centiae. siue ut in septuaginta legimus memoriae desiderii. Ex quib; omnib; nos docem̄

qui sapientiam dimi simus secularem · & egrptias ollas contempsimus · pondebere murmurare
contra celestem scripturarum panem · nec urelemus aegrptiorum qui sunt magnarū car
nium · sed simplicem mannae cibum quaerere . Alioquin siea rursus uoluerim' apperere.
Uorabimur usque ad nausiam · & ftium domini igne torquebimur ,
desideriumq nr̄m uertetur Inmumulos · ut simus sepulcra dealbata · quae
foris parent hominibus speciosa Intus aut plena sint ossibus mortuorum & omi
V. ſ Exiit mo'ses hobab filio ragüel madianitae cognatū suo · Profiscamur
ſ mur adlocum quem dns daturus est nobis · ueni nobiscum ut bene faciamus
ſ tibi · quia dns bona p̄misit israhel; Cui ille respondit · Non uadam tecum sed
ſ reuertar Interramcam Inqua natus sum; Et ille · noli Inquit nos relinquere
ſ tu enim nosti Inquibus locis p deserta castra ponere debeamus · & eris ductor
ſ nr̄ · Cūq nobiscum ueneris · quicquid optimum fuerit ex opibus · quas nobis ora
55 ſ dantur us est dns dabimus tibi · Plerumq persuadere datis · multa melius pos
ſ sumus · si ipsi tecum eorum nobis potus quā illis p futuram dicamus · sic ex melio
ratione nobis magis quam sibi Impendi postulamus; Facile ouis ad bonum me
Latio flectitur · sicut Inflexio p dē & alius creditur; Unde mo'ses quere
gente se dō deserta duce aerea cōlumna p gebat cum hobab cognatum suum
ex gentilitatis conuersatione uellet educere · & omnipotentis dī domino sub
iugare at · Proficiscamur adlocum quem dns daturus ē nobis · ueni nobiscum
ut bene faciamus tibi · quia dns bona p̄misit israhēli · Cui cum respondisset
ille non uadam tecum sed reuertar Interrā meam Inqua natus sum · Illico
ad lung it Nolimos relinquere · Tu enim nosti Inquibus locis p deserti
castra ponere debeamus · & eris ductor nr̄ · Neq enim mors imentem ig
norantia tanti sanguis habit · quam et adpphetae scientiam cognitio
diuinitatis ex pandebat quam columna ex terius p̄bebat · quam decum
cus Interius p conuersationem discedula locutio familiaris Instruebat.
S cui undehoc aut prudus dicto auditori conloquens solatium petit ut dux
ducem requirebat Inuia · ut dux ei fieri potuisset aduitam · Igit taq ut
supbius auditor uoci admeliora suadenti · eo magis fieret deuotus · quo
fateretur necessarius · Et unde se exhortatorem suum p̄ceptore credi
ret · Inde se subuerbis exhortantis Inclinaret ·
Profectaq sunt ergo de monte dni ua trium dierum archaq foederis

77.

dñi p̄cedebat cos pdies ros prudens castrorum locum · nubes quoq; dñi sup eos p̄cliē ērat
cum Incederent · Quod autem dicitur archan foederis dñi p̄cedere filios isr̄ p di
esm prudentem castrorum locum · quel significat nisi Incarnationem dñi e
lectis ab Initio mundi ter p̄sentis uitæ dirigere · atq; ducatum ad terram scām
uenturi p̄bere · Quæ prius sub figura patres uetere testamenti ducebat ·
& nunc Inuertitate uiam lustrare nobis demonstrat · Ua ergo rum dieru
sæc ornatus ē fides tribus temporibus · hoc est ante legem · In lege · & sub
grā callem uertitatis atq; lustrare exsecutoris suis fideliter demonstrans · Quod
aūt dicit nubem sup eos ē p diem cum Incederent · significat protectionem di
uinum per sps sēi gratiam ab Initio electos defendere · atq; ad futuram quietē seruare ·

Cumque eleuaretur archa dī · dicebat mōr̄ses · Surge dñe dissipentur Inimici
tui · & fugiant a facie tua qui oderunt te · Cum autem deponeretur · aiebat
Reuertere dñe ad multitudinem exercitus israhel · Instruit ergo legislator secundū
tropologiam suo exemplo dī duces plebis dī atq; rectores · ut non segnes neq;
negligentes Incura pastorali atq; Innegotio sibi commisso fiant · sed ad Instar
actionis suæ gregem sibi commissum principi pastorum Initio operis cu
ius libet simul & Inconsummatione fideliter cōmendent · quatinus
sua speculatione p prias oues p̄tegens · fuget Inimicos · depellat hostes ·
atq; Inter suos habitans · populum suum Inæternum conseruare dignetur ·

Ortus est murmur populi quasi dolentium p labore contra dnm ·
Quod cum audisset dñs · Iratus est · et accensus Ignis dñi deuorauit extre
mam partem castrorum · Cumq; clamasset populus ad moÿsen · oratus mo
ÿses ad dñm et absortus ē Ignis · Vocauit q; nomen loci illius Incensio · eo q̄d
succensus fuisset contra eos Ignis dñi · Quid est quod murmurante populū
Ignis ad hōc accensus deuorat · nisi quod Ignis iuste ultionis In futuro exercu
at illos qui lingua flammata a gehenna ad murmurandum atq; detrahen
dum faciles pruunt · Unde p sapientiam dicitur · Susurro & bilinguis male
dictus est · Et Beatus quidē tus est a lingua nequam · Mors illius · mors ne
quam est · & malis potius Infernus quam illa · Qui derelinquunt dñm · Inci
dunt In illam · et ardebit In illis & non extinguetur · Bene aūt subdit ·
Quod ipse Ignis deuorasset extremam partem castrorum · Extre
ma pars castrorum · finis p̄sentium est actionum · ubi cuiusque qua

lis fuerit terminus adn̄o iudicatur. Unde scriptum est. Dn̄s iudica
bit extrema terrae. Qui autem usque ad mostem incorrectus perse
uerat in malitia concepta. tam in anima quam etiam in corpore ure
dus erit perpetua poena. nec erit aliquid inexquisitum. quando
totum quod per opus cogitatum uel etiam uerbum inique gessit. in
ferni carcere punietur; Hinc est quod in euangelio pertinaci ipsa ue
ritas ait. Esto consentiens aduersario tuo. ne forte aduersarius tradat
te iudici et iudex tradat te ministro. et in carcerem mittaris; Amen dico tibi
non exies inde. donec reddas nouissimum quadrantem.

Vulgus quippe promiscuum quod ascenderat cum eis flagrauit desiderio car
nium. sedens et flens. iunctis sibi pariter filiis israel et ait. Quis dabit nobis
aduescendum carnes. recordamur piscium quos comedebamus in egypto
gratis. In mente nobis ueniunt. cucumeres et pepones porriq et cepe et alia
Anima nr̄a arida. Nihil aliud respiciunt oculi nostri nisi manna et cet. Dure
carnaliū mentes p amore saeculi quedam quasi mollia ac delectabilia fer
re parati sunt. dū in hac uita rerum culmina adp̄hendere conantur.
Cessatione dn̄s amundi laborib; inperat. scāe quietis dulcedinem p suadet.
et tamen ue sana iniquorum mens plus se assequi asspera carnalit̄ quam te
nere blanda spiritaliter gaudet. Plus acerbitate fatigationis quam qui
etis dulcedine pascitur. Quod apte in semet ipso nobis israheliticus popul̄s
ostendit. qui dū refectionem manne desup acceperit. ab egypto ollas carni
um. pepones. porros. cepasq concupiuit. Quid enim signatur in manna. nisi
esca gratiae suaue sapiens ad refectionem interioris uitae bene uacantib;
desup data. Et quid p ollas carnium. nisi carnalia opera uix tribulati
onum laborib; quasi ignibus excoquenda. Quid p pepones nisi terrae
dulcedines. Quid p porros ac cepas exprimitur. que plerūq. qui come
dunt lacrimas emittunt. nisi difficultas p̄sentis uitae que ad illec
toribus suis et n̄ sine luctu agitur. et tamen cum lacrimis amatur.
Manna igitur deserentes cum peponibus ac carnibus. porros cepasq que
sierunt. quia uidelicet p uerse mentes dulcia p gratiam quietis dona de
spiciunt. et p carnalibus uoluptatib; laboriosa huius uitae itinera etiam
lacrimis plena concupiscunt; Contempnunt habere. ubi spiritaliter

79.

gaudeant · et desiderantes appetunt · ubi & carnaliter gémant ·
et dixit dñs admoysen · Congrega mihi lxx · uiros de seniorib⁹ israhel · quos tu
nosti quod seniores ac magistri sint populi · & duces eorum ad ostium tabernaculi fœde
ris faciesq; ibi stare tecum ut descéndam et loquar tibi · et auferam de spu
tuo tradamq; eis ut sustentent tecum onus populi et non dūm solus graue
ris · &c̄t · Sicut plerumq; iuuenes dici solent · qui nulla consilii grauitate
deprimuntur · hos senes non eos scriptura sacra uocare consuetum · qui sola quan
tate temporum sed morum grandeuitate maturi sunt · Unde p quendā
sapientem dicitur · Senectus uenerabilis est non diuturna · néq; numero annor⁹
computata canities · Cani sunt aūt sensus hominis · & ætas senectutis uita immacu
lata · Hinc ē ergo quod ad moysen dicit · Congrega mihi lxx · uiros de seniori
bus israhel · quos tu nosti quod seniores populi sunt · In quibus quid aliud quam se
nectus cordis requiritur · cum tales libenter eligi qui seniores esse uideantur · Sicut
ī nēs senectus corporis quæritur · Aquæ siquidem scripturarum aquarum sunt · Dū
uero dr̄ quos tu nosti quod seniores populi sunt · p facto liquet qua senectus mentis non
corporis eligenda nuncupatur · Mr̄ siquidē descendente in nube carnis xp̄o diffu
sadt p fidem spūs sci gratia sup populos · ex lxxta · gentium linguis electos · uentq
supernis donum illud ut tantis cælestis · quod quondam fuerat in moyse atq; in pphetis ·
Erant moysēs · Decta · milia pedum huius populi sunt · et tu dicis dabo eis esum ut
mum mense integro · Numquid ouium & boum multitudo cædetur · ut possit suf
ficere · ad cibum tot omnes pisces maris in unum congregabuntur · ut eos satient ·
Cui respondit · Numquid manus dñi inualida ē · Iam nunc uidebis utrum me
um sermo opere compleatur · lxx · Et dixit moyses · Dē milia pedum in quibus ego
in ipsis · & tu dixisti carnes dabo eis et edent mense dierum · numquid oues et bo
ues occidentur illis et sufficient illis · Aut omnes pisces congregabuntur eis & suf
ficient eis · Quaeri solet utrum hæc moyses diffidendo dixerit · an quaeren
do · Sed si putauerimus eum diffidendo dixisse · nascetur quæstio cur hoc
et non exprobrauerit dñs sicut exprobrauit · quia ad petram unde aqua fluxit
uidetur de potestate dñi dubitasse · Suam dixerim hoc eum dixisse quae
rendo modum quo fieret · Ipsa dñi responsio ubi ad eum dixit · numquid manus
dñi non sufficiet · quasi redarguentis uidetur · quod illi ista non credidis
set · Sed meus arbitror intellegi dñm ita respondisse · tamquam modū

5
5
5
5
5
5
5
155.

futuri facti quem ille requirebat dicere noluerit · sed potius opere ipso suam potes
tam demonstrare · Poterat enim & mariae dicenti quomodo fiet istud qm
uirum non cognosco acalumniantibus obici qđ minus crediderit · cũ illamo
dũ quaesiuerit · non deuriate dĩ dubitauerit; Quodautẽ responsum est illi
S pñs sĕs supueniet hñte et uirtus altissimi obumbrabit tibi · poterat & sic respon
dere quomodo hic; Numquid spũs sĉo hñpossibile est qui supueniet hñte · aesi
dem ipse sensus conseruaretur · Porro talia aũ quędam dicens Zacharias hñ
credulitatis arguitur · & uocis opp ressa poena flectitur · Quare · nisi qua dñs
non de uerbis sed de cordib; iudicat · Nioquin & ad illam petram unde aqua
pfluxit poterant uerba morsi nisi hneũ clamĕt diuina sententia · quod dñs
fidendo talia dixerit; Nĩ ta se habuerunt habent · Audite me hncredduli · Numqđ
de petra ista educem uobis aquam · Deinde sequitur · Et eleuata mors ĕs manu
sua pcussit petram uirgabis & exierunt aquae multae · & bibit sĉa nagoga & pecora
eor · Utiq; adhoc congregauit populũ adhoc illã uirgam hnqua tanta mysta
sfecerat sumpsit · eiq; petrã pcussit · atq; hnde solitę uirtutis consecutus est
effectus · Uerba ergo illa quib; ait · numquid ex hac petra educem uobis aquam
possent sic accipi tam quam dicerentur · Nempe ex hac petra secundũ unũmhn
credulitatem aqua educi nõ potest · Ut denuq; pcutiendo ostenderetur fidei
diuinitus potuisse · qđ illi hnfidelitate nõ crederent; Maxime quia dixerat
audite me hncredduli · Itaquidem hntelligi possent haec uerba · nisi dñs quem
dis hnspector est · quo animo dicta fuerunt hndicaret · Seq; enĩ scriptura ait
dicit · Et dixit dñs ad mosen & aaron · Qm̃ non credidistis sĉificare mihi
conspectu filiorũ isrl; pp̃ hoc nõ hnducetis uos sĉam hanc hnterrãquã dedi
eis · Ac phoc hntelligitur illa uerba ita dixisse mosen ãquã ad hncertãpec
serit · ut sin sequeretur effectus · hoc pĕ dixisse putaret cũ ait · Numquid
ex hac petra educem uobis aquã · Qđ hnam mosi latuerit omnino · nisi dñs sese
aperiret · Econtrario itaq; isto loco debem hntelligere uerba mortis degen
sis carnis; quę rerum potius quomodo fierent · quã diffidentes fuisse · quando
vii. sententia dñi nõ secuta est quę uindicaret sed potius quę doceret ·

Venit igitur mosĕs & narrauit populo uerba dñi · ĕgregiam hystori
am · desenioribus isrl · quos stare fecit arcta taberna culũ · Descendit
que dñs p nubem · et locutus ẽ adeum auferens despũ qui erat hmo

87.

ūcl.

ysc · & dns · Lex uirs · Cumque requieuisset mos ips propheta
uerum · nec ultra cessarum · Exiit inqt mosēs ad populum & lo
catus est uerba dni · Donec uerba dī audiat mosēs & ab ipso doceat · Inuisec in
terioribus consistat atq; Inscrutatus habeat · Vbiuō turbis loquitur & populo
ministrat · ei qui foris non potest stare · exire dicitur foras; Quid ergo for
mae talis continet sermo · ni siqd omnis doctor & magister ecclesiae sidepsum
deambus ministeriis aliquid moueat siar chanum quid et recondūm dedisapien
tia pferat inēpfectos · Donec Inpfunctis sensibus uersatur · Inuisē et Interi
oribus consistere dicendus est · Cūuō loquitur ad turbas et tpfert quae
sufficiant his qui foris sunt et quae uulgus audire · foris dicitur · et loquuerba
ad populum dni · Hoc unde et paulūfecisse se · & Inuisē quendam fuisse cum dicerē ·
Sapientiā aūloquimur Inter pfectos; sapientiā aūt non huius mundi · neq; prin
cipum huius mundi quae destruetur · sedloquimur disapientiam Inmiste
rio absconditam · quā nemo principum huius mundi cognouit; Videsquo
modo Inuisē est · & Interna atq; archana diuinae sapientiae penetrat pau
lus cūhaec loquitur · cū aūt pcedit ad populum · Audi quid loquitur ·
Omnis sermo malus · non pcedat de ore uō · Qui furabatur · iam non furetur ·
Et unus quisq; uir uxorē habeat · & unaquaeq; mulier uirum suum habeat ·
Haec & aliqua huius modi suntpaulus secūm mosi formam foris exiens ad po
pulūloquitur · Sed uideamus et aliud caput · Inquo refertur quod hēx · e
legerit uiros mosēs ex seniorib; populi · & habuerit eos ante tabernacu
lū testimonii · & despū mosi accipiens dns decem · lxx · senioribus · Et cū
requieuisset Inquit sup eos spūs · pphetauerunt omnis · Quod dixit quae ad
sumens ex spū mosi · decem lxx · senioribus spūm · non ita Intellegas qsima
terialem aliquā corporeamq; substantiam auferens dns a mose Inse pa
gyria secuerit portiones · & ita unicuiq; seniorum ex iguā particulam de
derit · Impium ē · aūt ita Intellegere naturā spūs sci; Sed hoc modo figuram
mystica huius sermonis aduerte · quasi mosēs et spūs qui erat Inmose clari
simi cuius dā luminis fuerit lucerna · ex qua lxx · aliae lucernae accende
rit dns; Adquas tā principalis illius luminis splendor aduenerit · ut origo
ipsa luminis nihil damni ex cō mercio diminutionis acceperit; Et hoc mo
do pie Intellegitur quod scriptum est · Quia abstulit dns de spū mosi

82.

et dedit lxx seniorib⁹. Sed audeamus quod est quã Inconsequentib⁹. & requiet Inquit super eos sps et p phetauerunt omis; Requiescere spũm non Inquib; cumq; hominib; legimus. sed Inscis et beatis; Requiescat enim sps dĩ mnis qui mundi sunt corde. & Inhis qui mortificat animas suas a peccato siquit econtrario ille qui habitat Incorpore subdito peccatis & iam si habuit abit aliquando Inco. nonenim potest spũs scs consortium habere peccati & sorte & cate spũs mali. certũ est enim peccati tẽpore adee Incorde unus cuiusq; spũm malum. et agere partes suas. Cui uniq; eũ locus datur et decipitur a nobis p cogitationes malas et concupiscentias pessimas. contristatus figuratur de nobis spũs scs. et ut ita dicam coangustatus; d pt quod et apostolus scies haec ita accidere monebat dicens. Nolite contristare spũm scm Inquo signati estis Indie redemptionis. Igitur peccando contristamus spũm scm. iuste nõ agentes et scẽ. requiem parabimus Innobis. Unde et qd nunc ait de lxx. ps bateris. quia requiet Ineas spũs. Laudẽ unx ex et uirtutes exposuit. Denuq; qui cp puritate cordis ex et sinceritate mentis atq; Intelligentiae capacitate requiem spũs scs. continuo et operatur Ineis. nec otium patitur ubi operandi materia digna subpeditat, Ait enim scriptura. et requiet Ineas spũs et p phetauerunt. Inomnib; ergo qui p phetauerunt requiet spũs scs. nec tamen Inaliquo ipsorum tanta requiet sicut Insalutatore. Propt quod et scriptũ est de eo. quia exiuit urga de Indie Isse. & flos de radice eius ascendet. & requiet sup eum spũs dĩ. spũs sapientiae et Intellectus. spũs consilii et fortitudinis. spũs scientiae et pietatis. et replebit eum spũs timoris dni. Sed fortasse aliquis dicat. Nihil amplius ostenditur scriptum de xpo. quam de reliquis hominib;. Sicut enim de caeteris scriptũ est. quia requiet sup eos spũs. ita de salutatore dictum ẽ. requiescet sup eum spũs dĩ. sed unde quia supra nullum alium spũs dĩ requiesse simplici uirtute describitur. Per qd sine dubio ipsa illa diuina spũs substantia quae quia uno nomine nõ poterat dici. diuersis uocabulis explanatur requiescere sup urgam quae de stirpe Isse p credere p phetatur. Habeo & aliud testimonium quo docere possum Indn̄o salutatore meo scm spm ex uno quodã genere. et longe alter requiescere se quã referatur Incesserit. Dicit Ioh baptista de eo. Quumisit me

83.

baptizare ĩaqua · ille mihi dixit · Super quem uideris ſpm dī deſcenden
tem · & manentem ĩeo · ipſe eſt ; Si dixiſſet ſpm deſcendentem · & non ad
didiſſet & manentem in eo · nihil præcipuum aceteris habere uideretur ·
Nunc aũt addidit · et manentem ĩeo · ut ẽt hoc ſigni ĩn ſaluatore quod ĩn nul
lo alio poſſit oſtendi · De nullo enim ſcriptũ eſt · quam anſerit ĩeo ſp̃ſc̃ · ſt
ne quiſquam putet hoc derogare p̃ pheţis · ſciunt ipſi quia nõ eis derogo p̃ferens
dn̄m meũ eis ih̄m xp̃m · Recoluit enĩ ſingulos ſua dicta & ĩnuenit qđ de nullo
alio dictum ẽ · quia peccatum nõ fecit · nec ĩnuentus eſt dolus ĩ ore eius · Qua
cũ ſolus eſt qui peccatum non fecit · ideireo ĩ ipſo ſolo manſit · et p̃ manſit ſp̃ſc̃ ·
Si enim ipſe ẽ de quo ſingulare aliquid & eximium dicitur · hoc qđ ſup̃ dixim
quia peccatũ non fecit · conſtat reliquos oñs fuiſſe ſub peccato · Si oñs et p̃ phe
tas neceſſario · ſt quomodo conuenit ut tempore peccati manſiſſe ĩ eis dica
mus ſp̃m ſc̃m · Aut ſtabile nec ſtibile uidetur p̃ pheţas poſt quã acceperant
ſp̃m ſc̃m potuiſſe peccare · ad hoc ad ipſum mor ſen quẽ habemus ĩ manib;
reuertamur · qui utiq; maximus eſt et eximius p̃ pheţarũ · Ipſe deſcribit
et teſtimonium dat de ſemet ipſo quia peccauerit ĩeo quam dixit · Audi
te me ĩ nerecluli · numquid de petra iſta p̃ducimus uobis aquam · ĩ his enim
dicit ſe nonſcificauit dn̄m ĩ aqua contradictionis · id eſt · nonẽ confiſus ĩ uir
tute eius · et dixit quia potens eſt ds̄ de petra hac educere uobis aquã · Sed
quia ex diffidentia ſ cuiuſdã fragilitate reſpondit chorus · Nũquid poteri
mus uobis de petra hac educere aquam · Qua ergo peccatũ ei ĩ his uerbis re
putatur ad dn̄m · Certum ẽ quod hec cũ loqueretur non de ſpũ ſco locutus ſit ·
ſed de ſpũ peccati · Quod ſi ex ſcriptura teſtimonio tantus ſp̃pheţa mor ſes oſten
datur aliquando habuiſſe ſp̃m dei · aliquando uõ non habuiſſe peccati ſcilicet
tempore · Certũ eſt quia et de reliquis p̃pheţis ſimilis forma tenenda ſit · Quid
aũt & de Dauid dicam · qui ſpũ ſcõ tam quam poſſet auferri orat ne auferā
tur & dicit · Ne proicias me a facie tua · et ſpũm ſc̃m tuum ne auferas a me ·
ĩ ſequentibus uõ tam quam pecuſpa ablatum a ſe munus reposcit et dicit ·
Redde mihi lętitiam ſalutaris tui · & ſpũ principali confirma me · Quod uõ
ex ĩa de Salamone cõmemorẽ · quẽ utiq; nemo dicet aut ſine ſcõ ſpũ iudi
caſſe iudicia · t̃ rẽplum dn̄o conſtruxiſſe · aut rurſus ĩ ſcõ ſpũ de mo
nibus templa feciſſe · aut ĩ rpus mulieribus flexiſſe latera ſua · ſtiam

ille prophera quum ternoregnorum libro inbethel murmurabatur adho. inspu
unque di uerba locutus est / nonta men inspu di preuaricatus esse precep
tum dñi credendus est / quo iussus fuerat non manducare panem in
bethel / propter q. &aleone primitur. Sedlongum est ire per singulos
Ego autem licet nonusq; quaq; pronunmem / Puotamen quod innonnullis
etiam cum mumbus hominum gestis · quequa uis peccato careant / Non
tamen digna inde amur · quibus inter esse puremus spin scm, utuer
bi grana dixerimus · Conubia legitima carent quidē peccato · nec tam
tēpori illi quo conlugales actus gerumur · pfectus sci spi dabatur · &
sippheta cē undatur · qui officio generationis obsequuntur · Sed alia
plurisum · In quibus sola sibi sufficit uis humana · & neq; res Indiget
néq; dicet · adeē pfectā sci spi · sed In hac pexcessum quendam incur
rimus · dū ostendere uolumus pfolū dm̄ · & saluatorē meum Iū
mansisse spmdi · Incaeteris aū omnibus sci sicut & In lyx semorib;
aquib; uerbi huius pcessit exordium · requeuisse tantum spmdi ·
& operatū cē Inte pore ea quę expediebat his pquos operabatur ·
Et ut urile erat his quibus ministrabatur ·;
Remansemt aū In eustris duo uri quorū unus uocabatur hel
dad · & alter medad · supquos requeuit spi · Nā et ipsi de scripti sue
M rant · & non exierunt ad tabernaculum · Non ergo ob contemptū p
cepti dñi · sed magis ob deuotionē humilitatis In eustris hi duo rema
nserunt · quasi Indignos semet ipsos iudicantes ad pcepti mune
tum muneris · Et ideo Inspector cordiū dignos eos iudicauit gra
tuas spi su · quox tota Intemo humilitatis uirtute adornata fuit ·
Cūque pphetarent In castris · cucurrit puer & nuntiabit moysi dicens ·
Heldad & medad pphetant In castris · Stans Iosue filius nun · mi
ster moysi & electus de pluribus · ait · Domine mi phibe eos
Quid
Et ille · Inquit · emulēris pme · Quis tribuat ut omis populus pphe
tet · et dedit eis dns spm suum · Pie pastorū mens quia nō pprijs glo
riam · sed auctoris quaerit · ab omnib; unte adiuari q; agit ·
fidelissiq; pdicator optat · si fieri ualeat ut ueritatē qui solus
loqui non suffici · ora cunctorum sonet · Unde cū Iosue duo

meastris remanentib; atq; ppheticis uellet obsistere. eis mo
rsen dicitur. Quid a me uelemis pme. quis tribuat ut omis populus
.pphet. & det eis dns spm suum. A pheare quippe omis uolunt.
in
quibonū quā habuit alus mundi;

Vm.

Reuersusq; ē mōrses. et maloresnauisrt Inastra Ventus; égrediens adhō .aū
Rar repas transmare cotur nicē detulit et dimisit Ineastra tamerē quam
, uno die confici potest ex omni parte castrorū peregrinū Volib; atq; In
, sere duob; cubitis altitudine sup terrā. Surgens ergo populus ad die illa
, et nocte ac die altero congregauit cotur nicū. qui parū x. choros. & sic ca
, uerunt eis p̄ gr̄ra castrorum. Adhuc carnes erant Inden tib; ex. ne de fe
, cerit huius cedi eb; Et ecce furor dn̄i cōcitauit In populū. p̄cussit eū plaga
, magna nimis. uocatusq; ē Ille locus sepulcra concupiscentiae. Ibi enī sepe
, liebant populū qui de sidenauerat. Carnibus ergo populus ludeox caēlestē .M.
cibū spernens. uoluptatem carnū de sidebat. sēd dum a pudemiu lu
dicrum tēperatur. ut puniret uoluptuosorū concupiscentiam. nec
tam̄ denegaret fragilibus competentē alimoniā. quin Ipsa concessio
ne aliquid spiritaliter eis Inuerit. Cū enī illi peterent carnes sibi Impari
sfrarum. ñ quadrupedum. nec ter restrium animalium eis ē sum tribut.
sed uolucrum. quatinus ex ipsa pce ptione alimōx discerēt supna magis de
sidenare quā terrena. spiritalia potius quā corporalia. Anim ergo natura
ex aquis primū p̄cessit. sed In aere habitationē sibi adquirit. Vnde et
quando lucrum æsum pcipiunt. ab imis ad sup na cor leuare admonēntur.
ut licet Interrenis corporib; degant. tam animo sēp caelestia appetant.
secdm illud apostoli quod dicit. In carne enī ambulantes. non secundum
carnē militamus. Nūm aūt conuersatio nr̄a caelis est;

Egressi aūt de sepulcris concupiscentiae. uenerunt Inaseroth. et
, manserunt ibi. Quarta decima mansio. Insolitudine pharan quae In , H
tra uertitur. Inhac auron et maria p̄p̄t. et hoc pissum contra moysen mur
muram. Et hoc prudens lector attende quod post consummatam In duo
decimo numero uirtutem qua sup bus erat et In sepulcris concupiscentiae
carnes aegyptias desiderauit. rursū licet aliud fundamentū. et alia
desit. ad uestibula uirtutis Ingredimur. ostendens nobis et eos

quistant posse cadere. & qui ceciderint posse resurgere. Positus est
enī Ihūs Inruinā et resurrectionē multorū. Et ipse loquitur ꝑ pheta
Numquid qui cadet. non resurget. & Vim.
Locutusq. ē maria et aaron contra moysen. ꝓpter uxorem ethi
opissam. et dixerunt. Numpsolū moysen locutus ē dns. nonne et
nobis similiter locutus ē. Quo dū audisset dns. Iratus. Erat enīmo
ysēs uir mitissimus sup oēs homines qui morabantur Interra. etc.
Quaeri solet utrū ipsa sit filia Iethor. an altera duxerit. Et sup duxerit
sed ipsam fuisse credibile ē. De madianitis quippe erat. qui reperi
untur hyparalipemenon aethiopes dici. quando contra eos pugnauit
Iosaphat. Nā Inhis locis dicitur eos pfectus populus israhel. ubi
madianitę habitant. qui nunc saraceni appellantur. Sed nunc eos aethio
pes ferre appellat. siat solent locorum et gentium nomina plerūq.
uetustate mutari. Allegorice aūt mariā diamus formam habu
isse plebis prioris. moysen ideſt. legē dñi transisse ad conubium
aethiopissę huius q. de gentib; congregata est. Hanc ergo moysen
id. lex spiritalis accepit uxorē. & ꝓhoc facto maria quę nunc sy
nagoga ē Indignatur. et detrahit uni cū aaron. cūsacerdotibus
et phariseis. derogat usq. Inhodiernū diem moysi nobis cū posse
plebscilla. et turpis uidetur ei. quae circūcisionē carnis nondo
cet apud nos. nec obseruationē sabbati. nec neomenię. nec sacri
ficia sanguinis. scelerā cisionē cordis. et percancti otium cheſq. fe
stos Inazimis sinceritatis et ueritatis. & sacrificia laudis. et non
lam peruchi. sed munda cerebri uectimenti monet. Iudicatur ergo deus
dns et nuptias aethiopisse confirmat. et moysen quidē libenter eā
habuare sinit et ne quiescere. mariam uō eicit extra castra.
& porro facit tabernaculo testimonii. cū eicitur & iam aaron
Insup aūt et lepsa efficitur maria. Aspice nunc ad illā plebē.
et uide quanta Inilla ē lepra peccati. quanta Intelligentiae caligo
quanta obseruantiae foeditas. quanta turpitudo conspectus. Ve
rūtamen haec lepra non perpetuo manet. sed ubi septimana com-
pleta coeperit mundi. reuocabitur ad castra. Infine enim mundi

87.

plenitudo gentium introiret. tunc etiam omis israhel saluabitur. & tunc
ē. cūcessabit lepra defacie matris. recipiet enī decussidet. & splen
dorem xpi. agnitionis accipiet. et restituetur multus eius. cūfiet
utrq. unus grex. et unus pastor. Inquo uere dicendum est. O altitudo
diuitiarū sapientiae. et scientiae dī. quita conclusit omīs ut peccato.
ut omnibus misereatur. In xpō Ihū dnō nrō; Sicut apostolus dicit.
Haec omia In figura contigerunt illis. scripta sunt aut ppter cōmonitio
nem nrm; Quae nō quid cōmonitionis accipiamus. ex eo quod lectū
est nobis quia detraxerunt aaron et maria de morse. et ppter hoc cor
repti sunt. Maria nō etiam lepsa efficitur. tanta autem fuit curio
correptionis huius. ut dū maria sepa matris tempus expleret Ihlepra
populus dī nō ageret iter ad terram repmissionis. nec tabernaculum
testimonii moueretur; Primo frater im moneō. et aliter ac necessa
rio moneo ex hoc facto. ne detrahamus fratri. ne male loquar de pximo
meo. ne aperiam os meum ad derogandum. Non solū scis. sed et qui
libet pximis meis. uidens quanta ex hoc Indignatio dī fuerit. quam
maledicta pcesserit; Dem aduersus peccatū istud simili Indignatio
ne etiam In psalmis dm cōmoueri uidemur et dicere. dicitur. Detra
hentem occulte aduersus pximum suum psequar. Ex his igitur omnibus
diuinae scripturae sermonib; uelut glaciis quibusdam utrumq. acu
tis obtrectandi fratribus et derogandi scis unum resecemus. Lepra
enī consequitur derogantes & cacologos. Post haec autem moralibus
ad Intelligentiam mystica transeamus. Quā uis et in superioribus pau
calam dicta sint. tamen quae defuisse uidentur addemus. Videam
ergo quis est qui derogat morsi. quis deo male loquitur. Non solos
Iudeos. sed et haereticos qui non recipiunt legem legem & pphetas. ipsi
detrahunt de morse; Denq. solent ei etiam crimen Inpingere. dicentes
qua homicida fuit morses. Interfecit enim aegyptium. & alia multa
tā Ipsum. tā In pphetas. blasphemo ore conantur. Isti ergo qui
detrahunt morsi habent lepram In anima sua. et sunt Ihomines
Interiore lepsi. et ideo habentur ex tra castra aecclesiae dī. Sive er
go haeretici sint. qui derogant morsi. sive de ecclesia sint qui de

Solent aduersus fratrē suū detrahere. et aduersus filiū matris suae ponere. sermonē
dolū. Similiter aū et malio psalmo ex persona nostra. scientes hoc dō quā maxime displicere:

88.

valnm fratribus et male loquuntur de pxi missus omis quibus uno
agimur dubitandū non est quin lepsi sint in animabus et mar
quidem intercedente aaron pontifice septimo die curatur; nos uero
si obstrictionis uinculo non eiderimus in animae lepram usq ad finē septimane
mundi id ē usque ad resurrectionis tempus lepsi in anima permanebimus
et in mundi nisi dum poenitendi tempus ē corrigamur et conuersi ad
dnm ihm ac supplicantes et ppoenitentiam purgemur ab in mundicia lepre
mie; Ego autē puto quod nō solus ille populus prior neq; soli hebreis
de quibus supra memoriauimus detrahant de morse sed et omis qui scripturas
male intellegūt et spiritalem legē carnaliter suscipiūt morsi
derogant quia de uerbis scis carnaliter homines docet; Audiuit
quid sibi iudico obtrectatores et maliloqui et quid damnationis
adquirant. Audiat nunc et qui mihi beneficii conferam his qui ob
trectant; Numquam inuenies tamen laudes dnm dixisse de morse
famulo suo. quamuis dici quidē nunc de mus quando ab hominibus ei de
rogatum ē. Audi ergo inconsequentibus quid referat et quib; morsi
laudib; efferat spūs scūs. Et descendit inquit dns in columna nubis. et ste
tit ad ostium tabernaculi testimonii. et uocauit aaron et mariam
et egressi amb. et dixit ad eos. Audite uerba mea; Si fuerit qui
ūr̄ m̄ pphēta dn̄o in uisionib; et agnoscar et in somnis loquar ei. non
sicut famulo meo morsi qui in tota domo mea fidelis ē. os ad os loquar
ad eum in specie et non in ęnigmate et gloriam dn̄i uidet. Et quare non
timuistis detrahere famulo meo morsi. Et ira furoris dn̄i facta ē in illos
et discesserunt et nubes recessit a tabernaculo. Et ecce maria facta est
lepra sicut nix; Videns quid sibi poenę contulerint obtrectatores.
Quidnō illi cui obtrectauerant quęsierunt laudis; Sibi murpitudinem
illi splendorem. Sibi lepram illi gloriam; Sibi obprobrium illi magnificentiam. quae fuerūt; Verumtamen morsi prius quā accepta
aethiopissā nē est scriptum qua in specie locutus sit eidē et non in
ęnigmate; Sed ubi accepit aethiopissam tunc dicit de eodē. quia
os ad os loquar ad eum. in specie et non in enigmate; Modo enim
cum morses uenit ad nos et coniunctus ē huic aethiopissę nrae. lex di

um non ĩfigurĩs et ĩmagĩnib; sicut prius. sed ĩn ipsa spēcie uerĩtatis ag
noscitur. Et quę prius ĩenigmate designabantur. nunc ĩspecie et ue
rĩtate complentur; & ideo ille qui speciē figurārū et enigmatū differe bat
dicit; Semus aūt qm patres nr̄i oēs sub nube fuerūt. et oēs ĩmo'se
baptizati sunt ĩn nube et ĩn mari. et oēs eandē ēsam spiritalem man
ducauerunt. et oēs eandē potū spiritalem biberunt; Bibebant aūt de spi
rituali séquente petra. Petra aūt erat xp̄c; Videsquomodo enigmatale
gis paulus absoluit. et speciē enigmatum docet. et dicit. qua petra ĩn
enigmate erat. apud mo'sen antequam ĩungeretur huic nr̄e aethiopissę.
nunc ĩspecie petra xp̄c est. Nunc enim o's ad os loquitur plegē dō. Ni
si ĩenigmate fuit baptisma ĩn nube et ĩn mari. Nunc aūt ĩspecie
regeneratio ē. ĩaqua et spū sco. Tunc erat ĩn enigmate manna cibus.
nunc aūt ĩspecie caro uerbi dī. uerus ē cibus. Sicut ipse dicit. qua
caro mea uere ē cibus. et sanguis mus uere ē potus. Sicut ergo tūnunc
mo'ses apud nos ponitur. & huic aethiopissę conjungitur. Et ipse ad
nos t ad ipsū dō nō loquitur ĩenigmate sed ĩspecie; Hic aūt addit.
ergloriam ĩnquit dñi audit; Quando audit mo'ses gloriam dñi.
ego tunc dico quando transformatus est dñs ĩn monte. et aderat
ibi mo'ses cū helia. et conloquebantur et. Et ideo recte ĩnconse
quentibus adjungit. et quare nonnimus tus detrahere de famulo meo
mo'si. Quod audenter uniq. ad eos dictū dirigitur. qui euange
lia quodē susciperē uidentur. derogant aūt mo'si. et merito argu
untur. quī cū discant p euangelii quod mo'ses cū helia audit glo
riā dñi. legi et ppheris auisisse derogare; Et ideo nos non de
trahamus mo'si. nec derogem legi. sed simus non solū audito
res legis sed & factores. ut ei ipso mo'se conglorificari mereā
amur. Ego aūt puto quod et illi materiam p̄sumant ad derogan
dū mo'si. qui uerbi causa cū legitur. lib leuitici. lectionum me
rorū. non ostendunt quomodo hęc quę ĩenigmate scripta
sunt ĩntellegi ps speciem debeam. id ē qui spiritaliter eaque
ĩn lege leguntur exponunt; Necessario enī quamuis rudi sacri
ficiorū t sabbatorum obseruantiam t cęterorū similiū ĩn eccle
sia

recitari offendantur et dicant. Quid hoc necesse ē in ecclesia legi
quo nobis ꝓsunt p̄cepta iudaica. et spreti populi obseruantiae. Haec
iudeorū sunt. & iudei de his uiderunt. Ne ergo huiusmodi offendicu
la auditoribus accedant. danda opera est ad scientiā legis. et secundū hoc
quod spiritalis ē lex intellegenda et explananda sunt que leguntur.
ne doctorū causa in modesidia et neglegentia ab imperitis et indoctis
derogetur moysi; Sed et conuertamur ad dn̄m ut auferat nobis ue
lamen litterę. et non nobis deformis uultus moysi. sed gloriosus et de
corus appareat. Ita ut n̄ solū n̄ obtrectamus. sed et ꝑ magnitudine sensuū.
laudē ei et gloriam conferamus. Et ira furoris dn̄i facta ē sup illos. et di
sce serunt. et nubes recessit a tabernaculo. Et ecce maria facta ē leꝓsa
sicut nix. Ira furoris dn̄i efficitur sup eos qui male locuntur et detrahunt.
Uerumtam̄ quid dicit nubes recessit a tabernaculo et ecce maria facta
ē leꝓsa sicut nix. Considerandū diligentius est quod prius recedit nu
bes et ita repletur lepra. ut ostendatur quia etiam si ē in aliquo gratia sp̄s
sc̄i et obtrectat ac detrahit. recedit ab eo post obtrectationē. et sicut le
pra anima eius repletur. Nā et populus ille prior habuit in se gratiam dī;
sed post quam in uerum moysen dn̄m nr̄um ihm xp̄m extenderunt linguas
plasphemiae suae. discessit ab illis nubes. et transiuit ad nos in montem
excelsum. cum saluator nr̄ transformatus est. & nubes refulgens obumbra
uit discipulos eius. et uenit uox de nube dicens. hic est filius m̄s dilec
tus in quo mihi bene conplacui. Post hoc ergo maria facta ē leꝓsa sicut
nix. Donec aderat nubes maria n̄ erat leꝓsa. sed cū discessit. Donec enī ui
sitatatio dī erat in populo illo. n̄ erat leꝓsus. Ubi uō discessit. Ignominia
uultus sui contexit eum. Sed et nos timeamus ne forte effugemus a nobis
hanc nubē male loquendo. male agendo. male cogitando. et tunc ap
parebit in nobis lepra peccati. Et respexit aaron ad mariam. et ecce erat
leꝓsa. Et dixit aaron ad moysen. P̄cor dn̄e. ne contuleris in os peccatum.
qm̄ ignorauimus quod peccauimus. ne fiat simile morti. et ut aborsus elec
tus de uulua matris. et comedit dimidium carnis eius; Uult in hoc osten
dere. quia populus ille formatus quidem fuerit in uulua matris suae sr̄
nagogae. non tamen peruenire potuerit. ad perfectū et integrum

parcum. Sicut enim aborsiuſ Inperfectuſ et Inconpoſituſ ÷ parcuſ. Itaq;
illé populuſ aliquanto quidē tēpore Intrauuluuam matriſ. hoc eſt
Intra ſr̄nagogē Inſtitutionē poſitus ÷ ſed peccatis Intercedentib. forma
rē dominicē uultus capi nō potuit. Et ideo ablectus ſunt uelut aborſiuſ
Inperfectuſ. et Immaturuſ. peccato ſcilicet conſumte dimidiū aut cer
tē cauſ. Eſt tamen Interdum et aborſiuſ bonuſ. Bonuſ aūt aborſiuſ dicitur
cū aliuſ comparatur. ſicut et eccleſiaſtes ait. Et dixi. Bonuſ ē aborſiuſ magiſ
quā ille; Qui ille qui Inuanitate Inquit Incēdit. & Intenebriſ ambulauit.
Non ergo abſolute bonum dicit aborſum ſed bonū magiſ quā uana que
Inuanitate dicuntur et Intenebriſ Ignorantie et pdamnatē morſ eſt
addnm̄ dicenſ. Dſ pcor te ſanā eam. Et quē oportebat orare addnm̄ pſa
nte populi illiuſ ntīmorſen ē omnē morſ eſt pillius. Et forte hoc erat quando
cū dnō Iheſu xpō conloquebatur. cū Iheſus mone transformatuſ eſt. peteſ ab
eo ut eī plenitudo Intraret ſſet. tunc omniſ iſrl ſaluuſ fieret. Et dixit dñs
addnm̄ ſen. Si pater eius ſpuiſſet Infaciem eius. nonne rubeſceret Vii diebuſ
ſeparetur uii diebꝰ extra caſtra. et poſt hec Intraret. Quid eſt ſi pater eius
ſpuiſſet Infaciē eius erubeſceret Vii diebꝰ Maria ſr̄nagogē locopoſitum. Hinc
ꝯſpuit pat̄ eius Infaciem. Signū repudii ē Infaciē conſpui. Denq; Inlege ſcriptū eſt
ubi lubetur. ut relicta pximi. pximo nubat. ſi uoluerit pximuſ repudi
are conlugium ut dētaleatuſ Infaciē conſpuatur. et hoc datum ē
uelut ſignū repudii. Hinc ergo maria id ē populuſ ille cū repudiatur
adō conſpui Infaciē dicitur. Habemuſ et Inalio loco ſignificantiū ſpui cū
dicit eſaias. Omniſ gentes ſiant guttae ſtulae. et ſicut ſputa repuatē ſ.
Oſtendatur ergo Inhoc quod eā populuſ ille ſiat gentes ꝯtēne. que ut
ſputa repuantur ab eccleſiaſtē. Et reuera ſi conſideres honorē illū priorem
cū pontificaliſ apud eoſ ordo floreba. cū Inſignia ſacerdotii. cū leuitice
miniſteria. cū maieſtaſ tēpli. cū pphetaliſ ſplendor. et cū celeſtiū ſup
terraſ conſortiū uerebatur. quibonoꝝ ſunt ille. que gloria. Et rurſū
ſi nunc aſſpiciaſ quanto dedecore horreſcant. ſine tēpla. ſine altari.
ſine ſacrificio. ſine pphetis. ſine ſacerdotio. ſine ulla celeſti reuelatione
diſpſipomnē terrā pfugiūt mentes. Quiſ non uideatur agnoſcat. quo
modo conſpuat pat̄ eius Infaciem eius. et perfidie ultuſ eorū Ignominiā

92.

Vu ergo diebus separantur castra; Dicimus hīs insuperioribus quodnā dies
iste septimanam mundi huius designet. In septimana enī dierum creatur
totus uisibilis; producte uidentur esse substantie. Tunc enī que nondum
facta sunt. In septimana uero totius mundi series quadā et cōgrua
dispositione que tunc producta sunt explicantur. Inter mīnhas septi
mana qua sequestrata ē maria. nūno uentur castra filiorū israel. sed stant
uno in loco concluси. et nullus ē eis omnino profectus donec mundetur ma

f. x. Profectus q. ē populus de aseroth fixis tentoriis. In ry ria aleprasina;
deserto pharan. Ibi locutus ē dns. admoīsen dicens. Mitte uiros qui
considerent terram chanaan. quā daturus sū filiis israhel. singulos
ūd de singulis tribubus principibus. Aseroth inter primatur domus profectus fiet
ceatur ergo populus. postea qui maria purgata ē. ad omnīb. profectis
uenit in pharan. qđ intēpte ostensibile. Potest intelligi quod uerbū caro
factū ē. et inuisibilis uisibilis effectus ē. et hoc significari postea
quā finis. et profecto omnium que ergā illū populū gerenda fuerant
uenit. et tunc transit. et uenit ad eam quē uerbum carnē factū
m̄ amit nō reddit. Notandū aūt quod pharan nō speciale nomen ē
mansionis alicuius. sed solitudinis que plures continebat hīs mā
siones. sicut in sequentibus istius libri ubi catalogus mansionū in
ger ē demonstratur. Ibi enī narratur qđ profecti filii israhel de aseroth
castrametati sunt in rethema. deinde in remmon fares. et deinde in
lebna. et sicut ōīs porro usq. ad asiongaber. idē usq. ad tricesimā octa
mansionē sub pharan solitudinis nomine mansiones cōprehense sunt.

H Abhac itaq mansione hoc ē rethema que fuit quintadecima ordine usq. ad tri
simam secundā. in huius modi cōmanentur istorie; Duodecim explo
ratores mittuntur ad terrā sēm. botrus refertur in ligno. et xpi brachī
passio demonstratur; Murmurat populus in uidentium gigantum in
pedū formidine. Lignū contra amalech et chananeum nolente dō
et uincitur. In quae debeat in terra sua exercere sacrificia;
Dathan et abiron et filii chore. consurgunt contra moysen et aaron
et terre uoragine glutiuntur. Inter mortuos et uiuentes pon
tifex medius turibulo armatus ingredit. & currens in dis

93.

cerdotis uoce phibetur. Virga aaron et florem pfert et folia et nec tm̄ nam memo
riam urens sicut̄ consecrantur; Nec dū templum etiam aedificatū. Necdum sacerdotes et
leuite obtulerunt sacrificia. et partes eorum m̄ssas fuisse modo scribit. Vitulaq; fasn
holocausto concremantur. et anis cuius pticularis aspio est. Quorū omniū figurae
ppriis flagitant solutiones. quae in suis locis dicentur;

Misit ergo mōr̄ses eos ad considerandam terrā chanaan et dixit ad eos. Ascendi
te per meridianam plagam. Cumq; uenerint ad montes. considerate terrā
qualis sit. et populū qui habitator est eius. utrum fortis sit an infirmus; Pauci
numero an plures. Ipsa terra bona an mala. Vrbes quales. muratae an abq; muris.
humus pinguis an sterilis; Nemorosa. an abq; arboribus. Confortamini et adferte
nobis de fructibus terrae; Exposuisse intelligitur secundū quod dixerat. Si po
tens est. aut infirmus. hoc est. si pauci sunt aut multi; Nam quaerat quomo
do possent de monte prospicientes scrutare humanarum uirium fortitudinem; Forte
et aliis sensisse et multo congruentior ueritati; Quod aut ascendentes In montem
Ipsam terram dixit. quam explorare uolebant; Non enim possent facile explora
re intelligi. ubertatem quam peregrinantes omnia perquirebant; Nam si de montis
uertice eos putauerimus conspexisse terram et explorasse. quomodo possent
exquirere omnia quae mōr̄ses exquirendo praecepit. quomodo urbes ciuitates.
quas eos scripturus dixit habuisse. quomodo de illa ualle botrum tollere. propter quae
et oconomen est Inde rum ut uallis botri diceretur. Ipso ergo monte explora
batur terra. qua ipse erat quae exploranda est. et ubi erat quidam depressior
locus de qua uallis botrus ablatus est. Quae ascendissent. explorauerunt
eram a deserto sin usq; roob Intrantibus emath. ascenderunt q; meridiem et
uenerunt In hebron ubi erant ahiman et sesai et tholmai filii enac. Nam
hebron Vrbs amis. ante thanin urbem aegypti condita est. Perg entes q; usque
ad torrentem botri. absciderunt palmitem cum uua sua. quem portauerunt
duo uiri; De malis quoq; granatis et de ficis loci illius tulerunt
qua appellatus est nebel escol id est torrens botri. eo quod botrum inde
portassent. filii israhel. Duodecim explorato res missi ad explorandā
terram uberem. quae reuersi sunt populum ne crederent posse capere
terrā a deo repromissam. scribarum et pharisaeorum praeceptum Indicium.
Sicut enim illi per mōr̄sen missi sunt ut soli fodiendae sollicita consideratione

tractarent · haec ista plegē et ppheticus lusisti ut scripturarū puestigationē.
dñi conspicularentur aduentum · Inquo erat terra · id ē caro scā · Inqua Inpr
nū dī et uberatē fructuū spiritaliū · & uitā eternā consequi possent ; Sicut
illi disperatione terruerunt populū · ne de dīpmissione confiderent · haec
ist scribae et pharisei suasérunt populo iudeor ne crederet, xpm · ad aegpti
seruitutis rediri cupientes · repudiantes manna fidei · querentes olla pcarn
nigras · et ē pasblasse miae pueritias · et pepones uitioe ac libidinū corrupto
ne marcescentes · Ille aūt bouis uitē quē In ligno de terra pmissionis duo ad
uexerunt uectores bouis rependens eligno · utiq; xpc ē ligno crucis pmissus
genibus · de terra generis nri ad · secundū carnē terrenae turpitudinis
bus effusus · Duo bauli qui sub onere bouis illius Inecclesiam · populus ē utq;
c mus prior iudaicus ceus et mersus · Ignarus pendentis gratiae · et pssus one
re suspensi cui subiacetur iudicanti · Dequib · dicitur · Obscurentur oculi eoī
ne audeant · et dorsum illorum semper Incurua · Qui uō posterior uenerit
populi gentium gerebat figuram · qui redens et xpm ante oculos habet
semper eam portans uidet · et quasi dñm seruus et discipulus magistrum se
quitur, Sicut ipse dns In euangelio ait ; Si quis uult post me uenire · tollat
crucē suam et sequatur me · Hic aūt ē bouis qui effusum salutem nrām in uia
sanguis sui crucis contritione pfudit · ac q ex pssum passionis sue calicem
ecclesiae pp naut ; hic ē bouis quē mala granata so[illegible]cia numeris grana
secuta ē · Nrā scilicet ecclesia mat̄ habens In uisceribus pgenitorum numerum
multitudinē populorum · pro uberem sanguis xpi signaculo coruscantem
habentē eam In uisceribus distincta grana · sicut apostolus ait diuisa carismata et
dona spūs sci gratia distributa ; Quib · omnibus Indignosse Inecclesiae iudaicae
tes · terrā carnis xpi fluentē lacte et melle accipere nō meruerunt · quāpter
fidem seruientis · id ē xpiani populi consecuti sunt ; Decimus doctrina concor
dia ecclesia · Quā dulcia faucib · meis eloquia tua · sup mel et fauū orimen
f tui aūt · quē cum bouis de terra repmissionis attulerunt · Imaginēle
gis attulisse euangelicis edocemur exemplis · sicut et bouis [illegible] constat
figuram saluatoris ostendere · quē ad modū In canticis canticis · ecclesia de
xpo dicit · Frater mis ut bouis cipri · quia nec xpc sine lege · Nec lex sine xpo
R euersiq; exploratores terre post quadraginta dies · Vē ponere ;

bouis p̄ bis
ut uexere ·

uenerunt admor sen et aaron · et adomnē coetū filioꝝ isrl Indeserta pharan ꝙ quodē Inadesˢ; Solauedo pharan x · et octo continet mansionesˢ · In quarum ultima ꝙ M · reuersi explo atoresˢ admor sen renuntiauerunt quę Intra repmissionis conspexerant reportantesˢ Inde potum Inuectę simul cum malogranatis et ficis Iocis illuis Inde et Insequentibus scripta ē; pfecti de asion gaber castrametati sunt Indeserto sin hoc ē cadesˢ; cadesˢ aũ nonut plerq; estimant scā dicatur sed mutatu siue transla nhac mansione moritur maria et sepelitur · et ppē aquas contradictionis morsˢ et aaron offendunt dnm · et phibentur transire lordanem ꝙ Locutaq; eisˢ est om ꝙ nis multitudo ostenderunt fructus terrę · et narrauerunt dicentesˢ; Uenimꝰ ꝙ ad Interrā ad quā misisti nos · quę reuera sunt lacte et melle ut ex his fructib ꝙ fluit agnoscipotē · sed ualidissimos habet · et urbes grandesˢ nimis atq; munitasˢ ꝙ ad. ꝙ Terrę enach · uidimus ibi et rtq; De explo atorib terrę narratur quimissi renuntiarent quod ēa quidē sit bona et amminibilis · habitent aũt In ea filu gigantū · In quor conspectib populus dī quasi locuste uidentur; Et pluresˢ quidē desperant se posseˢ adiri a filiis gigantū · Iesus tam non desperat sed confirmat populi fidē cum caleb quē de tribu Iuda · et dicunt · Si di ligit nosˢ dñs · Introducat nos In terrā hanc; Quę ergo ē terra ista secm spi ritalē Intellectū · quae terra quidem scā ē et ēa bona sed ab impiis habita bitur? Quisunt ergo isti hostesˢ qui habitant In terra scōr · et quomodo ei ciendi sunt · ut illis electis scī succedant In locū eor? Redeamus ad euange lia · Redeamus ad apostolū; Euangelia scis pmittunt regna celorum · A postolus dicit · Nrā aũt conuersatio In celisˢ ē; In celis ergo ē locus here ditatis quę pmittitur scis · et quid putamus quod In his locis quę ab ipo mittuntur · nullus non habitator sit · quē ui debeat Inde pugnando depel lere? & quomodo ergo dicit dñs · quia a diebˢ Iohannis baptiste regnū celo ꝙ rum patitur · et uim facientesˢ diripiunt illud? Nisi enim ēet quib uis fieret · nisi ēt cum quib nobis certamen ēet ac plium · Nunquā diceret apostolus Non ē nobis conluctatio aduersus carnē et sanguinē · sed aduersus principatus et potestatesˢ aduersum mundi rectoresˢ tenebrarum harum aduersus spiritalia nequitiae In celestibus; De quib etiam illud dictum pp pheam Intelligendū uidetur · ubi ait · et In hebrietate ē gladius missˢ In celo · Necesse ē ergo spiritalesˢ nequitiasˢ quae In hanc

nisi an quis de pelli a gente sua deberet · numquam diceret · pro diripiendi et regno celo

lestib; ē dicantur · qui sunt uer chananei unci ate & expelli de ęlestib;
locis · ut supillus habuerit ibi; Sed tamen gigantes eos ē · Gigantes dr̄ omīs qui
aduersus dm̄ resistit · Quecunq; ergo aduersatur dō & contrarius ē uer tam
quod illi principaliter faciunt · merito gigantes appellantur; Ubi ergo ps̄tatur
ut eiciat gigantes · et hereditet in regnū ei; Aut nonde quodā ex ips̄is scriptū ē qui
accipiat a gigante spolia · Dequo etiam dns̄ dicebat in euangelio · Nemo potest
intrare in domū fortis · et diripere uasa eius · nisi prius alligauerit fortē ·
N une ergo quantū ad comparationē humanę et dōminicę nature · Nos lo
custe sumus · et illi gigantes · et p̄cipue fidubusie fidei nr̄ē · et sinos pterre
at infidelitas · Illi uere gigantes erant · & nos locuste sumus; Suō sequamur
hīm · & credamus uerbis eius · ac fide eius repleamur · tamquā nihil eorum
inconspectu nr̄o; Audi enī quomodo nos hortatur · et dicit; Si amat nos dēs · introi
ducat nos in terram hanc qm̄ bona ē · et fructus eius mirabilis · Typus ergo et figu
raque p̄cessit in patribus · completur in nobis; Et ierunt illi gentes · & consecu
ti sunt hereditatem ēius · consecutus ē enī omnē terrā iudee · et hierusalem · ca
cumen ē · et montē sion; Hec in illis impleta sunt; Ad hec aū quid dicit? Non
inquit accessistis ad ea que uisibilia sunt · sed ad inuisibilia; Accessistis enī
inquit admontē dī uiuentis · et ad ciuitatē ęlestē hierusalē · et ad multitu
dinē angelorū; Sed et alibi idē apostolus dicit · Hierusalē aū que sursū
ē libera ē · que ē mr̄ omnium nr̄m · Si quis uerbi apti diceret hierusalē ce
lestē non accōmodat fidem · potēt hec uerba nō recusare · Suō uerbo
pauli adhibenda ē fides et hierusalē celestē ē credidimus · ad illā cu
lestē · Recens spiritalis intellegentia conferemus; Accessimus ergo sicut pau
lus dicit ad celestē hierusalē · sine dubio ad ęlestem iudeam · Et sicut
illi dicēt restiti iudei dicerunt chananeos · et eos · reliquasq; gentes · hec nos
quia accessimus admonentem dī · et ad regna ęlestia regna · Necesse ē ut expellam
decet contrarias potestates et spiritalia nequitie ęlestib; · Et sicut illi dicē
runt hebuseum de hierusalem · et quasi hebus uocata fuerit · postmodū
appellata ē hierusalem · ita et nos oportet explere prius hebuseū de hie
rusalem · et sic hereditatem ēius consequi; Sed illi quidē hec fabebant armis
sibilib; Nos aū inuisibilib; · Illi uincebant carnalib; plus · Nos aū spiritalia tā
mine superamus · Quod si uis audire paulus quinon solum magister gentiū

Audi enī quomodo nos hortatur dicit; ad ipm̄ autem ne huius ea que scripta sunt debe
at arbi

97.

scelere militare huius magister ē · quomodo pugnauerit prior · audi quid ipse scribat · Sciat dam supra memoramus; Non ē Inquit nobis conluctatio aduersus carnem et sanguinē · sed aduersus principatum · et potestates · aduersus mundi rectores tenebrarū aduersum spiritalia nequitiae In celestib; ¶ Propterea et hanc pugnā spiritalē atq Inuisibilē pugnaturis · spiritalia arma et Inuisibilia tela componit et dicit · Induite uos loricā iustitiae · et galeā salutis · et adsumite scutū fidei · In quo possitis omnia tela maligni ignita extinguere; Sed et gladiū spūs Inquit adsumite · quod est uerbū dī · Cui ergo talib; et armatori talis sequens Ihm non uincatis duce · gigantes illos · Uidebis enim quomodo cor tibi subiciat Huius · Et sicut patres calcauerunt ceruices gentiū · Ita et tu calbis sup ceruices cl doemonum · Ipse enī dicē · his quae fidelit sequuntur; Ecce enī dedi uobis potestatē calcandi sup serpentes & scorpiones · & sup omnē uirtutē Inimici · Vult omis emplis mirabiles res facere · uult de locustis uincere gigantes · et debis qui hēmus sum · caelestes superare · nequa as · Et fortasse hoc erat · quod dicebat In euangelio · quia qui credit In meū · non solū faciet illa quae ipse facit · sed et maiora horum Inquit faciet · Vere enī mihi maius uidet · si homo In carne posita fragilis · & caduca fide tantū xpi · et uerbo eius armatus superet gigantes doemoniū legiones · qui uis ipse sit · quos uincat In nobis · plus tamen ē dicit · quod p nos uincit · qui quī ipse uincit · Tamē est ut nos arma iustitiae sēp sim armati · et conuersatio nra semp In caelis est; Vel omnis motus nr · omis actus · omis cogitatio · omis sermo caelestis sit · Quando enī nos illuc ardentius desiderauerimus · tanto illi proximes Inde descendem · Et quanto nos angemur · tanto illi Inspe

Q que clamaret omis multitudo · et lapidib; eos uellet op V mori es efficiamur, primere · apparuit gloria dni super tū foederis arcam · Inde ait; filius israhel · Et dixit dis ad moysen · Usq quo detrahet mihi populus iste · quousq nō credent mihi In omnib; signis quae feci coram eis · Feriā igitur eos pestilentia · atq consumā · et faciā principē sup gentē magnā et fortiorem quā haec · et rlq; Duodeci missi sunt Inspectores ex filiis israhel ad considerandā terrā quae eis fuerat repromissa · hi q post xl dies regressi nuntiant · Nix · ex his Inde spem nōnullam populo · Ita ut nedum ab eo uolent abire · sed digere aliū ducē · & reuerti In aegyptum · Aliū uo bona nuntiant et cohortantur populum p manere In fide dicentes · Si diligit nos dis · Introducat nos ad interrā hanc; Sed populus Infidelitatis desperatione pcepsagitur · et ad lapidandos eos quibona nuntiant prosilit · Magestas uo dni protegit eos In nubibus ·

xl

ccl

98.

Et dixit dñs ad mōysen. Terā eos morē & hereditatē & fac̄ tibi & domui patris tui
in nationē magnam & multō magisq̄ hanc̄. Et ergo tanta hanc cōminatio adhuc. Non
possibilis & uacuandae uitio sublatis ostenditur diuina natura. sed ut p hanc & mo
strificantias quā erga populū habebat. & dī bonitas quae supra omnē mentē est
innotesceret. Scribitur enī uasa dei ut & cōminari populo. quo docerentur homo tan
tum sibi esse apud dm̄ locū. tantūq fiduciae. ut cui sit aliqua indē indignatio obsc
rationib; mitigetur humanus. Tantumq de eo impetrare posse hominē ut & ppri
statum conuertat. Bonitas enī quae subsequitur uacuandum. & mos fiduciā oste
dit apud dm̄ & alienā ab uacuandae uitio diuinā docet & naturam. Simul & mi
sterium insertis futuris explendū continet sermo. p quē p mittit dñs quod ad uanho
ablectore susceptet. Aut enī per cuncta mos est morte. & pdā est & faciā te & domū patris tu
in nationē magnā multo magisq̄ quam hanc. Cōminatio ergo haec non est uacuan
sed ppheta. Adsumenda namq; erat alienatio ubi populus iste nationum. sed nō
p mortem. ex causam se nāq; mortē. Sciebat enī quia gens illa magna quae repro
batur. non p mortem uocanda erat. sed p dñm xpm. & nūmos ac uel sed xpianus erat popu
lus appellandus. Idcirco plurib; exhortatur mortes p populo suo. diuisio modū cor rep
tionis. libratā moderatione dispensat & dicit. Quia uiri quidem qui exierunt
de aegypto & ceperunt uitae me atq; incredituli p manserunt. cadent in deserto hoc
et non uidebunt inquit terrā quā iurauī patribus eor. sed filii ipsor. quos sunt meā hu
quicūq; ignorant bonū & malum. Sit fortassis aliquid etiam secretum mysterii huius
bus cui dicentis. filii ipsor. quos sunt mecum hic. Ubi hic. Aut quomodo meā hic. qui
habet aures audiat. Nos interim dicamus quia patres nri fuerunt populus ille pri
or. nos aut filii ipsorū sumus. Illi ergo qui perierunt. ablecti sunt & ceciderunt.
nos aut filii ipsor. p ipsis resurreximus & erecti sumus. qui nec cibamus bonū & mali.
Et geniti; enī sumus. quia neq; bona quae ex dono uenunt noueramus. neq; malia. quae
cato generamur. Stam̄ succedentes. in loco eor qui ablecti sunt. tamen ipsis tame
nos ex ēplō. audientes cōmonitione p uli dicentis. Uide aut seueritatē & bonitat
dī. In eos quidē qui ceciderunt seueritatē. In te aut bonitatē. si tamen manseris in bon
tate. Alioquin & tu ex cideris. & illis si non p manserunt in incredulitate inserent
Addit aut post haec dñs & dicit. Filii uri erunt incolae. xl. annis in deserto. et quae
berent mysterii numerus iste declarat dicens. Secdm numerū inquit dierum quibus
considerastis terram. xl dieb. p die pannū recipietis peccatum. xl. annis. Timo

99.

ergo mysterii huius secreta discutere. Videamus quid peccatis inhoc ratio comphen
datur & ponatur; Sicut unumquodq; peccatum annus adscribatur. adponatur punitus diei pec
cato. & secdm rationē dierum quib peccatum annor. aut uelē numerus insupplicius con
sumdus est. uereat ne forte nobis quicquid hic peccam. et nullū forte unde mīē die
absq; peccato transigimus. ne ipsa forte secula seculorū sufficere possint adpoe
nas luendas; Ineo autē quid populus ille pxl dierū delicto xl. annis cruciat. Indesertō
natorū scām introire promittitur. similitudo quaedā futuri iudicii uidetur
ostendi. ubi peccator ratio discutiendā; Nisi forte aliqua forte sit. cum bonor
operū compensatio. & cui ex quae inuenta sua unusquisq; malaaccipit. abrahā
delazaro docuit; Sed haec nullius est nosse. ad integrū; Nisi illius cui omne iu
dicium iudicium pater; Quod aut diei peccati in annū poena reputet. nisi solus hoc libro
lnquo nihil omnino est. qd dubitari possit ostendatur; Sed et in libello pastoris siqu
tamen scripturae illa recipienda uidetur. similia designantur; Sed forte sit aliquis
negat bonitatē conuenire. ut punitus diei peccato annos supplicia rependat.
quinimmo dicat cui sidē pdie reddat. quātus ipse fuit. Nonne mīclemens iudex est
aut benignus; Audiamus ergo adhaec si forte possimus difficultatem rei explicatiua
duobus explanare; Si membrum corporis infligatur aut neruorū luncturā resolua
tur. sub unius horae spatio huiusmodi uulnera solent corporibus accidere. a plu
rimis post modū cruciatib. ac doloribus exactis. multo uix tēpore sanari. Quan
tae in tumore sit in loco. quanta tormenta generantur. Haec ideo fiunt. ut hoc de uul
nere. & hoc de fractura iterū et sepius quis uulneret. frequentius q; frangatur.
quamis hoc poenis curari. quamis post cruciatib. medicari. quamo aut tēpore
tamen potuerit. ad sanitatē pducatur. Et ex aliquando lota cumbatur. ut de
bilitatē corporis. & foeditatē cicatricis effugiat; Transimus nunc ab emplo corporis
ad animae uulnera. Anima quotiens peccat. totiens uulneratur; Et ne dubites peccatis eam
nelut telis et gladiis uulnerari. Audi apostolū monentē. Adsumamus scutū fidei in quo pos
sitis omnia iacula maligni ignita extinguere; Videtis ergo peccata maligni esse iacula. quae in
animā diriguntur; Patitur aut anima nō solum uulnera iaculor. sed et fracturas pedū. cum
laqueis parantur pedib. eius et supplantantur gressus eius. Haec ergo et huius modi uul
nera quamo tempore putas posse curari. O si possimus punū quodq; peccatum uidere
quomodo homo nō interior uulneretur. quomodo sermo malus uulnus infligit. Non le
gisti dicentē. quia uulnerati gladio. sed nō ita ut lingua; Vulneratur ergo et lingua

anima uulnerentur et per cogitationes et concupiscentias malas frangatur aut et conterantur per opera peccati. Quae si oma uidere possimus et uulnera animae sentire cicatrices. Certum est quod usq ad mortem resistere uelimus aduersus peccatum. Sed nunc sicut hominem qui dormiens repleti et mente alienati sumus non sentimus uulnerentur. qua naturalibus sensibus sentire. Haec et nos et cupiditatibus seculi amentes effecti et ebrietati sentire nequimus quanta uulnera. quantas contritiones animae peccando conquirimus. Et ideo consequentissima ratio est poenae. ideo curae et medicationis temporalis et primum quodque uulnus pro qualitate plagae medendi quoque spatia prorogari. Surgo ecclesiam quaeso ut ad congruentem animae supplicationem fiat et haec audiens quis peccatum resipiscat et ultra non peccet. Conuersio enim hominis sensum et poenitentia fructuosa gestaque celeri conferret huiusmodi uulneribus medicinam. quae patientia non solum uulnus parum sanat. sed ultra animam peccato non sinit uulnerari. Immo et illud adicit uerbi causa si peccator sum. Numquid eadem mihi erit poena si semel peccauero quae si secundo et tertio et si frequentius peccem. Nonne erit. sed pro modo et numero et mensura peccati et poenae quantitas et medendi. Dominus det nobis pacem lacrimarum et potabit nos in lacrimis in mensura. Mensura autem haec erit qua sibi in hac uita unusquisque minus et amplius quaesierit. Sed et alia in manu domini unus mericus plenus et dicitur mixto. Miscetur ergo sine dubio unumquodque et fiet iudicium. Nec solum de omnibus qui egerint scelera sed et bonis. Et tamen cum unumquodque miscebitur. sex eius quae ego puto malorum partem dico non ad integrum et inanietur. sed haec ut diximus in manu dei sunt. Nunc autem ad emendationem eius festinare ad poenitentiam. sine dissimulatione conuerti. lugere praeterita. cauere futura. inuocare auxilium dei. Si autem conuersus ingemuerit. saluus erit. Inueniesne aduocatum quippe interpellat patrem deum hominem. multo plus amicum quam fuit moyses quantum omnium populo illo et crudelius et. Et forte ideo propterea moyses scribitur inuenisse propter populi priores et impetrasse ueniam. ut multo magis nos confidamus quod aduocatus noster iesus in dubitatam nobis ueniam praestabit apud patrem. Quamen conuertamur ad deum et non recedat rursus cor nostrum. sicut ibi in epistola sua dicit. Haec autem dico filioli ut non peccetis. Quod si fecerit aliquis sumus habemus aduocatum apud patrem iesum iustum. qui interpellat propter peccatis nostris. Locutusque est moyses omnem uerbum hoc ad omnes filios israhel. et iuxta populum suum. Et ecce mane primo surgens de ascendorum uertice montis atque dixe

runt · Paratisumus ascendere adlocum dequo dns locutus ē · quia peccauimus · Qui
bus moyses · Cur inquit transgredimini uerbū dni · Quod uobis n̄ cedat inpsperū
nolite ascendere · Non enī dns ē uobiscū · ne corruatis corā inimicis uris; Amalechi
tes et chananeus ante uos sunt · quor gladio corruetis · eo quod nolueritis adquies
cere dno · At illi contenebrati · ascenderunt uerticē montis · Archa autē testam̄
dni et moyses non recesserunt de castris; Descenditq; amalechites et chanane
us qui habitabant in monte · et percutiens eos atq; concidens psecutus ē usq; ad hor
ma · O mira p̄ uitas humane mentis et horrenda stultitia p malitiā excecata · M ·
dis mandat ds suis promissionibus credere & de sua potentia confidere · sicque
terram possidendam intrare · Huic humana stultitia renuit credere · & iussis
spernit obtemperare salubribus · E contrario denuntiat eis ds ppt peccata eor et pfidi
am possessionē terrae sibiante repmisse · suumq; auxilium eis denegat conferre ·
at illi contenebrati contra uoluntatē dī eam uolunt inuadere; Quorū imitatores
utinā nris temporib; non haberemus; Sunt enim p dolor non pauci moderno tē
pore qui licet ueteres de sua perfidia redarguant · et incredulitatē ipsorum
reprehendant · nihil ominus ipsi in morib · eorum sequaces existunt · qui nec bonis
pmissis p diuinā legē adipiscendis instabunt · Nec phibitis malis peccando se
inplicare non cessant; Sicut nec illis · ita nec istis · haec perfidia cedet in psperum ·
N am spiritales amalechite et chananei qui habitant in montib; supbiae percutient eos
atq; concident psequentes usq; horma · Amalechite enī populus lingens sanguinē ·
et chananei negotiantes siue motus · horma anathema l̄ perditur; Celestes ergo
nequitiae quae in terra uīnr̄m desiderant et t̄renis cupiditatib, nos inplicare uo
lunt · si ps ea uīc erimus in peccatis et in montib; supbiae ascendere non desistim̄ ·
concident nos ignitis iaculis atq; ad anathema ppetuū pducent; Vnde non se
cundū pelagianistas de nra sine gratia di psumere debemus potentia · sed hu
milit̄ infirmitatē nrām considerantes · id quod dn̄s nobis decernit oboediendū
& sequendū pomia nobis humilit̄ credamus · Sicq; nobis hostes cuncti inferio
res existunt · & ad celestis patriae gaudia quae nobis pmissa sunt peruenire
p dnī misericordiā ualebimus; lxii

Locutus ē dns ad moysen dicens · Loquere ad filios isrł et dices ad eos · Cū in
gressi fueritis terrā habitationis urae · quā ego dabo uobis & feceritis oblationē
dno in holocaustū · aut uictimā pacifici uota soluentes · l sponte offe

rentes munera aut Insollemnitatib; unus adolentes odore suauitatis dño debubus
siue decub; offerret quicūq; Immolauerit uictimā sacrificiū simile decimam
partē oephi conspersā oleo quod mensurā habebit quartā partē hin. et unū
ad libamina fundenda eius dem mensure dabit Inholocaustū siue Inuictima. Pagnos sin
gulos et arietes erit sacrificiū simile duarū decimarum. quae conspersa sit ole
o tertia parte hin et unū ad libamentū tertia pars eius dem mensure. offerret
Inodore suauitatis dño. Quando debub; feceris holocaustū aut hostiā ut imple
as uotū l pacifica uictimas. dabis p singulos boues simile tres decimas conspers
as oleo quod habeat mechu mensura hin et unū ad libamina fundenda eius dē mē
sure Inoblatione suauissimi odoris dño. Sic faciet p singulos boues et arie
tes et agnos et hedos et q; Iosephus Inuentiq; quantū suos tuo. huius loqme
minis. tacefert; Lex aūt pcepit Inprimis publicas et sacrificus cuiusq; ani
nā mundissimā adhibere. Inagno quidē assa rumā mensurā. Inariete uō duos. In
tauro tres. et hoc sic ficiunt super altare oleo mixtū. Nam et oleū offerē ablue
lantib; Inboue quidē. bis mechetarē. Inariete aūt huius mensure tertiā partē
et quartā Inagno; Hin aūt mensura hebreor. antiquasse choas attico s duos se
cdm quā mensuram ola offerebant; hinam ut illi uolunt quide ponderib;
ac mensuris ē aūt ut in libro ruth legitur. oephi mensura trium modiorū scripse
runt. sextarū mensurā tenet. Qui ita dicit nominatus ē. eo quod sexta pars est
congii. Quidergo uult hoc quod iubetur Ingressuris terram repmissionis p
singulas species animaliū que offerri iubebant sacrificiū adhiberi. nisi qd
spiritalit nos docet. quia in ecclesia p dni gratiā Inmanum ut p singulas
species bonae operū scientiā spiritalē Inmeditatione diuine legis adhibe
am. Mensura ergo oephi que tres habet alias mensuras. significat scām
nitatis fidē. Cuius decimā iubemur offerre. idē credulitate Incarnationis
xpi que inlege nobis plenissime cōmendatur. siue obseruantiā ipsius dec
logi. iubemur simul offerre oleū. hoc ē caritatē et misericordiā; iubemur
et unū ad libamentū. idē gratiā spiritalē. siue communicationē passionis xpi;
Et hae iuxta partitionē mensurae hin. hoc ē secdm distributionē pfectae
deuotionis. Senarius enī qui pfectus ē numerus pfectionē cuiusq; rei significat.
Quidergo ē aliud Inagni oblatione decimā partē oephi offerre simile con
sperse oleo. iuxta quartā partē hin. et unū eius dem mensure ad liba-

· M ·

fiendenda · nisimplicitatemmoꝫ simul cũscientia legis diuinæ et pruden
tia euangelica exhibere · Quidẽ est simplicitẽ sine prudentia · Nec prudentiã
sine simplicitate quẽ quis habere · qui desiderat oblationẽ suã deo acceptabilẽ
facere; Vnde saluator In euangelio discipulis pcepit dicens; Estote pruden
tes sicut serpentes & simplices sicut columbae; Omnis enim fraus tua sicut et iuer
satio deo abhominabilis ẽ · et ideo omni modo ab anima pellendae ẽ catholicae;
In qua solũmodo sẽper ingere debet simplicitas xpiana; hæ In oblatione arietis
duas decimas similꝫ habet offerre · simul olei anq · umi tertiam partẽ hin;
Et qua aries recto ordine significat · apte cũ duab; decimis arietis offertur ·
cũquilibet homo decalogũ legis In intellectu & operatione tenens officio rec
tus delegatur · In qua oblatione oleũ et umũ tue partis hin simul exhibe
tur · quando caritas misericordiæ & gratiæ spiritalis doctrinæ · ab ergastu
lo subditæ curã diligentẽ Impendatur; hæ In bouis oblatione · iii · decimæ simi
le offerri pcipiuntur · simul et medij mensura hin In oleo siue In uino ·
Et quid In bouis nomine · nisi sca pdictæ ordo designatur · quia grum
mosum cõlum · et nomen euangelio exsurpantes spinas uitiaꝫ · multipli
cant segetẽ uirtutũ; Quicũ trib · decimis similꝫ offeruntur · quia decalogũ le
gis scientia opere et doctrina rite tenentes · fidei scã trinitatis uera adser
tores ẽ pbantur; illæ caritatẽ pcipuã debent habere · et In necessitatib;
pximi pmisericordiã consulendo alis bonũ exemplũ pbere · Nec non et ip
sis studendũ ẽ ut In gratia diuina quantũ mortalibus possibile ẽ proficiant · et adhuꝫ perfectionẽ ac sempiternã pueniant; iuxta illud dominicũ pceptũ ·
Sũ ei estote qua et ego cẽlestis pater uester est, illud tamen quod In hac uita sibi
deesse · et In ecclesti beatitudine pleni gratiã In se perficiendũ debent sperare ·
Loquatur ẽ dns ad moysen dicens · Loquere filiis israel et dices ad eos · Cũ uene ℣ xiiii.
rimini terrã qui dabo uobis et comederint de panib; regionis illius · separabi
tis primitias dno de cibis uestris; Sicut de areis primitias separabitis · ita et
de pulmentis dabitis primitias dno · Quid ẽ quod primitias de cibis istis
helige dno iubent offer re · hoc ẽ ut sicut de areis primitias
as separabunt · ita et de pulmentis primitias dno tribuant;
Terra igitur qui Ingre dientes dno oblationes siue primitias
us debent offerre pse tẽ aecclesiã significare superius diximꝰ ·

Ergo quisquis ecclesiā p fidem et baptismū Intrauerit · Necesse ē ut terram carnis suae · hoc ē corporalē unā diligenter Indi tumore exerceat · quatin frugē uirtutum Inea exresecare faciat · unde sibi re fectio aeīna pparetur · Iubemur ergo non solū dearīs · sceler depulmentis primitias dño consecrare · Quid ē de area primitias separare · Nisi dep̄ dicationis officio labor primordia dño consecrare · Et quid depulmentis primitiua offerre ē · nisi de domesticis disciplinis quas Insemet ipso sollerter quisq; exercere debet Inchoationē bonę uoluntatis dño dedicare · siue enī Insemet ipso aliquis uirtutū studius operā det · siue de aliorū salute docendo · exhortando · atq; bonis exemplis puocando pium labor ē Impendat · Necesse ē ut hoc nonsibi quis sed gregatur deputet · dum ut ea consecretur omnis boni Inmanu aquo

Item · Quod si pigneam animā pterierit Decet sperare totius p fectionis simplemū quicquā horū quae locutus ē dns admoys · et mandatum peu madueris adhé quae coepit lubere et altera · oblitaq; fuerit facere multitudo · offeret umulum de armēto holocaustum in odorem suauissimum dño · & sacrificiū eius ac liba ut caerimoniae postulant · hircumq; propeccato · et rogabat sacerdos pomnimultitudine filioꝝ israhel · et dimittetur eis · quonon sponte peccauerunt · et q; merito quaeritur · quae sint ipsa peccata nolentium

Verū quae ne scientib; cōmittuntur · an ea posse recte dici peccata ē nolentis qd facere compellitur ; Nā et hoc communiter fieri facere dici solet · Sed utiq; multi ppt quod facit cuiusq; uiuere · si quis quā nisi fecerit mortē minet ; Vult ergo facere · quia ualet uiuere · Et ideo non pse ipsū appetendo ut falsū iuret · sed ut falsū iurando uiuat ; Quod si ita ē · nescio utrum possint dici ista peccata nolentiū · qualia hic dicuntur expianda ; Nā si diligentius consideretur · fieri ipsū peccare nemo uelit · sed ppt aliud fit quod uult qui peccat · Omnis quippe homines quisq; non esse facinus quod nō licet · et uellent licere · usq; adeo ipsū peccare nemo appetit ppt hoc ipsum · sed ppt illud quod ex eo consequitur · Haec si ita se habent · nisi peccata nolentiū nisi nescientiū · quae discernuntur a peccatis uolentiū Mystice aut offerunt filii israhel umilū de ar mēto In holocaustū · ai fidelis populi plena fide exp; dominicū p salute generis humani In ara crucis Immolatū In odorē suauitatis dño credunt et confitentur ; Offerunt sacrificiū eius ac liba ut caerimo

105.

nus postulant · cū Insacramento panem & unum · Incommemoratione
passionis & uis super altare deferunt · ac deco participantes corpus & san
guinem eius ueraciter se percepisse confidunt · Offerunt hircū ppeccato
cum ipsum humanitatem eius non peccatricē · sed Insimilitudine carnis peccati
hocē nrē mortalitatis consortem eum suscepisse · ac ppeccatis nrīs dissoluendis obtu
lisse credimus · Rogatq; ipse sacerdos quia uocatus nr̄ē apud patrem ppeccatis popu
lis ueniam tribuat et qui secundū paulū sententiam Indieb; carnis suae p̄ces supplicatio
nesq; ad eū qui posset illū saluū facere a morte cū clamore ualido · et lacrimis
offerens · exauditus ē pro sua reuerentia · Propterea et Incensū iubentur offerre pro
ē ppeccato atq; errore suo · Incensū ergo offerunt ppeccatis suis · quia ratio
nē cū leuitis et clemosinis dō offerunt · Inquib; placatus uenia errorib; digne postulantib; tribuit · Sequitur ·

Quod si summa nesciens peccauerit · offert caprum anneū ppeccato suo · s
ac deprecabitur pro eo sacerdos quod Inscia peccauerit coram dño · Inperatumq; ei ue s
nia · et dimittetur illi et cēt · Caprum ergo anneū offert · qui poenitentia ē s
ppeccato non tepide sed feruide gerit · et pfecte a peccato cōdē atq; studiosissi
me recedet ppositio · deinceps cauens · cotidieq; cōmissa · uenia postulans · Inge
miscens dicit cū pphēta · Delicta iuuentutis et ignorantiae meae · Nememineris dne ·
secundū magnā misericordiā tuā memor esto mei dñe · Adiuuabitq; eū ad Inperan
dā ueniā · hāc ecclesia pontificis summi · qui non p sanguine hircorū aut uitulorū ·
sed p ppriū sanguinē Introiuit semel Inscā · aeternā redemptione Inuenta ·

Animauo quae p superbiam alicui (quid) cōmiserit · siue ei uisum · siue ille peregrinū · Quo
aduersus dñm rebellis fuit · p ibi de populo suo · et relq · Quae sunt peccata quae
fiunt Inmanu superbiae · id ē superbi cōmittuntur · scriptura ipsa Inconse
quentib; sacris ea posuit · Vbi ait · qui uerbū dni contempsit · Aliud ē ergo p̄cep
ta contēpnere · aliud magni quidē pendere · sed aut Ignarū contra facere ·
aut ueniā · Quae duo fortasse praecauit ad illa peccata quae a nolentib; fiunt ·
de quib; superius quē ad modū dō p ppriae expiarentur ammonuit · ac dein
de sublecta peccata superbiae · cuiusq; superbiendo · id ē p̄ceptū contēpnendo
ppera facta · quo de genus peccati n̄ dixit ullo genere sacrificii purgare opor
tere · tamquam Insanabile iudicans · Illa dū exigit cautione quē persacri
ficia gerebantur · qualia facienda Inhac scriptura p̄cipiuntur · Quae sup

Lxv.
ug

ipsa attendamur nulli peccato possim mederi · Suam rem ipse quaerulae sacramentasum Inquirumur · Inest Inuenire potest purgatio peccatorum; Quod si gos quis tu est peccator ad uenerit Inspundum malox contempnit · iste significatus est quem scriptura hoc loco dicit · Inmanu superbie delinquere; Hoc igitur sine poenitentia quicommittat non potest abolere · atq· ideo non potest ee Impunitus · Et cu poenitendo sanatur · Ipsa enim afflictio poenitentiae poena peccati est · quatinus medicinalis & salubris · Mortuo quippe magnum iudicatur peccatum cu superbia praua contemptu; Sed ecce remedium ut sanari possit cor contritum et humiliatum dns non spernit; Verum tamen quia sine poena non sit · ideo talia hinc dicta sunt · dns Inquit hic exacerbat · quia dns superbis resistit; Et exterminabitur anima illa de populo suo · qm talis omnino In numero eox · qui ad dm prauent nonē; Quo uerbum di contempsit et mandata eius dispsit · contritione conteret animam illa; Quare au contritione contritur · consequenter adiungit dicens · peccatum eius In illo · ac hoc tali peccato debitam contritionē · ipse sibi adhibeat poenitendo · Cor contritum ut dicit est ds

Xvi Factum e au cu essent filii Israhel In solitudine et Inuenissent hominē In non sperne
colligentē ligna In die sabbati · obtulerunt eum Moysi et Aaron et uniuersae multitudini · Quire duserunt eum In carcere · nescientes quid super eo facere deberent
D ixitq· dns ad Moysen · Morte moriatur homo iste · Obruat eum lapidib; omis turba extra castra · Cuq· eduxissent eum foras · obruerunt lapidib; · et mortuus est
Iesd' sicut praeceperat dns; Quod aut Insinuat quod tam atrocter iussum idem abomni populo trucidatus · quod facile ab Infidelibus supponitur · Intellegam ergo quae haec omia In tipo acciderunt illis · scripta sunt enim ad correptionem nram · Ille enim pristinus carnalisque homo quidē sabbati uolare aussus est dm ligna colligere · ppter quod ē et punitus · formam signficabat eius qui hodie In xpo signatus Inuenitur agere carnale opus · Id· est contrahere ligna · foenum stipulam · ad esca Ignis · conueniente · Quae dum colligit In suum p necem si fuerit deprehensus pellitur ab omnib; et stratim occidatur · dum iudicatur ab spiritalib; Sic ergo omnisque illis iudex plege acciderunt · formaliter Intellegendus sunt ·

Dixit quoq· dns ad Moysen; loquere filiis Israhel et dices ad eos · ut faciant sibi fimbrias pangulos pallio rum · ponentes In singulis ultimis hyacinthinas · Quas cum uiderint recordabuntur omnium mandatorum dni · nec sequantur cogitationes suas · et oculos per res uarias formicantes · sed magis memores praeceptox dni faciant et sint

fuerit

scidosuo. Ego dns dix. quieduxi uos de terra egypti. ut essemur dr. Secund
hisiaq; ergo mandauit dns pmoysen filiis israhel. Inquatuor angulis palliox
suox acmethinas fimbrias facere. Adhis israhel ut ampoli dinoscendum. ut quomodo
Inaxoribus ceraumetio signū liduiq; genus daret. Itaq; uestis haberet aliquā dif
ferentiā. et ut cōmonerentur qui habitu acteris gentiū. dī precepto differebant.
distarent et religione. quatinus unū dm colerent. spreta sanctis idolis nationū.
cultq; mandata studiosissime conseruare niterentur. Allegorice uō nos Instruit
ut intellegamus. quid mandata que uidentur ee minima Inhabitu legis. sippe
celestē uitam quoduitta hyacinctina significat. colore aeris exprimens seruan
tur. multū pficiant. Quicū sperne minima. paulatim defluit. Idcoq; necesse
est ut secundū apli documentū. siue manducemus. siue bibamus. siue aliud quid
agamus. omnia Inglorian dī faciamus. xvii.

Ecce aūt chore filius isaar filii caath. filii leui et dathan atq; abiron. filii he
liab. hon quoq; filius phaleth de filiis ruben. surrexerunt contra moysen
aliiq; filiorū israhel. cc. l. uiri pariter synagoge. et quidem pace concu
lpnomina uocabantur. Cūq; steissent aduersum moysen et aaron. dix
erunt. Sufficiat uobis quia omnis multitudo eorum sanctus est. et Inpsis est dns.
Cur eleuamini sup populum dnī. Quod aī audisset moyses. cecidit pnus Infaci
em. Locutusq; ē ad chore et ad omnem multitudinē. Mane Inquit notū faci
et dns quid ad se pineant. et sanctos applicabit sibi. et quos elegerit adpinqua
bit ei. et cēt. Rex aūt chore. dathan et abiron qui sibi contra moysen et
aaron sacerdotem sacrificandi licentiā uindicantes poenas pfuit conatib; experi
derunt. Significantur hi qui heresē et scismata facere conantur. et multos
secū trahendo decipiunt. contempnentes sacerdotes xpi. et se a cleroeius ple
biq; societate congregantes. constituere audent ecclesias. et aliud altare. pē
q; alteram Inlicitis uocibus faciunt. dominicae hostiae ueritatē. pfalsa sacrifi
cia pfanantes. Hi qui contra ordinationem dī niuntur obtemperantes audac
iam terre conpagibus ruptis pfundi hiatu mergūtur. Nec tamē hi quidu
ces errorum sunt. sed et illi qui consentiendo participes eorum dem effecti sunt.

Ignem aeterni iudicii preparata ultione peribunt.

Locutus est dns ad moysen et aaron dicens. Separamini de medio congrega
tionis huius. ut eos repente disperdam. et cēt. Notandū est tunc lu

1550

bere dñm separationem fieri corporalem · ainlam unde cta Inminet malis.
Sic noe aī domo sua separatur · ac terris diluuio pcuriss · Sic loth cum suis separatur a sodomis igne arletus consumendis · sic ipse populus a rubro pfundis marinis fluctib; obruendis · Sic istnunc a synagoga chore · abiron et dathan quos primatus pfectionē abrūpere uoluerunt · cū quibus tamen sēi anteā uenerat et conuersantes et cū ceteris quos repbat dñs secundū uerba que hos increpat dicēs · contamina uit tamen a bes minime potuerunt · nec separare se hus sisunt · quando unde cta m dñs sine differebat · sine talem adhibebat qualmocunq; pfectari lethue non possent · sicut serpentium morsibus siue strage mortuorum quadrs quamuolebat alioperuertebat ——— Intacto non siue aqua diluuii · aut ignea pluuia · aut aqua maris · aut humana terre · que p mixtos pariter adsumere · nonqua et ibidēm suos conseruare non possent · Sed quod opus erat tēptatione miraculi ubi separatio fieri poterat · ut aqua ignis uel humus terre quos Inuenisset auferret · sic et Infine zizania separabuntur frumenta · ut malos cremandos flāmis · Iusti fulgeant sicut sol Inregno patris eorum.

Confestim igitur ut cessauit loqui dis rupta est terra sub pedibus eor · et aperiens ōs suum deuorauit illos cū tabernaculis suis · et omnem substantiam descenderunt uiui Ininfernum operta humo et perierunt de medio multitudinis · Notandū secundū locum terrenum dictos cē Infros · hoc ē Inferioribus terre partibus; Verum quippe Inscripturis et sublimi intellectu multiplici sicut rerum de quib; agitur sensus exigit nomen ponitur Inferorum · et maxime hoc Inmortuis accipi solet

Sed quo istos uiuentes · dictum ad Infros descendisse · et ipsa narratione quid factum fuerit satis apparet · Manifestum ē ut dicti Inferiores pars esse terre Inferorum uocabulo nuncupentur · Inconparatione huius superioris terre Inceuus facie uiuitur · sicut Inconparatione celi superioris ubi sēorum demorationē angelorū · peccantes angelos Inhuius aeris deruisos caligine scriptura dicit tāquā carceribus Inferi punendos reseruari · Siemm dñs Inquit angelis peccantibus nō pperceit · sed carceribus caliginis Inferi retrudens · traditos Inuidicio punendos reseruari · cū apostolus paulus principem potestatis aeris eiusdem aiam dñs admonens inducens · diabolum · quo peruitur Infilius diffidentiae.

XVIII Loquēre eleazaro filio aaron sacerdoti ut tollat turibula que iacent Inincendio · et ignē huc illuc q; dispergat · quā sēi ficata sunt Inmortibus pec

iog.

corum · pdiacq; ea Inlaminas & affigat altari · eoquod ablatum sit Ineis Inaen
sumdño · & sẽ ficata sint · ut ceream & pſigno & monumento filiis sit · Quer itur
hoc loco cur nonadmor sen & aaron sicut Insupérioribus dñs locatus sit · sedad
mor sen & ad eleazarum filium aaron · Haec mihi causa Interrim occurrit · quo
quidto erat dep genus sacerdotium · idẽ dequo genere ee deberẽt · unde illi ex
alio genere qui sibi usurpare sacerdotium ausi sunt · tam horrendo & mirabili
supplicio perierunt · nonad aaron quidam summus sacerdos erat · sedad elea
zar uolut loqui dñs · qui ei succedere debebat · & secundo lam sacerdotio fungeba
tur · ut eo modo seriẽ generis cõmendaret que Insuccessionibi sacerdotiũ ẽt debe
rent · sd notandũ nouo modo dicta sẽ ficata poena ex · aquibus hoc peccatũ fu
erat ppetratum · quia per eos exemplum datum ẽ ceteris quotimerent · Circũ
positionem aũ altaris cur ex ustiferi uoluit addidit dicens · quo oblata sunt a
dñm · & sẽ ficata facta sunt Insignũ filius israhel · Nonergo Ineis reprbatuo
lut · quod a talibus oblata sunt · sd hoc potius cognari & animadi ante quẽ ob
lata sint · id est quia ante dñm · ut plus Ineis ualeret · nomendũ ante quẽ obla
tas sunt · quampessimam mentem eorum aquibus oblata sunt · Hoc aũ lam & Inexo
do commemorauerat scriptura quando altare fabricatum dicit · Unde Intelligi
tur genera rerum gestarum distributa ee plibros · nontamporum ordo contexit ·

M ystice uõ chore figuram tenet, eorum qui contra ecclesiasticam fidem & doctrinam
ueritatis Insurgunt · Scriptũ est ergo de chore & decoetu eius · quod Inbatillis aereis
Incensum obtulerit ignis alienus · Iubetur adõ Ignis quidem alienus dispgi ee effun
di · batilla uõ Inquit quia sẽ ficata sunt facito ea Laminas ducales · & circumdari
altare · quia oblata sunt coram dñõ · & sẽ ficata sunt · Hoc ergo mihi phanc figurã
uidetur ostendi · quod batilla ista quae scriptura nominat aereã figurã teneant scrip
turae diuinae · cui scriptura hereticũ ignẽ alienum Inponentes · hocẽ sensum & Intel
legentiam adnõ alienum · & ueritati contrariam Introducentes · Incensum dño non
suaue sed ex ecrabile offerunt · & ideo forma ecclesiarum sacerdotibus datur · ut
siquando tale aliquid fuerit ex eorum · ea quidem quae ueritãte aliena sunt abs
ecclesia dispensetur abstrudantur · siqua aũ ea Ipsis horeticorum uerbis ex scriptu
re diuinae sensibus Inuenientur Inserta · ne pariter cumillis quae ueritati & fidei
sunt contraria respuantur · sẽ ficata sunt enim quae de scriptura diuina profer un
tur · & dño oblata · Potest aũt & alio adhuc modo Intelligi quid de batillis sentiatur

paracorum ut lunganur et sonentur altari · Et primo hoc ipsum quod aerea dicunt non otiosum audebimur · Ubi enim uera fides est et integra uerbi predicatio · aut argentea aut aurea · Ut fulgor auri declaret fidei puritatem · et argenti igne probati eloquia examinata significet, · Istauo quae dicuntur aerea insonora tantum uocis consistunt non huius uite spes · et sunt ut apostolus dicit aramentum sonans · aut cymbalum tinniens · Istae ergo batilla aerea ideest heretcorum uoces · sic habeamus ad altare dei diuinus ubi ignis est · ubi uera fides predicatio · melius ipsa uerbi ueritas ex falsorum comparatione fulgebit, · Sicut uerbi gratia si diamponam dicta marcionis · aut basilidis · aut alterius cuius libet heretici · et haec sermonibus ueritatis · ac scripturarum diuinarum testimonius uelut diuinae altaris igne confutem nonne eiusdem mor corum comparatione apparebit impietas · Nam si doctrina ecclesiastica simplex esset ut nullis ex extrinsecus hereticorum dogmatum adsertionibus euerteretur · non potuerat tam clara et tam examinata fides nostra, · Sed ideo doctrinam catholicam contra dicentium obsidet impugnatio · ut fides nostra non euacuetur peccatis sed ex eis emundetur · Propter hoc denique et apostolus dicebat · oportet et haereses esse ut probati quique manifesti fiant inuobis · Hoc est dicere · oportet haereticos batillis altare eramentari · ut certa et manifesta omnibus fidelium fiat atque bis fidelium differentia · Cum enim fides ecclesiastica uelut aurum coeperit refulgere · et predicatio eius sit argentum igne probatum intuentibus resplenduerit · tunc maiore cum aure pretiosa et decore haereticorum uoces obscuri aeris ultroneae sordes

Leuit. 8 Loquente dño ad moysen · murmurauit autem omnis multitudo filiorum israhel se[cum] quemadmodum eos murmurasse contra moysen et aaron dicens, · Vos interfecistis populum dni · Cumque orreretur sedicio et tumultus increscere · moyses et aaron fugerunt ad tabernaculum foederis · Quod postquam ingressi sunt · operuit nubes tabernaculum et
ad. 9 apparuit gloria dni · et cet · Non legimus autem quod obtexerit nubes tabernaculum testimonii & apparuerit maiestas dni · et receperit intra nubem moysen et aaron nisi nunc cum insurgere eos populus et lapidare eos uoluit · Discamus quantas et hoc ultras in persecutionibus xpiani · quantum gratiae conferatur quomodo oppugnator efficiat dei · quomodo abundanter spes dei infundatur · Tunc enim maxime gratia dni adest · cum hominum sanctae conatus tentantur · Et tunc pacem habemus apud dm · cum ab hominibus propter iustitiam bella appetamur, · Vbi enim habundauerit peccatum · super habundauit gratia · Ad operuit ergo eos nubes ta

bernaculi et irruit synagogas sup moysen et aaron et apparuit gloria dñi. Quanus
magnus sit uitae meritto moyses et aaron quanus animi uirtutib; polleant appa
rere tamen eis dñi gloria non potuisset nisi in persecutionibus. in tribulationib; in peri
culis. atq; [mi]ipsa poene morte lam positis; et tu ergo non putes abi dormienta et ouoso appa
rere posse gloriam dñi, aut non et paulus apostolus in his gloriandi consequi mera
tur. Nonne super omnia cetera os enumerat se in tribulationibus. in necessitatibus. in ear
cerib; fuisse. naufragia pauisse et pericula maris. pericula fluminum. pericula latro
num. pericula a falsis fratribus. Quae quanto magis abundant tanto amplius quipa
ciantur uiri conferunt gloriam dñi. Et locutus est dñs ad moysen et aaron
dicens. Discedite de medio synagogae hu[n]ius. et in momento illos deuorem. Et
ceciderunt in faciem suam. In sodomis quidem quando minimum x. requirebantur
propter quos uix si forte saluari possent. hi qui habitabant pentapolim sodomorum. nec
tamen duo tamen inuenientur tales quales moysen fuisse et aaron sufficere
possunt ut gens israhelitarum tota saluetur; Quid ergo dicemus amplius est in his
duobus. quae tanta uirtus quod meritum. quo sex centa milia et eo amplius libe
rentur ab interitu uastoris. Ego arbitror quod in moyse lex significetur quae
docet homines scientiam et amorem dei. in aaron supplicandi deo et obsecrandi
eius forma consistat. Si ergo accedat aliquando indignatio nobis et uniuerso populo
dñi et sententia ultionis praecedat adeo. Recedat a nobis lex dei in cordibus nostrum. commonens
nos et docens conuertat ad poenitentiam sacrificare per delicias. supplicare per cul
pas. cessabit continuo uindicta. Indignatio conquiescet. Propitiabitur dñs.
quasi moyse et aaron inter cedentibus pro nobis. et pro uniuerso populo supplican
tibus. Si uero aliquando occurrat indignatio dei. et uenia per peccatis. ceruicem cor rep
tio. Indurentur autem corda nostra ne conuertamur ad dñm. nec humiliemur
in conspectu eius. ut in confessione supplicationum motus eius et iracundiam
mitigemus sed et contra dicamus. Non est iam deuota mortalium. nec prae
hae ad dñm. reliquit nos olim. Nec ad nostram cuius ista pueniunt. sed ali
cogitemus in cordibus nostris. et haec de ore nostro praedicant. Certi est non est in
nobis moysen et aaron legislatorem scientiam. et fructus poenitentiae
per quos interitum in minentis ex tui possimus cadere, Hoc prius etiam accidisse
populo illi qui fuit ante nos. quando omnes declinauerunt simul inutiles facti
sunt. et non fuit qui faceret bonitatem non fuit usq; ad unum. Si enim fuisset.

numquam uniq; dereli quisset eos dñs. Sed et nos timeamus ne forte simile
aliquid Inueniatur Innobis. Timeo enim illam sententiam Inqua dñs et
saluator nr qui cuncta pnosset quasi dubitans dicit. putas uenies filius
hominis Inueniet fidem sup terram. Cūq; lacerent Interra. dixit mōses
adaaron. Tolle turribulum. et hausto igne de altari mitte Incensū de
sup. pergens cito adpopulum ut roget pro eis. Iamenī egressa ē ira dñi. et
plaga desecit. Quod cum fecisset aaron et cucurrisset ad medium mul
titudinem quā Incendium uastabat obtulit thimiama. Et stans Inter
mortuos ac uiuentes; ppopulo depcatus est. et plaga cessauit. Fuerunt
aūt qui pcussi sunt. xiiii. milia hominum. et dcc. absq; his qui perierant
Inseditione chore. Iubentur ergo mōses et aaron exire de medio sīnago
ge. ut Interrimatur sinagoga de sem. seludamus isti quid faciunt.
Sci sunt pfecisse. et plus magis euangelii discipuli quam legis. et ideo
diligunt eam Inimicos suos. et q̄ orant ppersecutoribus suis; Illis enim
mentibus ut huer ficerent eos. istud pcedunt Infacie sua super terram.
Et dixit mōses adaaron. Adsume batillum et Inpone sup illud ignē abs
tuli. et Inice illi Incensum. et offer uelociter Incastra et exora pro eis.
Et exiit continuo a conspectu dñi. eam coepit uastare populum. Verū
qm Inhos pueniimus locos. uolo de bonitate admonere discipulos xpi. ne
quis forte urūm ab hereticis conturbetur. si quando certamen incidere ad
lis dicam. qm dē legis non bonus sed iustus. et mōsi lex non bonitatē
continet sed iustitiam. Videam ergo quid m̄ patrem criminantur et
legem. quomodo mōses ipse et aaron prior esse ausus hoc quod post
modum euangelium docuit. Ecce diligit mōses Inimicos. et orat pro
secutoribus suis. quod uniq; xps fieri Inēuangelio docet. Audi enim quo
modo cadentes Infacies super terram omnes pilli. qui ad Interficiendos
eos Insurrexerant. Sicut ergo Inuenitur euangelium uerus Inlege
fundamento legis sub mysterio Intelligamur euangelium. Nec uereor testa
mentum nomine ego legem sicam spiritaliter Intellegam. Illis tantummo
do lex uetus efficitur testamentum. qui eam carnaliter Intellegere uoluit. Et
necessario illis uetus effecta est et senuit. quauis est suas non potest obtinere.
Nobis aūt qui eam spiritaliter et euangelico sensu Intellegimus et exponimus sem

per noua est. & utrumq. nobis nouum testamentum est. non temporis aetate. sed intelle
gentiae nouitate. Aut non & apostolus iohannis in epistola sua eadem sentit cum
dicit filioli mandatum nouum do uobis ut inuicem diligatis. Cum utiq. scir & olim
datum esse mandatum dilectionis in lege. sed quo caritas nunquam cadit. nec mandatum ca
ritatis aliquando uetere scit hoc quod nunquam uetere scit. semper nouum esse pronunciat.
Semper enim obseruantes & custodientes se caritatis mandatum. nouos reddit in spiritu.
Peccatori autem & caritatis foedera non seruanti. & iam euangelica uetere scunt. Nec potest ei
nouum esse testamentum qui non deponit ueterem hominem. & induit nouum ac secundum deum creatum.
ut offerat incensum in castris et exoret pro populo. Iam enim inquit uastari populus coe
pit. in spiritu uidebat moyses quae gerebantur. Vidit uirtutem exisse ad castra et uasta
re ac perimere peccatores. et propter hoc hortatur pontificem assumere batillum ignem
de altari inponere. atque incenso iniecto exire et stare inter medium mortuorum et uiuorum.
ne ultra procedat uastatio. Et certe ut uerius habet se scripturae sermo confractio. Sed
primo suuidetur historiae ipsius imaginem describamus. ut cum rei gestae species ap
paruerit. tunc demum etiam si quid est in loco mysticum requiram. Intellege ergo popu
lum israhel in castris per ordines tribuum familiarumque dispositum. uirtutem uero quandam
ad omnis sam non sparsim sed ex prima aliqua parte coepisse populum morte uastare.
et procedentem per ordinem mortis stragem considera. Post haec pontificem indutum ue
ste pontificali procedere. et portantem batillum atque ignem cum incenso tendere ad eum
locum quo per angelum uastantem mors inlata peruenerat. et stantem in eo loco in quo mors
finem dederat primis. et erat uicina postremis. Intuere stantem pontificem et ob
lectione quadam sui uiuentes a mortuis dirimentem. uirtutem propitiationis eius.
et incensi misterium erubuisse angelum uastatorem. et in hoc mortem quidam finitam uitam
uero reparatam. Si intellexistis historiae ordinem et oculis ut ita dicam cernere po
suisti stantem pontificem medium inter uiuos et mortuos. ascendere nunc ad uerbi
huius celsiora fastigia. et uide quomodo uerus pontifex Iesus Christus ad sumpto batillo
carnis humanae. et supposito igni altaris anima sine dubio illi magnifica cum qua natus
est in carne. Et adiecto etiam incenso qui est spiritus immaculatus medius inter uiuos et mor
tuos stetit. et mortem non fecit ultra grassari. sed sicut apostolus dicit. destruxit
eum qui habebat mortis imperium. idem diabolum. ut qui credit in eum iam non moriatur.
sed uiuat in aeternum. hoc fuit ergo misterium quod postea futurum iam tunc ille qui
populum uastabat expauit. Agnoscebat enim figuram batilli et ignis et incen

si. et qualis offerenda est do hostia abeo qui mediis mortuorū unoq; constitue
rat pūdebat. Et illos quidē tunc imago pfigurata saluauit. ad nos aūt salutis ue
ritas ipsa pruenit. Neq; enī indumēta pontificis purpura ac lina byssoq; contexta eru
buisset angelus ille uestiuit; Sed ista quę futura erant. Induimenta magnipontē
ficis intellexit. et his cessit. quib; unq; uniuersa creatura inferior erat. Primo aūt qd non
solum primo aduentu dni et saluatoris nri forma ista conplexa sit. sed eadē forte
sis seruabitur et in secundo. Veniet enī iterū filius hominis. et cū uenerit iterū sine
dubio inueniet quos dā quidē mortuos quos dā aūt uiuentes. Quod possumus quidē
et sic intellegere. quia nī nulli adhuc in hoc uitę statu quo nunc sumus inueniantur.
cū multi iam pro christi seruitute moriū. Potest aūt et alit accipi. ut mortuos corpora intellega
mus. uiuentes aūt animas. Quidā aūt ex his qui ante nos hūc pręsunt locū hunc meritu
quod mortuos dixerit eos qui in mortę sceleris in peccatis suis mortui intelleguntur.
uiuentes aūt eos qui in operib; uitę pmanserūt. Veritatem uti libet modo stabit enim
futuro magnus hic pontifex et saluator nr̄ medius inter mortuos. Sedet nunc frater me
dius inter uiuos et mortuorū stare dicendus est cū stetit. quos quidē adextris suis. eos
aūt a sinistris. et dicet his qui adextris sunt. Venite benedicti patris mei percipite reg
nū quod uobis paratū est ante constitutionē mundi. et cętę. his aūt qui a sinistris sunt.
dicet. Ite in ignē aeternum. operati iniquitatis quę pparauit pater meus diabolo
et angelis eius. quę non noui uos. Et sunt utiq; mortui hi qui in ignē mittuntur. omnes
sunt aūt uiui illi qui mittuntur ad regnum; Locutusq; est dns ad mosen dicens. lo
quere ad filios israhel. et accipe ab eis uirgas singulas per cognationes suas a cunctis
principib; tribuū uirgas. xii. et scribes cuiusq; nomen super uirgas suas. Nomen aūt
aaron. erit in uirga leui. Et una uirga cunctas ex familias continebit. Ponesq; eas
in tabernaculo foederis coram testimonio ubi loquar ad te. Quē ex his elegero ger
minabit uirga eius. et cohibebo a me querimonias filiorū israhel quib; contra uos mur
murant. et rlq. Duodecim uirgas iussit. xii. tribi; in tabernaculo poni p̄cepit sunt. et ecce
uirga leui uirut. et quid uirtutis in munere aaron habuerit ostensū est. Quo indubitat
signo quid innuitur. nisi quod dns qui usq; ad finē mundi tacemus in morte quasi uirgę
reliquę in ariditate remanemus. Sed cunctis uirgis in ariditate remanentibus reuiuis
cit; uirga leui ad florē rectę. qua corpus dni uere felicis sacerdotis nr̄i in mortis
ariditate positum in florē resurrectionis erupit. Quo flore aaron recte sacerdos ēe
cognoscitur. qua hac resurrectionis gloria redēptor nr̄ quidē in buiusda ecclesiastico

iiis.

Incessor; pnobis cē monstratur. Ecce ergo lignum aaron post aridam florē sedur
gē xii tribuum In ariditate remanent. quae lignum de corpus dñi post mortē uide
salūm adhuc corpus usq in finē mundi a resurrectionis gloria differunt. Ignur 155 D
sicut diximus virga aaron quę post siccatam florum. caro Insinuatur xpi. Quae post
quā de isse radice succisae. miraculus mortificata reuiuiscit. Itaq virga post aridam
cē uirescens. xps ē post mortē resurgens. Ipsūmet virgam. Ipsū florē Intellegim. Et bi
virga regnum potentia. et In flore pulcritudo eius monstratur. Vnde et Incantica can
tice idē dicit. Ego sū flos campi et lilium conuallium. Alia virgā hanc quę sine humore
florē profert. murā virginē putant. quae sine coitu edidit uerbū dī. De qua scrip
tū ē. Exiet virga de radice Iesse. et flos de radice eius ascendit. Scilicet xps. qui sine
re et pū passionis pferens candido fidei lumine. et passionis sanguine purpureum
florum virginū. coronā martyrū gratia contexentium. hę trophęa. Omissis quoq prin
cipes tribus et populi habet virgam. Nonem ponit qui regere populū. nisi habeat vir
gā. Vnde et paulus apostolus quia principes erant populi. idcirco dicebat. Quidam
autem In virga uenia duos aut In carnale spūq mansuetudine. Omissis ergo quę principes
tribuum habeant necesse ē virgas suas. sed unus solus ē sicut scriptura refert pontifex
aaron cuius virga germinauit. Verū quo ut saepe audimus uerus pontifex xps ē. ipse
solus cuius virga. Non solū germinauit. sed et florum et omnē credulitatis hos credentium
populos attulit fructus. Qui sunt iste ē fructus quę attulit. nuces Inquit. Qui fructus
quidem primo In dumento amarus ē. sequenti mundatur. tertio sumitur et pascen
tibus nutrit. Talis ergo ē In audiendo xpi doctrina logis et pphetarum. Primo Intuenti fa
stidium amarum ē. quę carnalis cōuersationē carnis peripit. quę de sacrificiis mandat et cętera. quę
peccatorē luteum designatur. Haec omnia tāquam amarā nucis corticē prius. Secundo
In loco admunita testę ponit. In quo moralis doctrina. Intuitu continentiae designatur
quę necessaria quidē ad custodiā eorum quę seruantur In medullis. frangenda tamen
quandoq et sine dubio dissoluenda sunt. Vt si uerbi causa dicamus abstinentia ciborum
et castigatio corporis. donec sumus In corpore isto corruptibili et passibili. sine dubio
necessaria ē. Cū uero confirmati fuerimus et resurrectionis tempore In corrupti
bile ex corruptibili redditi. et quę animali spirituale. non ulla labore afflictionis nec
abstinentiae castigatione. sed qualitate sua nulla in corpore corruptela dominabitur.
Sunt ergo et nunc necessaria abstinentiae rationabiliter. et post modū nonquerenda.
Tertio aut loco recondita in his Inuenies et secretū misteriorum sapientiae et scientiae dī.

sensum quo nutriant & pascant ammae sanctorum. Non solum in presenti uita sed & uenturo infuturo. Iste enim est pontificalis fructus. de quo pmittit his qui seruiunt et seruient. Iustitiam. quia saturabuntur.

H oc igitur modo in nonnullis scripturis explicet huius sacramenti ratio patuit. Sic et sapientia monet ut describamus ea nobis in corde explicatur. ad respondendum uerbum inquit uerax his quis posuerunt nobis. sicut est puteos fodit isaac patriarcha. quorum solus ille tantus abbas laudat amplitudo nominatur. Quia uti sacramentum sacerdotale et urga nucis. id circo arbitror etiam hieremias quietus unus ex sacerdotibus. in templo audisse urgam nuceam et applicasse de ea. illa quae scripta sunt. et de urga nucea et de lebete siue olla succensa. quasi ostenderet phasce in urga nucea uitia esse. et in lebete succenso esse mortem. Vitia enim et mors ponuntur in ore faciem nram. Et est uitia quidem exps in sacramento nucis. mors autem diabolus in figura lebetis succensi. Si ergo peccauerit portione tuam ponet in lebete succenso. siue uitia uolte egeris effica eum portionis tuae in urga nucea cum magno ornatu fice. Sed et in canticis canticorum sponsa desiderare dicitur in hortum nucis. ubi eam parentes cum nucibus sacerdotalium quodammodo morum copiam prescribatur inuenisse. Fuerunt urga. seu. abq. urga aaron. Quasi cum esset mos esse consuetudo habere nucale testimonii sequentis die regressus inuenit germinasse urgam aaron in domo dei. et urgenibus gemmis eruperunt flores. Qui folius dilatatis humidatis deformatus sunt. Hoc germinauit urga aaron in domo dei. Est hoc uerum illud sine dubio quod factum repromissum sed additur alia et dicuntur. ex quo non fronds et postea flores. et germinauit nuces. Cum ergo de sola germine fuisset promissum. unde quaeritur dns. ut non solum germen proferret. sed et fronds. et non fronds solum sed et flores et non solum flores sed et fructus. Quid igitur est quod ex his colligere et contemplari debemus. Primo omnium resurrectionis ex mortuis sacramentum. Urga enim arida germinauit. eum corpus exanime coeperit reuiuiscere. Quae sunt autem quatuor ista quae surgentia ex peni promittuntur. In seminatur in corruptione. resurget in incorruptione. et seminatur in infirmitate. surget in uirtute. Et seminatur in ignominia surget in gloria. Et seminatur corpus animale. surget corpus spirituale. Istasunt uitae quae urga aridi corporis nri in resurrectione germinabit. Sed et illud secundo in loco dicamus. quia sicut in hac promissione suam dns in quadruplum dedit. et multa plura et praeclara largitus est qui promisit. multo magis in omnibus scripturae locis ubi aliqua dei promissio commendatur. si quis mandata eius uenire meretur. In futuro multiplicetur preparabitur. et sicuere completur illud quod apostolus dicit. Quae oculus non uidit. nec auris audiuit. nec in cor hominis ascendit. quae preparauit dns his qui diligunt illum. Possumus adhuc etiam

sic intellegere cor que inurga germinauerunt differemus; Omis quibus po credit pri
mo moritur · et post hoc renascitur · ē enim haec figura qua urga arida post mo
dū germinauit; Est ergo primū germen prima hominis in xpō confessio secdo fron de
scit · ubi remissi donū gratiae xpi dī scificatione suscepit · ut inde afferat flores · ubi pfici
re coeperit · et bonor fructuū decorari · affra gantiam misericordiae · et benignitatis
effundere · adultamū quoq pbeat uitam; cū enim adpfectū uenerit et pduerit ex se ver
bum fidei · uerbū scientiae dī · et alios lucrifecerit · hoc · adultisse fructus quib; alimenti
antur; Sic ergo quinq singuli credentiū deurga aaron qui ē xpūs germinantur; Quae mae
ste differentiae · in aliis scripturae locis [redacted] uelut aetates quinae designantur ·
quas Iohan · apostolus in epistola sua dis [redacted] tinctione mystica conp hendit; Scribo
uobis pueri · et scripsi uobis [redacted] adulescentes · et scripsi uobis iuuenes ·
et scripsi uobis patres; In quib; unq; non corporalis aetatis · sed animae pfectum differen
tias ponit · ut enim in hoc sacerdotalis urgae germine · observauimus designari · ita
bentur · ergo haec omia nomina in urga aaron quam in ea urga quae ex ire dendice
re esse · et flos dendice eius ascendit · sup quē requieuit spūs dī · in quo nec hoc ipsum inde
tur otiosum · quod exire dicitur urga et flos [redacted] ascendere; Quamuis enim unum sit xpūs
substantiam singulis tamen diuersus effectus pie intellegitur in quo operatur · Quia in
segnior est · et neglegentior p discipulum fit ea urga xpūs · et in urga non ascendere · sed
exire dicitur; Ex eundē nāq ē ea qui nersi et segnis ē de costa · in quo non recte con
sistit · et transeundū ad alium statum tamquam urga compulso · id ē ueritate doctrinae ri
gidioris admonito; Qui nō iustus ē · quia iustus sicut palma florebit · in hoc ascendere
xpūs dicitur; Sic ergo quinq uerbibus indiget ea ut ad eam urga · qua in pfecte adusta
am · ascendit et in flore · ascendit aūt usque quo afferat fructus spūs · qui sunt caritas ·
gaudium · pax · patientia · et reliquae uirtutes · Nā deurga aaron quomodo ris gesta
sit · ut et florens & germinans electionē sacerdotii eius dinumeris · indicaret · in hoc libro
scriptura narrauit; Ex eamen de ipsa urga in exodo dicitur · ut in scis scōr cāmarius
inar chaponeretur · quando precipitur de tabernaculo fabricando · quod utiq; longe
ante praeceptū est · qua ipsum tabernaculum fabricarum · perfectiq; consisteret · Sicut
aūt primo mense secundi anni ex quo de aegypto egressi sunt · et liber iste in
cipit ascendo mense · eius dem anni secundi · primo die mensis; Unde clarū est ista libro
rum ordinē consideremus · precapitulationē · id ē praecox recordationem com
memorari · quae putant · quemnus diligenter intendunt · eodem facta ordine

quo narrantur;

xxi

Dixitq. dns ad aaron. Tu et filii tui et domus patris tui tecum portabitis iniqui
tatem scuarii. tu et filii tui simul sustinebitis peccata sacerdotii uri. et rlq.
haec sunt peccata quae appellantur sacrificia ppeccatis; Proinde peccata scor
dictum est. non quae sci committunt. sed habeo quod sunt sca dictum e scor. quia in scis offe
runtur. et peccata dicuntur sacrificia ppeccatis. ideo appellata sunt pec
cata scor. et peccata sacerdotii uri. id est eadem ipsa quae offeruntur ppeccatis. Sicut etiam
in leuitico declarat. et ptinere debere dicit ad sacerdotem. Aliter. Qui meliores sunt in fe
riores semp culpas et peccata suscipiunt. sic enim et apostolus dicit. Vos qui firmiores estis. in be
cillitates infirmorum sustinete. Israhe[illegible]lita si peccet. id e laicus ipse suum non potest au
ferre peccatum. sed requirit leuitam [illegible] indiget sacerdote. immo potius et ad huc hor
aliquid eminentius quaerit; Pontifice [illegible] opus e. ut peccatorum remissionem possit acci
pere; Sacerdos aut si delinquat. aut pontifex. ipse suum potest purgare peccatum
si tamen non peccet in dm; Requirendum e quomodo et sci dicantur aliqui. et de peccatis
eorum scribatur; Non enim putant quidam statim ut qui scs ee coeperit peccare iam non potest.
et continuo sine peccato putandus e. Si enim scs non peccaret. non utiq scriptum eet. sume
tis peccata scor; Si scs sine peccato es[illegible]set. non diceret dns per ezechielem pphetam ad an
gelos quos mittebat peccatores punire. et a scis meis incipietis; Apostolus ad corin
thios scribens dicit; Paulus uocatus apls ihu xpi. Et post pauca. ecclesiae di quae est
corintho scificatis in xpo ihu uocatis scis; Istos ergo quos scificatos. et scos appellat.
Audi quanta in eis peccata reprehendat. Ait enim in sequentibus. Cum enim sint inter uos aemula
tiones et conteptiones. Nonne carnales estis. et secundum hominem ambulatis. Et iter.
Iam diuites facti estis. sine nobis regnatis. et utinam regnetis; Et iter. Tamquam aut non uentu
rome ad uos inflati sunt quidam. Et paulo post; Omnino auditur in uobis fornicatio.
qualis nec inter gentes; In consequentibus uero; et uos inquit inflati estis. et non potius
luctum habuistis. In quo utiq nullum reliquit in munere. dum alii fornicationis. alii in
flationis et superbiae. crimen adscribit. Longum porro e. nec presenti conueniens
tempori. ut plurima de his testimonia proferamus. quibus probetur qd hi qui sci dicun
tur non continuo etiam sine peccato ee intellegantur. Sed et nunc quantum locus re
quirit dicimus. Sci dicuntur. idemq et peccatores; Illi qui deuouerunt se quidem
dno et sequestrauerunt a uulgi conuersatione. uitam suam ad hoc ut dno seruiant;
Huiusmodi ergo secundum hoc qd se caeteris actibus circumcisis dno mancipauit scs
dicitur. Potest aut fieri ut et in hoc ipso quo dno deseruit. non ita omnia gerat

119.

ur geri cõpcat · sed delinquat In nonnullis ac peccet; Sicut enī is qui sequestrat
se & segregat ab omnibus actibus ut disciplinam uerbi gratia medicine aut philoso
phie consequatur · nonnuq; continuo ut sch̄i huius modi tradiderit disciplinis · ita p fectus erit
ut non inueniatur In aliquo peccare; Immo potius plurima delinquendo ut ad perfectionē
aliquando perueniat · et sicut tamen ut se ad huius modi scolas tradidit, certe eam tm
ter medicos · t nō philosophos numerari · ita de sēi accipiendū est · quod sicumq; de
ut manifestat se qui studius sēctatus secundū hoc qd̄ p posuit sēi appellatur; sed dm
hoc uero qd̄ necesse ē eum In multis delinquere donec usu et disciplina ac diligentia
abscidatur: ab eo consuetudo peccandi · et iam peccator sicut supra diximus appella
bitur. Ego aūt & amplius addo · quod nisi cū p posito aliquis habeat & sēctatus studi
um genit · cū peccauerit nec ut peccata penitudinē gerere, Nec sat delicta emendare
rere; Qui non sunt sēi · In peccatis suis morientur · Qui sēi sunt · p peccatis penitudinē ge
runt · ubera sua sentiunt · Intelligunt Ipsius · requirunt sacerdotem · sanitatē depos
cunt · purificationē p pontificē quaerunt; Ideo ergo aurea & significatur sermo
legis designat · quia pontifices et sacerdotes · nonquā cūq; sed sanctos tantū modo sumat
peccata; Sed si ita · qui peccatis suis p pontificē eunt · sed redeamus ad pontificē no
strū · pontificē magnū qui penetrauit celos · Ihm dnm nrm · et uideamus quomo
do ipse cū filiis suis · apostolis scilicet & martyrib; sumit peccata sctōr · Et quidem
qd̄ dns nr Ihs xpc uenerit ut tolleret peccatū mundi · et morte sua peccata nra de
leuerit · Nullus quippe credit Ignorat · quomodo aū et filii eius auferunt peccata
sctōr · id ē apostoli et martyres si potuerimus ex diuinis scripturis probare tempabim.
Audi primo paulū dicentē · Libenter Inquit expendā et expendar pro animab; uris · Et
in alio loco · Ego enī iam Immolor Inquit · et tempus resolutionis meę
instat; Phis ergo quib; scribebat expendisse se et immolari dicit apostolus · Hostia
a aīa cū immolatur · ut ex p quib; iugulatur peccata purgentur · De martyrib; aū
scribit Iohas apls In apocalypsi · quia animas eorū qui iugulati sunt p ppter nomen dñi
ihū · assistant altari · Qui aū assistit altari · ostendit fungi sacerdotis officio · Sa
cerdotis aūt officiū ē · p populi supplicare peccatis · Unde ergo uereor ne forte
ex quo martyres nr̄i sunt et hostiae sctōr nr̄ offeruntur p peccatis nr̄is · peccatorū
nr̄orum remissio non fiat; Et ideo uereor nē p manentib; In nobis peccatis nr̄is ac
cidat nobis illud qd̄ de semet ipsis dicunt ludei · quia nō habemus altare · neq; tē
plū · neq; sacerdotiū & ob hoc nec hostias offerimus · peccata Inquiunt nr̄a ma

120.

non Innobis et ideo uenia nulla subsequatur. Sed tam dns quisnam eus & in quib; non sperat habet ille thesauros suos; Nonenim sicut homo uidet ita et dns. Ego non dubito et in hoc conuenire esse aliquos ipsi sole cognitos qui cum apud eum martyres resurgent testimonium confiteantur. parati siquis exposcat effundere sanguinem suum pnomine dni nri ihu xpi; Nondum hoc est aliquos quitulerint crucem suam et sequuntur eum. Haec licet pax cessum quendam ne cessario tamen uidentur electa ut intelligeremus quomodo pponatis et filios pomatis eius fuit. Inscis remissio peccatorum; Sequitur. dns loquens ad aaron & dicit.

Tu et filii tui mecum in tabernaculo testimonii excubabunt q. leuite ad precepta mea & ad cuncta opera tabernaculi. Ita dum taxat ut ad uasa sanctuarii & altare non accedant. ne forte illi moriamur. et uos pereatis simul. Sint cum te excubie Incustodiis tabernaculi et In omnib; caerimoniis eius alienigena non admittatur uobis. Excubate Incustodia sanctuarii et In ministerio altaris. ne forte Indignatio sit in filios israhel. et cet. Ecce mandat dns aaron sacerdoti et filiis eius ut in ministrent In tabernaculo testimonii et sacrata sapiant et cetera. et omnia quae ad cultum altaris pertinent et In ueste sint; Ceterum illud unum adpecipit aaron et filiis eius excubent Incustodiis tabernaculi et In omnib; caerimoniis eius. uerumtamen ad altare non accedant et sacra uasa non contingant. Quid In aaron et filiis eius nisi perfectior et quoq. In ecclesia et scos doctores sine pfectis laicis ecclesiarum dispensatores debent. quos officium est ut sacra mystica diuina manib; contrectent. et uasa sancta hoc est sacre scripture mystica uerba Inuestigando uenerent. atq. ad intellectum pducare festinent. eaq quae ardua sunt actu ipsi operere complere decertent. Caeterum uidetur bafidelium opus habet ut diligenti uigili animo ea meditent. quae facilia sunt. eaque Intellectu ipsa capere possint. Illaq custodiat diligenti que a magistris sibi seruare iubentur. quam eadem capacitas est sensus perfecte. li inscientia. et ruditas ad huc infidelitatis par est. Patrum ingenioso et docti. Unde et paulus quibusdam minus capacibus sue doctrine ait; Lac de Inuobis potum non escam. nondum enim poteratis. sed nec adhuc quidem potestis: Nec alio In loco de perfectioribus; quibusdam ait; Loquimur sapientiam inter perfectos quam nemo principum huius seculi cognouit. Hinc est enim quod In euangelio fragmenta que superuerunt. turbe a dno parte apostoli collegerunt et xii cophinos Impleuerunt. Hinc et ipsa ueritas de uirtutib; eminentioribus disputans ait; Qui potest capere capiat Et alleg[o]ri pertinuit. suus Inquit perfectus est. uade uende omnia que habes et da pauperib; et habebis thesaurum In celo. et sequere me. Ideoq. obseruare diligenter Intendere his que scripta sunt conuenit eos papue qui more dine sacerdotali

gloriam: ut sciam quid & quod est locus a papa observandus. Iunque & filii tui tecum in conspectu tabernaculi testimonii observate custodias suas & altaris & tabernaculi. Mandata quippe cessarunt & evidentia ut observare debeamus custodias tabernaculi & sacerdotii. Qui sane sit & observet & faciet ea que sacerdotib. mandata sunt. & quisit qui utiq; quidem ordine et honore sacerdotii non observet aiam mandata sacerdotib. decreta. Ille solus nosse potest qui servat cor da & renes. Mandatum aũ observari non solũ ea que fortissime sciebat in qui erant sacerdotes papue que hmõi mandatum sunt. adiit fidicerat. Cum sit sacerdotib. aia data ac manifestam mandata divine legis implere. et misteria eius abscondita et velata omi pspicacia contuer. Suo adhominẽ adiit referre tabernaculum testimonii. quo quidẽ caput hominis tabernaculũ paulus appellat dicens. Quoniã sum in tabernaculo hoc gemimus adgrauati in qua nolumus exspoliari sed vestiri adhominẽ tabernaculi referam. Interiora uel minus ubi maxime fibula contingunt principale cordis dicam. quod solũ potest recipere mysterium sancti et capax ẽ archane dei. Altaria uo duo idẽ interius & exterius qm altare orationis indicũ est. illud puto significare. qd dicit apostolus. Orabo spũ. orabo et mente. Cũ enim in ecclesia orauero adaltare interius ingredior. & hoc puto ẽ etiam quod dns in angelus dicit. tu aũ cũ facis in cubiculum tuũ. et clauso ostiũ tuũ et ora patrẽ tuum in abscondito. Quare go ita orat ut deus ingrediatur adaltare in consi. quod ẽ interius. Cuius dum uocẽ et verbis cum sono plus quasi uult edificet audientes orationẽ fundit ad dnm. hic spũ sco orat et offerre ut deum hostiam in altari qd factus est ad holocaustomata populi constituum. Oportet ergo sacerdotes ea curare papue et custodire que hmõi ea men interius contegumur: ne quid ibi pollutũ. ne quid inueniatur inmundũ. hoc ẽ interiorẽ hominem et cordis secreta curare. ut ibi nulla macula aut pmaneant. cherubin et ppiatorium. Cherubs enim a multa intellegentia ẽ uocatus. hic primo cherubin multitudinẽ. id ẽ pfectionẽ scientie indicat. & que ẽ alia pfecta scientia nisi agnouisse patrẽ et filiũ et spm scm. haec ergo curanda sunt a sacerdotib. ut incontaminata et inlesa seruentur. Sed et urna habens celestẽ cibum manne. thesaurus manq ẽ uerbi diuini. & arca aurea in qua sunt tabule testamenti. ut opinor non aliud quã mens mea ẽ declaratur. In qua legem dei habere descriptam. Hanc aũ mensa aurea debet ee. hoc ẽ pura et pciosa. In qua legẽ dei scriptã sp habeam. sicut apostolus ait. scriptam non atramento sed spũ dei uiui. Non in tabulis lapideis sed in tabulis cordis carnalib; Hoc ẽ oĩ qd ter dequib; dum dicit. qui ostendunt opus legis scriptũ in cordib; suis. Quis aũt scripsit in cordib; eor nisi dns digito suo. legẽ unq naturalem quã dedit dns humano genori et inuetere; moribus scripsit. Siquis ergo ait non esse.

occidetur. Secundum hystoriam eramus quidem siue ut supra dixi aut. alienigene eos appellat. quinsum detribulem. & quib; non est cōmendatū seruitium dī Inhabernaculo agere. Nonnī licebat quē libet de alia tribu pstare cē altari. siue In ministerio operum. Vnde et ozias rex quem dett. detribulida sicut In libro paralipomenon legitur. cū tempasset sup altare thimiamatis adolere. Incensum mee sacerdotū filiq; ude licet aaron. lepra adhō In fronte pcussus est. atq; p sacerdotes detēplo tur pē expulsus. habitauit In domo separate lepsus usq; addiē mortis sue. Locutus ē dns ad aaron. Ecce dedi tibi custodiā primitiarū mearum. omia que sēficantur a filiis isrl tibi tradidi et filiis tuis p officio sacerdotali legitima sempīna & ēt. In munus omnū frugū omniūq; pecor sacerdotib; lex mandat offerri. hanc omīs qui possidet agrū tam ex oliueti. & etiam horti. & siquid est qđ exerceatur In terra. Sed & siquis peculia cuiuscūq; pecoris nutriat offerat dō exhis omne quod primū ē. id ē ad sacerdotes deferat. Dō oīa offerri dicit qđ sacerdotib; datur. Et hoc ē qđ docemur ex lege. quia nemo licite nec legitime utatur fructib; quos terra p duxerit nec animantib; que pecudū pculis parcit. nisi ea singulis quibusq; dō primitie. id ē sacerdotib; offerantur. Hanc ergo legem obseruari etiam secundū litterā sicut et alia non nulla necessarium puto. Sunt enī aliquanta legis mandata que etiam no uo testamento discipulis noua necessaria obseruatione custodiunt. Et si uidetur prius debuisse ipsis que In lege quidē scripta sunt. sed tamen quam nouangelius obseruandas sit sermo moueatur. Et cū hec pertractauerimus tunc fortasse quid In his etiam spiritalit̄ sentiri debeat requiremus. Sunt enī qui tradiderunt. quia si aliquid omnino obseruandū ē. secundum litteram cur non et cuncta seruentur. sin aūt spiritale quid legentem que lex continet referendas sit. Nihil omnino secundū litterā. sed spiritaliter debent uniuersa discerni. Nos aūt utrumq; adseruationis insolentiam tēpérantes. qualis regula In huiusce modi legis sermonib; obseruanda sit. que uel ornate diuinarū scripturarum pferre temptabimus. Scriptū ē enim In psalmo decimo octauo. Lex dñi inreprehensibilis conuertens animas. testimonium dñi fidele sapientiam pstans parulis. Precepta dñi lucidum Inluminans oculos. timor dñi castus permanens In seculum seculi. Iustitie dñi recte letificantes corda. Iudicia uera iustificata In semet ipsa. Desiderabilia super aurum et lapidē pciosum nimis. et dulciora super mel et fauum. Nisi ergo cum singula ista a se inuicem ipsis diuersa. Numquam unq; ppriam cuiq; scripturarum differentiam In discusse. in aliud de lege dñi diceret. aliud de mandato. aliud de iustificationibus. aliud de iudiciis. Est ergo ut nobis ostendim. aliud lex. aliud pceptū. aliud testimoniū. aliud iustificatio. aliud iudicium. Scilet In psalmo lege eadem hec differentia designatur ubi dicit. Hec ē lex & mandata et iustificationes et pcepta & testimonia & iudicia que pcepit

dñs mōrsi. Cū ergo haec ita se habeāt his ase bnucem differre distinctionib; legis ipsius sedulo
nus ad pbemur. diligenter debem inuendere his que rectam ex lege. quae sicubi scribit.
ur bigamus hoc ē mandatum. Non continuo mandatū lex accipienda ē. Vel sicubi scrip
tū est. ista sunt iustificationes. aut lex mandatum putanda sunt. Simlit aū et sicubi scripti
ē testimonia. aut iudicia. Non confuse unū ex aeteris sed diuersum ab alius unūquodq; sentien
dū est. Si ergo scriptum ē legimus quia lex umbram habeat futurorum bonorum. Non conti
nuo ēum mandatum. t iustificationes. t iudicia. de quibus non ē scriptum. umbra ē. ergo legenda sunt
futurorum bona. denq; ut ex emplis ita unum ponamus ex multis. non ē scriptū hoc ē man
datum paschae. sed hoc ē lex paschae. Et quia lex umbra est futurorum bonorum. lex sine
dubio pascha. umbra est futurorum bonorum. Cum ergo uenio ad locum illum qui de pas
cha scriptus est. In quē illa carnali débeo intellegere umbram esse futuri boni. & hoc sentire
re quod pascha nostrum immolatus est xpc. Simili modo inueniet etiam de azimis. & de
ceteris festorum dierum obseruantiis scriptum. Quia ergo haec omnia sub legis famulo scribun
ur lege. Necessario quia lex p̄ scripturā umbram futura bona designat. requirere debeo quae sint
azima futurorum bonorum. & inueniō dicentē mihi apostolum. ut diē festum agam non in fer
mento ueteri. neq; in fermento malitiae. sed in azimis sinceritatis et ueritatis. Sed & de circū
cisione scriptū ē. hoc est lex circūcisionis. quia ergo circūcisio sub legis famulo censetur. lex aut
umbra ē. quae ro. quod circūcisionis umbra bonorum contineat futurorum. Ne forte dicat
mihi l̄ umbra circumcisionis posito paulus. quia si circumcidamini xpc uobis nihil p̄derit.
et nonnum quae in manifesto in carne ē circumcisio. illa circumcisio ē. Neq; qui in manifesto
in carne iudeus ē. sed qui in occulto iudeus est et circumcisio cordis in spū non littera. cuius laus non
ab hominib; sed ex dō est. Haec ergo singula. q; . nequaquam penitus secundum literam obser
uanda dicit. inuenies omia fere apud mos sēn sub legis famulo designari. Iam uō in cui dicit
non occides. Non adulterium facies. Non furaberis &c rlq. huius modi non inuenimus. qm legis
nbis famulum p̄mittere. sed magis haec mandata uidentur et ideo non ex manuntur. apud discipu
los euangelii scriptura ista sed implentur. quia ut dixi non mandatum sed lex habere dicitur
umbram futurorum bonorum. et ideo haec nobis secundū literam custodienda sunt. hē
alibi. uiste inquit secare quod iustum est. Quod opus ē in his allegoriā que rere. cū aedificat
eam littera. Ostendimus ergo ē quaedam quae omnino non sint seruanda secundum literam
legis. & ea quae dā quae ad allegoriam penitus immutari non debet. sed omnimodo ita ut scripta
re debis contenta obseruanda sunt. Nunc aut requiro si sunt aliqua quae et secundū lite
ram quidem stare possint. Necessaria tamen inest eam allegoria requirenda sic. Deinde

si possimus haec apostolica & euangelica auctoritate munire. Scriptum est in lege. Propter hoc relinquet
homo patrem & matrem & adherebit uxori suae. & erunt ambo in carne una. Haec quod allegorica
misteria contineant. paulus cum in aepistola sua hoc ipsum posuisset exemplum. pronuntiat
dicens. Misterium hoc magnum est. ego autem dico in xpo et in aecclesia. Quod autem oporteat
hoc etiam secundum literam custodiri. ipse dns et saluator docet dicens. Scriptum est.
propter hoc relinquet homo patrem & matrem & adherebit uxori suae. & erunt ambo in
carne una. Quod ergo coniunxit ds. homo non separet. & ostendit utique obseruanda esse
haec etiam secundum literam cum dicit. Quod ergo ds coniunxit. homo non separet. Sed et
in aliis apostolus ubi dicit quia habraam duos filios habuit. unum de ancilla. & unum de li
bera. Quis dubitet haec secundum literam stare debere. Certum est enim quia et isaac
de sara. & ismael de agar. filii fuerint habrahae. Addit tamen his apostolus & dicit. Haec
autem sunt allegorica. quae in duo testamenta conuertit. & sarae quidem sobolem tamquam
in libertate gignentis noui testamenti libros dicit. agar autem tamquam in seruitutem
generantis terrenae hierusalem filios nominauit. Ostendimus ut opinor auctoritate scrip
turae diuinae. ex his quae in lege scripta sunt aliqua poenitus refugienda esse & cauen
da. ne secundum literam ab euangelii discipulis obseruentur. quaedam uero omnimodis ut
scripta sunt obtinenda. Alia autem habere quidem & secundum literam ueritatem sui. recipe
re tamen utiliter et necessario etiam allegoricum sensum. Erit ergo iam sapientis scribae &
docti de regno dei. qui sciat de thesauris his proferre noua & uetera. scire quomodo in uno
quoque loco scripturae. aut abiciat poenitus occidentem literam. et spiritum uiuificantem
requirat. aut confirmet omnimodis. et utilem. aut necessariam probet litterae
doctrinam. aut manente historia oportune et decenter introducat etiam misti
cum sensum. sicut et in hoc sermone quem habemus in manibus arbitror conueni
re. Decet enim et utile est etiam sacerdotibus euangelii offerri primitias. Ita enim
et dns disposuit ut qui euangelium adnuntiant. de euangelio uiuant. Et qui al
tari deseruiunt. de altari participent. Et sicut hoc dignum et decens est. sic
e contrario et indecens et indignum est. Immo et impium. ut his qui dm colit
et ingreditur aecclesiam dei. qui scit sacerdotes et ministros adsistere altari.
& aut uerbo dei. aut aecclesiae deseruire. de fructibus terrae quos ds dedit
solem suum producendo. et pluuias suas ministrando non offerat primi
tias sacerdotibus. Non mihi uidetur huiusmodi anima habere memo
riam dei. nec cogitare. nec credere quia ds dederit fructus quos coe

pit. quos ita recondit. quasi alienos adō. Si enim adō sibi datos crederet. sci
ret utique numerando sacerdotes honorare dn̄i dedatis & muneribus suis.
& adhuc ut amplius haec observanda etiam secundum literam ipsius dn̄i
vocibus doceantur. ad demus ad haec. Dn̄s dicit in euangelio. ve vo
bis serbae et pharisei hypocrite qui decimatis. hoc est qui deci
mas datis mente. & cymini. et aneti. & praeteritis quae maiora sunt
legis. Hypocrite. haec oportuit fieri. et illa non omitti. Vide
ergo diligentius. quomodo sermo dn̄i vult fieri quidem omnimo
dis quae maiora sunt legis. Non tamen omitto. & haec quae secundum
literam designantur.

Primitias autem quas vouerint. et obtulerunt filii israhel. tibi
dedi et filiis ac filiabus tuis iure ꝑpetuo. Qui mundus ē in domo tua vescetur
eis. Omnem medullam olei. et vini. ac frumenti. quicquid offerunt pri
mitiarum dn̄o. tibi dedi. Vniuersas frugum primitias quas gignit hu
mus & dn̄o deportantur. cedent in usus tuos & rl̄qua. Illud sane ne
cessario commonendum est. quod lex dupliciter dicitur. Nam gene
raliter omnia ista hoc est mandatum. iustificationes. praecepta. testimo
nia. iudicia. lex appellantur. Specialiter autem pars aliqua ex his
quae in lege sunt scripta. lex dicitur. Ut sunt ista de quibus superius
disseruimus. Generalis autem lex significatur. verbi gratia ut cum de
saluatore dicitur. quia non venit soluere legem sed adimplere. Et item alibi
plenitudo legis est dilectio. In quo utique omnia simul quae scripta sunt
in lege. legem nominauit. Haec diximus adserentes mandatum de primi
tiis frugum. vel pecorum. debere etiam secundum literam stare. Nunc
autem videamus quomodo et allegoricum. id est spiritalem recipiat intellec
tum. Requiramus ergo sicubi in scripturis. praeter haec de quibus supradic
tum est. Inuenimus primitias nominari. Hic enim dixit omnes primitiae
olei. et vini. et frumenti. horum omnium primitiae quae oblatae fuerint
dō. tibi dedica. Requiro ergo nunc praeter haec ubi primitiae nominentur.
Si enim omnes primitiae ad pontificem pertinent. necessario nobis et pontifex
requirendus est. ad quem pertinere debeant etiam ille primitiae quas in a
liis scripturae locis inditas inuenimus. Et primo quidem omnium de ip

so dño xpo legimus scriptum · quae sit primitiae mortuorum · Est ergo et ipse
In aliqua parte primitiae · Et rursum · Inuenimus de quibus dicit ab apostolo
lo · quae sunt primitiae aliae · Et alii primitiae achaiae ; Vnde conse
quens est per singulas ecclesias aliquos credentium quos tamen apostolicus spiritus p̄ buerit primitias nominari · Ex quibus ē arbitror
etiam cornelium illum qui caesariensis ecclesiae · cum his quibus sp̄s
sanctum meruit accipere primitiae mérito dicetur · Et non solum hu
ius ecclesiae · sed forsitan et omnium gentium primitiae cornelius
appellandus est · Primus enim credidit ex gentibus · et primus spūsco
repletus est · Et ideo recte primitiae gentium appellabitur · Sed re
quiras forsitan quis istas offerat primitias dō · aut quis est pon
tifex cuius haec rationibus cedant · Ego arbitror quod secundum dñi
uerbum ager dicatur hic mundus · Ager autem non terrae solum · sed
corda intelligantur humana · Quem agrum angelidi suscepe[r]it
excolendum · Cultume ergo siue fructus ipsi quidem possident ·
et habent eos uelelicet qui sub pro cuntoribus agunt · et actori
bus · Et nondū usquē ad summam perfectionis uenerunt · Siquorum
uero corda diligenter excubia · et ad perfectum p̄ducta sunt · hos tamquā
electos · et praecipuos ex caeteris primitias offerunt pontifici magno · Pos
sumus ergo dicere quia forte In futuro cum omnes fructus congrega
buntur ad aream · erunt quidam portio pontificis xp̄i · erunt et alii por
tiones terrarum · sicut iam supra diximus · ad angelos · ad caelestibus uirtu
tibus sequestrata · Puto autem quod erunt quidam portio etiam hominum · e
orum dum taxat · qui in hac uita prudentes ac fideles dispensatores uerbi
di fuerint · Hoc enim arbitror meruisse designari a dño · ubi ait ad eum
cui crediderat quinque mnas · et fecerat ex his decem · esto potestatem habens
super decem ciuitates · Cui uero crediderat unam et fecerat ex ea quinque ·
esto potestatem habens supra quinque ciuitates · Quae enim haec potestas
ciuitatum intelligenda est · nisi gubernatio animarum ;

Omnes primitias scilicet quas offerunt filii israhel dño tibi dedica
filios ac filiabus tuis · iure ppetuo · Ab omnibus ergo fructus sē ficamus
ad · sae sunt offerendae primitiae spiritali pontifici · Ex quibus ergo fruc

tibus spiritales primitias offeremus. Audi quos fructus enumeret apostolus. Fructus inquit spiritus. caritas. gaudium. pax. patientia. et caetera; Quasi igitur primitias ex caritatis fructu qui primus est fructus spus offeram uero pontifici. Illas ego puto esse primitias caritatis. ut diligam dnm dm meum. ex toto corde meo. et ex tota anima. et ex tota mente mea; Istae sunt primitiae. Quid autem est qd ex isto caritatis fructu secundo loco habere debeam. ut diligam proximum meum sicut meipsum. Ille ergo primitiae caritatis dō offeruntur. p pontificem. Haec uero quae secundo in loco sunt. meis usibus relinquunt; Puto adhuc esse aliquid ex hoc fructu quod tertio loco habendum sit. ut diligam etiam inimicos meos; Uide etiam si potest similiter et de caeteris fructibus spus similes inuenire primitias; Gaudium secundo loco fructus spus scribitur; Si ergo in dno gaudeam. et spe gaudeam. et si gaudeam pro nomine dni passus iniuriam. In his omnibus aliisq; horum similibus. dō primitias gaudii per pontificem uerum dō obtuli; Sed et si rapinam bonorum meorum cum gaudio sustineam. et si tribulationes. si paupertatem. si quales cumq. contumelias gaudens tolerem. est mihi et iste secundo in loco ex fructibus spus fructus gaudii; Nam si gaudeam de rebus seculi. de honoribus. de diuitiis. falsa sunt ista gaudia. ex uanitatibus uanitatum. Si uero in malis gaudeā. et exultent de aliorum ruinis. ista iam non solum uana. sed et diabolica gaudia. immo nec gaudia nominanda sunt; Non est enim gaudere impiis dicit dns; Sequitur. Pactum salis sempiternum coram dno tibi et filiis tuis. Pactum salis nominat. oblationum uniuersitatem quae administerium t ad ius ptinebat sacerdotum; Unde est illud quod in leuitico scriptum est; Quicquid obtuleris sacrificii sale condies. Nec auferes sal foederis di tui de sacrificio tuo. In omni oblatione offerens sal. Figuraliter autem ostendit sapientiam. rite competere sacerdotibus. ac pdicatoribus legis diuinae, Non enim uult nos ds nimis exteriori uti sapientia. sed apostolica de qua paulus dixit. sapientiam loquimur inter perfectos; Sapientiam autem non mundi huius. neque principum mundi huius qui destruuntur.

·M·

sed loquimur dī sapientiam in misterio absconditam · quam p̄
distinauit dñs ante seculū ad gloriam nr̄am · Et unde certum
est hoc · quod sal pro apostolicā sapientia posuerit · Plane
hoc nobis ostendit dñs dicens apostolis · Vos estis sal terrae · si au
tem sal euanuerit · ad nihilum ualebit ultra · nisi ut mittatur
foras · & conculcetur ab hominibus · Propterea autem sal apo
stolicam sapientiam appellauit · quia sicut omnis cibus ad
nutriendum aptus omnimodo sale conditur · Ita et omnis
sermo utilis ad iuuandum apostolice omnimodo necessarium
habet sapientiae condimentum · Ergo aaron et filius eius pac
tum salis est sempiternum · quia non solum primo aecclesiae
gradui quem tenent episcopi necessaria est sapientia · sed
etiam caeteris minoribus gradibus · prespiteris uidelicet · di
aconibus · atque omni ordini aecclesiastico · Et hoc coram
dño · quia puram et sine omni fuco uersutiae atque mali
tiae caelestis amanda et discenda atque docenda est sapienti
a · Sapientia enim huius seculi inimica est dō · quae semp
lactantiam · et contentiones super flūas amat · Unde ia
cobus apostolus in epistola sua quam ad dispsos scripsit ·
rixas et contentiones ꝓhibens ait · Quod si zelum amarū
habetis · et contentiones sunt in cordibus uris · Nolite
gloriari et mendaces ēē aduersus ueritatem · Non est ista
sapientia desursum descendens a patre luminum · sed ter
rena · animalis · diabolica · Ubi enim zelus et contentio
Ibi inconstantia et omne opus prauum · Quae aūt desur
sū ē sapientia · primū quidem pudica ē · deinde pacifica
modesta · suadibilis · bonis consentiens · plena misericordia
et fructibus bonis · iudicans sine simulatione · Fructus
autem iustitiae in pace seminatur facientibus pacem ·

xxx·iii· Dixitq· dñs ad aaron · In terra eorum nihil possidebitis ·
nec habebitis partem inter eos · Ego pars et hereditas tua
in medio filiorum israhel · Filiis autem leui dedi omnes de

129.

cimas israhelis in possessionē p ministerio quo seruiunt mihi in tabernaculo fœ
deris. ut nō accedant ultra filii israhel ad tabernaculū. nec cō mittant peccati mo
rē. sed leuitę filii leui mihi in tabernaculo seruient. peccata populi. legitimū
sēpiternū erit in generationib; uris. Nihil aliud possidebunt. decimas iob
lationē cōtemta. quas mihi offerūt. & ideo necessaria separaui. ut mercedē pro ministerio
altaris & seruitute; sēpiternū mandatū est. de oblationibus ut
gentē. & decimarū donaria mihi habere. nec ut reliqui possessionib; cōmu
nē cū eis adipiscendi ullo modo habere. Unde dns in euangelio apostolis & pdi
catoribus euangelii pcepit dicens. Euntes aūt pdicate dicentes. quia adpropin qua
bit regnū celorū. Infirmos curate. mortuos suscitate. leprosos mundate. demo nes
cite. Gratis accepistis. gratis date. Nolite possidere aurū neq; argentū. neq;
pecuniā in zonis uris. Non perā mutā neq; duas tunicas. neq; calciamenta. neq; vir
gā. Dignus enī operarius cibo suo. hinc et paulus corinthiis loquens. nescitis in
quit q̄m qui in sacrario operant. quę de sacrario sunt. Qui altario deseruiunt.
cū altario participant. Itaq; dns ordinauit his qui euangelium annuntiant. de euangelio u
uere. hinc et ad timotheū scribens ait. Nemo militans dō implicat se negotiis secu
laribus; ut ei placeat cui se pbauit. Nec et quicunq; in agone. nō coronatur nisi le
gitime certauerit. Laborantē enī agricolā oportet primum de fructib; accipere.
ne forte ēuenīens ego ut ille quē oportet sēp adstare officio diuino. & adquirendo
occupet ē reno lucro. Siquis aūt quę sunt quid mihi hinc decime significent. sci
at obseruantiā legis. accipere posse. siue integritatē fidei catholicę. seu fecu
ditatē bonorū operū. quę maxime his ēuenit habere qui sperant de dō seruitū
secdm electionē quā decet ad ministeriū diuinū exhibere debent. In denario
enī numero creatura ac creatoris cognitio cōp hendit. quia septenarius nu
merus ad humanā respicit naturā. trib; uidelicet animę ostendentib; Un
de in denario nomio scriptū ē. Diliges dnm dm tuū ex toto corde tuo. et ex tota
anima tua. et ex tota fortitudine tua. Cap; aūt ex nō. nouissimis ēst tur. et in nō.
hinc enī septenarium sēnario numero fidē et confessionē sępe annuam exprimi ad
uertis. denariū tuę complebis; Locumq; ēdns admonstrat dicens. Pape lē
uauitq; denarium; Cū accepérit. filius israhel decimas quas de duob. primo
genitis earū offerre dno id: decimā partē decimę. ut reputet uob in oblationē pri
mitiorū. tā de arietē quā de uitulis. et omnibus quę accepta primitias offerte

·AD· dño · et date aaron sacerdoti · et reliquae · Hoc in expositi-
one allegorica ita arbitror posse constare ; si quis uel e-
gentibus distribuat · uel faciat aliquid boni operis pro
mandato · munus obtulit dō ; Sed huius muneris offert
primitias si non solum cibos · uerbi gratia uel pecuniam
largiatur · sed et affectum miserandi habeat et conpa-
tiendi · Hoc enim est quod requirit ab homine ds · ut mens
ipsa piis et misericordibus repleatur et formetur affec-
tibus · et ab omnibus immolationibus eorum · Immo-
latio spiritalis est · illa quam legimus ; Immola dō sa-
crificium laudis · et redde altissimo uota tuae ;
Laudare enim dm̄ · et uota orationis offerre · Immo-
lare est dō ; Sed huiusmodi immolationis primiti-
ae ita per pontificem offerentur ; si non solum
uerbis et uoce ; sed et mente oremus et corde · se-
cundum quod et apostolus monet · Orabo spiri-
tu · Orabo et mente · Psalmum dicam spiritu · psal-
mum dicam et mente · Assistunt enim et nunc an-
geli dī cultores et agricolae cordis nr̄i · et requi-
runt si est in aliquo nostrum huiuscemodi mens
tam sollicitae quae uerbum dī tam quam semen
diuinum tota auiditate susceperit · si fructum sta-
tim ut ad orationem surgimus ostenderit ; idē
si collectis et congregatis intra se sensibus oret
dm̄ · si non euagetur mente · et cogitationib;
euolēt · ita ut corpore quidam in oratione
curuetur · sensibus autem · per diuersa discur-
rat ; Si quis inquam intentam et directam
senserit obsecrationem suam · et ipsis dī con-
spectibus atque ineffabili illi lumini se intel-
lexerit assistentem · Ibique orationes · et ob-
secrationes · postulationesque · et gratiarū

actiones suas profuderit · nullius extrinsecus
fantasiae sollicitus imagine · hic se nouerit
per angelum qui assistit altari obtulisse immo
lationis suae primitias · pontifici magno et uero
xp̄o ihū dn̄o nr̄o ·

Locutusque est dn̄s ad moy sen & aaron dicens · Ista est religio
uictimae quam constituit dn̄s · Precipe filiis israhel ·
ut adducant ad te uaccam rufam aetatis integrae ·
In qua nulla sit macula · nec portauerit iugum · tra
detisque eam eleazaro sacerdoti · qui eductam extra
castra immolabit in conspectu omnium · et tinguens
digitum in sanguine eius asperget contra foresta
bernaculi septem uicibus · comburetque eam cunc
tis uidentibus · tam pelle et carnibus eius quam
sangune · et fimo flamme traditis · lignum quoq;
cedrinum et hysopum · coccumque bis tinctum · sa
cerdos mittet in flammam quae uaccam uorat ·
et tunc demum lotis uestibus et corpore suo ingre
dietur castra · commaculatusque erit usque ad
uesperam · Sed et ille qui conbusserit eam · la
uabit uestimenta sua et corpus · et inmundus erit
usque ad uesperam · Colliget autem mundus uir
cineres uaccae · et effundet eos extra castra in lo
co purissimo · ut sint multitudini filiorum israhel
in custodiam · et in aquam aspersionis · quia p
peccato uacca conbusta est · Solet per masculi
num sexum fortitudo · per femineum uero infir
mitas designari · Quid ergo per uaccam nisi ad
sumpta ad sacrificium infirmitas dominicae incar
nationis figuratur · De quo scriptum est · quia
et si mortuus est ex infirmitate · sed uiuit ex uir

xxiiii.

.c.c.

tute dñi · Bene autem uacca haec etiam rufa dicitur · quia
uidelicet eius humanitas rubra per cruorem passionis
fuit · Unde et in canticis canticorum absponsa de
scribitur dicente · dilectus meus candidus et rubicun
dus · Candidus uidelicet ex diuinitate · rubicundus ex san
guine · Candidus per iustitiam uitae · rubicundus
ex cruore passionis · Aetatis integrae in qua nulla sit ma
cula · Aetas humanitatis dñi integra est · omnis eius
operatio perfecta · In qua uidelicet humanitate macula
non fuit · quia et ueraciter de eo scriptum est · qui pecca
tum non fecit · nec dolus inuentus est in ore eius · Bene
autem subditur · nec portauerit iugum · Scriptum quippe
est · Omnis qui peccat · seruus est peccati · Quia ergo dñs
nulli peccato succubuit · Iugum minime portauit ·
Sequitur · Tradesque eam eleazaro sacerdoti · qui educ
tam extra castra immolabit in conspectu dñi · Quid est
autem quod haec uacca ad immolandum sacerdoti tradi
tur · nisi quod incarnatus dñs qui pro redemptione nr̃a
sacrificium semet ipsum fecit · In iudicio populi manib;
datur · Qui etiam extra castra in conspectu dñi immolatus
est · quia uidelicet extra portam passus · Unde et p
paulum apostolum dicitur · Ihs ut scificaret per suum
sanguinem populum · extra portam passus est · Exeamus
ad eum extra castra · Improperium eius portantes · Non enim
hic habemus manentem ciuitatem · sed futuram inquirimus ·
Idcirco enim extra portam passus est · ut a conuersatione
nos uitae presentis · quasi a ciuitate foras educeret · & ater
rena inhabitatione corde nos auelli persuaderet · Bene au
tem dicitur · quia immolauit eam in conspectu dñi · Re
demptor enim noster in conspectu hominum quasi ex
tinctus est · sed in conspectu patris immolatus · quia quod
ante oculos hominum poena hoc ante oculos patris sacrificium fuit ·

Et intinguit digitum

insanguine. Quid per digitum nisi discretio nostrae operationis accipitur. Insangui
nem ergo uaccae digitum intinguere est. in passione incarnationis dominicae nr̄a
opera consecrare. ut passionem eius quam cognoscimus imitemur sicut scriptum est.
Xp̄o pro nob̄ passus est. relinquens uobis exemplum. ut sequamini uestigia eius. Eleazar
itaq; sacerdos & immolat & insanguinem eius digitum intinguit. quia uidelicet plebs
iudaica ex reproborum parte humilitatem dn̄i usq; ad passionem p̄secuta est. ex electo
rum uero parte. operationem humilitatis eius imitata. Et aspergit contra fores taber
naculi. Quid hoc loco tabernaculum nisi tota simul synagoga accipitur. Qui ergo
tinxerit insanguinem eius digitum eundem sanguinem contra fores tabernaculi as
pergat. idest quisquis passionis eius uias imitatur. synagogae non credenti & contradicen
ti. p̄ exempla bona. p̄ praedicationem rectam. signum bene uiuendi p̄beat. Contra fores
enim tabernaculi uaccae sanguinem aspergere ÷ resistenti plebi iudaicae. p̄ p̄dicationem
rectam. & p̄ sc̄a opera. passionis ei' exempla monstrare. Bene aūt dicitur. Ut digitus in eius san
guine VII uicib. intinguatur & aspergatur. In septenario enim numero. p̄fectio accipitur.
Unde & VII dieb. uniuersum temp' impletur. & sp̄s sc̄s septiformis uocatur. VII ergo
uicib. insanguine eius digitum intinguere est. perfecta operatione misterium pas
sionis eius imitari. Et VII uicib. contra synagogam aspergere est. p̄fecta praedica
tione sacramenta incarnationis ac passionis eius infidelib. denunciare. Comburitq;
cum cunctis uidentib. extra castra. tam pelle & carnib. eius quam sanguine & fimo.
flammae traditis. Quid p̄ carnem & pellem. quid per sanguinem & fimum uaccae. ni
si carnalia sacrificia in testamento ueteri habita. quae infirmitatem denunciabant dn̄i de
signantur. Quae om̄a p̄ modum spiritaliter a patrib. intellecta. iuxta exterius mi
nisterium stercora sunt uocata. Unde paulus cum de sacrificiis carnalib. loqueretur
dixit. Propter quem om̄a detrimentum feci. & arbitror ut stercora. Quae flammae
traduntur. quia quamuis carnaliter primum sint exhibita. p̄ modum per sp̄m sc̄m
intellegentiae igne consumpta sunt. Possumus tamen in eadem uacca. idest in ipsa
infirmitate incarnationis dominicae. carnem. pellem. sanguinem. fimum. singula
quaeq; opera accipere. Quid enim per carnem & pellem nisi exterior eius operatio
designatur. Quid p̄ sanguinem nisi subtilitas internaq; uirtus exteriora iuuificans sacta.
Quid per fimum nisi lassitudo. sitis. esuries. & quaeq; ex humanitate suscepta pati timor mortis
uoluit designatur. Quod enim ex defecto nr̄ae mortalitatis habuit. quasi fimus in
eo abiciendum fuit. Quae tamen om̄a. quae ex infirmitate suscepit. quia p̄ nr̄a

redemptione exhibuit. igne concremanda sunt. idest iuxta uistutem sci spis intelle
genda. Ut quaeq. abeo corporaliter gesta sunt. per incorporeum diuinitatis eius
spm disposita sentiant. Ubi & bene subdit. Lignum quoq. cedrinum. & ysopum
coccumq. bis tinctum. sacerdos mittit inflammam quae uaccam uorat. Cedrus
quippe & altum & inputribile lignum est. Hysopus uero herba ualde humilis
quae tamen inflationem amou & pulmonis. Quid enim per cedrum nisi alta & pse
uerans contemplatio. Quid in ysopo nisi mansueti cordis humilitas designatur.
quia qui iam alta contemplatione ad superna attollitur. necesse est ut per hu
militatis compassionem inferiorib. condescendat. & non se ex eo quod hab & erigat.
sed quicquid hab & his & iam qui illud non habent. pdicando libenter impendat. Quid
uero in cocco bis tincto dr. quia caritas pflammā sci amoris accensa duob. exhiberi pcep
tis iubet. idest dilectione di & dilectione pximi. Bistinctus ergo coccus est. caritas du
plici pcepto firmata. Ut sic diligat ds. ne deserat pximus. Sic diligat pximus. ne
contemnat ds. In hac ergo flamma quae uaccam uorat. cedrum. hysopum. bistinctu
coccum sacerdos mittat. Omes enim qui in xpo credimus sacerdotes sum. Unde scriptu est.
Vos au gen electum. regale sacerdotiu. Sed quicquid pcontemplationis altare sentim.
quicquid pmansuetudinem humilitatis agim. quicquid pignem caritatis exhibem.
in spu passionis dominicae tinguere debeam. ut omne qd in nob est. illum imitet a quo
est. Nam si extra imitationem passionis eius aliquid agim. n tam uistute quā uitiu
agim. Mittat ergo inflammā quae uacca uorat. cedrus idest pseuerantia atq. al
titudo contemplationis nrae comburat igne passionis dominicae. Mittat inflam
mā quę uacca uorat. hysopus. idest humilitas cordis nri ueritate mansuetudinis ex
admixtione dominicae passionis trahat. Mittat inflammā quae uacca uorat bis tinct
coccus. idest caritas. quę nos ad amandu dnm & pximum excitat. assidue nos contem
plari passionem dominicam compellat. ut in ipsa discat opera recta quae faciat.
Potest tam & ia alit intellegi. ut p cedru significet spes. quę alta appetit; p hysopu uero
qui & iam calore suo stomachi inmundicia purgat. significet fides. quae inimis aduer
sa aequanimit tolerat. & quod in ante actis peccatis contractu fuerat mundat. p coccu
quoq. ut dictu e exprimit caritas. Un quisq. igit nrm inflamma quae uacca uorat.
cedru. ysopu. coccuq. bis tinctu mittat. idest in sacrificiu passionis dominicae. spem fidem
& caritatem exhibeat. ne passionem redemptoris sui. sine causa audiat. si non ad haec
& iam opera necessario subiungat. De quib. trib. paulu apls dicit. Nunc au man &

spes fides caritas maior aut his caritas. Vnde & hic cocca extrema ponit. quia uidelicet fide spe completa cu ad uerum patria uenerint. sola in nobis caritas ad ultimum multi plicat. Poterat iste sacerdos uel is qui uaccae carnes pellem sanguine simi combuss. ordine iudaici sacerdotii cu subposita plebe in nece dni consentientes signare. Unde & adhuc apte subungit. Et tunc demu lotus uestib. & corpore suo reuestit in castra comaculata q. erit usq. ad uesperam. Quid enim p uesperam. nisi finem mundi accipim. Et sacerdos iste uel is qui uaccam igni tradit. ideest iudaicu populu usq. ad uesperam immundus. quia usq. ad finem mundi infidelis remanet. Sed lotus uestib. suis & corpore suo ad uesperu castra ingredit. quia fine mundi ueniente mandatis infidelitatis suae operib. & iam iudaicu populu ad cognitione conditoris sui reuestit. Sicut scriptu. Si fuerit numeru filioru isrl. tanqua harena maris reliquae saluae fiunt. Et sicut rursus scriptu. donec plenitudo gentiu introeat. & sic omnis isrl saluus fuerit. Ad uesperu igit lotus uestib. sacerdos intra castra redit. qui ante uesperu comaculata est. quia in fidelis populu iudaicu usq. ad finem mundi extra mandata uitae uelut extra castra est posit. prauis operib. comaculat. Sed cu aqua baptismatis & poenitentia lauat. tunc ad cognitionem fidei ad uesperu idest in fine mundi quasi in castra reuestitur. Potest intelligi quia iste sacerdos in lotus sit uestib. & usq. ad uesperam immundus. quia isdem iudaicu populu exeoru paste quae crediderunt. quasi iam uestes lauit. sed exeoru paste qui necdu crediderunt adhuc in mundu usq. ad uesperu pmanet. Lauat ergo uestimenta & corpus qui credendu exteriora opera & interiora mentem apta uis actionib. mundat. Et plene tunc ad castra reuestit. cu ad fidem pfecte uocat. Sed qua iudea in infidelitate exeroru paste perdurante ad fidem gentis ingredit. & misteria diuinae incarnationis intellegit. Recte illic subungit. Colligit autem cineres uaccae ut mundus. ideest gentilis populus iam fide mundat. Undesc pit est. fide mundans corda eorum. Uaccae cineres colligit. quia subtilissima sacramenta diuinae incarnationis agnoscit. Et uacca quam sacerdos combussit. eiu cineres ut mundu colligit. quia infirmitate dni qua iudaicus populus in moste mactauit. eiu subtilissima misteria gentilis populus intellegit. Bene ait sequit. Et effudet in loco puriss. extra castra. qua isdem gentilis populus. qui secreta ac mistica diuinae incarnationis agnoscit. bona quae accepit. pdicare nonc. sicut quod ipse dicebat. alius nescientib. intercessit. Sed qua secreta ac mistica incarnationis dominicae. prauis ac pollutis manib. non sunt tradenda. bene dr. Effudit in loco puriss. extra castra. Extra castra quippe fuerat

omnis gentilitas quia extra legem extra sacrificium extra synagogam. Sed tamen ad
fidem ueniens cor mundauit. Et mea cineres uaccae fundit quia mundo corde gentili
tatis mysterium dominicae incarnationis creditur. Multi itaq ex gentilitate predicato
res conuersi facti sunt et eidem gentilitati uenienti ad fidem redemptoris nri mysteria
tradiderunt. Vir ergo mundus in loco purissimo uaccae cineres fundit. dum quilibet doc
tor ex gentilitate assumptus munda per humilitatem corda gentilium requirit.
et mysteria eis redemptoris nri tradere non desistit. Quod cum agitur fides gentilium
multiplicatur. diuina uirtus agnoscitur. disciplina preceptorum tenetur. Unde et recte subiun
gitur. Vt sint multitudini filiorum israel in custodiam. Israel namq interpretatur uidens dm
Et non in merito conuersa gentilitas israel dicitur. quae iam dm fide contemplatur. Istae ergo
cineres multitudini filiorum israel in custodia fiunt. quia subtilia sacramenta mundis gen
tium cordib tradita in mentis munitione uestiuntur. Bene autem subditur. Et in aquam
aspersionis. Propter operationem namq in custodia nra sunt cineres. propter baptismum uero
in aqua aspersionis cinerib eius utimur. ut dum consideratis eius operib nra acta subdis
ciplina redigimus. uaccae cineres in custodia nra seruamus. Quia dum secreta atq sub
tilia operationis illius per imitationem attendimus. per haec nobis et munditiam et
perseuerantiam prouidemus. Apte autem subiungitur. Quia pro peccato combusta est uacca. Ait
enim de eisdem cinerib ut sint multitudini filiorum israel in custodiam et in aqua aspersi
onis quia pro peccato combusta est uacca. Tunc enim nram custodimus cum redemptorem
custodiam prouide
nrm pro nris iniquitatib passum sollicite consideramus. Perpendimus namq quid retri
buat bonis qui uoluit mori pro malis. Perpendimus quid ad iustitiam fidei adducti eius
gratiae debeamus. qui et in iniquitatib positi intercessionem mostis eius accipimus. In custodia
ergo nobis cineres fiunt. quia pro peccato combusta est uacca dum passionis eius mysteria
sollicite contemplantes quae operari debeamus agnoscimus. qui redemptorem nrm et iam
pro iniquis nobis mostuum non ignoramus. Item moraliter uaccam mactamus. cum car
nem a lasciuia uoluptatis extinguimus. Quam cum ysopo lignoq cedrino ac cocco offerimus.
quia cum maceratione carnis sacrificium fidei et spei et caritatis adolemus. Quisquis ergo
semetipsum dominum iam sacrificium obtulit. si perfecta desiderat. cur et necesse est ut non so
lum ad operationis se latitudinem uerum et iam ad culmina contemplationis extendat.
Sed inter haec magnopere sciendum est. quia ualde inter se diuersae sunt conspersiones
animarum. Nonnulli namq hominum ita otiose sustinentis ut si eos labor occupationis
excipiat in ipsa operis incheatione succumbunt. Et nonnulli ita inquieti sunt ut si ua

gationem laboris habuerit · gratius laborest · qua tamo deteriores cordis tumulos
tolerasti · quanto est lucentius a cogitatione uacuit · Vnde necesse est · ut nec quies ex mens
ad exercitationem se · mmoderati operis dilatet · nec inquieta ocfluctui contemplationis
angustia · Saepe enim qui contemplare dm quiete poterat · occupationib · pressi cecidere ruit ·
& spe qui occupati bene humanis usib · uuerest · gladio sue quem se extimeti fuit · Hinc nag
& quod nonnulli inquieti spi du plus ex quo rupit contemplando quia capiut · usq · adquer
sa dogmata erumpit · & du ueritatis discipuli ee humiliter neglegut · magistri errores fugiut ·

Habebut hoc filii isrl & aduenae qui habitat inter eos sem iure ppetuo · Erit inquit
filius isrl & ps elitus qui apponunt legitimu aeternu · Quid aliud ostendit · nisi baptismu
xpi · quem significabat aqua aspersionis & genab · & indeles pfitiorum · ideo filius isrl ·
& ps elitus tanquam naturalib · ramis · & insertis pinguedim radicis oleastro · Quem
au non faceut internum quod p' ablutione de singulis quib · q · dicit · Et immundi era usq
ad uesp · Neq · hoc tamu · sed mo mnib · aut pene mo mnib · talib · mundationib · hoc dr
Ubi nescio utru aliquid aliud possit intelligi · nisi qd omnis homo p' remissione plenissi
mu peccatorum p manendo in hac uita · contrahit aliquid unde sit immundus · usq · ad
eusdem uitae finem · ubi et dies iste quodammodo claudit · quod significat uesperae ·
Deinde incipit scriptura dicere · & exequit quem admodu immundi facti homines
aqua illa aspersionis purificentur ·

Qui tetigerit cadauer hominis & ppter hoc VII · dieb · fuerit immundus · Aspget ex aqua
hac die · tertio & VII · & sic mundabit · Si die tertio aspersus fuerit · VII · non potuerit omn
dar · Omnis qui tetigerit humanae animae mortuum · & aspsus hac commixtione
non fuerit · polluit tabernaculu dni · & peribit exisrl · quia aqua expiationis non
est aspersus immundus erit · & manebit spurcitia super eum · & reliqua · Qui tetigerit
inquit mortuum omnis anima hominis immunda erit · VII · dieb · Die purificabit die
tertio · & die septimo · & immundus erit · Et hic nihil aliud intelligendum nudeo · nisi con
tactu mortui ee hominis iniquitatem · Septem dierum immundicia ppter animam
& corp · dicti puto · Animam inter nario · corp · inquaternario · Secundu hoc dictu arbi
tror ppheta · inter b · & quattuor · non auersabor · Adiungit au & die · Si au non pu
rificat fuerit die tertio · & die septimo · non erit mundus · Omnis qui tetigerit a omni
anima hominis · & mortui fuerit · & non fuerit purificat · idest ante mortui fuerit
tertio mortuo qua fuerit purificat · tabernaculu dni polluit · ex terret anima illa de
isrl · Notandum · quod difficillime reppert · in his libris aliqd eiusdem · de una

animae post mortem fuisse conscriptum. Die tertio et in die VII. et purificabitur die septimo.
et lauabit uestimenta sua. et lauabitur aqua. et inmundus erit usque ad uesperam. Alia: aqua
aspersionis. et alia utique illa qua lauauit uestimenta sua. et lauabitur aqua quam puto spiritalem
intellegendam per significationem non per proprietatem. Nam sine dubio uisibilis erat. sic omnes
illae umbrae futurorum. Proinde qui sacramento baptismi recte abluitur. quod illa aspersio
nis aqua figurabitur. mundatur et spiritaliter. idest inuisibiliter in carne et in anima. ut sit
mundus et corpore et spiritu.

gg. Vas quod non habuerit operculum. nec ligaturam desuper inmundum erit. Tegmen operculi uel ligatura
est censura disciplinae. qua quisquis non premitur. quasi uas inmundum pollutumque reprobatur.
Quasi enim uas sine operculo uel ligatura polluitur. qui per studia ostentationis patenus nullo
uelamine taciturnitatis operitur. Si quis in agro tetigerit cadauer occisi hominis aut
per se mortui. siue os illius. uel sepulchrum. inmundus erit VII. dieb. secundum aliam editio
ag. nem ita legitur. Omnis qui tetigerit super faciem campi uulneratum aut mortuum. aut os hominis
aut monumentum. Quaeri potest quid dictum sit. uulneratum aut mortuum. Si enim aliud uoluit
et iam intellegi uulneratum. aliud mortuum. cauendum: ne putetur inmundum esse et iam qui te
tigerit uulneratum uiuum. quod utique absurdum: Sed quia possunt et mortui esse uulne
rati. ipsos mortuos intellegitur discreuisse. ut et uulneratum mortuum intellegamus. idest uul
nere peremptum aut mortuum sine uulnere.

Tollentque de cineribus combustionis atque peccati. et mitterit aquas uiuas super eos in uas.
In quibus cum homo mundus tinxerit hysopum. aspergit eo omne tentorium. et cunctam
suppellectilem. et homines huiuscemodi contagione pollutos. atque hoc modo mundus lustrabit
inmundum tertio et VII. die. expiatusque die septimo lauabit se et uestimenta sua
et inmundus erit usque ad uesperam. et cetera. Quod uero ysopo dixit aquam asper
sionis aspergi. quia herba supra diximus fidem significari. quid aliud occurrit. nisi
quod scriptum: fide mundans corda eorum. Non enim prodest baptismus. si desit fi
des. A uiro autem mundo dixit hoc fieri. ubi significantur ministri postantes domini sui perso
nam. qui uere uir mundus est. Nam de his ministris inconsequentibus dicit. et qui cir
cum aspergit aquam aspersionis. lauabit uestimenta sua. id: obseruabit et corpore.
Et qui tetigerit aquam aspersionis. inmundus erit usque ad uesperum. et omne quodcumque
tetigerit ille inmundus. inmundum erit. et anima quae tetigerit inmunda
erit usque ad uesperam. Iam dixit superius. quid mihi significare uideatur
usque ad uesperum.

Venerunt q filii israel & omnis multitudo in desertum sin mense primo & mansit populus XXV.
in cades. Mostua q ibi maria & sepulta in eodem loco. Cumq indiger & aqua populus coierunt
aduersum moysen & aaron & uersi in seditionem dixerunt. Utinam perissemus inter fratres
nostros coram dno. Cur eduxistis ecclesiam dni in solitudinem ut & nos & nra iumenta moriantur.
Quare nos fecistis ascendere de egypto & adduxistis in locum hunc pessimum. qui seri non potest.
qui nec ficum gignit. nec uineas. nec malagranata. insup & aquam non hab & ad bibendum.
Ingressusq moyses & aaron dimissa multitudine tabernaculum foederis corruerunt proni
in terram & apparuit gloria dni super eos & cet. Tricesima testia mansio in desesto sin. ISSD
haec est cades. Sin aut sca interpretatur tropus per antifrasin sicut lucus cum minime luceat. uel
bellum quod tamen sit horridum. In hac mansione moritur maria & sepelitur. Videtur in maria
prophetia mostua in moysen & aaron. legi & sacerdotio iudeorum finis impositus sit. quod
nec ipsi ad terram repromissionis transcendere ualeant. nec credentem populum de solitu
dine huius populi educere. nisi solus ihs idest saluator uerus dei filius. In hac enim
mansione propter aquas contradictionis moyses offendit dnm. & prohibetur transire ior
danem. Perturbatus enim murmure populi dubitanter petram percussit uirga dubitanter
quasi illud non posset ds facere. ut aqua de petra profluerent quod ante iam fecerat. Quid ergo
hic fides moysi insinuat. quia aquam de petra eiciendam titubauerit. Hanc prophetiam de xpo
fuisse recte intellegimus. Dum enim moyses in scripturis scis aliam atq aliam pro re aliqua
significandam personam gerat. nunc tamen pli iudeorum sub lege positi personam gerebat.
eumq interim prophetica pronuntiatione figurabat. Nam sicut moyses petram uirga
percutiens de dei uirtute dubitauit. ita ille populus qui sub lege per moysen data tenebantur.
xpm ligno crucis affigens. eum uirtutem dei esse non credidit. Sed sicut percussa petra mana
uit aqua sitientib. sicut plaga dominicae passionis effecta est uita credentib. Habemus
enim de hac re preclarissimam & fidelissimam uocem apostolicam. cum inde loqueretur
dicens. Petra autem erat xps. Hanc ergo carnalem de xpi diuinitate disperatio
nem in ipsius xpi altitudinem ds mori iubet. cum mostem carnis moysi in monte
imperat fieri. Sicut enim petra xps. ita et mors xps. Petra humilis fortitudo. mons
eminens magnitudo. Quia sicut apls ait. Petra aut erat xps. Ita ipse dns. Non potest
ciuitas abscondi sup montem constituta. se scilicet montem. fideles aut suos in sui no
minis gla fundatos asserens ciuitatem. Prudentia enim carnis uiuit. cum tamquam
petra percussa xpi humilitas in cruce contempnitur. Xps crucifixus iudeis scandalum
gentib. aut stultitia. Et prudentia carnis moritur. cum tamquam montis eminentia

xpc excelsus agnoscetur. Ipse enim uocatis iudeis & grecis xpc dei uirtus & dei sapientia est.

§ Cumq eleuasset moyses manum percutiens iuxta bis silicem egressue sunt aque largissime. ita ut populus biberet & iumenta. Significata est ergo dexpo pfluens gratia spiritalis. qua interior sitis irrigaretur. Sed qd iuxta petra percutitur. cruc xpi figuratur. Ligno enim accedente adpetram gratia manauit. Et q bis percutitur. euidentius significat crucē. Duo quippe ligna fecit.

§ Dixit q dns ad moysen & aaron. Quia non credidistis mihi ut sanctificaretis me coram filiis isrl.
§ non introducetis hos populos in terram quam dabo eis. Haec est aqua contradictionis. in qua iur-
§ gauit sum filii isrl contra dnm & sanctificatus est in eis. Quod de aqua illa quae de petra pfluxit dictum est. haec est aqua contradictionis. qua obiurgauit sum filii isrl contra dnm. siue iuxta id quod in alio exemplari habetur. maledixerunt filii isrl contra dnm & sanctificatus est in pls. prius maledixerunt quando locuti sunt contra beneficium dni quod eduxit eos de aegypto & postea sanctificatus in pls. cum illo miraculo pfluentis aquae. cuius certa declarata est. Aliqui duo genera hominum demonstrauit. & contradicentium gratiae xpi. & percipientium gram xpi. ut illis sit aqua contradictionis. istis sanctificationis.
Nam & de ipso dno in euangelio legit. Et in signum cui contradicetur. Explicit liber .ii.

INCIPIUNT CAPITULA LIBRI TERTII.

De transitu filioru isrl. deadesch in montem hor. & pugna eorum. atq victoria in cananeos.
De expectione eorū a monte hor. & fetido tumultu inde populi murmurauit. & ob hoc ignitis serpentib. per signū serpentis aenei sanabatur.
Ubi dns aquā dedit puteo dedit filius isrl. & canticum quod est super eu dictum.
De eo qd pls isrl contra seon regem amorreorum pugnauit est & iuncto eo possedit terram eius.
De pugna israhelitarum contra og regem basan.
De balac rege moabitarum. & balaam ariolo. atq asina eius.
De aduentu balaam ad balac & pphetia eius.
De eo quod fornicatus est populus cum filiab moabitarum & in mulieres madianitide.
De uindicta quam fecit finees filius eleazari filii aaron sacerdotis in sectatores israhelita &
Secunda denumeratio israhelitarū quae facta est per moysen & eleazarū filiū aaron sacerdotis.
De filiab salphaath. & pcepto dni de iure hereditario filiarū ioseph qui dux pli constituitur.
Ubi moyses ascendere in montē iubet. & pdicit ei quod non intret terrā repromissionis ingredi.

INCIPIT LIBER TERTIUS

MISIT INTEREA NUNCIOS MOYSES de cadesch ad regem edom qui dicere est. Haec mandat fr tuus isrl.

Nosti omnem laborem quiad prehendit nos. quomodo descenderint patres nri in aegr̄ptum & habitauerimus ibi multo tempore afflixerintq nos aegr̄ptui & patres nros & quomodo clamauerim ad dnm & exaudierit nos. miseritq angelū quieduxerit nos de aegr̄pto. Ecce in urbe cades. quae est in extremis infinib. tuis posita. obsecramus ut nobis transire liceat per terram tuam. Non ibimus per agros nec per uineas. Non bibemus aquas de puteis tuis sed gradiemur uia publica nec ad dexteram nec ad sinistram declinantes donec transeamus terminos tuos & reliqua. Quod inter mandata moyses ad regem aedom dicit. inter cetera. Neque bibemus aquam de lacu tuo. intellegendum est gratis. idest quia non gratis bibemus. Quod postea manifestat dicens. Si aū de aqua tua bibemus ego & peccora mea dabo precium tibi. Non declinabimus in dexteram neq in sinistram pluraliter dictum est. in ea quae dextera sunt. uel quae sinistra sunt.

Cumq castra mouissent de cades uenerunt in montem hor. quiest in finib. terrae aedom. Ubi locutus est dns ad moysen. Pergat inquit aaron ad populos suos. Non enim intrabit terram quam dedi filiis isrl eo quod incredulus fuerit ori meo. ad aquas contradictionis & cetera. Tricesima quasta mansio: in monte hor in extremis finib. edom in quo ascendit aaron iuxta preceptum dni & mortuus est anno quadragesimo egressionis ex aegr̄pto. Eo scilicet anno quo nouus populus intraturus erat terram repmissionis. Et quamquam in monte sacerdotium eleazaro filio dereliquerat. lex quae eos qui eam impleuerint perducat ad summum. tamen ipsa sublimitas non: transfluenta iordanis. sed in extremis terrenorum operum finibus. Et plangit eum populus triginta dieb. Aaron plangit. hic non plangitur. In lege descensus ad inferos. in euuangelio ad paradysum transmigratio.

Quod cum audisset cananeus rex arad qui habitabat ad meridiem uenisse scilicet isrl per exploratorum uiam pugnauit contra illum. & uictor existens. duxit ex eo pdam. At isrl uoto se dno obligans ait. Si tradideris plm istum in manu mea delebo urbes eius. Exaudiuitq dns pces isrl. & tradidit cananeum. Quem ille interfecit. subuersis urbib. eius & uocauit nomen loci illius horma. idest anathema. Siue ut in aliis exemplarib. legit. & uouit isrl uotum dno & dixit. Si mihi tradideris populum istum subiectum. idest. si mihi eum tradendo subieceris. anathemabo illum & ciuitates eius. Hic uidendum: quomodo dicit anathemabo quod uouet. & tamen pmaledicto ponit. sicut & de isto populo dicit. Unde illud est. Si quis uobis euuangelizauerit pt quāquā accepistis. anathema sit. Hinc uulgo dictū: ut deuotatio

ag

ISSD.

ag

dicatur. Nam deuotare quemquam nemo fere dicit nisi maledicens. Et anathe
mauit eum & ciuitates eius & uocatum est nomen loci illius anathema. Hinc dictum
anathema detestabile aliquid & abhominabile uideatur. Ut enim nihil inde uictor
in usus suos auferret. sed totam in poenam luendam uoueret. hoc erat anathemare
quod uulgo dicitur deuotare. Origo autem huius uerbi in greca lingua ab his reb;
que uote & persolute. hoc est promisse & reddite sursum ponebantur in templis.
· iss · a potu anothithene. hoc est sursum ponere. uel figendo uel suspendendo. Audiuit
quoque cananeus quod uenisset israhel & in locum exploratorum. Ubi quondam
offendisse populum nouerunt ieuniam proelium. & captiuum ducunt israel. Rursum
que in eodem loco pugnatur ex uoto. uictor uincitur. uicti superant. Per quod in
tellegamus ut cum nos dei auxilio distitutos hostes inuaserint duxerintque captiuos.
non desperemus salutem. sed iterum armemur ad proelium. Potest fieri ut uinca
mus ubi uicti sumus. & in eodem loco triumphemus in quo fuimus captiui.

Profecti sunt autem de monte oris per uiam que ducit ad mare rubrum ut circumirent
terram edom. & tedere coepit populum itineris ac laboris. Locutusque contra dominum &
moysen ait. Cur eduxisti nos de aegipto ut moreremur in solitudine. de est panis non
sunt aque. Anima nostra iam nausiat super cibo isto leuissimo. Quam obrem misit dominus in populum
ignitos serpentes. Ad quorum plagas & mortes plurimorum uenerunt ad moysen. atque
dixerunt. Peccauimus quia locuti sumus contra dominum & te. Orauit tollat a nobis serpentes.
Orauit moyses pro populo & locutus est dominus ad eum. Fac serpentem & pone eum pro signo.
Qui percussus aspexerit eum uiuet. Fecit ergo moyses serpentem aeneum & posuit eum
pro signo. Quem cum percussi aspicerent sanabantur. Tricesima quinta mansio in selmona.
Tricesima sexta mansio in fi non. Hae duae mansiones in ordine hystoriae non in
ueniuntur. In his mostuo aaron murmurant israhelitici populi contra dominum & moysen. &
manna fastidiunt. a serpentibus uulnerantur. Sed quid illud significat quod morsus
mostifer serpentium exaltato & respecto aereo serpente sanabantur. Nisi
quod nunc in typo saluatoris qui ferus antiquum quae serpentem in patibulo
triumphauit diaboli uenena superantur. Ita ut qui uere expressi seque imaginem filii
passionemque dei conspexerit conseruetur. Hoc enim significant & uerba ipsius domini dicentis
sicut exaltauit moyses in heremo serpentem sic oportet exaltari filium hominis
ut omnis qui credit eum non pereat. sed habeat uitam aeternam. Quod uero aereus
serpens ipse qui ligno suspensus est. Aes quippe metallis ceteris esse durabilius solet.

143.

Trupit aeneus serpens ligno suspensus: & vidit & inserpente mostruus: & vivere
significaretur aeterni Videlicet ut & indicaretur mostruus per humanitatem
& tamen esset & quasi aeneus per diuinitatem. Pulchre aũ prima mansio selmo
nay interpretatur imaguncula. quia nimirum ibi imago expressa: siduano
nis serpentem aeneum qui ligno pependit. Pulchre & rum & secunda finon
interpretatur os: qua postea quam passionem filii di cognoscimus. quod credimus cor
de ore pnunciamus. legentes illud apostoli. corde creditur ad iustitiam. ore aũt con
fessio autem fit ad salutem. Profectq sunt filii isrl. castrametati sunt inoboth. Tricesi
ma sexta mansio est inoboth. quae uertitur in imagos sive bryethones. Unde demonstra
tur quia post imaginem dī quae in cordis ratione monstratur. & confessionem fidei quae
ore pfitetur. consurgunt serpentes & aspides maleficae ad bella nos provocant. Sed
nos custodia circumdantes cor nrm. obduramus aures nras. ne audiamus uocem
cantantium & sirenarum carmina neglegamus.

Inde egressi fixere tentoria in hieabarim in solitudine quae respicit moab contra § 1
orientalem plagam. Tricesima octaua mansio est in hieabarim in finib. moab. quae § 2
significat acervos lapidum transeuntium id: scos p ista ad saeculum ad alias man
siones transire festinantes. Sunt sci lapides qui uoluuntur super terram. Leues polim
& rotundate sua rotarum cursibus similes. Sunt & alii quos pphetа ubi tolli H
dens: ne ambulantium in eos offendant pedes. Qui sunt isti ambulantes unq; uiato
res & praetereuntes. qui per istud saeculum. ad alias mansiones transire festinant.
Quod autem dr in finib. moab. & supra scriptum: in solitudine quae respicit. mo
ab contra ostium solis ostendit uxta literam. quod huc usq. in finib. terre idumeo
rum fuerint & nunc ueniant ad terminos moab. de alia parte. ad alia transeuntes
Non enim semper um iustitiae danda est opera. sed sicut scriptum est. ibunt de
iustitia in iustitiam. de alia transeundum est ad aliam. quia herent sibi. & ita
inter se nexae sunt. ut quauis caruerit omnib. careat. Tamen transire
de alia ad aliam eorum est. ppria. qui solis iustitiae ostium considerant.

Et inde mouentes castra. uenerunt ad torrentem zared. & reliqua. § 111.
Tricesima nona mansio in dibongad fuit. sicut in sequentibus ubi series man
sionum discriptus est manifestabitur. Interpr&atur enim dibongad fortis
intellecta temptatio. Sed phacie in ordine historie. aliter scriptū reperitur.
Post quam enim castra mōti sunt in hieabarim in finibus moab contra ortū solis.

legitur inde pfecti sunt. & deuesterunt ad torrentem zareth. & de hoc
loco proficissentes crastra m&a tisunt transarnon que ē in solitudine
finium amorrei. eo quod arnon interminis sit moabitarum & amorreorū;
& post hec uenerunt ad puteum ubi cecinit ihl. carmen hoc. Ascende putee
quem fuderūt principes. & apperuerūt duces populorum in datore legum & in baculo
eius. Et de solitudine in matthana. Et de matthana ad torrentes dī. Et de torrentibus
ad excelsa; De excelsis. ad uallem que est in regione moab. in uertice phasge qui prospi
cit contra desertum. Haec loca in finibus amorreorum quidam interpretantes putant
non mansiones esse sed transitus. nec preiudicare debere catalago mansionum.
extra ordinariam expositionem. Alii autem spiritalibus spiritalia conparantes
uolunt regiones significari. sed per locorum nomina uirtutum pfectus ēē. quod
post magos & congregationem lapidum. frequentes ueniamus ad torrentes zared.
quod interpretatur aliena descensio. & in descensione positi transeamus ad arnon.
quod maledictionem sonat. eque est posita in finibus amorreorum. qui uel amari
hostes sunt uel multa loquuntur inflati. Sin autem transierimus terminos mo
ab qui de incesto generatus est. & recessit a uero patre. statim nobis occurrit pu
teus. quē nemo de plebe fodit. nullus ignobilis. sed principes & duces. qui iura
dant populis. & canentes carmen in aquis putei. & in dī muneribus gratulantes.
pphetant quo transituri sint ad que puenturi loca. quod scilicet de deserto ueni
ant in mathana quod interpretatur donum. & de mathana ad nahaliel quod
dicitur torrentes dī. & de nahaliel quae interpretatur excelsa. siue aduenientes mors.
quando conformes efficimur mortis xpi; Et de bamoth occurrit nobis uallis hu
militatis que tam in uertice posita est. montis phasga qui interpretatur dolatus.
quod nihil habeat in forme & rude. sed artificis sit politus manu qui mons re
spiciat solitudinem quae ebraice dicitur simiun. Quando enim fuerimus in uir
tutum culmine constituti tunc totius mundi ruinas. & omnium peccatorum res
picimus uastitatem. Poene obliti sumus currente oratione dictare. quare di
bongad interpretatur fortiter intellecta temptatio. Post dibongad geritur bel
lum contra seon regem amorreorum & og regem basan. & discimus quod cum ue
nerimus ad summum. & de fonte principum regumq; biberimus ascendentes ad mon
te phasga. non debeamus eleuari in superbiam. sed ppositam nobis e contrario so
litudinem nouerimus. Ante contritionem enim eleuatur cor uiri & ante gloriam

humilitatur. Quod autem interpositum est in historia unde dicitur in libro bellorū.
dñi

Sicut fecit in mari rubro sic faciet in torrentibus arnon scopoli torrentium inclinati sunt
ut requiescerent in arnon & recumberent in finibus moabitarum. In quo libro hoc scrip
tum sit non commemorauit neq: ullus est in his quos diuine scripturae canonicos apel
lanus in quo hoc scriptum repperiatur. De talibus occasiones reperiunt qui libros apo
criphos in cautorum auribus & curiosorum conantur. inserere ad persuadendas fabulo
sas inpietates. Sed hic dictum est scriptum in libro. non dictum est in cuius pphetę. uel
patriarchę scō libro; Neque negandum est fuisse iam libros siue caldeorum. unde
egressus est abraā. siue egyptiorum ubi didicerat moyses omnem
illorum sapientiam. siue cuiusq: gentis alterius. in quorum librorum aliquo potuit.
hoc esse scriptum; Qui tamen non ideo sit assumendus in eas scripturas quibus diuina
commendatur auctoritas. sicut nec ppheta ille cretensis cuius mentionem facit aposto
lus. nec grecorum scriptores. nec philosophi uel poetę quos idem ipse apostolus.
magnum sane aliquid & ueraciter pptum athenienses loquens dixisse confirmat. in
illo enim uiuimus & mouemur. & sumus. Licet enim diuinae auctoritati. unde uoluerit
quod uerum inuenerit testimonium sumere. sed non ideo omnia quę ibi scripta sunt
accipienda confirmat. Cur aut hoc isto commemoratum sit loco non euidenter aparet.
nisi forte ut fines illic int duas gentes constituerentur bello actum est. quod bellum
eiusdem loci homines propter magnitudinem bellum dñi ee dixerunt. ut scriberetur
in aliquo eorum libro bellum dñi. Ex eo loco apparuit puteus. super quo locutus est
dñs ad moysen. Congega populum & dabo ei aquam. Hic est inquid puteus quem
dixit dñs ad moysen. congrega populum & dabo eis aquam bibere ita hoc comme
moratū est quasi alicubi superius hoc ad moysen dixisse dñs legatur; Sed quia nus
quam repperiatur. hic intellegendum est & illic bibisse populum quidesiccitate con
querebatur.

Quid est enim quod magnopere precipit dñs moysi populum congregare. ut det eis aquā
bibere de puteo. Quasi uero non & iam sponte populus bibendi grā conue
nire ad puteum. Quid ergo tanti ore pphetę precipit. ut proprio studio
& labore congregę populum ad hauriendam putei aquam. Unde ut litas litte
rę ad preciositatem nos spiritalis remittit intellgentiae. Et ideo conueniens puto
& iam de aliis scripturae locis puteorum congregare mysteria. ut ex comparatione.

adam

plurimorum siquid presens sermo obscuritatis contin& elucescat. Ait ergo sp̄s dī per
salomonem in prouerbiis. Bibe aquā de tuis uasis. & de puteorum tuorum fonte.
& non super effundantur tibi aquae forus extra tuum fontem. Quamuis in aliis exem
plaribus legimus. & effundantur tibi aquę extra tuum fontem. Aquę tuae sint
tibi soli. & nemo alienus participe ex eis. Habe ergo ut his designatur unus
quisq: nr̄m. in semetipso puteum. immo & aliquid amplius dicimus. unusquisq: nr̄m habe non
puteum unum. sed puteos multos. & non unū uas aquę. sed uasa multa. Non enī
dixit bibe aquas de tuo uase sed de tuis uasis. & non dixit & de putei tui. fonte sed de
puteorum tuorum fonte. Legimus habuisse & patriarchas puteos. Habuit abra
ham. habuit & isahac. puto autem habuisse & iacob. Et ubi ista pu
teis sumpto initio. percurre omnem scripturam puteos requirens. & peruenī
usque ad euangelium. & inuenies ibi puteum supra quē saluator sedebat requi
escens. post itineris laborem. tunc cum ueniente muliere samaritana. & uo
lente haurire aquam. de puteo quę esse in scripturis putei uel puteorum uistus.
exponitur. & conparatio fit aquarum. ubi & diuini mysterii panduntur ar
chana. Dicitur enim quia si quis bibat ex his aquis quas continebat puteus
ille terrenus. sitiat rursus. qui autem ex illis biberit quas dat ihs̄ fiat in eo
fons aquae salientis in uitam & ernam. Igitur secundum ea quę in prouerbiis scrip
ta pposuimus. ubi putei simul cum fonte nominantur. accipiendum est. uer
bum dī puteus quidem. si pfundi aliquid mysteriis tegit. fons aut̄ si ad populus
abundat. & effluit. Sed non ociose requirendum est. quomodo possimus pluralem nume
rum de puteis. exponere. & singularem de fonte. quia in prouerbiis dicit sapientia
bibe aquas de puteorum tuorum fonte. Videamus ergo quorum puteorum
unum dixerit fontem. ego puto quod scientia ingeniti patris unius possit intelle
gi puteus. sed & unigeniti filii eius agnitio alius puteus debeat intellegi. Alius enim
a patre filius. & non idem filius qui & pater. Sicut & ipse in euangeliis dicit.
Alius est quidem & testimonium dicit pater. Et rursus tertium puto uideri puteum
posse cognitionem sp̄s sc̄i. Alius enim & ipse est a patre & filio. sicut de ipso nihil
ominus in euuange[illegible]liis dicitur. mitte & uobis pater alium paraclitum sp̄m ueritatis
Est haec ergo trium distinctio psonarum in patre & filio & sp̄u sc̄o quae ad pluralem puteorum
numerum reuocatur. Sed horum puteorum unus fons. una substantia est & natu
ra trinitatis. Et hoc modo non otiosa inueniatur scripturae sc̄ae distinctio. quae

dicit deputeorum tuorum fonte. Tunc cecinit israhel carmen istud. Ascendat puteus con
cinebant. puteus quem foderunt principes. & parauerunt duces multitudinis in datore legis
& in baculis suis.

Sunt ergo multi putei quos diximus eē. intra animam. Sunt & alii plurimi. qui in singulis
quibus que scripturarum sermonibus intelleguntur. & sensibus. Est tamen eminentior ce
teris iste puteus. & eximius. de quo & in presenti loco scriptura dicit. quia foderunt eum
nonquicumq: communes homines sed principes. & adhuc horum sublimiores quos reges
apellauit. Propter quod & ymnus canitur dō. apud hunc eundem puteum. Ad istum er
go puteum ut moyses id est lex nos congregē. non frustra dictum uidetur. Potest enim
fieri ut aliquis uenire ad istum puteum uideatur. Sed nisi ꝑ moysen congregetur non est
acceptus dō. Marcion uenisse. sibi uidetur ad istum puteum & basilides. & ualentinus.
Sed quia non uenerunt per moysen nec receperunt legem & ꝓphetas. non possunt lauda
re dn̄m dn̄. de fontibus israhel. Non ergo ueniunt qui huiusmodi sunt ad puteum. quē
foderunt principes. & excuderunt reges. Sed uultis ostendam uobis descripturis. ad quos
isti puteos ueniunt. est ergo uallis quędam salsa. in qua ualle sunt putei. putei bitumi
nis. Om̄s ergo hereses & omne peccatum in ualle est. & in ualle salsa. Peccatum enim
& iniquitas non ascendit sursum sed semper ad ima. & inferna descendit. Est ergo & in
ualle positus & salsus. atque amarus omnis hereticus sensus & omnis actus peccati.
Quid enim dulce. quid suaue potest habere peccatum? sed & amplius aliquid habē.
Si enim ueneris ad hereticam sententiam. si ueneris ad amaritudinem peccati. uenisti ad
puteos bituminis. Bitumen esca. & nutrimentum ignis est. Si ergo & tu gustaueris
aquam de istis puteis. Si sumpseris hereticum sensum. si peccati amaritudinem coeperis.
fomenta inte ignis & gehennae incendia preparabis. Et propterea ad eos qui nolunt de
illo puteo aquam bibere quem principes fodiunt & reges. sed ex istis qui in ualle peccati sunt
& ignis materias alunt. dicitur. incedite in lumine ignis uri. & flamma quam uobis ac
cendistis. Quid ergo canitur apud hunc puteum? initiate ei inquid puteum. Foderunt illū
principes. excuderunt eum reges. Possunt quidem principes & reges idem uideri.
Si uero distingui necesse est principes ꝓphetas intellegamus. ipsi enim sensum & ꝓphe
tiam de xp̄o defossam & demersam in ꝓfundo littere collocarunt. Istos ergo reges.
quitam ꝓfunda possunt. & tam abscondita putei perscrutari merito apostolos.
dixerimus. ex quibus aliquis dicebat. nobis autem reuelauit ds̄ ꝑ sp̄m sc̄m. Sp̄s enim
omnia perscrutatur etiam alta dī. Quia ergo per sp̄m possunt & iam ipsi per

quigentes adobedientiam fidei congregarit. & xpi scientiam.

scrutari alta dī & alta ac profunda putei penetrare mysteria. id circo reges ee dicunt. qui puteum istum & iam inpria excuderint. ac dura & difficilia. scientiae secreta penetrauerint. Quod autē dicta possint etiam apostoli. puto & exeo facile probari posse. quod deomnibus credentibus dicatur. Vos autē genus regale. sacerdotium magnum. gens scā. Si ergo illos dicunt reges qui per uerbum ipsorum crediderunt. quanto magis ipsi reges habendi sunt qui faciunt reges. apostoli enim precipue reges sunt gentium. omnibus pate fecerunt. in quo sunt thesauri sapientiae. & scientiae absconditi. Et omīs scriptura. legis & pphetarum. euangelica quoq; atq; apostolica scripta. simul omia unus est puteus. quem non possunt fodere uel excudere nisi inueniantur reges & principes. † Vere terrum de puteo hoc & amouere super faciem littere. & de interiora pria. ubi xps est. spitales sensus. uelut aquā uiuam proferre. Hoc ergo facere dicit eos solos qui uel reges sunt uel principes.

Reges exeo dicti quod peccati regnum de corpore suo expulerint. & in iusticię regnum parauerint in membris suis. Desolitudine. mathana. De mathana. nahaliel.

De nahaliel. in bamoth. De bamoth ualli est in regione moab. in uertice phasga. & quod respicit contra desertum.

Post heo & a puteo inquid profecti sunt in mathana. & de mathana in nahaliel. & a nahaliel in bamoth. innemus quę est in campo moab. auertice montis cęsi qui respicit ad faciem deserti. Nomina haec quae uidentur locorum esse uocabula. exsignificatus suis in lingua propria designant. Rerum magis mistucarum consequentiam quam uocabulorum appellationem. uidentur ostendere. Profecti enim inquid a puteo ueniunt in mathana. Interpretatur autem mathana munera ipsorum. Uide ergo quia si qui de puteo hoc biberit quem foderunt reges & principes statim profiat ad hoc ut habeat munera quę offerat dō. Quid autem est quod homo offerat dō. hoc ipsum quod in lege scriptum est. munera mea. data mea. Ex his ergo quę dī dedit offerunt nihilominus homines dō. Quid dedit dī homini. agnitionem sui. Quid homo offert dō. fidem suam & affectum. Hoc est quod exprait ab homine dī. A mathana autē uenimus in nahaliel. quod interpretatur ex dō. quid est ex dō postea quā obtulerimus nos quae ex nobis fuerit. uenimus ad hoc ut consequamur ea quę ex dō fuerit. Cum enim fidem nram & affectum obtulerimus ei. tunc & ipse largitur nobis diuersa dona spī scī. de quibus dicit apostolus. Oma autē ex dō sunt. Et a nahaliel uenimus in bamoth. quod in-

† Vere enim reges & uere principes habendi sunt. qui possunt auferre

preceptor aduenimus mostis. Cuius mostis hic intelligimus aduentum nisi illius qui
xpo commorimur ut & conuiuamus ei & qua debemus mostificare membra nra que
sunt sup terram. ſt rerum. Consepulti enim illi sumus per baptismum in mortem.
Siquis ergo saluatoris huius uie ordinem teneat per hec que memorauimus iter
agere debet & uenire post multa ad hunc locum quem diximus significare mostis
aduentum. Et ex hamoch inquit innemus que est in campo moab auestice mon
tis eius. qui respicit ad deserti faciem. Si hoc tenere incedamus quo non tam locorum
uocabulis quam animarum profectib constare ratio explanationis asserit. Post ista
uenimus innemus. siue ut melius habet ex emplarib. in anam qd interpretat
discensus. siue uestex mortis. ſ hinc ergo perueniet ad illud famosissimum diuum pe
ruadere si uelimus. ad amoenas deliciarum habitationis antiquae. uel celeste ad uestigium
profectionis & beatitudinis summitatem. ita ut possis & iam ipse dicere. quare
suscitauit nos cum ipso & sedere fecit in celestib. in xpo. Uides quousq; peruenit
apostolus. uides quib. mansionib. immo quib. profectib. iter animae purgat ad celestia
Quae si diligenter inspiciat. ipse apud temetipsum cogitabunt quos profectus tuos excu
tiens. quib. in locis & quam primum a regno celorum habeamus ad uestes. ut ille
de quo dns dixit. qua non longe es a regno di. Misit autem israhel nun
cios ad seon regem amorreorum dicens. Obsecro ut transire mihi liceat per ter-
ram tuam. Non declinabimus in agros & uineas. non bibemus aquas de puteis. Via
regia gradiemur. donec transeamus terminos tuos. Qui concedere noluit
ut transiret israhel per fines suos. quin potius exercitu congregato egressus est obui
am in desertum & uenit in iasa pugnauitq; contra eum a quo percussus. more gladii.
Historia quidem manifesta est. sed deprecemur dnm ut aliquid dignum possimus in
eorum sensibus percipere. Seon duplicem habet interpretationem. siue arbo
rem infructuosam. siue elatum. Mittit igitur israhel legatos ad seon mittit ad arborem
infructuosam. mittit ad elatum & superbum. Hic autem seon rex amorreorum qui
& ipsi interpretantur montium caudinem adducentes. uel loquentes. Mittit ergo ad seon
regem amorreorum more suo uerbis pacificis dicens. transibimus per terram tuam. Si secundum
spiritalem intelligentiam dixerimus seon regem figuram habere diaboli qua ipse elatus & in
fructuosus. puto quod non habeas minuti quod cum dixerimus regem eum audias & iam
ipsum dominum saluatorem nrm meum angelum deo dicentem. Ecce nunc uenit princeps
huius mundi & in me non inuenit quicquam. Ecce nunc princeps huius mundi mittet foras
& uorabit.

Si ergo totius mundi princeps esse meus angelus dicitur non debet absurdum uideri si seon
regi amorreorum uel etiam aliis quibus libet gentium regib. comparetur. Princeps autem
dicitur mundi non quia creauerit mundum sed quia multi sunt in hoc mundo peccatores.
Peccati autem quia ipse princeps: ideo mundi etiam princeps apellatus: In his uero delicet
qui nondum reliquentes mundum conuertuntur ad patrem. Secundum hoc enim etiam illud dicitur
quia omnis mundus in maligno positus: Quidem nobis prodest dicere quia princeps nostri xpus
est si reb. et operib. arguamur. quia diabolus principatum tenet in nobis: Aut non palam:
sub quo principe agat in pudicus: incestus: iniustus: numquid potest huiusmodi homo
dicere. quia sub xpo positus haec ago etiam sub xpi nomine censeri uideatur: In quo xps
principatum gerit nulla ibi inmunditia: nulla iniquitas admittitur. Nec habere aliquem
locum potest iniusta cupiditas. secundum hunc itaque modum recte et xps uistutum princeps:
et diabolus malitiae. ac totius iniquitatis dicetur. Mittit itaq: legatos israel ad regem amorreorum
regem in amaritudinem prouocantium. regem infructuosum. regem superbum. Quomodo su
perbus: quomodo elatus docebitur diabolus: ipse est qui dixit uistute mea faciam et sa
pientia intellectus mei auferam fines gentium et fortitudinem eorum. depredabor. et com
mouebo ciuitates quae inhabitantur: et uniuersum orbem terrae. capiam manu mea. sicut
nidum. Et iterum. Dicit elatus hic et superbus. Ascendam in caelum: supra sidera cae
li ponam thronum meum. sedebo in monte excelso. supra montes altos qui sunt ad aqui
lonem. Ascendam super nubes: ero similis altissimo. Adhuc requiris si ipse sit elatus
et superbus. immo potius et ipse superbus et elatus. et ille quasi unigenitus eius est. de quo
scriptum est. quia extollet super omne quod dicitur deus aut quod colitur: ita ut in
templo dei sedeat ostentans se tamquam sit deus. Omnis ergo qui elatus est et
superbus uel filius est elati huius. uel discipulus et imitator. Et propterea dicit apo
stolus de quodam. ne forte elatus incidat. in iudicium diaboli. Ostendens per hoc
quia omnis elatus simili ut diabolus iudicio condemnabitur. Nos ergo sumus qui transi
re uolumus per hunc mundum. ut peruenire possimus ad terram sanctam quae repromissa est
sanctis: et mittimus uerbis pacificis ad seon: promittentes non nos habitaturos in terra
eius. nec moraturos cum eo: sed transituros tantum modo et incessuros uia regali nec
declinaturos usquam. neq: in agrum: neq: in uineam: sed nec de lacu aquam bibitu
ros. Uideamus ergo quando nos ista promisimus. quando haec uerba diabolo de
nuntiauimus. Recordetur unus quisq: fidelium cum primum uenit ad aquas bab
tismi cum signacula fidei prima suscepit et ad fontem salutaris accessit quibus

157.

Nonullas omnino doctrinas quae comm di pietatē aliqd docent. paulus

ibi tame usussit uerbis. & quid denuntiauerit diabolo nonse usurū pompis eius. neque operib;
eius. neq; ullis omnino seruitis eius ac uoluntatibus parturū. Ethoc est quod inhis legis sermo
nib: adumbratur: quia nondeclinauit israhel. neque inagrum eius neq: inuineam eius. sed neq:
aquam delacu eius pollicebatur: se eē potaturum. Non enim ultra disciplinę diabolice non
astrologue. non magice. nonsumat. Fidelis enim habet suos fontes & bibit defontibus isrl.
bibit defontibus salutaribus. nonbibit aquam delacu seon. nec relinquens fontem aquae
suę. congregat sibi lacus confractos. Sed & uia regali. incessurum se pfitetur. Quę est
uia regalis. illa sine dubio quę dicit. ego sum uia ueritas & uita. Et merito regalis
Ipse est enim dequo ppheta agit. dē iudicium tuum regi da. Via regali. ergo incedendum. est. nec declinandum usquam. neq: inagrum eius. neq: inuineā eius. id neq:
ad opera neq: adsensus diabolicos. declinare ultra mens fidelium debet. Quomodo ergo uolumus fines amorreorum. cum pace transire. & Amorrei infidelium. qui sunt inhoc
mundo parsaccipi potest. Sed isti intē ptant ursup diximus loquentes uel inamaritudinem adducentes. Et quomodo quidem inamaritudinē adducat dñs infideles & incredulos. expositione non indigę. Quod autē ait loquentes adillam pastem trahi potest. quae
infideles quiq: & sub principe diabolo agentes loqui norunt tantum modo. sed loquuntur inania.
Verbi causa: utpote eorum. ut astrologi. ut nonnulli & ia philosophorum qui inania loquuntur & uana. Fidelium autē regnum quod adō est. n̄ insermone est. sed inuirtute.
Volum ergo nos pacifice transire pmundū sed hoc ipsum magis incitat. principē mundi. quod
diamus nos nolle permanere cū ipso. nec morari. nec aliquid eius uelle contingere.
Inde magis exacerbatur. inde extollit. & irascit & cō mouet nob̄ psecutiones. pericula suscitat.
cruciatus imentat. Et ideo dicit. congregauit iniquus seon populum suū. & exit confligere
aduersum isrl. Quis ē omnis populus seon quē ē ctat. contra isrl. Princeps ac iudices
mundi. cunctiq: nequitiae ministri. qui inpugnant sē per & psequuntur populum dī.
Sed quid fac isrl. uenit inquit. in asia quod impletur mandatu adimpletio. Si ergo
ueniamus & nos adlocum istum. id uel expletionum mandatorum. & iam sicum omni
exercitu. aduersum nos seon iste elatus. & superb; diabolus & confligat aduersum nos. si
omnes suos contra nos demones concitet. superamus eum si dī mandata complemus. Com
plere enim mandata. hoc est diabolum & omnē eius exercitum superare. Et tunc con
plebitur innobis apostoli oratio quam. Dñs autem conteret satanan subpedibus nr̄is uelociter.
Et illud quod dñs ait. Ecce do uobis potestatem calcandi super serpentes & scorpiones
& sup uniuersam uirtutem inimici. & nihil uobis nocebit. Nihil enim nocere nobis poterunt ista

omnia siueniamus in iasa. id est si mandata & praecepta dni nri ihu xpi seruemus.
Et possessa ē terra eius ab arnon usq: iaboc. & filios ammon. quia fosti psidio tenebant
termini ammanitarum. Tulit ergo israhel oms ciuitates eius & habitauit in urbib; amor
ag̃ rei. in esebon scilicet. & uiculis eius & cetera. Et percussit eum isrl nece gladii.
& dominati sunt terrae eius ab arnon usq: iaboc. usq: ad filios ammon. quam iacet termi
ni filiorum ammon sunt. Et accepit isrl oms ciuitates istas. & habitauit isrl in omnib;
ciuitatibus amorreorum in esebon. Hic ceste isrl possedit ciuitates amorreorum quas
bello superauit. quia non eas anathemauit. Nam si anathemasset possidere illi non li
cerent. nec inde ad usus suos aliquid pde usurparent. Notandum est sane quemadmodum
iusta bella gerebantur. Innoxius enim transitus negabatur. qui iure humanae socie
tatis equissimo patere debebat. Sed iam ut ds sua pmissa complerent. adiuuit israhe
litas quibus amorreorum terra dari opostebat. Nam edom cum similiter eis transitum
denegarent. non pugnauerunt cum ipsa gente israhelite. id est filii iacob cum filiis esau du
orum germanorum atq: geminorum. quia terram illam israhelitis non pmiserat. sed decli
ad ā. nauerunt ab eis. Et dominati sunt inquid filii israhel in omni terra eius. Omnis quidem
regio haec. terrena. terra est seon. Sed xps & ecclia eius dominatur in omni terra seon.
& dominati sunt ab arnon usq: iaboc. Arnon & iaboc ciuitates erant regionis seon. Sed in
itium regni eius erat arnon. & finis iaboc. Et ideo dicitur quia dominati sunt ab arnon
usq: iaboc. Int ptatur aut arnon. maledictiones eorum. Initium ergo regni seon huius
elati & infructuosi maledictiones sunt. finis uero. Iaboc quod interptatur luctamen
Necesse ē enim ut omnis qui uult exire de regno diaboli. & fines eius euadere luctamen
inueniat. & certamina ei a ministris eius. & satellibus suscitentur. Sed si luctatus fue
rit & uicerit. iam non erit iaboc ciuitas seon. sed erit ciuitas isrl. Hoc ē nimirum
quod legimus & de patriarcha iacob. quo cum uenisset ad locum. quendam luctamen
ei pparatum ÷. & ibi tota nocte luctatus cum optinuisset & inualuisset ad dm uocatum
est nomen eius isrl. Et accepit inquit isrl omnes ciuitates istas. & habitauit isrl
in omnibus ciuitatib; amorreorum. Hic isrl qui in xpo isrl ē. qui non in carne
isrl. nec in manifesto iudeus ē. ipse habitat in omnib; ciuitatib; amorreorum
cum in omni orbe terrarum. xpi eclesiae ppagantur. Sedet unusquisq: nrm pri
us ciuitas fuit. regis seon. regis elati. Regnabat enim in nobis stultitia superbia
impietas & omnia quae sunt ex parte diaboli. Sed ubi expugnatus & deuictus
est. fostis & uasa eius direpta sunt. efecti sumus ciuitates isrl & hereditas scorum.

153.

Sitam̄ poenitus excisa ē. innobis potestas illa quę prius dominabatur nobis. & excisa
est arbor infructuosa. & deiectus est rex elatus. & sum̄ sub eo rege quidicit. disci
te a me quia mitis sum. & humilis corde. Et post haec singillatim iam ciuitates superbi
& infructuosi regis enumerat. & dicit. in esebon. & in omnib; finitimis ei. Quid
hoc quod p̄cipuā urbem de regno seon nominauit esebon. esebon int̄ p̄tatur.
cogitationes. Merito ergo pars maxima. regni diabolici & potestas eius plurima
in cogitationibus regnat. Sic enī dixit & dominus quia de corde p̄cedunt. cogita
tiones malę. homicidia. adulteria. fusta. falsa testimonia. blasphemiae. & ista
sunt quę to inquinant hominem. Et ideo necessario incenditur ista ciuitas & igni
exurit. Quo igni. illo p̄fecto. quodicit saluator. ignē ueni mittere in terram. &
quā uolo ut accendat. Post pauca aut̄ refertur de ipsa ciuitate. Id circo dicit
in p̄uerbio. Uenite in esebon. ut edificet & construat ciuitas seon. Ignis egres
sus est de esebon. flāma de opido seon. & deuorauit ar̄ moabitarum. & habita
tores excelsorum arnon. Propt̄ hoc inquit dicent. enigmatistae. uenite in
esebon. ut aedificet & construat ciuitas seon. Quō ignis p̄cessit de esebon.
& flāma de ciuitate seon. & deuorauit ar̄ moabitarum. Seon ut diximus erat
rex. cuius erat ciuitas esebon. Sic ergo intellegendus est ordo uerborum. quia
dicant isti enigmatistae. uenite ut aedificetur esebon. & construat quae fuit ciuitas
seon. Sed requiramus nunc qui sunt isti enigmatistae. Enigma dicit sermo figurat
Enigmatistae ergo dicunt qui figuraliter loquunt. Et quis ē alius qui in figuris
locutus sit. nisi lex & p̄phetae. Audi enī quomodo dauid dicit. Aperiam in pa
rabola os meū. loquar p̄positiones ab initio. Sed et eruas quia enigmata sint
quę scripsit hoc modo declarat. Et erunt inquit uerba libri sicut uerba libri
signati. quē si dederint in manus hominis nescientes litteras. & dixerunt ei. lege.
dicet. non noui litteras. Si aut̄ dederint scienti litteras. dicet non possum legere
signatū est enim. Signatus aut̄ dicitur. liber p̄ eo quod figuris p̄plexus est.
& enigmatib; inuolutis. Dicunt ergo isti enigmatistę. uenite in esebon ut ędi
ficet. Cecidit prima illa esebon. immo sub uersa est & in censa. re aedifican
da est alia. Sed quomodo hoc fiat adsumpto ostendam̄ exemplo. Si uide
amus gentilem in decore uitae positum ac religionis errore. n̄ dubites de eo
dicere. quod sit haec esebon ciuitas in regno regis seon. Regnat enī in cogita
tionib; ei rex infructuosus & elatus. Ad hunc si accendat isrl hoc est ecclesię

filius.

& adhibeat iacula uerbi dī. & destringat contra eum gladium spīs destruat in eo
omīs munitiones gentilium. dogmatum. & elationes argumentorum eius igne ueritatis
exurat dicito de hoc. quia subuersa est ciuitas est esebon ciuitas seon. Sed non cō
tinuo desestus. & destitutus relinquitur. iste in quo subuersa sunt gentilium dogmata
Non enim disciplina est filiis israel destructas relinquere. quas destruxerint ciuita
tes sed cum subruerint & euesterint in homine malas cogitationes. & impios sensus
reedificant rursus in corde eius quem destruxerint bonas cogitationes. pios sensus.
doctrinam ueritatis inserent. religionis ritum tradent. ordinē uiuendi docebant. ho
nestatem morum. obseruantiae stratum monstrabunt. & tunc uere dicent isti enig
matistę. ad sem & ipsos inuicem. uenite & edificemus esebon. quae fuit ciuitas
seon. Et ipsi enim hoc est ecclesiae filii quia figuras legis & enigmata spiritalit
intellegunt. enigmatistę apellantur. Hoc est quod & heremias figurali ni
hil hominis sermone designat. ubi ad eum dicitur ad nō. Ecce dedi uerba mea
in ore tuo. ecce constitui te hodie super gentes & super regna eradicare
& subuertere & reedificare. & supplantare. Quid eradicat & quid subuertit
ciuitatem esebon. que erat regis seon. Quid eradicat in ea. cogitationes impias
& in puras. Quid reedificat in ea. & quid replantat. cogitationes pias & castas.
·M· Ut efficiatur esebon ciuitas seon. non amorreorum sed filiorum israhel. Moab quin
pretatur de patre siue aqua paterna. de incesto & ebrietate conceptus. & quo
dam modo absente. immo nesciente patre. uidetur esse generatus. secularem sa
pientiam significat. que auctorem sui sensum habet. Et quia ex dī conditione generat
uidetur quidem de patre nasci quod int̄ p̄tatur moab. Sed quia adulter est
& aduersarius populi dī de incesto & spelunca. ac nocte generatur. Unde secūdm
esaiam pphetiā in nocte perit. in errore scilicet sempiterno. Ar quoq: urbs
moabitarū quae int̄ p̄tatur anticitus. id est aduersarius hoc ostendit quod
hęc sapientia quę aduersaria dī est ecclesiastico sermone. contra se pugnan
te ueritatis igne consumitur. a quo & habitatores excelsorum arnon deuorantur.
Arnon enim ut sup̄ dictū est maledictio siue inluminatio eorum int̄ pretat̄. quia omīs
quicūq fidunt in fastu eloquentiae & sapientiae humanae. quę filius tenebrarum lu
S cida esse uidet̄ corruunt. precipitant̄ & consumtur. Ue tibi moab p̄ isti popule chamos.
S Dedit filios eius in fugā & filias in captiuitatem regi amorreorum seon. Iugū ipsorū dis
S perit ab esebon usq: dibon. Lassi peruenerunt in nofe usq: medaba

Chamos interpr congregans uel quasi ad tractatio. Dibon abundans intelle
gens temptationem siue fluxus eorum. Nofe. sufflans uel spirans. Et medaba desatu
ratio quidē sapientiae. quae inimica est dō & se erigum pūpbia contra potentiā dī.
Quorum tamen nonp̄ualebit audacia. sed in fugam uestetur. & tradetur in captiuitatē
regi spiritalium amorreorum. Lugum enī ipsorum dispeream & abesebon usq: dibon.
idest a radice cogitationis usq: ad pfundatem intellectus defluāt. saeuitia illorum.
Usq: sufflantes uanitatem. uerborum ac spiramen foetidum odorem. sensus putridi
insatiatum infernalem pueniant. ubi non sunt arbores fructuosae. sed in quo habi
tent bestiae. contra quas pphēta dnm deprecatur dicens. nō rapiat me dnē bestia an
imam confitentem tibi. Habitauit aut̄ isr in terra amorrei misitq: moyses qui ex
ploratores iazer. Cuius coeperunt uiculos & possiderunt habitatores.

Misit inquit moyses nuntios qui exploratores iazer cuius coeperunt uiculos
& possiderunt habitatores. Quis unt illi nuncii quos moyses id: lex misit ni
si predicatores sci. ut iudeica exploratores iazer. quę inter praetat fortitudo eo
rum hoc est ad fortissima quaeq: dogmata hereticorum & dialectica arte constructa in
quib: robur sui mundus uidet habere erroris. Haec enim cum praedicatores sci in
uestigantes uana ac fragilia ea conspexerint coeperunt uiculos. hoc ē conuent' popu
lorum. & possederunt habitatores eorum. cum eos quos a errore liberauerant ad catho
licam fidem conuertebant & sermone recto ac bonis operib: mutam uertatis adimplen
di precepta dirigebant. quatin' de eorum correctione ac profectu mansionem caelestis
patriae sibi adquirerent. Verterunt q̄ se & ascenderunt p uiam basan. & occurrit
eis og rex basan cum omni populo suo pugnaturus in edrai. Dixitq: dns ad moysen.
Ne timeas eum. quia in manu tua tradidi illū & omnem populū ac terram eius. faci
es q̄ illi sic feceris seon regi amorreorum habitanti in esebon. Percusserunt igit̄ & hunc cū
filiis suis uniuersoq: populo eius usq: ad interneccionem & possederunt terrā illius.
Poster enim quā obtinuerunt filii isr terras amorreorum ascenderē & in nā quae
dicit in basan. ubi erat og rex basan. Sed ad hunc neq: legatos mittere dignant. neq:
petere a eo ut p terrā eius transeant. sed continuo confligunt cū eo & superant eum
ipsū quā plm sui. Videam' ergo quae ē basan. basan interpr turpitudo. Merito ergo
nec legatos mittunt ad istam gentē. nec transit p terram eius poscit. Nullū enim nob tran
sire ē debē. nullū accessus adiri potuit nē. sed ab initio hostium expugnanda & omni
modis cauenda est. Og aūt qui rex esse dicitur basan interclusio interpretat. Potest hic

figuram habere omnium carnalium & materialium rerum quarū amore & desiderio detenta
anima excludit & separatur deo. Adversus hos ergo ita percipit bellū gerendū. ut non
relinquat ex eo umen. Nullum enim asilus istr. oportet relinqui in regno tur pitudi
nis & dedecoris nutrimentum. sed dedecoris habitaculi cuncturem excidere. & resecare turpia &
pia quaeq. in anmo reaedificare atq. honesta ac religiosa plantare. De regno eo con
tinus. serpens. ut nullus unus relinquat. nec de regno moab. Oportet enim ex illis op
timi aliqua & nonnulli eorū putrae huius agonib. & exercitus indigemus.
Alioquin debuissemus ex hoc mundo exisse. Debuisti tamen hoc: de turpitudine nullo
poenit indigemus. nihil ex ea relinquam. Excidenda omnia. omnia subuertenda sunt
opera turpitudinis. Innullo enim potest honestum esse. quod turpe est.

VI. Profectiq. sunt castrametati in campestribus moab. ubi transiordanem hieri cho sita est.
Vidensq. balac ac filius sephor oma quae fecerat israhel amorreo. & qd transmisserat eis ma
gnae. & impetū ei ferre nonposset. dixit ad maiores natu madian. Ita delebit hic populus
omnes qui in circuitu habitant quomodo solet bos herbas usq. ad radices carpere. Ipse erat
eo tempore rex moab. Misit ergo nuncios ad balaam filium beor. aramaeum qui habitabat
sup flumen terrae filiorum amon. ut vocarent eum & dicerent. Ecce egressus est populus ex
aegypto qui operuit superficiem terrae sedetq. contra me. Veni igit & maledic populo huic
quia fortior me est: si quomodo possim praevalere eius & eicere de terra mea & cetera. Primo ergo
fatendū est omnibus inquibusdam plus posse valere verba quā corpora. quia quod exercitus mul
tarum gentium prequit efficere. haec scuto & armis potest obtineri. hoc verbis efficit. Et non
dico scis verbis vel di verbis. sed verbis quibusdam quae inter homines habentur. Verbi gratia
erant in aegypto incantatores & magi. Quis potest hominis fastidire corporis ulcera mittere
in serpente. quod abillis facili refertur. Aut quis potest imbre corporis aqua in sanguine conver
tere. fecerunt hoc tam aegyptiorū incantatores & magi. Fecerunt enim haec primus moriens.
Sed qua sciebat rex aegyptiorum quod possint haec aste quadam fieri verborū quae habent inter
homines. putauit & mortem non haec di ustute. sed magica aste fecisse & qd humana aste fecerint
vel di facili ustute simulare. Convocat continuo aegyptiorū incantatores & magos. inter eos
qui ustute di operabant. & eos quidemones invocabant facili ee cestam. Di enim nr dolere fecit
& terrā restituit. contraria an ustus. male quidē facere aliquid potest. sed restituere minime
quit non potest. Haec an oma primum ut opera balaam. vel verba eius possim adhibere
Sunt enim & magorū nonnullae differentiae. Alii enim plus. alii minus valent. Hic enim ba
laam famosissimus erat in aste magica. & in cantibus noxius potens. Non enim habebat

poreſtatem ad uſtem uerborum ad benedicendu· ſed habebat ad maledicendum· Demones enim
ad maledicendu mittunt· non ad benedicendu· Scriptu eſt ergo· Recedam meab adſentione ſua
dam· Nunc ablingę ſ̄ magogę hec· eis qui mercenarii mei ſunt· ſicut ablingę uitulus her
bum campi· Aiebat ergo magiſter ille quę ex hebreis crediderat· Carnique talı uſuſ̄ exem
plo ducē· ſicut ablinget uitulus herbum campi· Obhoc ſine dubio qua uitulus ore abrumpit
herbi de campo· & lingua tanquā falce quęcunq· inuenerit secat· ita & populus hic quaſi in
uitulo ore & labiis pugnat· & arma habē· in uerbis ac pēb· Hec igit̄ ſcies rex mittit ad balaā
ac ipſe deſinit uerba uerbis contraria· & pēb· poteſt· Nec mireris ſi ē in magica aſte tale aliqd·
Eſſe enim hanc uſtem deſignat· & ita ſcriptura· ſed uitia plurima· Na & demones ſcriptura deſignat·
ſed celeſtes & eternam uetat· Recte ergo magica aſte ut plurima· qua magorū monſtra ſunt an
gelorū fuge· & ipſi maligni & demonia immunda· Nullus enim ſcorum ſpirituū obtemperat mago·
Non poteſt inuocare magus michael· non poteſt inuocare gabriel· nec· raphael· Multo mi
nus magus non poteſt· inuocare omnipotentem dn̄· nec filium eius ih̄m xp̄m dn̄m nr̄m· nec
ſpm̄ ſanctū eius· Nos ſoli accepimus poteſtatem inuocandi dn̄ patrem· nos ſoli habem· poteſtatem
inuocandi unigenitū eius ih̄m xp̄m· Ergo demones aſte quadam & compoſitione uerborum
inuocatis in ita dicam ceſſerant balaam· quorū amentiſſimus magnus apud homines inde
bat· Obhoc ergo mittit adeū rex & ait· Veni nunc & maledic mihi populū hunc· quia for
tior hic eſt quam nos· ſi forte poſſimus percutere aliquos ex eis· & eicere eos de terra· Videtur
mihi ita hic nonex integro conſidere inhabitum diuine ingenii· credo de iſtumb· quę
in populo dei facta ſunt· audītione pterrit̄· & ideo dicit· ſi forte uel eo uſq· ualeam
maledictione balaam· ut aliquos exigere poſſim pcutere· ceteros uero fuga arte pterritos·
& ipſa terra depellere· Addit praeterea quia ſcio inquit· quod quos benedixeris
benedicti erunt· & quos maledixeris maledicti erunt· Ergo non credo quia ſciret rex
qd quib· cuiq· benedixiſſet· ba laā benedicti eſſent· Sed uidet̄ mihi adulandi gr̄a haec
dixiſſe· ut aſtem eius efferens· extolleret· qm̄ more ſibi eū reddat adfacilē· Aut ſem magi
ca neſcit benedicere· quia nec demones ſciunt· benefacere· Noſcit bene facere dicere· iſaac·
& iacob· & omnes ſci· impioru nullus ſcit benedicere· Sed tandem uenit· legati ad balaā·
Uenerunt enim ſeniores moab· & ſeniores madian habentes diuinationes pecuniam in manib·
ſue ſecundū alia aedītione· diuinacula in manib· eorū· In ullis diuinationes aſtib· quia ſcu
noſtras inmanas compoſuit· ſunt quae dī quae ſcriptura quidem diuinacula nominant·
Gemliſan conſuetudo uel tripodas uel coſtimas· uel alius huiſmodi uocabulis appellet· que
quaſi adhoc ipſum conſecrata· mouere ubi eis & conſecrari ſolent· Scriptura diuina ſane

ephod quoddam uer naculo sermone nominat in pphetis· qd indumentu ructus ee pphetarau·
qu balaam duinaculis accepasu solerent daemones adse uenire· fugatos quidem daemones u
de sed adesse dn· & ideo dicit interrogare dn· quia consuetos sibi parere nusqua daemones
unde & Uenit ergo usq· ad balaam non quod dign esset & adquem uenire & ds· sed ut fugerent
illi quei ad male dicendu & male faciendu adee consueuerant· Iam hinc enim pu debuer
ds populo suo· Ad· ergo & dicit ds adeu· Quid homines isti uenerunt ad te· & dixit ba
laam ad dn· Balac filius sephor rex moab misit eos ad me dicens· Ecce populus exiit
de aegypto & cooperuerunt faciem terrae· & hic sedit iuxta me· Uen ergo nunc & ma
ledic eum· si forte ualeam pcutere eu & eicere· Et dixit ds ad balaam· Non eas cu eis neq;
male dicas populu· Ibi enim benedictus· Aduor hic exorta questio· & nescio utru conueniat
rem tam pfundi misteriu denudare· & pferre ad turbas· & eas turbas quae ad audiendu ue
bu dei· non nisi paucis diebus aduenientes· continuo discedut· Nec in meditatione uerbi dmus
immorant· Iam pbis qui studiosi sunt· & studiu audire· possunt quae capere spiritalis
sensus pauca aliqua dicem ex multis· Potest ergo obici aliqd tale ac dici· Inuocet daemones
balaam male dicat populo· inuocati daemones faciam qd possunt· Nunqd non potest ds de
fendere ad emonib populu suu· neq; eoru inmale faciendo destruere· Quid ergo opus erat
ut ipse ueniret ad balaam· & consuetos daemones prohiberet & accedere ne uel temptaret aut co
narent· laedere uelle populu suu· Ad haec ergo dicet· non oia quae possunt occurrere pp
ferenda sunt· tam dicem ex parte· quia nunc ds daemonu genus ante temp damnare· Sciendum enim
& ipsi daemones· quia temp eoru pser hoc saeculu commune· Propter eadem· & dum rogabunt· ne nomur
quae re & cur ante temp· neq· in abyssu mittere· Frustra hoc neq· diabolu removit a principatu sedis
suae· quia adhuc op· opera eius ad pfectione eoru qui coronandi sunt· op est adhuc opera eius ad
exercitia certaminu & victoria bonoru· Si enim demonib auferat libertas arbitriu· nullus ul
tra impugnabit athletas xpi· Nullo aut impugnante· nec certam aliqd erit· & sublato certamine
nullu erit pmiu· nulla victoria· Ideirco igit tali ua utit ds ut & populus adhuc rudis & quanup
abstrahi coeperat a cultu demoniu demonib non tradat· & inuocanti mago responsa deferant
& gen demoniu non uideat arbitriu posse tare· Et ideo pmittit ds adire balaa· atq· inuocare daemones
ad male dicendu plribus· sed iram a cupiditate cessasse· Sed quia pristin indesidero peccandi indulgens
ds arbitriu libertatis rursus ire· p mittit uerbu tam suu mentem· mos eu· prohibens male dictione fieri
p daemones aut benedictionib locu dare· & p male dicere· fieri facit balaa benedictiones ac pphe
tias quae possint aedificare non solu isti· sed & reliquas gentes· Si enim phinee eius amor se sanctis
infesta fuit uoluminib· quanto magis desertae sunt abbis qui habitabant· Iunc mesopotamia

159.

apud quos magnificus habebat balaam quosq; actus eius constat fuisse discipulos. ex illa enim
festur magorū geri & instrumo inpsius. orietur stella ex iacob & consurget homo ex israel.
Hec scripta habebant magi apud semetipsos. & ideo quando nat est ihc agnouerunt stellā & impelle
runt adimpleri ppheciam. magis ipsi quia populus irt. quis eorum ppheciā audire uerba
contempsit. Reuersiq; principes dixerunt ad balaac. Nolunt ad te uenire nobiscum.
Rursum ille multo plures & nobiliores quam antea miserat misit. Quib cū uenissent ad balaā
dixerunt. Sic dicit balaac filius sephor. Ne cunctetis uenire ad me. paratus sū honorare te &
quecunq uolueris dare. Uenias maledic pto isti. Respondit balaam. Si dederit mihi bala
ac plenā domū suā argenti & auri. non potero immutare uerbū dñi dei mei. ut uel plus
aut min' loquar & cetera. Balaā hic ut superius dixim' duum' erat. demonū seru
& ministerio & aste magica pnonnunquā futura pnoscebat. Rogat ergo balaac rege
admaledicendū ptm irt. Legati uenerunt. statim attonitae gentes & anxiae. expectan
tes quid responderet balaā. de quo pfectū habebant qd digni' dumis eloquiis haberetur.
Uide quomodo nunc sapientia dei uas istud ad contumeliam pparatū pficere facit aduersus
unius
tatē. non solū gentis sed bene totius mundi. Et huic cui solebant uideri demones subdi
dī phibens malū operis rei. Obstupescit balaam & miratur phibentis auctoritatē. Non
enim solebat malum demonib displicere. sed interim remittere legatos dicens. non posse
se facere nisi uerbū quod dñs dederit more eius. Redeunt rursus legati terrā requirunt
terrā molestus est. terrā cupit audire. Nonem facile cupidus. facile mercedib carēs.
Quid ergo audit secundo ado. Si uocare te inquit uenerunt homines isti. surge & uade cū eis. Inquo
uolentem quidē cupiditatis ceca dtr dñs. ut compleat illud qd scriptū ē. dimisi eos secundum desideria
cordis eorū ibunt in uoluntatib suis. Secretam consiliū diuinae dispensationis explet. Dicit enim
ad eū uerbum qdcunq dedero more tuo loquens. Si dignū fuisse balaam uerbū suū dñs more eius
sed in corde posuisse. Nunc aut quo in corde eius desiderium mercedis erat & cupiditas pecuniae
uerbū dī. non in corde. sed more eius ponit. Agebat enim mira & magna dispensatio ut quo
ppheticū uerbū quae intra aulā continebant. in hebraica ad gentes pueniret. nporetam.
pbulū cui fides abunuersis gentib habebat. in moresceret & iam nunc omb secreta de xpo
misteria & thesaurū magnū pferret. ad gentes. non tam corde & sensu. quā ore &
sermone postatū. Sed ne pfingula immorarā. non enim temporis. cuncta dissolui. ascensa
asina sua balaā ibat pua. Occurrit ei angelus ille sine dubio qui aderat filius israel.
Aperit os asinae ut arguat balaā peam. & muta pecudis uocib confutet iniquū diuinā uidebat

& sapiens. Uerū p hāc cōuenies iam uidet aliqua & iam de allegoria contingere. Balaam
hic qui interpretat populus suus uidet mihi habere psonā scribarū & phariseorū uidelicet populi.
Balaac uero qui exclusio uel devoratio interpretat. & ipse psonā habere intellegendus. unus
alicuius spiritalium mundi huius contrariae potestatis. quo excludere & devorare cupiat israhel
eū qui sedet in aurem. sedet in qui sedet in spm. Uolens ergo potestas ista contraria delere. & penit
extingui spiritale israhel. non alius utiq; ministros nisi pontifices. & scribas & pharisaeos. Ipsos inuitat
ipsis mercedes promittit & primas. Illi uero sicut iste balaam faciunt simulant se cuncta ad dnm referre &
zelo dei agere. Dicunt enim scripturas scripturas & uident quia pphetā de galilea non surgit. Ferunt
dicunt. Nos legem habemus & secundum legem debet mori. quia filium dei se fecit. Et quae singula uidentur quidem
scribae & pharisaei. Zelum dei habere. sed simulatum. Asina uero cui sedebat balaam quo scriptura dicit homi
nes & iumenta saluos facies dne. ea pars credentium potest intelligi. quae siue pusillanimis siue primo
centra animalibus comparatur. Sicomm & apls dicit. Uidete uocationem uram fres. quia non multi
tur uos sapientes. non multi potentes. non multi nobiles. sed quae stulta sunt mundi elegit deus confun
dat sapientes. Isti ergo tales sicut euangelica quae imparabolis agebat gesta designant. absti
pessimus dominus scribis ac pharisaeis subiecta quodammodo tenebant & iumenta. sed a dno solumtur.
non quidem p ipsum dnm. sed per discipulos eius. Dicit enim ad discipulos ipse. Ite in uicum
qui est contra uos & inuenietis asinam alligatam & pullum eius. Soluentes adducite. Sicut
ergo in euangelio non ipse dns. sed discipuli soluunt asinam. ita & hic non ad ipso. sed ab angelo
aperit os asinae. Et sicut in euangelio quo non audent arguere uidentes. ita & hic quum
erant arguam loquentes. Et hoc est quod dicebat dns. Pater gratias ago tibi qm abscondisti
haec a sapientib & reuelasti ea parulis. Scribae igit & pharisaei erant qui sedebant sup
asinam hanc & timebant eam unctam. Ipsis ergo natus angelus & nisi quidam fuerint
pspecti illos quidem permisit & asinam ad formassa. quae uidit & reuerita est. eam qui
uenit ad unctam & stat inter uineas. compressit tam pedes sedentis. supse in macherii & ideo
forte non potest ambulare. ille eius sessor antiquus. nec uenire ad eū qui dicit. Uenite ad me
omes qui laboratis & onerati estis. Asinam tam uenit adducta ad discipulis. & cum tunc sedebat ba
laam merebis cupiebas nunc ei sedā ibi. Nec mirum. sicut quae diximus scripturā & doctorū
pti formā tenere. ut deas pphetam de xpo. Hoc cū fecisse legim & caiphan quidā
xit. Expedit uobis ut unus moriat homo pro omni populo. Sed hoc inquit quia erat pon
tifex. anno illius pphetauit. Prophetat ergo & balaam de xpo & ideo nemo extollat. & iam si pphetā
& iam si p scientiā mereat. sed redeat ad ipsa dictū quo ad ista respicientes. Siue pphetiae
abolebunt. siue linguae cessabunt. siue scientia destruet. Et q̄d est ergo q̄d permanet?

fidē inquit & spēm & caritatē. Maior autē horū caritas est sola inquit caritas: quae tum
supfidem
quā cadit. ideo supp̄ phetia supp̄ scientiā supp̄ ipsum & iam martyriū utpote ius doctē caritas
habenda est & caritas excolenda quia deus caritas est: & vpē filius eius caritatis est qui nobis
perfectionē caritatis donare dignet. Nec illud silentio arbitror quod asina hec uidit
balaam cui pri gentilitatis rena qua quondam ipse balaam id est seductor idolatriae 155
quasi britti animal & nulla ratione rennes quo uoluit errore subtraxit. Sed ista
angelū dei quē homo uidere nonpotuit & audiit & dedicit & locuta est. ut agnoscerem posteriorib
posteriorib subiacentiū magni angeli dei gentile illi plebē mutata dignitate subditatis quae nam
ea solutis do linguis loquitur nam ut quae erat subiecta pfidiae uinculo fidei & confessionis eius
perfidiā & caro mea animal siti plerumq enim caro p molestiā tacta flagello suo mente dum
meditat quē mēs ipsa carni pfidem non uidebat ita uitia nescit sibi pficere in hoc mundo capien
si uelit nec tendentia impedit donec ei inuisibilem qui erobuit innotescat. Unde & bene ppetrus sibi
dicit. Correptionē habuit suae uesaniae subiugale mutum quod in hominis uoce loquens phibuit
ppheticae insipientiā. Insanus quippe homo a subiugali muto corripit quando elata mens humilitatē
ei bonū qd tenere debeat abiecta carne meminit. Sed huius correptionis donum ideirco
balaam non obtinuit quia ad maledicendū pergens uocem nonmentem mutauit.

Dixitq balaā ad balaac. Sta iuxta holocaustū tuū donec uadam si forte occurrat mihi s
dñs & quicumq imperauerit loquar tibi. Cuq abiisset ad locum occurrit illi dñs locutq est ad s
balā. Vt inquit ante erexit & composuit septē tentoria & ariete desup. Onerauit posuit uerbū in ore eius & s
ait. Reuertere ad balaac & haec loqueris. Reuersusq uenit stanti balaac iuxta holocaustū suū s
& omnes principes moabitarū. Assumptaq parabola sua dixit. De aram adduxit me balaac rex mo s
abitarū de montib orientis. Mesopotamiā dicit terrā quae inter flumina babiloniae usq ad ucta
de quib scribit. Sup flumina babilonis illic sedimus & fleuimus cū recordaremur tui sion. Siquis
ergo inter ista flumina fuerit babilonis si quis reumatib libidinis inundat & luxuriae aestib
errōis uoluit iste non dicit flare sed sedere. Grideo qui ibi comprehensus dicebant. Sup flu
mina babilonis ibi sedimus cū recordaremur tui sion. Sed ne flere quidem ante possunt nisi recor
dati fuerint sion. Bonorū nanq; recordatio malorū eius lamentabiles facit. Nisi eum quis
recordetur sion nisi legem dei & scripturarū montes aspiciat mala sua flere non incipit. Exis
tis igit flumib uocat & abyssos eorumb montiū mutat. Montes isti non sunt sed montes &
illi de quib scriptū est. fundamenta eius in montib sanctis. Et enarrat Hierusalem quae aedificat
ut ciuitas eius participatio eius in idipsum montes in circuitu eius & ecclesiae interruptis sin.
Non sunt ergo tales mesopotamiae montes: sed illi de quib dicit montes tenebrosi & inuerti.

s Deorsum sine malo celerius sub ex mesopotamia inquit uocauit me balaac rex moab & ex montib orientis.

Ecce ego adre morscorrupte. Istisunt mones inquib est omnis alitudo extollens se aduersus scientiam dei. Abistis ergo montib arcessit & balaā hic. Quales aūt isti sunt mones talem habent & orientem. Hebraice enim & ostium luminis sui. Ille qui conuestit se sicut angelus lucis habet illā lucem de qua scriptum est. Lux impiorū extinguet. Et sicut ista lux impiorū & illa quae conuestit se sic in angelum lucis contraria illi luci quae dicebat. Ego sū lux mundi. Ita & iste oriens communis: illi orienti de quo scriptū é in hieremia. Ecce uir oriens nomen est eius. Et illuis ergo non huius orientis sumbuenerebat balaā illuminari sine dubio ab illo lucifero de quo dictū. Quomodo cecidit de celo lucifer qui mane oriebat. Seducdeam aīa qd dicit ille balaam rex moab. qui arcessiuit eum de medio fluminū demontib orientis. Uenī inquit & maledic iacob propera & detestare israhel. Quomodo maledicam cui non maledixit dns. Quam mone detester quē dns non detestat. De summis silicib uidebo eū & de collib considerabo eū. Populus solus habitabit & inter gentes non reputabitur. Quis dinumerare possit pulueremiacob & nosse numerū stirpis israhel. Ampliore aūt & maiore interrogatione maledictione misit quā in iacob balaac uidet exponere. Donec enim quis tantum iacob est hoc: macab solū & operib postris inferiorib maledictionib impugnet. Ubi aūt fecerit & interiore hominē adiudicādū dīm reuelato meritis oculo excucuerit & puocare iam coeperit tunc non solū maledictus ab omnib cadet & detestationib sup maledictis hoc é uehementiorib maledictionū eius impugnabit. Sed tunc quidem os balaam maledictione & amaritudine plenum erat & sublingua eius labor & dolor & sedebat insidians cum hostib. Expectabat enim mercede si aduersus regem innocentes interficeret & innocentes. Sed dīs qui facit semper mirabilia solus ex inimicis operatur salutem. Iniecit enim uerbū in os eius quamuis nondum cor eius capere posset uerbum dei. Adhuc enim erat in corde eius mercedis cupiditas propter quā & iam post uerbum dīm quod habuit more suo dicebat ad balaac. Veni & do tibi consilium & docebat eū quomodo mitteret scandalū in conspectu filiorū israhel. ut manducarent idolis immolata & ut fornicarentur. Propter quod & ceciderunt populus & plaga magna facta est in eo. donec finis est peremptus israhelita qui fornicatus est cum madianitide. secutus furorem dīm. Et post haec inquit. perduxit finis exercitū contra madianitas. & interfecerunt xii milia uiros & balaam filium beor in gladio. Sed haec ante tempus per excessū querēdi inuenerim ut ostenderem quia balaam non in corde. sed in ore tantummodo habuit uerbū dei. Interim quae per eum locutus est ex uerbo dei loquit & ideo quę dic uerbū dei est. Ne ergo. Quid maledicā quē non maledixit dns. & cetera. Quid ergo dicam. Iacob quidem non maledic dns nec israhel. sed alia putas aliam maledic. Legimus scriptū quia dic dns ad serpentē. maledict es tu inomnib bestiis terre. Et terrā adhuc Maledicta terra in operib tuis. Sed & cain. Et nunc maledict es tu a terra. quae aperuit os suum ut reciperet sanguinē fris tui de manib tuis. Et maledict omnis qui facit sculptile aut fusile. Uerū ne putes haec in

uerb· tantùmodò litteꝛs cõmunes· ꝺ̃ tam in euangelijs similia inuenies scripta· Scripta ẽ enim·
quæ dicta sunt· ds̃ his qui a sinistris sunt· Discedite ame maledicti in ignem
aeternũ· Sed eũ dicit
ue uob scribæ & pharisei· hypocritæ· & ue uob diuitib· & singulis huiusmodi· Quid aliud nisi maledictos
eos esse dicere arguere· ꝺ̃ Sed qꝺ dicem· qꝺ mandatũ paulus dat· ubi dicit· ꝺ̃ Benedicite & nolite maledicere· ꝺ̃
Quidergo abhorrib· cause fieri hoc ipse facit· qui exemplum ponit hominib· uitae· Non ita est· ꝺ̃ Os
enim quib· maledicit mortẽ designat· eius aũ maledictũ· & sententiam primi ut puto quæ non fallat·
ne peccatum qualitas· nec peccantis efficit· Homo aũ qua haec nõ potest scire· neq· enim ppositum
mentis quæ alterius uidere· aliusue cognoscere potest· Ideireo & ia iudicauisti sententiã primum
mutã pferre maledictũ· si non potest ee iuxta maledicendi causã· ubi ignorat ea pec mis affectus·
Maxime cũ humanũ uitiũ tunc sciat maledicta pferre· cũ fuerit commissũ· Aut iniuriã prouocat·
Quodnam resecare apls uoluit· ne maledictis maledicta· & commissa commissa prouocem· mandatũ
necessariũ ponit· ut benedicamus & non maledicamus· Quo commissi uitium resecet· non quo uidean
diuersas quo hominis latus· & pmutandi successus permutet· Ita tam qꝺ si cuius sit qꝺ non maledicat
ds̃ iacob· neq· sit ab ipso nihil hominis habeam immo uerbo qꝺ possit ds̃ inore eius diligentius audiam·
Dominus filiab· inclebo eũ· & de collib· considerabo illũ· Siue iuxta aliã editionẽ qm deuectus ab inquit mortui
mueber eũ· & a collib· intellegi eũ· Qui inquit me excelsis montib· & altis collib· posit· & sit· hoc est in sedibus
uirtutis & uitæ adquã eruenda· & intellegenda non facile quis idoneus fiat· nisi ascendat· ademinente· & ex
celsi scientiã ideirco inquit non ei maledicit ds̃· est em uita ei alta & pcelsa· & humilis· & deiecta· Quadam
enim habet quæ de illo sit quidem carnem sit est diuerte· sed de illo cuius sup terrã ambulantis con
uersatione meministi· Aut sic̃iam ad illũ populũ dicta haec referenda sunt· recte cũ distinctione dicit·
mundor· & intellegã in futurũ tẽp· significat· illud sine dubio quando omnis israhel ad fidẽ xpi uenies saluabit·
ibi sine dubio qui excelsa & caelestem uitã & surgentes cũ xpo exercuerunt super terras· Sed si qꝺ
dicit· de iacob quidem audebo desit aut intellegã· & iam hoc apertissima distinctione susceptendũ·
ut aliud ad actus uisibiles· aliud ad inuisibilem fidem atq· intellegibilem conferat sententiã· Aut si ad fu
turũ sæcm cuncta· ideo ad resurrectionis tẽp· iacob audebo· potest de corpib· dictũ intellegi· sit
aũ intellegã spẽs· & animas significare resurgentiũ· Ecce inquit plus habitabit & innumerab· in repu solus
tabit· Potest quippe & sæcm luxuriã stare· Solus enim plus iacob· ni: primat· ceteris hominib· nec inter
eos populus gentes reputat est· Habuit enim cetera quoq· priuilegia in obseruationib· & in lege mis
sus ex quib· sequestrat a ceteris gentib· habenti· Sicut enim tribus leui non est permixta inter
ceteras tribus· nec annumerat inter eas· Haec quidem in illo pto fuerunt sæcm for
mã futurorũ bonorũ· uerus aũ iacob spiritalis israhel· uere solus habitauit ingentib·
Siem accessim· ad ciuitatẽ dei uiuentis hierusalem cẽlestem & ad innumerã sion· & uenim· ad spiritus

lem uideam: quae ē postiodi & inter risposita ibi habem' conuersatione. Vere non reputam' inter eas terras qen[illegible] ces: nec reliquarū nationū fines: cum nris finibus admisceantur & cum sit restitutio[illegible] sodoma mam quam. & aegr' prius in locum suum. redeat. & sīqd tale in pphetis scriptum est. uero tam illi iacob & spūalis irt cū uidas etiam primitiuorū ascendere rint nullus exsequabit. pullus admiscebit. & iam suftae gentes sedm dicta pphetica fuerūt restituas. Nisi enim infestus fuerit tam oleastri: & socius factus fuerit radicis pinguedinis oliuae: quomodo potest socians: & comangi ad iacob uel isrl: cui sine ista radice: pcc iacob quisquā possit appellari: pcc isrl. Neq; ergo ex iacob uel isrl: siqu peccat iacob dicit uel potest isrl: pcq; ex gentib: siqui ingressus fuerit aecclam dni inter gentes ultra repta bitur. Quis inuestiget quis semen iacob: & quis dinumerabit plebem isrl: Simile est illi hoc qd scriptū est. quia educam dē abraha forās: & ait ei: Respice ad caelū & dinumera stellas si potes dinumerare: & ait. ita erit semen tuū. Et credidit abraha do: & reputatū: illi ad iustitiā. Sed abraham quidem & alios quibus & hominū aut & iam angelorum. fortassis & superiorū ustum ponorem numerare stellas: pcc semen abraham de quo scriptū: sic erit semen tuum. Dē autem de quo scriptū: . Qui numerat multitudinē stellarū. & omnib: eis nomina uocat. Et quid ait. Ego stellas omnib: mandum. Potest inuestigare semen iacob: & dinumerare plebem isrl. Ipse enim solus sciat quinuere sit iacob: & quis uere sit isrl.

: circūcisio

Nonenim ad eū qui manifesto iudeus: respicit pcq; ad eam quae in manifesto in carne est. : sed ad eū illū: qui in occulto iudaeus: & qui circūcisus: corde non carne. Ipse ergo solus: qui dinumerare potest & inuestigare. & ipse sedm ineffabilem. & incomprehensibilem suprēmā suā: ad illā celestem formā qua ipse solus scire potest. Possunt enim istos numeros quos habem' in mandib: inquib: pcepit ut sedm cognationes suas: sedm domos familiarū suarū: ex nomine omnis masculus pcapita numeret: xxx: annis & supra: Omnis qui egredit ur militare isrl. Recolligit eorū quae sacrat' numerus de quo tam superius pur donauit dns dixim: Sed iste numerus tunc demū sacrat: & placet deo: cū ipso peripuerit numerū. Si aut contra pcepti dni uoluerit aliquis numerare: hic & ille dauid erit. hic & magnus pphet' contra legem agit & arguit per prophetam & patitur illa quae in secundo libro regnorum scripta legimus. Solus ergo ipse qui numerat multitudinem stellarum. & qui omā mensura & numero & pondere pduxerit inuestigat semen iacob & dinumerat plebem isrl. Post haec quasi de se ipso quereli pphetare uidet eam dic Mora[illegible]ur anima mea morte iustorū & fiat nouissima mea horum simila.

Sed hoc quanta ad pson[illegible] expectat. illius bti & illius isrl. pcc fieri est. pcc

163.

fieri posse. Nonenim inte ipsos fcel ubipsis mostruus? Magis ergo ut dixim' ipsorū psone ōuenus' qui
luce' in pfecta fcla uam populus habeat. qua sine grā spūs scī in fine tam seculi cū plenitudo gentiū
introeat & omnis ista pphetia que de int dī inspirati int fuerit impleta tunc anima eius mor
tē cū animab iustorū. Suscipiā' enī inse fidē xpi. ita ut & ipsi dicant. quicūq; in xpo bapti zati sum'
in morte ipius bapti zati sum'. Csepulti enī sum' cū illo p baptismū in morte. ut sicut
bon' fe sic coplebit intellebili hilaritā. ut moriat anima eius inte animas iustorū. Qd aut dicē & fiant no
uissima mea horū similia. sine ut alia ecclia habē' & fiat semen meū sicut semen iustorū. possit
quidem & de illo hilaritā intelligi secm hoc qd magi illi qui de oriente uenentes primi adora
uerunt ihm de semine eius ee iudicant. sive p successionē generis sive p disciplinē traditionē. Eu
dent enī constat illos agnouisse stellā qua p diuerte hilaritā ortum inist. & sic uenisse & adorasse
se regē qui natus est in ist. Conuenit' tam & populi psone secm ea que supra diximus ut nō ea ipsi qua
secm eorū efficiat. sic semen iustorū. eorū scilicet qui credendo ex gentib in xpo iustificati sunt. Unde
manifestum: quia sicut apostolus dicit. neq; circumcisio aliquid est. neq; ppucium sed fides que per dilectionē ope
ratur. fe ideo nemo aut mare circumcisionis antiquitate se iactet. aut impudicus nouitate gloriet. sed ut apl's dicit.
P robet unusquisq; opus suum. & tunc in semetipso tantū gloriam habebit. Sic denique & pphetia dicit. Ecce homo
& opus eius. Te mere ss in conspectu dni ee dicit. ut reddat unicuiq; secm opera sua. Sed & secm leges
typologiae huic sententia uniuersi intelligi uale. Sunt nāq; nonnulli intra scam ecclam qui plurimi
addim proficere habent. sed uita deprauata non habent. Nā promissa celestia permultis secum aperibus fu
gunt. Hinc nunquā lacrimas inspectione petunt. sed eā p orationis tempora eorū mente superbia
pulsauerit. luxo insatiabilis edacitatis immersunt. Cui auaritia instigante. mox pinecendia audire cogitationis
estuant. Cui luxuria temptauerit. immundus primus desiderius anhelant. Cui ira suaserit. mox man
suetudine mentis flamma insanie ereuat. Ut ergo dicam & fleā impce peiurium & tam
expleri sibus ceu uitiorū suggestione pulsant. ne quaquā p aeterna regni desiderio se fleuisse
memineri nt. Quod apte hilaritas de se innotuit. qui iustorū tabernacula conspiciens ait.
Moriatur anima mea morte iustorum & fiant nouissima mea horum similia. Secum compunctio
nis tempus abscessit contra eorū uitam qualem se similem fieri & cum moriendo poposcerat. consiliū pbuit
f reum occasionem de auaritia reperit. illa oblitus? quid sibi de innocentia optauit. Unde
sollicite considerandum est. quia tales plerunq; mali mutilitter compungunt. ad iustitiam sicut
plerunq; bonī innocentiae temptant ad culpam. Fit quippe mira exigentib meritis dispositionis interne mensura. ut & illi dū bonū aliquod agunt. qd tam non proficiunt. sibe inter ipsa
que & iam plenissime ppetrant mala confidit. & iustitiā de malo temptant. cui nequaquā
consentiunt qd pnisi mitate turbat. cogitatiuis cordis aculeum plumbeate uerus figam

B alaā quppe uſtorū tabnacula reſpicieſſatt. Moꝛꝛat̄ anima mea moſte uſtoꝛū ēcet Paulus uocat.
V idea alā legem in membriſ meiſ repugnā legi mentis mee & captiuū me ducentē in lege peccati que
eſt in membriſ meiſ. Quis ꝓfecto ideiro temperat̄ aut in bono robuſtius ex ipſa infirmitatis ſue cogni
tione ſolidet̄. Quid ergo qd ille compungit̄ & tam uſtrue nō ꝓpinquat. iſte temperat̄ & tam eū culpa
nō inquinat. niſi hoc qd apte oſtenditur. quia nec malos bona imperfecta adiuuant. nec bonos mala nō
ſummata condempnant. Uſtura ſi nunq̄ pondus omnio nō habet. quā nequaquā ꝓſeuerantia communis
amoꝛis tenet. Quo cum bene deanna flens perhibeat Ululauſq; eius non ſint amplius inuerſa mutati
Qua in delicijs meiſ eius nequaquā ꝑ ꝑces inepta lactitia laſciuiendo polluit. qd oratione ſiue tempore
genitiui rigore exquiſiuit. Dixitq; balaac ad balaā. Quid hoc qd agiſti ut maledicere meiſ
meiſ uocauit & tu econtrario benedicens eis. Cui ille reſpondit. Num aliud poſſū loqui
niſi quod iuſſerit dñs. Dixit ergo balaac. Uem mecū in alterū locū unde poſſe iſrahelis uideas & in
de eoꝝ uidere non poſſis. inde maledicito ei. Cumq; duxiſſet eū in locū ſublimem ſuper uerticem mon
tis phaſga dedificauit balaā VII. aras. & impoſuit ſuper unumquemq; aram arietib. dixit ad balaac
Sta hic iuxta holocauſtū tuū donec ego pergā obuiam. Cuiā dñs occurriſſet & poſuiſſet uerbū more
eius ait. Reuertere ad balaac & hec loqueris & ſic ait. Igit̄ balaac rex uelut arcuatus
& percuſſus ex his quae cogitā ſperabat audiebat ad balaam. benedictione ſenum ꝑ maledictionē audi
ebat. Uera non ferens uiter rumpit uerba eius & ait. Quid feciſti mihi. ad maledicendos inimicos meos uocaui te.
& ecce benedixiſti benedictione. Nonnulli rex amariſ benedictionis dulcedinem. ſed maledicta que
rit. maledicta deposcit. Eſt enim excogitatione illius ad quē dixit dñs. Maledici tu ab omnib. hoſtib⁹
terre. Sed adhuc reſpondit ei ille. cui uerbū dñi more poſuerat. Nonquid cuncta inquit que cum
dixerit dñs os meum hec obſeruabo loqui. Adhuc balaac putans. quia per terram ſuam eſſet. balaā populi iſra
helitici multitudine. ſtudet eo ꝑpoſito ſuaſiſſe. aduſus ꝑferre maledicta. mutatione ſibi loci credidit ꝑ
futura. & ait ad eum. Uem adhuc mecū in locū alium de quo non uideris eos. ſed poſte aliquā eoꝝ
uideris omnes. inde mihi eos maledice. Domens qui iſrahelitica gratia loci obiectione crede
ret poſſe celari. & quieſcit. & quia non poteſt abſcondi cuncta ſub morte poſita. Aſſumpſit inquit
in ſpeculā agri. in uertice montis celſi. & conſtruxit ibi VII. aras. & impoſuit in ſingulis. & arietes ſup
aras. Et dixit balaā ad balaac. Sta iuxta holocauſtū tuū ego uero ꝑgam ꝑcuncta. ſi dñs occurrat mi
ihi. ſi balaam. & indicet mihi quicquid ei uerbi dixerit. Cumq; ille hoc ē balaac ſtabat iuxta
holocauſtoma ſua & omnes principes moab. cū ipſo. Cui dixit
ei balaac. Quid locutus eſt dñs. Reſpondit ille. Ego quidem ꝑfunctus ſacrificium gerebat. & diuinatio aſtra magica
quaerebat. Uolens tam dñi ibi abundare gratiā ubi ſuꝑabundauit peccatū. adeo dignat̄ nec refugit
ablui. quae non ſecūm iſrahelitica diſciplina. ſed ſecūm gentilium gerebant errore. Adeſtau non

sicut ficus. sed in occursum uenerit. & ibi dicet uerbum suum. atq; ibi mysteria futura pnunciat. ubi maxime fides & admiratio gentilium pendet. Utrique nisi uoluntas credere. ppheticis. credant diuinis & cum huius. Ut ille assumpta parabola sua. ait. Surge balaac & ausculta. audi filius sephor. Non ut dns quasi homo ut mentiatur. nec filius hominis ut mutetur. Dixit ergo & non faciet. locutus est & non implebit. ad benedicendum adduci sum benedictionem pohibere pnon uideo. Non est idolum in iacob. nec uidet simulacra in israhel. Dns deus eius cum eo est & clangor uictorie regis in illo. Dns eduxit eum de egypto. cuius fortitudo similis est rinoceroti. Non est augurium in iacob. nec diuinatio in israhel. Tempori suo dicet iacob & israheli quid operatus sit dns. Ecce populus ut leena consurget & quasi leo erigetur. Non accubabit donec deuoret & pdam. & occisorum sanguinem bibat.

Ad ea dicit sic habet. & assumens inquit parabolam suam dixit. Per parabolam ergo dicit balaam. surge balaac & audi auribus percipe. rectus filius sephor. Non sicut homo dns frustratur. neq; sicut filius hominis terretur. Ipse cum dixerit non ne faciet. loquetur & non permanebit. Ecce ad benedicendum assumptus sum. benedicam & non auertam eum. Non erit labor in iacob. neq; uidebitur dolor in israhel. Dns deus suus cum ipso pcluara principum cum ipso fuit. Deus qui eduxit eum ex egypto. sicut gloria unicornis ei. Non enim erit augurium in iacob. neq diuinatio in israhel. In tempore dicetur iacob & israheli quid perficiat deus. Ecce populus sicut catulus leonis exurget. & quasi leo exaltabitur. Non dormiet donec comedat pdam & sanguinem uulneratorum bibat. Haec est continentia secundae pphetiae in uerbis balaam. Uideamus ergo primo hoc quod ait. Exurge balaac & audi. Sicenim in superioribus non dixisset. quia staret iuxta holocaustum suum non uideretur magnopere requirendum cur dixerit exurge balaac. Nunc autem cum hortetur exurgere eum qui nup dixerat. stare. non est otiose pterea inductus sermo pphetae. Quod ergo ait in superioribus. quia staret ad holocaustum suum designat eum non recte stare. Habet enim in idolatria positus & stabit quasi inimicus eius. quod magis est non stare. sed cadere. Quasi ergo quide illo statu cadere debuerit. immo & qui ceciderit. ita nunc intellectu pphetico exurgere eum ubi. quippe qui per hoc quod stare in idolatria usus fuerit ceciderit. exurgat qui talis est. exurgat animo & efficiatur. rectus fide. Si uero permanet infidelis. ut sit rectus condemnatus est. Sed quid est quod ei annunciat audiamus. Non sicut homo inquit dns frustratur. neq; sicut filius hominis terretur ipse. Non habeat inquit hunc opinionem de deo. ut putet eum ee sicut hominem qui in his quae loquitur frustrari possit. Homines enim multis occasionibus & uarius impediuntur. ne uerum sit quod loquuntur. Aut enim non loquuntur. & ira cessante frustra locuti sunt. aut metu. aut cupiditatis. aut tactantiae gratia. aliusq; horum similib. Et uniq; frustra erit. & uanum omne quicquid uno dominante locuti sunt. Dns autem inquo nulla est passio. nulla fragilitas. omne quod dixerit pcausarum meritis dicit. & ideo nunquam frustrari potest. quia quicquid ratione pfertur. carere non potest ratione. Non est ergo dns sicut homo qui frustra loquatur. neq; sicut filius hominis terretur. uelut in aliis exemplaribus. adhuc elegimus. Neq; sicut filius hominis terretur. In hominib. interdum sententiam mutat & terretur. Dns autem qui supra omnia est. atque terreri non potest ut sententiam mutet.

exurgat fide

Siuero secundum hoc accipiamus quod in aliis exemplarib· diximus lectum· hoc est pcq· filius ho
minis terrā· illud uidebitur dici· quod homines quidem pcuctantia interdum terrores fau
ces· & minas & iam his pomunquam quib· nocere non possunt· Dñs aūt non ita terrā· hom
nes· quasi qui punire non possit· sed & si terrā ratione terrā· Terrā aūt ut corripiat hom
nem· in auditionis tribulatione· ut uerbo comminationis deterreat· ut emendā se qui male agit
ne perueniat ad eum ipsā uindicta mala gestorum suorum· Non ergo ita dñs terrā ut homo·
Homo enim ut diximus pcuctantia· dñs aūt pemendatione conterrā· Post hec aūt· Ipse cum di
xerit non faciā· Loquetur & non permanebit· Sic legendus est locus quasi interrogatiue
fecerit dicat· Quod dicitur pomne & faciā· & quae locutus fuerit pon permanebit exeis· Cum unq·
hominis non faceant quae dicunt· & ut ad humanae fragilitatis imbis pon permaneant quae loquuntur·
Mutabilis enim est homo· immutabilis uero dñs· Sed potest aliquis occurrere & dicere· Quomodo
ergo non permansit dñs in his quae locutus est· de mutare ut post triduum subuerteretur· pcq·
imbis quae locutus est de aliud ubi tribus diebus promissā fuerat mors ut uastaret po
pulum· & intra unam diem usq· ad horam prandii cessauit· Et uidebitur· fortassis qui
haec quae p interrogationem dicuntur· pon poenitus pfinito accipienda sint· sed talis quaedam fi
gura uerbi sit· quae medium aliquid uideatur ostendere· pro tamen definitae & irreuocabilis
sententiae declarā effectum· quo temperantius aliquid dictum uideatur· meo quod scriptum
est· ipse cum dixerit pomne faciā· quam si scriptum esset· ipse cum dixerit omnimodis faciā·
Sed impsis uerbis ypheticis· pauciam sermones dñi· quam ipsorum ypherarum accipienda sunt· quo
uarta merita singulorum pruleriori· sed dñi misericordia· ne super eos uenirent suspensae sunt·
Semper hieremiam dñs dicit· Infinem loquar· hoc est ex definito loquar· super gentem
& super regnum auferam eos & disperdam· Et si conuertatur gens illa a malis suis· poenite
bo de omnib· malis quae cogitauit facere eis· Et infinem loquar super gentem & regnum ut aedi
ficem eos & replantem· & si fecerit mala in conspectu meo ut non audiant uocem meam·
poenitebit me de omnib· bonis quae locutus fuerim ut facerem eis· Quomodo ergo possu
mus his quae absolute phieremiam dicta sunt praeferre illa quae suspensae perbalā
dicuntur nisi qua neglegentib· & contemptoribus illa confirmanda· Haec uero pfec
toribus secretius aduertenda sunt· Sed post haec balaam· ecce inquit adbenedicen
dum assumptus sum· benedicam & non auertam eum· Adbenedicendum balaā
assumptus est· pon ab alio sed a deo· qui mittit uerbum in os eius quo populum bene
dicere· Et hunc benedictionem non auertit· nec enim potest & iam si uellet uerbi
di humana lingua conuertere· Post haec ait· Non est idolum in iacob· nec

uidetur: simbuerū inrt. Haec ergo secundum historiam quomodo stare possunt cum ipsi carnales
israhelitae: a filii iacob patriarchae suepius arguantur: p prophetas: per idolatriā quam ges
serunt: Sed meliusi de futuro populo hoc est uerisi & spiritalib. israhelitis intellegendum;
quodibi nonsit cultura idolorum: sedunusi di omnipotentis patrisi & filii & spūs sci: seruit
religio & cultusi perpetuusi. Quod autem alu ecclio habē: nonerit in iacob inquit labor
neq: udebitur dolor: inrt. Apertie instis sermonibus sanctae uitae denunciat statum.
Quisenim est qui hanc uitam sine labore & dolore transeunrat. Nec si petrusi sit aliquis
nec si paulusi sit. quomodo non in labore & dolore est. Cum uirgis caeditur semel lapidatur.
ter naufragium facit. in profundo maris die & nocte. aliaq: innumera perpetitur: quae de
laborib. & doloribus suis scribit. Sed ibi illud complebitur ubi dictum est. Rusticis & dolor
& tristitia & gemitusi. Quod tamen non ad omnes: sed ad eos tantum qui meritisi iacob & inrt
fuerint refectus. ut fuit & ille pauper Lazarusi qui praesentem quidem uitam in labo
re ac dolore transegit. Ubi autem dicitur: ad huiusmodi. Memento fili quia recepisti bona
uita tua & lazarusi similiter mala. Nunc autem hic requiescit. tu uero cruciarisi.
Ille ergo est inrt & iacob in quem non uenit labor & dolor. Deus enim ille erat quidem &
ipse secundum carnem israhel. Dicitur enim illi. quia fratres habent legem & p prophetas au
diant illos. Sed quia non erat secundum spm inrt. ideo uenit super illum labor & dolor.
Sequitur. Dns ds eius cum eo est. & clangor uictoriae regis in illo. Hoc de praedica
tione euangelii in populo xpiano dicitur. Ubi aperta uoce annunciatur quomodo rex
xps per crucisi tropheum de diabolo triumphaui ac regnum sibi adquisiui perpetui.
Unde ipse post quam surrexit a mortuis discipulis suis apparens ait. Data est mihi omnis potes §.
tas in caelo & terra & cet. Hinc & paulus xps inquit factus est pro nobis oboediens patri usque §.
ad mortem. mortem autem crucisi. Propter quod ds exaltauit illum & donauit illi nomen §.
quod est super omne nomen. Ut in nomine ihu omne genu flectatur caelestium. terrestri §.
um & infernorum. Et omnis lingua confiteatur. quia dns ihs xps in gloria est di patris. §.
Quodautem iuxta aliam editionem legitur. dns ds tuus cum ipso praeclara principum eius
ipse sum. Nunquam enim israhel suum deseruit ds. Quorum aut praeclara principum
cum ipso israhel sint. uideamus. Praeclara principum potestas est. principatus & regnum.
Uerum quo sunt & aliqui principes qui de principatu suo uel pellendi uel iam fortie de
pulsi sunt. & in locum ac principatum eorum introducendi hi qui uere israhelitae sunt.
praeclara illa omnia quae habuerunt in caelisi illi principes qui non seruauerunt suum
principatum. sed dereliquerunt aeterna domicilia israhelitae & iacob. qui conluctatus est

&aliter accipiã & sic cum ipso erum ꝑcelam principum Dñs eduxit eum exaegipto cuius fortitudo simi
lis est rinocerotis Vel uirtea aliam edrionem sicut gloria unicornis Iducitur est ille quidem int deae
gipto ista terrena hic autem spiritalis ert de egipto saeculi & de potestate tenebrarum & est
fortitudo uel glã eius tanquam unicornis Unicornis quidem fertur esse animal cohabitu forma
tum quo nomnis ipsius designet indicium quod animal frequenter inscripturis diuinis positum
legimus sed praecipue apud iob uocib dñi poterna eius & iustus exponitur inquib utinquam plura
mus intellegitur designari Et inscripturis diuinis cornu pregno positum saepe repperimus sic
& ppheta dicit Quatuor autem cornua quattuor regna sunt Sub nomine itaq unicornis mypo
hoc uidetur ostendi quia omne quod est unum eius cornu est hoc est unum regnum eius Oña enim
pater subiecit pedib eius usq quo & nouissimus inimicus destruatur mors & tanquã unicornis omñ
omnium regnum teneat xpi Quia sicut scriptum est regni eius non erit finis Erit ergo inquit ebrae
est israhel illi spiritali gloria sicut est gloria unicornis Sic enim & ipse in euangelio dñs dicit Pater
da eis ut sicut ego & tu unum sumus ita & isti in nobis unum sint Et ideo similis glã dabitur israhel
sicut est glã unicornis Maxime cum transformabit corpus humilitatis nrãe conforme corpori
gloriae suae Noueri augustino in iacob quaq diuinario inuit Intempore dicetur iacob & israhel
quid perficit dñs Igitur quo usimest & iam nobis diligentius desinguli sq quib q discutere nonab
surdum si & iam quidsit augustino uel diuinario quo quidem placuit scripturae commentore dehis
pe qui foste ignoranter inhuec incidat requiramus Videtur ergo mihi futurorum ꝑscientia
quantam ad ipsam rem expectat medium quidda esse ideest neq ꝑpriae bonum paq ꝑpriae
malum quando quidem potest interdum & iam apostle diaboli ad hominum notitiam futurorũ
uenire ꝑscientia Sine dubio aũ cum tempus & opportunitas poscit & uoluntas dñi fuerit datur
& iam adõ ꝑ prophetam hominib ꝑscientia Et ideo diximus quia neq ꝑpriae bonum dici po
test quod aliquando a malo uenit neq ꝑpriae malum quod aliquando adõ descendit Nam
M & in libro regum sacerdotes & diuinum allophilorum de remittenda area dñi ob plagam quae
& ꝑpter eam euenerat diuinando consilium dederunt ut ad inbutis uaccis plaustro pone in
terram nuda dirigeretur Est ergo talis quaedam inministerio ꝑscientia operatio demonũ
quae astib quibdam ubis quasi demonib manicipuerunt colligitur & iunc pereas quas sortes
pomnam iunc pereas quae augura appellant iunc & iam ex contemplatione fibrarũ
quae exispicium uocant aliusq horum similib ꝑstrigis comprehendi uidetur intellegi
Quae astes inanium ad decipiendum genus hominum ꝑfecerunt ut & iam iustissimi
ezechiae filius manasses hoc errore deceptus aedificauerit ut scriptura dicit altare om
nem exercitum caeli in utraq domo dñi Hunc autẽ ee arbitror exercitum caeli quem

paulus spiritales sequitur in celestib. scribit postea. Nisi ergo multum in his astib. decepto
nis essit erroris. promptu tamen uir filium in lege dni educatum multa simpliciter ess potuisse
corrigere. que in quarto regnorum libro de eo scripta referuntur. Hec enim omnia
religiosa diuina & celestis abnuit. In leuitico quidem apesta lege designans & dicens. non
diuinabitis neq. augurabimini. Et post pauca. Non sequamini inquit uentris loquos. nec com
gumm admantator est. ut contaminemini. ego dns deus uester. Nonnulli dri auditores nos
tri & discipulos demonum. neq. uult ut siquid uolumus discere discamus a demonibus.
Melius est enim ignorare. quam a demonib discere. Et melius est. nec apphera discere. quam
a dnis inquirere. Diuinatio enim non ut quidam putant diuinitus datur. sed magistri
nihi uidetur pantasiasin. idest ex contrario pomen accepit. quasi quae p homines demone
repletos fiat. Sed gentilium rerus diuinum credit omne. quod p qualemcumq. spm pfest.
Nostramen pul abhis discere. ubi & pie efficiamur consortes ipsorum. & incurramus in ea
quae esaias dicit. Et humiliabuntur interram uerba tua. & sermones tui sub terram
demergentur. & erit uox tua sicut loquentis de terra. & ad solum uox tua infir
mabitur. Propter hoc & dns noster inde pro dignatur a demonib. accipere testimonia
sed ait. obmutesce. & exi abeo. Quem apts suus paulus imitatur. Dolens inquit conuer
tat se & ait spiritu pythonis. Praecipio tibi in nomine ihu xpi discede ubea. Propter
hoc ergo nonerit inquit augurium in iacob. neq. diuinatio in isrl. Sed quid in sa addit.
in tempore inquit dicetur. cum opostta quid perficis dns. Quid est in tempore dicet.
cum opostta & cum expedit hoc est in tempore dicetur. Si ergo expedit nos pnoscere
futura dicentur a deo. p pphetas di per spm sem. Si uero non dicuntur neq. denuncian
tur. scito quo nobis expedit uenura pnoscere. Quod si ideireo non dicuntur nobis ea.
quia nobis scire non expedit. quidquid ergo sis astib. & demonum inuocationib. gestum fuit
ra pnoscere. nihil aliud facium. nisi ea cupiunt discere. quae tibi scire non expedit.
Ueo autem mihi dici in telligendum est. omnis cui lucramen est. aduersum principatus &
potestates. & aduersum mundi huius rectores. & ut sra bdem in telligo omnem quae per si
dei puritatem & munditiam meruit uda & dm. Sed potest aliquis dicere. Si a solo dno de
bemus discere a futura. & neq. diuinum. neq. augurem. neq. aliud quod cumq. horu
recipere. nec iste ipse quidem balaam recipiendus nobis est. Unus est enim ex his
quos recipi. plnbs diuina sententia. Sed ad uestte diligentius & memento quid in su
perioribus legimus. ubi dicitur de eo. quia in eum dns uerbum suum posuit. Non
ergo nunc haec a balaam sed in uerbo di quod in ore eius positum est discimus.

172.

Nisi enim uerbu dñi essent nonca utq; reuelassẽ famulo suo morsi. quae peal postus cum
adeo regi balaac dicerentur. cestum est. quod nisi ad̃o sibi reuelatu. mor'sci' seire nonpotuit. Post
haec. ecce inquit populus sicut lacena uel catulus leonis exurgẽs & sicut leo exultabit. Inhis mi
hi uidetur confidentiam populi describere credentis inxpo & libertatem quam habẽ in fide.
& exultatione quam gerit inspe. Comparatur enim catulo leonis. dum tendit adperfectionem
laetus & uelox. Leoni uero confestur. cum iam opiniõ quae perfecta sunt. Sicut enim leo & leena
uel catulus leonis nullum animal. nullam bestiam timent. sed sunt eis cuncta subiecta. ita d̃p
fecto xp̃iano. qui tollit crucem suam & sequitur xp̃m. qui potest dicere. mihi enim mundus cru
cifixus est & ego mundo. cuncta subiecta sunt. cuncta calcantur. Despicit enim & contemnit
omnia. quae in hoc mundo sunt. & imitatur eum qui leo de tribu iuda uel catulus leonis dicitur.
Qua sicut ipse est lux mundi. & discipulis suis dedit. ut & ipsi essent lux mundi. ita & cum ipse sit
leo & catulus leonis & iam credentib. inse nomen leonis & catuli leonis adscribit. Unde aũ
qua euidenter pro de illo qui tunc erat populo. sed de hoc qui futurus erat ista dicuntur.
Ait enim. Ecce populus sicut catulus leonis exurgẽs & sicut leo exultabit. Exurrecturũ
dicit populum utq; qui futurus erat. Nam si de eo dicerẽt quem uidebant. dixissẽt sine
dubio. ecce populus sicut catulus leonis exurrexit. Sed cestum est quia de illo populo
dicat. de quo & malus scriptum est. Et annunciaburt iustitiam eius populo qui nasce
tur. quem fecit dñs. Est ergo populus hic catulus leonis. dum adhuc tanquam super
genti infames rationabile & sine dolo lac cupit. Leo aũt exultans. cum ut
effectus quae paruuli erant deposuit. Non dormis donec comedat p̃dam & san
guinem uulneratorum bibat. Inhis uerbis quis ita erit historicae narrationis
contentiosus assertor. immo qui ita brutus inueniatur. qui non horrescens sonum ter
rore. ad allegoriae dulcedinem ipsa necessitate confugiat. Quomodo enim iste popu
lus. tam laudabilis. tam magnificus. de quo tanta praeconia serpho diuinarent inhoc
uenit in sanguinem uulneratorum bibat. Cum tam uetustis praeceptis ubi
sanguinis interdicatur. adeo ut etiam post quinquagenũ. uocem sumus. necessario ube
amur abstinere post. sicut ubi sunt quae idolis immolantur. ita & sanguine. discant ergo
a nobis quis est iste populus qui in usu habẽ sanguinem bibere. Haec erant quae mei
angelio audientes. in quo exultabis dñm sequebamur. scandali tanti sunt & dixerunt.
Quis potest manducare carnes & sanguinem bibere. Sed pius xp̃ianus. pius
fidelis. audit haec & amplectitur. & sequit eum quidem. Nisi manducaueritis car
nem meã. & biberitis sanguinem meum. non habebitis uitam in uobis ipsis.

17B.

quia caro mea uerus est cibus. & sanguis meus uere potus est pro hominib. Ipse enim uulneratus
est pro peccatis nris sicut esaias dicit. Bibere aut dicimur sanguinem xpi. non solu sacramentoru
ritu sed cu sermones eius recipimus. in quib. uita consistit. sicut & ipse dicit. Uerba quae ego
locutus sum. sps & uita sunt. Est ergo ipse uulneratus. cuius nos sanguinem bibimus. idem doctri
nae eius uerba suscipimus. Sed & illi nihil hominis uulnerati sunt. qui nobis uerbum eius prae
dicauerunt. Et ipsorum enim idest apostolorum eius uerba cum legimus & uitam ex eis conse
quimur. uulneratorum eius sanguinem bibimus. Non ergo inquit dormiet. donec comedat
praedam. Iste enim populus qui catulo leonis uel leoni comparatur. non quiescet. nec dormiet
donec rapiat pdam. idem donec diripiat regnum caelorum. uim patitur. & uim facientes diripiunt
illud. Ut aut euidentius cognoscas. haec de nro populo qui in sacramentis xpi confoederatus est
scribi. audi quomodo & in aliis moyses. similia pnunciat dicens. Butyrum boum & lac ouium
cum adipe agnorum. & arietum filiorum. taurorum & hircorum cu adipe renum. frumenti &
sanguinem uuae bibent uinum. Et hic ergo sanguis qui nominatur uuae. illius uua est. nascitur ex
illa uite. de qua saluator dicit. Ego sum uitis uera. discipuli uero palmites. Pater autem agricola est
qui purgat eos ut fructum plurimum afferant. Tu ergo es uerus pls isrl. qui scis sanguinem bibere
& nosti carnem uerbi di comedere. & sanguinem uerbi bibere. & uuae sanguinem illius qui est
ex uera uite & ex eius palmitib. quos pater purgat haurire. Quorum palmitum fructus uulne
ratorum sanguis merito dicetur. quem ex uerbis eorum & doctrina bibimus. si tamen simus ut
catuli leonum exurgentes. Dixit q. balaac ad balaam. Nec maledicas ei nec benedicas. Et ille.
Nonne ait dixi tibi quod quicquid mihi ds imperaret hoc facerem. Et ait balaac ad eum.
Ueni & ducam te ad alium locum. si forte placeat do ut inde maledicas eis. Cumq. duxisset
eum super uesticem montis phogor. qui respicit solitudinem dixit ei balaam. Aedifica
mihi vii aras. & para totidem uitulos. eiusdemq. numeri arietes. Fecit balaac. ut
balaam dixerat imposuitq. uitulos & arietes per singulas aras.

Infelix iste balaac putans. quod balaam diuino ad maledicendum loci opportunitas. magis defu
erit quam uoluntas. utilius esse ratus. si mutaret locum. Ueni inquit & ducam te in locu
alium si placet do & maledices eum inde. Et assumpsit balaam in uesticem montis phogor
qui tendit in desertum. Eos quidem quos ds uocat. imponit eos in uesticem montis syna. Hic aut
balaac qui do contrarius est. imponit balaam in uesticem montis phogor. Phogor aut interptatur
delectatio. In uesticem aut delectationis & libidinis imponit homines iste balaac. Amator ergo
est uoluptatis. magis quam di. Et idcirco imponit eos in summitatem & in uesticem uoluptatis. ut
excludat eos a do. Excludens enim & deuoratio interptatur balaac. Ideo demq. ad heremum ten

174.

dñi plogor· ideſt adea quae heremia ſunt· & deſerta dñi negotia· Et dixit balaam ad balaac
Conſtrue mihi VII· aras· & fac mihi VII· uitulos & VII· arietes· Et fecit balaac· ſicut dixerat
balaam· Et obtulit uitulū & arietem ſuper aram· Apoſta quidem apti ſententia eſt dicentis·
Quae enim ſacrificant gentes demoniis· & nondo ſacrificant· Sed & pphera ſimiliter dicit· Sacri
ficauerunt demoniis & nondo· Tam quō & lex di de ſacrificiis pcipit· & rectum ſacrifican
di crudit filius irt· requirit fortaſſis· cur haec cū demoniis dicenta uideant· & nō dō uideant
offerri· Et rem quidem ſimplex· & cta reſponſio· utquem admodū malus oſtendim· qđ
libellum repudii dari pponti uoluntatis fuit· qui qđ conuinxerat nolut ſeparari· ſed
moyſes haec ppter addurticiam cordis iudeorū ſcripſit· nta & iam de hoc uideri poſ
ſe· quia dñs ſicut palum pphetam dicit· non manducat carnes taurorum· nec hircorū
ſanguinem potat· Et item ut alibi ſcriptū eſt· quia non mandaui tibi de ſacrificiis &
uictimis· inde qua eduxi te de terra egypti· ſed moyſes haec addurticia cordis eorū
pconſuetudine peſſima· qua imbuti fuerant in egypto mandauerat eis· ut qui abſtinere
ſe non poſſint ab immolando dō ſaltem & non demoniis immolarent· Videndum tamen eſt
ne forte ſit & aliqua ſacrificandi dō occultior ac ſecretior ritus· ne forte inquam ſacrificia
quae dō offerunt· ad deſtructionem fiant· eorū ſacrificiorū· quae daemonib· immolant
ut quia pſilla uulnerant animas· per iſta ſanent· ſicut hi confirmant qui medicinae
peritiā gerunt· Serpentū quoq· uenena depelli medicamentis· pulūl hominis conſtat
ex ſerpentib· phibet· Ita ergo & ſacrificiorū demoniicorū ritus· ne ſacrificia dō oblata
depellat· ſicut & mos ritū noſtrum peccati credentib· non ſinit dominari· Et quidem donec
temp· patiebat· ſacrificia ſacrificiis obponebantur· Ubi uero uenit pfecta hoſtia & augus
immaculatus· qui tollit mundi· tollere· peccatū· ſacrificia illa· quae ſingillatim offere
bant dō· tam ſuperflua uiſa ſunt· cum una hoſtia omnis demonū culpa depulſa
ſit· Verū balaam iſte· ſine ſecūm cordiſſim pppoſitum qđ non emendauerat· ſine ſecūm illā
figurā qua dixim· eum pſonā tenere doctorū· de phariſeorū plebis incredulae· inſtau
rare adhuc hoſtias· & pparare ſacrificia tubae· In his enim omnē ſpem geruit· hi quorū cor
§. nō recipit fidē xpi· Sed quid ſequit· Cumq· uidiſſet angelum balaā qđ placere dō· ut benedicere
§. iſrahel· nequaquā abiit ut ante poterat· ut auguriū quereret· ſed dirigens contra deſertum
§. ſuū· & eleuans oculos uidit iſrahel· manentem commoranteſ p tribus ſuas· Et ſtatim ſpūs
§. aſſumpta parabola ait·
r. benedicere irt· Et pu[R]equirit fortaſſe unde uidit balaā quia bonū eſt in conſpectu dñi
tabit ex ſacrificiis intellexiſſe quae immolauerat· Ubi enim
uidit nullum adeſſe demonum ullam contrariam poteſtatem· uictimis ſuis aſſiſtere audentem

175.

excelsos ee omes malitiae ministros quib⁹ cu admaledicendū solebat. potuit ex his intelligi quia bonum est benedicere in conspectu dñi. Ergo magis illud intellego quod populus iste qui nunc usq; est & illi doctores qui ex p̄o non credentes. in aduentu ptm deuenit. aliquando usuri sunt id est nouissimis diebus. cum plenitudo gentiū introierit. & omnis irt uenire coeperit ad fidem xp̄i illi inquam qui nunc oculos habentes non uidebant. tunc uidebunt. Fleuubum enim oculos suos ad altiores & spirales sensus. & uidebunt & intelligunt. quia bonū est in conspectu dñi benedicere spiritalem irt. Videbit enim eū disposuisse p tribus. & p domos. & p familias. & unūquēq; in suo ordine resurrectionis gloriā adepturum. Et assumpta parabola sua. intellegit quae in parabolis scripta sunt. quae nunc ppt̄ uelamē qđ positū est sup cor eorū. neq; uidet. neq; intelligit. Denq; non abibit inquit ex more meo cum auspicis. Non em̄ more sibi solito stultus & inanib⁹ sensib⁹ rapiet̄ mannalib⁹ nunc & pecudib⁹ dī considerans uoluntatē sic hi qui extra talib⁹ auspicia colliguntur. Sed agnoscit & quia ipse. quia neq; debub⁹ cura est dō. simlit neq; deoub neq; deaub aliisq; animalib⁹ sed si qua de his scripta sunt. propter homines intelligit scripta. Siquē aūt monet hoc qđ secūm LXX. interpretum editionem legit. factus est super eū spūs dī. id est sup balaā. sciendū quod hoc non ita accipiendum est. tanquā factura sit spūs dī. Cum legitur factus est spūs dī. sed fact̄ est super illū. id est. factum est ut sup illum esset. Quomodo qui p me uenit ante me factus est. id est factum est. ut ante me esset. ut ppones et mihi qua prae me erat inquit. Sicut dns factus est adiutor mis. Non enī dns factura est. sed factus est me adiuuans. Et factus est dns refugium pauperum. id est factum est. ut deus refugeret pauperes. Et facta est sup me manus dni. id est. ut sup me esset. & multa talia inuenturus reppererunt. Sed uideam quae sint. quae intentia pphetae balaā loquat. Assumpta inquit parabola ait. Dixit balaā filius beor dixit homo cuius obdurata est oculus. dixit auditor sermonū dī. qui uisionē omnipotentis uidebat. qui cadit & sic aperiuntur oculi eius.

Quid est quod de balaā scriptū est. quod homo dixerit cuius obduratus est oculus. auditor sermonū dī. uisionem omnipotentis uidet. Quomodo obdurato oculo uisionē uidet. nisi quod historia inter insomnis. quando oculi corporei tam clausi fuerint. p uisionem quae dicenda erant angelico ministerio cognouit. Secundū allegoriā uero demonstrat. aliquomodo habere oculos mentis apertos. aliquomodo uero clausos. Apertos quidem ad ea quae futura agnoscenda sunt futuro. clausos uero ad corrigendū errorem suū. Habuit quippe interiū cordis reuelatū ad despiciendū pphetiae sacramentū. sed ad colendū. atq; ueneranduū ipsum pphetiae auctorem non habuit. Cum sensus inquirentium tenent. qualiter scientia. aliud morib⁹ agunt. aliud ore. aliud factis ostendunt. De qualib⁹ apte ait. Quicū dñm cognouissent. non sicut deū glorificauerunt aut gratias egerunt

scelerauerunt in magnationib⁹ suis & obscuratum est insipiens cor eorū. Dicentes enim se esse sapientes stulti facti sunt &c. Et alibi scriptū ē. Confitent quidem se nosse dm̄ facto autē negant. Vnde idem balaā uanus ptūs sine p̄ceptans eos interpretatur & beor impellens. quia omnis qui uere religiosus. quia dm̄ unus infide. quae p iustitiā operat. uere colit. atq; honorat. contraria agunt. merito uanus ptūs nuncupatur & filius beor eō dicunt. hoc est impellentis. diaboli uidelicet qui semp impellit. & puocat ad peccatū. Sequit. Quicadit & sic aperient oculi eius.

85 Nam sepe quidam. aeterna uidelicet mirant. p̄ dicamentū caelestis patriae. cui auidum diligunt. Mira opera internae dispositionis obstu pescunt. sed tamen amando & uiuendo. ad haec eadē opera assurgere neglegunt. Lucentes. ergo dī miracula considerant qui eius potentiā scienda perscrutant. sed uiuendo non amant. Per contemplationem quidem. inconsiderationem oculos tendunt. sed tamen per mentionem se se aeterna non erigunt. Potest haec sententia uaria tropologiam & alter intelligi. Dicit homo inquit cuius obturatus est oculus. dicit auditor sermonum dī. qui uisionem omnipotentis intuetur. qui cadit & sic aperiunt oculi eius. Nescit impius mala quae facit. nisi cum p̄ eisdem malis puniri iam coeperit. Consilium enim balaā contra israelitas p̄buit. sed post imporia uidit. quod prius mente commiserat. Electi autē qua ne peccare debeant. prudenter cauti. delicet oculi ante casum patent. Iniquus uero post casum oculos aperit. quo p culpā tam imporia sua conspicit qua nulli debuit nocere. quod fecit. Notandū autē qđ hic locus aliter iuxta lxx. legit.

' ada

Beneloquit inquit balaā filius beor. Dixit homo uere uidens. dixit auditor uerba fortis. qui uisum dī uidit insomnis. reuelati oculi eius. Mirum p̄fecto est. quomodo tantae laudis dī quis habeat balaā. qui accepta parabola sua haec de semetipso. p̄nunciat. Quomodo enim homo uere uidens sit balaā. qui diuinationum & augurii operam dederit. qui & ia magicae fluxerit sic sup̄ ostendimus. uel de mirum est. nisi forte p eo qđ supra dictū ē. quia spūs dī factus fuerit ipso. & quia uerbū dī positum sit more eius. huic de eo priori. tam magna conscripta ee p̄mia. Nec moyses enim. nec alius quis p̄pheta. facile inuenitur tantis laudib⁹ elatus. Vnde magis mihi uidentur haec illi pto conuenire. eo tempore quo iam conuersus ad dm̄. deposuit uelamen quod erat sup cor suum. Dns autē spūs est. Ideoq; dicit. reuelati oculi eius. quasi qui nunc usq; clausi fuerunt. & nunc p̄sentiā dī qui sup eū factus ē. ablato uelamine reuelent. Nunc ergo est quando uere uidā & uere audit uerba fortis & uisum dī uidā insomnis. id est ex quae in somnis daniele p̄pheta. tempora designata sunt uidebit impleta. & uisiones illas quae insomnis ad illū delatae sunt uidā. hoc ē intelligā. & cognoscā. & oculis reuelatis efficiatur similis his quibus cecinit. Nos autē omnes reuelata facie gloriam dī speculantes

177.

Lamur eadem imagine transformari a gl̃a in gloriam tanquã dñi spũ Verum siquis haec ãia
sicdm hystoriã uelit dicta suscipere quia meo quoq; uidit balaã bonum quia est inconspectu dñi
benedicere nt ostendunt̃ reuelati oculi eius & fuerit eẽ uere uidens; Quae uera enim uidit
homo
hoc est quae futura erant de nt uel iacob Audisse quoq; eũ uerba fortis dicẽs meo cũ uenit ad
eum dr & dixerit ei insomnis Verbũ quod dem mihi tuo hoc observa ut loquaris & hoc erit usus
& quod uidit insomnis Et phace reuelatos eẽ oculos eius asserit quia possit uidere quae uidit
Haec quidem de his quae in pfatione sua balaã insemetipsum usus est pphetare Nunc aũt
12.
uideamus quae sunt quae inconsequentib dicit Quam pulchra tabernacula tua iacob & tentoria
tua nt Uuulles nemorosae ut horti iuxta fluuios irrigui & tabernacula quae fixit
dñs quasi cedri ppter aquas

Nonputo quod domicilia eorum terrena collaudet Neq; enim tale aliquid fuisse apud
eos prter ceteras gentes memorat Sed uidemus nefoste quo pto per tribus erat diuisus
& una quaeq; tribus pplebes & rursum plebes per cognationes pastiebant & cognationes p
domos familiarum Et rursum domos familiarum p numerum nominum & per capita mane
bant̃ hoc est omnis qui erat augusti Annis & sup masculus qui p celebre poterat ad bellum
hae tabernacula balaã inspũ commendat magnificat & extollat Sed non his solus laetetur
commenda sententia quo quidem quae loquit balaã assumpta parabola sua loquitur In para
bola ergo & nos quod dicetur audiam Sicut considerat diuisiones illas & ordines populorũ qui
in resurrectione habebunt̃ impto ueri nt quando unusquisq; resurget in suo ordine
Sicut uidet tribus illas & plebes & cognationes inquib non tã carnis & sanguinis cogna
tio quã mentis & animi tunc intellegit quã pulchra tabernacula iacob & tentoria nt Quod
si secdm aliã editionẽ legere uoluerit ita quia bonae sunt domus tuae iacob tabernacula tua nt
ut nemora umbrantia ut paradisi super flumina Et differentiã domorũ ac tabernaculorũ eius
requirat Et iacob atq; nt diuersitatẽ & iã de hoc talis quaedã habenda distinctio Domus
est fundata & stabilis & certis terminis septa Tabernacula uero sunt habitacula quaedã ex
quisemp mota sunt & semp ambulant nec unquam sub terminũ reperiuntur Igit iacob habet
uisis mentis personis quia in actib & opere perfecti sunt ut uero illi intellegendi sunt qui stu
dii erga sapientiã gerunt Quia ergo operũ gestorũq; ex certa cesto fine claudunt̃ur
quia eũ sine fine est operũ perfectio ubi adimpleuerit quisq; omia quae facere debuit & ad perfectio
nis fine operũ puenerit perfecto ipsa operũ bona domus eius eẽ dicit Eorũ uero qui sapientiae
& scientiae operam dant quo finis nullus est Quis enim terminus sapientiae dari erit ubi quan
to amplius quis accesserit tanto profundiora inueniat Et quanto quis scrutator fuerit tanto

178.

ea meffabilia & incomphensibilia dephendo. Incomphensibilis enim & inaestimabilis est di sapientiae id circo eorum qui in sapientiae incedunt non domos laudat. Posuerunt enim pueri ad finem. sed tabernacula mirat. in quib semp ambulast & semp proficiunt. tanto est proficiendi via auget & immensu tendit. Et video istos ipsos profectus eorum. psm contiens. tabernacula eap nominat irt. Cuere si quis scientiae coepit aliquos profectus & experimento aliquid in talib sumpsit. sit. profecto qt ubi ad aliqua uenit fuerit theoriam & cognitionem mysteriorum spiritaliu. ibi anima quasi in quoda tabernaculo clemorat. Cum uero ecclis quae reppererit alia rursus rimat. & ad alios proficit intellectus. inde quasi elevatora bnaculo tendit ad superiora. & ibi collocat animi sedem sensuu in stabilitate confirma. & inde tam exiguis aliosq inuenit spiritales sensus. quos priorum sine dubio sensuu consequentia praefecerit. Et recta semp ad priora extendens. tabernaculis quib dn uidet incedere. Nunqua enim: quando anima scientiae igniculo succensa otiari possit & quiescere. sed semp a bonis ad meliora. & interim ad superiora ameliorib. puocat. Hoc ergo sapientiae dn ter grate satis & cui multo decore pscripsit dicens. Ut nemora umbrantia. & ut paradisi sup flumina. & sic tabernacula quae fixit dns. sicut cedri iuxta aquas. Quem incedunt hanc uia. p nemora umbrantia incedunt. Nemora enim sunt eis umbrantia. omnis iustorum coetus. & scorum pphetarumq chorus. Sub umbra enim sensuu. quos apud illos scriptos inuenium refrigerant animae ipsorum. & in doctrinis eorum. quasi incedentes popularia nemorum delectant. Et sicut paradisi sup flumina. Inuenust isti & ia paradisos sup flumina similes & cognatos illi paradiso in quo lignum uitae est. Flumina uero possum uel scripturas seu angelicas. atq apostolicas accipere. uel & ia angelorum & caelestium iustorum. ergo huius modi animas ad uitam. Rigant enim abillis & inundant. atq ad omnem scientia & cognitionem rerum caelestium purificant. Quamus & saluator nr fluuius sit qui sanctificat omnia & dr. & ipse se non solum ipse fluuius sit. sed & his quib dans fuerit. flumina de uentre eorum procedunt & dispuerdicat. Me dereliquer fontem aquae uiuae. Ex quo scilicet fonte. flumina ista procedunt. His ergo mundata fluminib. tabernacula irt. sicut sunt illa quae fixit dns. Sedimentu fortassis mouere potest auditorem. quod duas quasdam species tabernaculorum praesens sermo commorat. Aut enim. Qua bonae domus tuae iacob. tabernacula tua irt. Ut nemora umbrantia. & ut paradisi sup flumina. Et rursus tabernacula tabernaculis comparat & dicit. Et sicut tabernacula quae fixit dns. Potest ergo & alia pro illa quae sup retulim recipi expositio. ut dicam. Domus iacob ce lege. & tabernacula irt pphetas. Non enim ipsum iacob. sed domos eius laudat. Nec ipsum irt. sed tabernacula eius. & tunc ea laudat cum reuelata sunt oculi eius. Quamdiu enim uelum positum est sup lectione legis. & pphetarum nonuident bona tabernacula. nec laudabilis domus. Ubi aut ablatum fuerit uelumen & intellegi coeperit lex qua spiralis est & pphetae. tunc bonae & mirabiles domus iacob. & tunc amminanda est tabernacula irt. cum anima

179.

amorra lucerna quae occulte manifestante excessu peccatorum operis. Poterat adhuc & alio modo intelligi ut ipsa ecclesia & per fidem huius qui ab xpo exigendo congregatus est. corpora simul laudari uidentur & animae. Et iacob quidem domus dicitur decorporib. dicat. sic & in libello quodam legitur. quia iacob dominus est. hoc est corpus eius iacob dicatur & anima ut. Similiter ergo & per fidem horum quorumq. corpora laudabiles dicantur dominus ecce iacob. Est enim corpus laudabile. cum commemoratur & castitate. nonnunquam & in martyrio decoratur. Tabernacula uero ad animas perfectas referri possunt. quib. & nomen uidetur conuenire israhelis. Ista omnia tabernacula sunt inquit sicut nemora umbrantia. & sicut paradisi per fluuium. & sicut tabernacula quae fixit dominus. Alia ergo tabernacula ostendit ea quae fixit dominus quibus sunt similia tabernacula ut. Ecce ego hunc mundum non pergredi conuenit. ut uidea quae sunt tabernacula quae fixit dominus. Illa nimirum sunt quae ostendit moriens. cum tabernaculum construeret indefesso dicens ad eum. Vide inquit faciens omnia secundum exemplum quod ostensus tibi in monte est. Admiratione ergo operum tabernaculorum quae fixit dominus. ut dabo & fugere tabernacula. & unusquisque nostrum expedire ad fabricam tabernaculum suum. Unde mihi uidetur non fortuito contigisse. ut petrus quidem & andreas & filius zebedei aste piscatores inuenirentur. paulus uero aste faber tabernaculorum. Et quia illi uocem ab aste capientium piscium mutant. & fiunt piscatores hominum. non dubium quin & paulus. qua & ipse per dominum meum ihesum xpm uocatus apostolus est. similiter aste sua & transformatione mutatus sit. Ut sicut illi ex piscatoribus piscium piscatores hominum facti sunt. ita & iste ad faciendas tabernaculis terrenis. ad celestia tabernacula construenda transisse. Construit enim caelestia tabernacula doces unumquemque una salutis & beatitudinis inaestimabilis mansionum uias ostendens. Facit tabernacula paulus & eum ab hierusalem usque ad illyricum replet euangelium dei ecclesias construendo. Et hoc modo fecit & ipse tabernacula ad similitudinem tabernaculorum caelestium quae ostendit dum immoritur moriens. Sed & unusquisque nostrum si quis tam exiuit de aegypto & habitat in deserto in tabernaculo debet habitare & die festo in tabernaculis agere. Sicut enim commemoratio fit egressionis ex aegypto per pascha & azima. ita & commemorationis in deserto fit memoria per tabernacula. In tabernaculis enim habitauerunt patres nostri in deserto. Unde enim fieri opostet ista tabernacula nisi ex uerbis legis & prophetarum. ex sermonibus psalmorum & communi quae communiter in lege. Cum enim ex his quae scripta sunt proficit anima & semper ea quidem quae retro sunt obliuiscens. in ea quae ante sunt se extendit. & de loco inferiore pergredi & crescit & proficit ad superiora. ex augmento uirtutum & ex ipsa immutatione proficiens in tabernaculis merito dicet habitare. Vide autem si non sunt tabernacula quae fixit dominus illa quae saluator commemorat in euangelio dicens. Facite uobis amicos de mam

Dicente dno. uenite post me faciam uos piscatores hominum.

monia inquinatis: ut cum defecerint recipient uos in aeterna tabernacula. Fixa ait dicuntur ab
quasi quae nouerit cum ferrum omni uemo doctrinae. Sunt ait adhuc tabernacula ista & sic
cedri iuxta aquas; Cedrus hic nonillas dicit inquib culpabilis ponitur elato. sed cedrus &
quae suscipiunt umis illius quae exaegri pro transitoria est palmites. & inquib requiescit
fruct. ille cuius umbra operiunt montes; Si intellexisti quantu requiei habeat mer ruth
tae. quantum gratiae. quantumq. dulcedinis. noli dissimulare. noli neglegere sed
aggredere hoc mer. nec horem solitudinem phorrescas. Habitauit enim tibi in huius
modi tabernaculis occurrit & manna caeleste. & angelorum panem non. duc abis. Inope
tamum. nec te pterreat ut diximus solitudo deserti. Cro meum sostuum tuum & iu
angti uenient. quos sub specie cacchorum arbitror indicatos. Sequitur. Fluet aqua
M de situla eius. & semen illius erit in aquis multis.
stendit secm historia qd degnere int. larga excrescere & multitudo populoru. Aqua
em inquit ptisum, Secm allegoria uero significat abundante gram euangelicae doctri
nae. quae de primitiua inhierusale ecta. papostolico ministeriu intotu orbem terraru largi
diffusa est. Ipsi enim apti de genere abrae exosti. & benedictione xpi qui est uerus sem abrahe re
pleti. sunt spiritualib. totu mundu repleuer. Unde scriptu. Inundne terra exurt sonu
eoru. & in fines orbis terre uerba eoru. Hinc & p esaiam dicit. Omes qui uiderint eos cognoscent il
los. quia ipsi sunt semen benedixit dns. Tollet ppt aqua rex eius. & exaltabit regnu illius. Haec
sententia demonstrat primu regem iudeoru hoc; sicut ppt aqua rege amalechitaru ppulsus
regnu. eo quod pepercit illi contra precptu dni. Alia editio hunc locu longe aliter ha
bet. Prophetia enim tenet de xpo & de regno eius. Secludeamus quomodo scriptu
sit. Exiuit inquit homo de semine eius & dominabitur gentib multis. Et exaltabit
gog regnum eius. & crescet regnu eius; Xpc ergo est. qui exiit de semine
israel secm carnem. Quiquomodo gentib dominet. ex positione nominis & maxime quile
gat dicta ei a patre. Postula ame & dabo tibi gentes hereditate tua & possessione tua terminos
terrae. Quid; ait quodam exaltabit gog regnu eius. Gog super recta inter pretamur
Et in loco isto non pgentis alicuius nomine ut putatur positu. sed ut & in alis nonnullis ipse
sermo hebreus nominem pretulit relictus est hoc & obhoc quasi de gente aliqua dictum iudeus.
Est ergo sermonis consequentia talis. & exaltabitur super recta regnum eius. & crescet re
gnum eius. Exaltatum autem super recta de perfectione credentium dicit. crescere ait admul
titudines refertur. In his ergo qui perfecti sunt super recta exaltabitur regnum
xpi. id est super eos. & iam qui in supernis sunt. & in supernorum habitac—

Sunt enim fortassis aliqui ad ea mea del ectab aquib pluspficiant & altius exaltent hi quinre
gno xpi sus. & ideo credo & cum ipse saluator diceret quinnecto ; pondescendat tollere
aliqd de domo monesterii in quae de excelsa pfectione uenerit. pon terrenis admundi humi quae
nunc dom apellat. humilia & abiecta descendat. Sed & illud qd an. Quod audistis manare
peccatis supervecta. Adhoc nihil hominus respicit. Sic ergo exaltat super gog regnum eius.
& ecclesiae regnum eius. Crescit enim cum multiplicat ecclesiae. & fidelium numerus augu
mentum crescit regni xpi. usq; quo ponat pater omis inimicos eius sub pedib eius. sed & nouis
simum inimicum destruat mortem. Post haec semper ; adhuc de xpo. Dum deducit eum de aegypto
eius fortitudo similis est rhinocerotis. Quod nec completum uidet ubi p moysen herodis
tempore de aegypto & designat euangelium dicens. Ex aegypto uocaui filium meum. Quaeritur quibus
ex hoc loco assumptus uidet & euangelius insectus. Alius au de osee pphetia. Potest tam & secundum
allegoriam intelligi. qua pea qua uenit in aegyptum mundi huius. assumpsit eum pater & deduxit eum
ad semetipsum. ut eum faceret hinc quide aegypto mundi huius ascensum erant addm. Et gloriam
eius ostendit. Omnia enim demonia regna dns decies. unum suum regnum tanquam uera unicornis fin
dunt ingt. Cornu enim p regno. sepe decimus nominari. Deuorabunt gentes hostes illius. assiq.
eorum confringent & perforabunt sagittis. Hostes au dni xpi impios ac duros appellat de
quib pclarius in parabola euangelica. de homine nobili. abiit in regionem longinquam accipere
sibi regnum & reuerti. Narrat & commemorat eum subiecisse dicens. Cuncti au eius aderant illum
& miserunt legationem p illum dicentes. Nolumus hunc regnare sup nos. Contra hos omnes gentes con
gregantur cum romanis imperatoribus uespasiano & tito ut inter fierent eos. roborarent imperium eorum
confringentes & minuerent. atq; instrumentis belli ierusalem metropolim eorum supernam fun
dit subuertit. gentemq; deleuit multitudinem innocentis effusi sanguinis eius. Mystice au gentes eos dum
hostes deuorabunt cum pdicatores sui ex gentib electos plurimos eorum pdicatione fide ad fidem ecclesiae
conuertunt. eosq; p baptisma & salubrem confessionem in corpus xpi transferunt. Ossa eorum confringunt
cupiditates eorum & superbiam per admonitiones emolliunt. Perforabunt sagittis eum testimonii
diuinae legis corda eorum penetrant atq; ad compunctionem poenitentiae de peccatis suis puocant.
Hinc & secundum aliam editionem iste locus ita legit. Edent inquit gentes inimicorum suorum & crassitudi
nem eorum emedullabit. Gentes utiq; illas quas inimici sui possidebant ipse ecclesia destructa
ustitiae minuit & crassitudines eorum emedullabit. cui omne decens sensum crassum & carnale eorum
& consuetudinem admittere gentium spiritale. Quod au crassitudo culpabiliter inserpserit habent indicio erit
qd scriptum. Incrassatum est cor populi huius. Et alibi. Saciati & incrassati. & irrationabiliter dilecti. Edent
ergo gentes & cibum habent eos qui credunt in eum. sicut & ipse dicit in euangelio. Manducate & ut faciam

182.

uoluntatem eius qui mē misit. Cuius itaq; uoluntas hec erat. ut omnes conuertereñ ad fidē. Quod sine
superuis doctum erat stulto culpabilis habet̄ economus subulcus. Laudabilis ad habenda: quia & spiritu
pietas quā mollegibilis & ifes. & iungent̄ & multiplex dicit̄. & simulū & subulis ee phibet̄. Tetigit
suis sagitt̄ tibi immicū, Iacula ei uerba ei sunt ut superius dixi mus. quib; uel diabolum
uicit. uel oēs immicos & contra dicentem sibi etiam nunc superat & configit. Omnis enim
qui peccat immicus ei ē dum peccat. Si aū audit uerbū di & agnoscens peccata sua configatur
exeis & compungatur. atq; ad pñiam conuertatur uerbi dei sermone terebratus. cui ipse
dicetur iaculis ei ee confixus. Accubans dormiuit ut leo. & quasi leena quā suscitare nul
lus audebit. Vel ut alia editio habet recumbens requieuit ut leo. & ut catulus leo
nis quis excitauit eū. Requieuit ut leo. cū inuice potius principatus & potestates exuit
& triumphauit eas in ligno crucis. Ut catulus aū leonis. cum resurgit a somno mortis.
Quod aū leonis simulq; leene siue catulo leonis cōparāt. potest adhuc & hoc intelligi
ut in leone illi qui p fectus. In leena qq; hoc ē in sexu hi qui infirmiores sunt
intellectu. atq; illi qui in capientes & rudes in catulo leonis exprimunt. Quod uero ait quis
citare nullus audebit. significat nullū neq; angelum neq; hominē carnē xpi. a mortuis resus
citare p̄ualere. quā sola maiestas diuina a mortuis reuocauit; Unde ipse in euangelio dns
ait. Nemo tollit ame animam meā. sed ego pono eā & iterū sumo eā. Si aū secundū aliā
editionē legerim. qui suscitauit eū. Idcirco quia nunc aptius dicit̄ suscitatus. nunc etiā
ipse templū corporis sui p̄stiturus suscitare sē dicit. merito in hoc quasi p̄cunctatus de
signatur affectus. Qui benedixerit tibi erit ipse benedictus. & qui maledixerit. imma
ledictione reputabit̄. Cor tui. ē. quod benedicentes xpo benedicit̄. & in cōmunione pā
ne benedictionis adsumpti; Qui aū maledicunt. maledicti sunt. Sieni adp̄tm istuire
spiciat. qui maledic xpo. etiā lacrimabiliter inuenit̄ ee maledictus. Quid eni euenire
aliud possit his qui maledicunt sapientiae. qui maledicunt uerbi. qui maledicunt unc
nisi abhis omnib; bonis extorres & exules iaceant. Haec em omia xpi. ē. Et qui maledicit
xpo. tū quia his omnib; maledicens. p̄p̄ea maledictione dānatus est. Ego tam puto qd
non solū ille maledicit xpo qui sermone aduersū eū maledictū p̄fert. sed & ille qui sub nomi
ne xpiani male agit & turpit conuersat̄. & inhonestas. uel uerbis. uel actionib; suis fac nom eius
blasphemari inter gentes; Sic econtrario non ille qui sermonib; solis dnm benedicit ipse benedicere
putandus ē. sed qui actib; & uita & moribus suis fac a omnib; nom dni benedicu; Et ministis comple
bit magis qd tua p̄phetia balaā designat. quia benedicentes xpo benedicent̄. & maledicen
tes ei maledicti erunt. Propter quod omni modis cauemus. ne p opera & actus nros xpi nom

blasphemetur. sed magis id agamus ut benedictionib; eius participes ee mereamur. Iratusq. balaac contra balaam.
conplosis manib; ait. Ad maledicendu inimicis meis uocauite. quib; econtrario tertio benedixi. Reuertere ad
locu istu. Decreuera quide magnifice honorare te. sed dns priuauit te honore disposito.

Ostendit in his quia & balaac intellexerit non iam demonu ministerio decipi balaa. sed di uirtute ad meliora transferri
& ideo dic. dns priuauit te honore. Sed haec que planas transcurrentes ad sequentia ueniamus. Respondit balaa
ad balaac. Nonne nuntiis tuis quos misisti ad me dixi. si dederit mihi balaac plena domu sua argenti & auri non po
tero pterire sermone dni dei mei. ut uel boni quid uel mali pferam ex corde meo sed quicquid dns dixerit hoc loquar.

Sciens balaam quod non sibi pministros solitos responsa deferent. sed ab eo qui haberet omniu potestate. recte uidet
ptestatus non posse uerbu dni transgredi & facere illud pusillum aut magnu apud semetipsu. Non eni ille loque
bat ei qui posset sacrificiis & muneribus pmutari. + Et ideo non potest sacerdos mercede mutari. ubi ds muneribus non
mouet. Discessurus tam balaa incipit iteru pphetare. & dicit. Geru tam pgens ad populu meu dabo
consiliu quid populus tuus huic populo faciat extremo tempore. Quod iuxta alia editione ita legitur.
Veni consiliu do tibi quid faciat populus hic populo tuo in nouissimis dieb; Sumpta igit parabola rursu ait.

Sed priusqua ad explantione eoz quae pphetatas ueniamus uelim requirere quis iste sensus e. uel qui ordo uer
boru qd ait ueni et consiliu do tibi. Et consilii quidem nihil dare uidet. sed ait quid facturus sit populus
hic populo tuo in nouissimis dieb;. cu utiq. conuenientius dictu uideret. si haberet ueni pphetato tibi quid
facturus sit populo tuo hic populus in nouissimis dieb;. & eet utiq. consequentia ut uideret balaa pphe
tare de his quae populus isrl facturus eet populo balaac. uel ceteris gentib;. & qd in uirtute faciet.
ita ut non relinquat ex urbib; moab ullum qui saluus fiat. Sed & pphetia nihil ominus qua de xpo con
iungit in consequentib; & dic. Oriet ur stella ex iacob & exsurget homo de irl & uastauit principes moab
conuenient posita uideret. si scriptu eet ueni & pphetato tibi. Nunc au quid dicemus ad hoc qd scriptu e.
ueni consilium do tibi quid faciet populus hic populo tuo. Requiramus ergo quomodo intellegi debeat
qd scriptu e. consiliu do tibi. De quo sepe apud me ipsu requirens. nullum puto exitu inuenire sententie.
Sed hoc qd ait consiliu do tibi. communi & usitato more dictu putem. Sed illud magis uidi ee. conueniens
qd ait. consiliu do tibi. ut ita dixisse intellegat. Consilium diuinum quod in nouissimis dieb implendu
mihi nunc reuelatu. aperio tibi & manifesto. ut scias quid pls hic faciet populo tuo. Et hoc modo stare
mihi uisum e. posse quod ait consiliu tibi do quid facturus e. pls hic populo tuo. Hoc est consilium
dei enuntio tibi. & manifesto. Requirenti sane mihi sic ubi fore in scripturis diuinis sub hoc ser
mone simile aliquod dictu possit occurere. uisum est etia illud similit aduertendu quod
apls ait. quis eni cognouit sensum dni aut quis consiliarius eius fuit. Hic enim quis non pro
nullo sed pro raro uel eximio habet. Quomodo eni ncognouit sensu di unigenitus suus qui dic.
nemo nouit patre nisi filius & cui uoluerit filius reuelare. Quid ergo aliud scire patrem.

+ sed ille erat apud quem non est commutatio. nec commutationis umbra.

nisi scire consiliu ei' & sensu. Sed spi scī qui scrutat' etiā alt'u dī. quid nisi sensum ei' agnoscat. Ag
noscat ergo & filiu' & spi scī sensu dn̄. & hi quib' uoluerit filius reuelare. Quod si agnoscat filius sensu dn̄i
ē. ergo & consiliarius ei' nonita accipiendu ē. quasi ignoranti ei quid agat. consiliū det aut filiu
us spi scī. sed quo consiliu & uoluntatis ei' p'ticeps & sciens sit filius & spi scī. Simili ergo modo & bala
quia consiliu quod ei reuelauerat dispariceps facieb at & gnarū balaae. aīt. uem consiliū tabi de.
¶ D rem balaa filius beor. dixit homo cuius obdurauit ē oculus. dixit auditor sermonū dī. Quinouit doc
trinā altissimi & uisione omnipotentis uidit. Qui cadens apt'is hab' oculos. Uidebo eum sed non
modo īmaiebor illum sed nonppe. Quomodo dignū erit tamē istud intelligi debet ut sciat sciam
excelsi. Qui cum balaae regē docuerit quomodo scindiliū mitter & coram filiis irt ut manducarent
immolata & fornicarent. Uixenim de scis pphis & ap'is aut apostolis inuenit aliquis dicēt quia sciam
sciam excelsi. Qua uis paulus dixerit audisse se uerba mirabilia que non licet homi loqui
tam nonē pfectus habere sciam excelsi. Propt' qd diligentius intendamus si forte dignū aliquid
nobis dns ruphoc sermone reuelare dignabit. In libro qui apud nos quidem inter salomonis uolumina
haberi nolet ecclesiasticus dicit apud grecos uo sapientia iesu filii sirach apellat' scriptū est omnis
sapientia a dō est. Quod fortasse possimus ita intellegere quasi a dō sit & illa sapientia mundi huius
que destruenda dr. & princip um mundi huius. & si qua alia est. p quam falsa scientia cōmendat'
nisi ipso libello inconsequenter dicer et. non ē hec sapientia malitiae disciplina. Per quam
doc et qua omnis disciplina que falsi aliquid adserit. etiā si uehemēter uideat & quem simulis
& que subuerti facile possit. tam nequaquā huiusmodi scientia ad sapientiae titulū debet
applicari. Quid ergo ē. quod aīt omnis sapientia a dō est. Illud mihi sensisse uidet' quia
omnis peritia que uel ex arte aliqua usui humano necessaria habetur. uel cuius libet
rei scientia. sapientia dicatur a dno data. Denique apud iob scriptū ē. Quis dedit mulieribus texendi
sapientia & uarietates disciplinarū. Sal̄ in exodo. locutus ē. inquit dns ad moysen dicens. Ecce
uocaui nominatim beseleel filiū uri filii or ex tribu iuda. & repleui eū spū dei sapientiae & intel
lectus & disciplinę. ut in omni opere intelligat. & sit architectus ad operandum argentū. & aurū
& es. & lapides repletionis & oma opera fabrilia & in ligno. ut operet' sectum omniū operū. & quos
ego dedi ei. Sed & heliab filiū achi samach ex tribu dan. fr dedi in cor omni prudenti in
tellectū. ut faciant omnia que constitui tibi. Relegamus ea que in daniele scripta
de ipso daniele & trib. amicis eius quos nabuchodonosor rex trib. annis eruiendos tradidit.
uolens eos in sua dē patria babilonios sapientia scientissimos fieri. Ibi ergo scriptū ē. dedit inquit
eis dns intellectū & prudentia in omni arte grammatica. & daniel intellexit in omni uisione
& somnio. fr post pauca. & steterunt inquit in conspectu regis. & in omni uerbo sapientiae &

185.

ciplinae inquo queſiuit abeis rex muenit eos decuplo ſup omēs incantatores & magos quierant in omni regione eius. Ex his ergo omnibus poteſt intelligi quomodo & balaam dixerit de semetipso qui ſcit ſcientiam excelsi scilicet ut intelligatur quod origo omnis ſci ense abipso acceperit exordium. uitio autem humanae malitiae aſpirantib & ſubripientib & iam demonib in perniciem uersa sint. quae p uirtutē concessa sunt. Haec de eo quod dixit scient ſcientiam excelsi. a nob puribus dīs cussas mt. Videamus ergo quid eſt quod inſequentibus dicit. Uidebo eum ſed non modo. intuebor illum ſed non prope.

Haec ad ſaluatoris dñi aduentum iudaicū xpi pertinere exhibitur. de quo & incon ſequentibus dicit. Orietur ſtella ex iacob & conſurget homo de ist. Videndum eum dicit eſſe ſed non modo hoc eſt non eo tempore quo iſta loquebatur. sed nouiſſimis eum diebus ubi uenit plenitudo temporū miſit dīs filium ſuū. Sed ſi ſecundū alia exemplaria legere uoluerimus ita oſtendam er & non modo beatifico & non adpinquat. Non ad hunc balaam per quem haec dicuntur. ſed ad illos quorū per ſonam haberi in hoc dixerimus referetur. Illi enim doctores legis & ſcribae oſtendent xpm in lege & pphetis pphetatum. ſed non modo hoc eſt non eo tempore quo uenit. ſed complentudo gentium introiret & omnis ist ſaluari inciperet. tunc eū oſtendūt & tunc beatificabunt. quem modo blaſphemant. Sed hoc tempus inquo haec futura ſunt. non adpinquat. longe enim eſt. & in ipso ſeti fine ſperandum. Et ideo ait. Oſtendam illi & non modo. Illi hoc eſt populo qui tunc ſaluabitur. Poſt haec Orietur inquit ſtella ex iacob & conſurget homo de ist. & pcutiet duces moab. uaſta bit omnes filios ſeth. & erit idumea poſſeſſio eius. Hereditabit eos inimicitias. Dehis & in ſuperioribus diximus quia euidenter de ſtella quae magis inoriente ap paruit pfectus. qua duce uenerunt adiudeam. requirentes eum qui natus eſt rex ist. & repertum oblatis muneribus adorauerunt. Sed moneor me quod de ipsa ſtella poſtea quam dictum ſit in euangelio. qua pceſſerit magos in bethleem uſq. & uenientes ſteterit ſupra ubi erat puer. ultra non ſit dictum. quia uel diſceſſerit inde uel euanuerit. aut aſſumpta ſit. aut aliquid omnino de hoc puerili euangelica de ſignauerit. Sed hoc tantum dixerit. quia uenit & ſtetit ſupra ubi erat puer. Ne forte ergo ſicut tempore baptiſmi. cum baptizatus inde aſcendit de iordane xps ſimul et caeli. & uidit ioh spm dī deſcendentem quaſi columbā & manentem ſup eum. & audiuit uocem de caelo dicentem hic eſt filius meus dilectus in quo bene complacui. ita & ſtella haec.

ſtella

a urga

quae uenit supra ubi erat puer. Et stetit in xpo similiter permansit. sicut & spus scs in specie
columbae uenisse dicitur & mansisse in eo. Et sicut uenisse spm di super eum & mansisse in eo
ita accepimus quod nunquam ab eo recesserit sps di. ita & stellam quae uenit & stetit sup
eum accipiendum puto qd sic steterit super eum. ut nunquam inde mota sit. & ideo deitatis eius
indicium illam stellam fuisse opinor. Unde & ordo pphetiae haec eadem consequenter osten
dit. cum de ditate quidem eius dicit. Orietur stella ex iacob. de humana uero natura. & ex
urge homo ex irl. Ut in utroq. & secundum ditatem & scdm humanitatem xpc pphetat
euidenter appareat. Et uastabit principes moab. Moab quidem gens est cuius principes
non alios ee. quam spitales nequitias. & principatus illos. aduersum quos nobis luctamen
intellegimus. Hos ergo iste homo ex irl uastabit. cum exuet principatus & potesta
tes. & affiget illos crucis suae. Neq enim poterat saluare. moabitas & ad di agnitio
nem pducere. nisi principes illos qui in eis dominationem impietatis tenuerant de
uastasset. & pdabitur oms filios seth. Seth filius e adam. de quo eua dixit cum
natus eet. suscitauit enim mihi deus semen aliud pro abel. que occidit cain. Iste ergo
seth. ex quo omne humanum in hoc mundo ducitur genus. Nam de cain qui na
ti fuerant diluuio perierunt. Filii ergo sunt seth oms homines qui in hoc mun
do sunt. & cum dr de pdabitur oms filios seth. pda sic accipe sicut in superiorib;
int ptatisum ubi scriptum est. Et de gentes inimicorum suorum. & ubi catulo
leonis & leoni comparatur. Et hic ergo in predam accipit oms filios seth uic
tis aduersariis demonibus eos qui sub ipsorum dominatione tenebantur xps qua
si pdam uictoriae suae ducit. & spolia salutis reportat. sicut & in alius de eo scriptum
est quia ascendens in altum captiuam duxit captiuitatem. Captiuitate scilicet il
lam humani generis quam diabolus ad perditione coeperat. Iste rursus captiuam duxit
& a morte reuocauit ad uitam. Ut nam ergo & me captiuam habeat semp ihs & medu
cat in pdam suam. & ego tenear eius uinculis alligatus. ut & ego dicam reuer uinctus xpi
uitu. sicut paulus de se metipso gloriatur. Et erit edom hereditas. Et erit heriditas esau
inimicus ei. Edom idem e qui & esau. Hic scdm historiam quidem inimicus e isrl. Sed in aduen
tu inquit xpi & iam ipse hereditas ei erit. hoc est recipiet ad fidem nec excludet
ab hereditate xpi. Si uero spitaliter aduertamus edom caro intellegitur quae aduersatur
spui. & e ei inimica. In aduentu ergo xpi cum subiecta fuerit caro spui. p resurrectio
nis spe & iam ipsa ad hereditatem uenit. Nenim sola anima sed & caro quae aliquando
fuerat inimica p oboedientiam sps consors futurae hereditatis existet. Isrl uero fortiter ag

187.

& ecce quod dicit · quia tunc edō ut esau · hoc ē carnis natura inhereditatis sociā trem uocabit
cum sit animal uidelicet facta fuerit iniurie · & decem fuerit plā iniuriabus · Sic am
monuerit adiuuare · sed ingnaua p seuerē · nec caro adhereditatē uenit · sed ad
uictū illius q̄ potē & aīam & corpus p dere in gehennā · Quid ergo iacob erit q̄ domina
& p dā reliquas auritares

Dns̄ uidelicet xp̄s quide semine iacob sc̄dm carnē nat̄ in mundū uenit · cui sc̄dm sc̄ea
relu adtestatiōē dat ē omīs potestas in cēlo & in ra · ut in nomine ihū omne genu
flectat · celestium t̄restrium atq; infernorum · & omīs lingua confiteatur · quadris
nr̄i uīc xp̄s ingta ē de patris · Ipsēsibi adsociā & earitate dī · hoc ē ecta catholica p
dat reliquas auritares · conuenticula sine dubio hereticorum ac munimīta philoso
phicorū dogmatū quicontraria sentiunt atq; agunt fidei catholicę · Sed neq; silen
dū arbitror q̄tinquib; dā exemplaribus · hic locus ita legitur · & surgēs inquit iacob &
p dā libertatem decuritate · Nec in hoc solum sed in omni poene p phetico stilo quae
dicuntur inuoluto sunt & obscuro sermone dicunt · Nonenī spūs scō quide his scri
bi uoluit ut palam haec & pedibus · ut ita dicam imperitorum concul canda pone
rentur · sed ita putat ut eū publice habere uidean̄ sermonum · tum ob scuritate
ēditum ne cum is & insēcē & is obtecta seruent · & nūc ergo q̄ta ut p dā libertatem
decuritate nisi ad ē suę rudinē p phetica respiciat dequa dr̄ · Omīs p phetia n̄ potē p
pria absolutione ē stare ualde difficilis iudebit intellectus · Videamitam si forte hoc
modo potent explanari · Curitate hunc mundū intellegam · sic & in eū angelus dicitur
deluxurioso filio quidilapidatū substantia patris q̄ accessit inquit ad quendā p ma
rina uitantis in regione illa aquore cepit magrū mittit porcos pascere · & hic ergo
auritas animus ille p marinus erat · mundus hic intellegit · Ligit de hac curitate liberatū
hoc ē quē liberat xp̄s de hoc mundo p deum · Dic mihi · q̄ q̄ p dit animā suā
p pē me saluā faciet eā · Saluari ergo p dicione p dā uic eū quē de huius mundi cau
tate liberauerit · & nos itaq; sudi salutē uenire uolumi & de hoc mundo liberari debemi
animas nr̄as p dicione umli & necessaria p dere · Edit mihi · animā suā sc̄dm xp̄m · q̄ de side
sideria refrenat · q̄ cupiditates ei resecat · q̄ luxuriā ei resolutione q̄ castigat · & in nullo
prius fic uolutatē suā · Sed uolutatē dī · & p haec perit dr̄ anima · Pereūt q̄ uitae
prior · & incip nouā uitā q; in xp̄o ducere · Simile aut huic dicto & illud · Sic mortui &
uiuent · & illud · Sic mortui estis a bele mentis mundi quomodo douelit uiuentes in hoc

188.

mundo decernunt. necessariu ergo uidetur inhis declarare. q. pdit. animā suā in hoc mundo qā ex pō
morte & quisicā p dideriū inuenire dei. Ibi sine dubio ubi dic. apls. q. uita ura. absconditā cū xpo
in dō. Cūq. uidisset amalech. adsumens parabolā ait; Principiū gentiū amalech ei⁹ ex
tremū p dent. Necessariū mihi uidet requirere in scripturis diuinis. quib; in locis
t quo in tempore nomen amalech scriptū sit. quoue ex genere gentis ista descendat. Filius
enim quod querit agnoscit. si ex plurib; locis que de eo pferūt scripturis. Igit̄ in generis
lectione ubiq; reges cuenerūt. ut expugnarent quattuor reges q regnabant in sodom
p̄ aliquanta ita refert. & uenerūt ad fontē mesphat ipsi eē cades. & percusserunt omē regionē amā
lechitarū. & amorreum q habitabat in asasonthamar. In his p̄mo locis amalech memi
nit nomen. Sed requirit fortassis utrū duce gentis ei⁹dē nomen habeant. q̄m quidē & ei
talogo filioq; esau & ducū q ex ei genere descenderant refert amalech. In eni scripturē
H aes sunt generationes esau ipse est edom in monte seir. & hec nomina filiorum ei⁹. Eliphaz
filius ade uxoris esau, Rahuhel qq; filius basemath uxoris ei⁹. Euē q. filii eliphaz thēman
omar. Zepho. & gathan. & cenez. Et thamna ē cubina eliphaz. Filii esau q; pe
perit ei amalech. & p̄ pauca. hi duces filiorum esau. filii eliphaz p̄mogeniti esau. Dux
theman. Dux omar. Dux sephu. dux cenez. dux core. dux gathan. dux amalech. Hi sunt
amalech dux filius fuit eliphaz. p̄mogenita filii esau. nate ex ē cubina nomine thāna
§ , redeam ad p̄mū de amalech cōmemorationem. ubihi qui reuersis & uenerūt ad fontē
udrii quo cā cades ut int̄ficient omēs principes amalech. Cades eni int̄pr̄ sificatio
t sem. Amalech ū int̄pr̄ ablinguens ptm. Igit̄ hi qui reuertunt ad sem. & cuertunt
se ad sāficationē int̄ finiunt & p̄rimunt amalech. Illū salice & q ablingit ptm declinat
ptm. Quisum aliuse q declinat ptm ad dō. nisi uirt̄ ētraria & spīrales nequā. Hi ergo
principes qs. Illi sine dubio principatus ad ūsū quos scis ē ē luctatio. Ad ūsū principa
t eni & potestates & mundi huius rectores. seu sagones. Quos tam superare non po
tes nisi ē uertant ad sēm monā. Ipsa tam sēq monia que ē cades. fons ē udrii.
O mis ut q se ad sēm onā ē uertit. habet sē p̄ante oculos suos fontē udrii. Aspic enim
udrii diem. & purificato corde tam malorum poenas quā p̄ eorū beatitudine sē uā
t thaec faciens omēs amalech tarū p̄rinapes p̄stinit & deiec. Si qui ē uertere nt̄ ad
cades. i. ad sēi monia. fontēq; udrii neq; futuri ē cogitant die. ista subiecti p̄ncipib;
amalech. Hunc ut ptm ablingit & ē sumit & tale ptm declinat ad dō. Hi ecadillū p̄mūre
feruntur amalech. Nunc aut̄ uidem & istū amalech filiū eliphaz p̄mogeniti esau.

189.

quē peperit athamnas concubina sua. cuius pr̄ēst eliphaz qui int̄ p̄r dn̄m dispsit. m.t. uit
damnas que ex ipsa. q̄demē degener. deinde int̄pr̄ defectio cōmota. t necessario utrq qui
abhis talib; gignit̄ hostis est isr̄t. Ablingens t declinans ptm. p̄m enim ipse ebreos egres
sus ex egy̆pto bello egressus est̄ in raphidim. Tunc cū moyses amadium. t lige tibi uros
sexi & c̄ fige cum amalech crastino. t ecce ego sto in uertice collis. & uirgā dei in manu
mea erit. Et fec̄ ut sic dix̄ ea moyses. & c̄ flexit cum amalech. Moises aut & aaron &
ur ascender̄ in uertice collis. Et factū est ut cum leuaret manus moyses. in ualescebat
isr̄t. cum aut deponeret manus suas. in ualescebat amalech. Et p̄ pauca uterū scriptū est̄
quia fugauerit ihc amalech. & ptm ei gladio detexerit. Tunc cū dn̄s dix̄ ad moysen
conscribe haec ad memoriā in libro. & da in aurib; iesu. quia delens delebo memoriā
amalech desup caelo. Et edificauit moyses altare. & nominauit nomen ei dn̄s refugium
meū &c. quia in manu occulta dn̄s expugnat amalech a generatione in generatione
nē. Intellege ex hoc euidenter quid debeat intelligi amalech quē manu occulta hoc ē
inuisibili expugnare dr̄ dn̄s a generatione in generationē. Sed in deuteronomio scriptū
est. Memento quanta fecerit tibi amalech in uia. & excide eum de memoriā omnes qui
laborabant post̄ te. Tuam esurientem & laborantem. & non timuit deum. Observa ergo & hoc
quomodo amalech isr̄li obstitit in uia. sed tamen non potuit caput ei abscidere
nisi ex parte tantum. idē in eos potuit obtinere qui rectores posuerant qui ultimi se
quebant̄. nec ea que retro erant obliuiscentes. extendebant se ad ea quae in
anteriora sunt. Et ideo puto quia dn̄s p̄cepit in euangelio dicens. nemo mittens manū
suā ad aratrum & retro respiciens aptus est̄ regno dei. & merito si ex parte retro quis
inuens fuerit in cauda abscidet̄ eum amalech. Quod aut in tertia gentium amalech
certū est̄ quia nullo pacto ad illum qui tunc erat in carne amalech referri posset. Neq;
enim p̄m erat ami qui tunc origine. sed inuisibile amalech melius referre. qua de cau
sa populos ad idola & faciendo gentiles. ex dei cultoribus. amalec nominat̄. Et ideo
recte in tertia gentium dr̄ qua si talis quae dam aut erat ria que p̄ma in tertia dele
rat. ut homines gentiles fierent mutando gl̄am incorruptibilis dei. in similitudinē
imaginis corruptibilis hominis. & uolucrū & quadrupedū & serpentū. & ser
uiendo creaturę potius quā creatori. Sic eni in pto dicit scriptura. In tertia xp̄c. sic M
& tertio in pto qui declinat ad idola & gentilis efficit̄ in tertia amalech cuius extrema
pdent̄ hoc ē finis erit mors. Nisi ea quidē corporea sed illa spiritalisque p̄ p̄cepta

ada

Sue uitalia edrio habō. semecq; peribit. Semeorūē psuasio quadocuēr hominēs declinare
adō. Istud ergo semē malū ād doctrina pessima. nipsi inquib; seminatū ē peribunt.
l psteri dū cuersi ingemuerīt saluer. Et unde similis expositio ād illis conuenienter obsistā.
quidā legis uelud durtiae & credulitatis accusant. quiā solum gentē amalech. uid
& semē
pnuntiā pertinaciter. Cū gēs quidem ad spiritales nequitias referatur. Semen uero ei sup Doctrina
stitionē gentilium & cultē idolorum atq; omis secta quae adō ptīm declinare suadent
, exponat. Cōmemorat aut ē pphetia p amalech cineū dicens. Vidit quoq; cineū &
, adsūpta parabola ait. Robustū ē quidē habitaculū tuum. Sed si inpēra posuerīs
, nidū tuū & fueris electus de stirpe ceni quādiu poteris pmanere
GG Cineus possessor interpr. & quis quip semā possident. nisi hi qui ingenio sapientiae
secularis callent qui in hoc uitā robustum sibi habitaculū construunt. si pbum
litterem paruuli apud semetipsos facti in xpī sublimitate nutriant. si semetipsos
infirmos sentiant. & ex celsa humilitate cogniti redemptori fouendā mitis ponant fi
dutiā. Si uana nō appetant. Si omne quod pterit cordis uo letu transcendūt.
Videam sēm uerum qualit inpēra ponat nidū suū. Ait enī. Nra cuersatio in
celis ē. Et rursū. Quē resurrectum nos & cōsedere fec in celestibus. Inpēra ponit ni
dum. Quia profecto in supernis figit consilium. Non mīt multi influxi deicere.
Non multi pabiectionē conuersationis humanae in infimis habitare. Iuncpaulus
fortasse si incarcere tenebit. Cū sē sedere ait xpo in celestib; restat. Sed ibi erat ubi
ardentē ūmitē foceratt. nullicubullū necessario pigra adhuc caro tenebat. & si fue
ris inquit electi de stirpe ceni quādiu poteris pmanere. Ceni nidus mīs siue posses
sio intpratur. Athiqui fuerint de stirpe ceni electi hoc ē de sapientiū numero ueri
tatis fuerint ueri inuestigatores inuenti diu possint. pmanere quia uita ppēa longeuum
uent. Unde pphēa dr. Querite dnm & uiuet anima uīa. Et alibi ipsa sapi
entia dr. Qui ducidam me uitā & nā habebunt. Alia aut edrio sic habet.
Si posueris inpēra nidū tuū. & si fuerit tibi beor nidus astuta. assirii captiuū
te ducent. Vide mihi quod cineū ualde culpabiliter nominet. Ipse ē Saul
super ob; dicebat saul. discede de medio amalech. & ni pcul dubio quia mei festi
natiam imitat cū ascenderet. De hoc ergo & nunc dr quia ualida ē habitatio ei. de egipto sit
si ponat nidū suū in pēra. Pēra xpc ē. Si ergo ponat nidū suū in pēra ualida
est habitatio ei si tamē non fict ei beor nidus astutiae. Beor pter est balaā q potē
accapi inp sona hereticorum. ut hoc edicta uideat qd saluus possit cineus. si ponat

ig i.

pertranidum siuū. hoc÷ inxpō collo ac spē suā. ac nō eū hereticorū circūdāt
& circūscribāt astutia. Nā sihoc fuerit. nihil ei p derit qd inpārā quiē xpe collo cat
udāt. Nb assirus enī captiuabit malignus salutis uirtutib; quæ eos captiuos ducāt ad
potestatē accipiunt. quos hereticus error inuoluerit. Vidē sane scdm hanc expo
sitionē. quā decaneo edidimi. & conuuntio intē bare sensum. Sed sciendū ē qd uer
naculiē. hebreæ linguæ & conuuntione frequentē uti. Ita & intēdum abundāt. & nō
necessarius utinmā apparē lingua ude xt inserta. Qd uniq. cū uenia accipiendū ē
habentē unaquæq. lingua aliqd ppriū. qd apud alias linguas uitiosū uideat. Ethic
ergo ac uitio quasi abundans habendū & supflua. Caueat ergo aneus quinē pr̄ posi
dens. Caueat inquā ne possideat & promereat istā grām. ut ne ecclia xpi sit nefor
tes tuma beor circūuenīat eā & declinē ad dogmata prāua & peruersa. & ob hoc tra
dit assirus. Quib; blasphemare inpecta positi. tradunt satanæ sic frigulus & hermo figelus.
genes. dequib; paulus dic. quos tradidi inquit satanæ ut discant non blasphemare
? præ ergo assirius tradit ur quidecliuuerit in hereticā blasphemiā qua assiriuit p
tant dirigentes. Et hoc tradunt & aliqui tradunt. ñ ut pereant neq. ut penitus intereat
Sed ut dirigant & corrigantur. Et sic paul ipse dicit. ut discant ñ blasphemare; Post
hæc uō balaā pphetæ. sue sermonē inhis cludit dics. Assumptaq. parabola ait ri
loquē. Heu quis uiuturus ē quando ista faciet dns. Venient in trieribus de italia hebreos. §.
superabit assirios uastabitq. ad extremū & ipsi peribit
Quod singula loq pparalā dr balaā legenti incutit pudorē neqd in his quæ
dicunt ñ quasi in parabola s scdm litterā dictū putē. Ait ergo. O o quis iu
uat cū fecerit haec deus. hic uita ñ hanc cōmunē sillā nominat quæ scdm dm÷
Et hoc quē qd dr. quidū haec omnia fient cū oriet astrū ex iacob & surget homo de isrl.
Et deluent amalech. & semē ei pdident. Hoc÷ cū aduenerit xpc & idolorū cultū destruc
erit. atq. omniū demoniū subiecerit potestatē. quis erit ille tā beat tā felix qui haec
uidēt. hoc÷ quis sentit & intellegit & credit qui haec ita fecerit dns. Venient in
trieribus de italia superabit assirios uastabitq. hebreos. ad extremū & ipsi peribit.
Hoc quantū ad litterā pauce p dicere uidē more pphetico quod uix tangit p incar
nationis dni romanorū duces de italia. cū exercitu p gredientes assiriorū regnū atq.
hebreoy. nec nō & omnium orientaliū ptoy superantes insuū dominiū & uersuris. Quæ
ipsi pea ipsius regnū iuxta pphetā dominatis pdent. qui scdm uisionē statuæ pars quedā
pedū ferrea fuit ferrea. pars quedā fictilis. sic & allegoriū uim sig domus cū aduentū in finem

Lporū

ꝑ ac ipsi pariter peribunt. Hebrei transeuntes int̄ p̄tantur. Iste ergo

qđ occidentalis pars orbis figurat omiā regna mundi gladio spūs. hoc ē uerbo euangelii edomite. ac a carnali sensu auertendo ad spūalē intellegentiā cuertere. Alia aūt edmo hunc locū sic habē. Exibē de manib; eius oy. ac ad fligent assirios. Cum int̄ p̄ plagas suas. Hic ergo q̄ uersi ad dn̄m ac ex pō erudti plagā quae in fine scti impiis uenit ac effugiūt ipsi ad fligent assirios. hoc ē hi quibus imagone pcepti sunt ꝑ terā ac stratā in subpedibus ipsi affligē assirios demoniū scilit ac gentem. Calcabē nāque sup̄ serpentes ac scorpiones ac sup̄ oēm uirtutē inimici. ac ad fligent eos. ac ad fligent hebreos. Ipse populus ac ū hebreus dr̄. qui transiit de egipto ad ūtā rep missionis de ce nebris. ad luce de mor te. ad uitā

S eqm̄ haec ut diximus nō sine agone. nō sine magno certamine potuerit obtinere. quasi in agone positus nunc ad fligit. nunc ad fligit. ac nunc cedit aduersario. nunc ipse aduersario uerberat. Ad fligent ergo ac um ipsi assirii hebreos. hoc ē populū dei sic ad fligunt. ab eis. sed ipsi id ē assirii cum hoc fecerit. ac cū uires suas omes erga hebreos ad fligendos effuderint statī ac ū ipsi peribūt. Quo dergo ait. ac ad fligent hebreos ac ipsi p̄ter peribūt. Nonita accipiendū est quasi p̄tē cū hebreis peribūt ac assirii

S ed partē id ē statim ut haec fecerint ut hebreos ad flixerint ac ū ipsi peribūt. Partē enī gr̄ sermo pstatī ponit. Hic ergo erit finis omnium. ut ac ipsi cum tradebunt hi qđelinquebant ex populo dei. t imminentiā carnis ut spūs saluus fiere ac uelut discerent nō blasphemare. peribit enī ipse ab eo qui potestatē habē ꝑ dere in gehenna

D rēni ēs iusto iudice. Ite ignem ęternū. quē ꝑparauit dr̄ diabolo ac angelis ei

I bi ergo peribit assur. Et quidē periit aliquando ac ut ouis ex. c. oub;. Sed hanc ouem pastor bonus relictis nonaginta nouē in montib; descendens ad uallē hanc nīm uallē lacrimarum ac requirens inuenit atq; impositā humeris suis reportauit. ac illi nume quin super nob; saluus manebat adhuc. Iste aūt assur quia fine omnium dr̄ periturus nescio aliquando aut queri possit aut inueniri. Periit enī nō errore simplicitatis. nec lapsu mortis ꝑ p̄seuerantiā ꝑdurā. Surrexq; balaā ac reuersus ē in locū suū Balaac quoq; ut qua uenerat rediit.

·M· Postquā balaā ꝑphēā suā finierit. reuerti dr̄ in locū suū. ac balaac utique uenerit redire. nec aliquid hoc in loco deest ē silio dū accipiendū sit narrat. s tantū modo dicē qđ ad pliauerit ac isrl sethim. ac pollut sit populus fornicans simulacris ab q; uocauer eos ad sacrificia idolorum suoq; manducauit popls. desiderauit eoq; ac adorauer idola eoq; Et trucidatus ē beelphegor. ac ira ē dn̄i furore accensus est. In his ostenditur illud qđ sepe memoratum. quia balaā ꝑ ea quā di

193.

anstare constrictus est · nonne permissus maledicere isti · volens tam placere regi balaac aut
videri sicut scriptum est · Vem consilium do tibi & quid consilii dederit ibi non aperuit · In poste
riora tamen ipsius libri numerorum scripturae refertur · sed plenius in revelatione iohannis · Habes itaque
ibi doctrinam balaam qui docuit balaac ut mitteret scandalum in conspectu filiorum isti · ut manducaret
idolis immolata & fornicarentur · Ex hoc ergo apparet quod nequam usus sit balaam · & consilium dede
rit balaac regi tali quadam dicens videri · Populus hic non pprius uiris · sed dum colendo uincit · & pu
dicitiam conservando · Siuis eum uincere · primo eorum pudicitiam deice · & sponte uincet · Sed aduer
sus hanc non usitatae militiae · sed mulierum decore pugnandum est · Nec armorum rigore · sed mol
litiae femineae · Procul ergo hinc · procul amore armatorum manum · & electa congrega specie puellarum ·
Videntes pedibus eam manibus q · plaudentes · forma uincit armatos · ferrum pulchritudo capiunt ·
Vincit ad speciem · qui nonnum cum ad proelium · Verum ubi senserunt eos mulieres mox brachia
ut machinae manus direxisse libidini & peccato inclinasse cervices · prius prius semetipsas cupi
entibus pbeant · quam deos sacrificiis idolorum adquiescerint degustare · ut cogente libidine consili
is obtemperet feminarum · & consecrentur prius beel phegor · quam idolum turpitudinis ·
Haec fuerunt consilia balaam · Quibus acceptis balaac rex · parat continuo exercitum · non armis
unibus sed femineo more compositum · Non furore bellico · sed libidinis flamma succensum ·
Haec ergo sunt quae nos historiae textus edocuit · Verum quo iohannes in revelatione sua quae
ab eis sacris historiam scripta sunt · adducit ad mysteria & divina sacramenta · quaedam in his se
quentibus necessarium & incundum · scilicet quod ille sensit nos quoque ubi illo clara exposi
tione regulam sequi · & primo memorari ea quae ad anglicae ecclesiae cursum scribens dicit ·
Habes ibi quos dum quis tenent doctrinam balaam · qui docuit balaac mittere · scandalum in conspectu
filiorum isti · ut manducarent idolis immolata & formicarentur · Ergo temporibus iohannis apti erant
quidam in ecclesia illa ad quam scribebat docentes doctrinam balaam · Putasne tam accipiendum · quod fue
rant multis in ebrietatibus quidem se docere ea quae balaam docuit · & qui profitentur se dogmatis &
traditionum illius esse doctores · an illud potius debemus animadvertere · quod si qui facit opus
quod fecit balaam · is doctrinam balaam docere videatur · Sicut & de doctrina Iezabel in eadem revela
tione memoratur · nonquo aliquis ex disciplinis Iezabel doceat · quae illa truncide
sed quod si quis verbi causa aut propheta dei persequatur · ut illa fecit · aut idolis
aliquos decipiat · vel falsis eorum scripturis pervertat innocentes iste dicitur
Iezabel tenere doctrinam · Si ergo & si quis malis consiliis generat & scandala plus dissi &
offensiones divina · atque in aduentu celesti populo & plebi · ut idolorum sacrificiis communicando
vel fornicationi acquiescendo · hanc doctrinam balaam tenere dicendus est · Est ergo execrabilis ·

& iam corporis fornicatio. Quid enim ita execrabile quam templum dei uiolare. ac tollere membra xpi & facere membra meretricis. Multo tamen magis execrabilis est generalis illa fornicatio in qua omne genus peccati pariter continetur. Generalis autem fornicatio dicitur cum anima quae in consortium uerbi dei ascita est. & matrimonio eius quodam modo sociata a bullo alio alienatio scilicet & aduersario illius uiri. qui eam sibi dispondit. in fide corrumpitur. & uiolatur. Est ergo sponsus & uir animae mundae & pudicae uerbum dei qui est xpc dns. sicut & apostolus scribit. Volo autem uos omnes uni uiro uirginem castam exhibere xpo. Timeo autem ne foste sicut serpens seduxit aeuam astutia sua ita corrumpantur sensus uri a simplicitate quae est in xpo ihu. Donec igitur anima adhereat sponso suo. & audit uerbum eius & ipsum complectitur. sine dubio ab ipso semen suscipit uerbi dei. Et sicut ille dixit. de timore tuo dne inuentre concepimus. Ita & haec dicit. De uerbo tuo dne inuentre concoepimus & pasturiui. & spm salutis tuae feci sup terram. Si ergo sic de xpo concoepit anima fac filios p quib. dicatur de ea. quia salua erit p filiorum generationem. si p manserit in fide. & caritate. & scitate cum sobrietate. Inde nascetur generosa p genies. inde pudicitia orietur. inde iustitia inde mansuetudo & caritas. atq. omnium uirtutum p les ueneranda succedet.

Quod si infelix anima diuini uerbi dereliquerit sca conubia & in adulterinos se complexus diaboli aliorumq. demonum in lecebris decepta tradiderit generabit sine dubio & iam inde filios. sed illos de quib. scriptum est. Filii autem adulterorum imperfecti erunt. ex iniquo concubitu semen exterminabitur. Omnia ergo peccata filii sunt adulterii. & filii fornicationum. Unde ostenditur quod p singula quaeq. quae gerimus parit anima nra & generat filios. sensus scilicet & opera quae gerit. Et si quidem scdm legem est quod gerit. & scdm uerbum dei spm parit salutis. & ppterea saluabitur per filiorum generationem.

VIII. Uerum tamen applicuit irl in sethim sicut scriptura narrat.

Morabatur autem inquit eo tempore irl in sethim & fornicatus est pls cum filiab. moab. Quae uocauerunt eos ad sacrificia sua. At illi comederunt & adorauerunt deas earum. Iniciatq. est irl beel phegor. In tpretatione hebraicorum nominum sethim inuenimus in lingua nra responsionem uel refutationem dici. Applicuit ergo irl ad responsionem uel refutationem. Non bene applicuit. Vide denique quid incurrerit. In hac posita mansione fornicatus est cum mulierib. madianitarum. & refutatus est a deo. quia non solum fornicatus sed & idolis gentium consecratus est. & comedit ex his quae fuerant idolis immolata. quae utique execrabilia sunt apud dm. Quienim consensus templo dei cum idolis. uerum ergo & iam de his quae apls paulus scribit ad corinthios dicens. Si quis autem te uiderit scientiam habentem

195:

ducandū

midolio recumbere nonne conscientia eius cum sit infirma ędificabit ad manducandū immolata
idolis manducauit fum. Videtur enim non tam rem ipsam grauem pnunciare quā illius offensā
quā uidens similiter uocatur exemplo. Cum non similis scientia munat. Ita ut ostendat
eam qui habā scientiā recumbit midolio non tam sui quā alterius damni efficax reum.
Sciendū ne forte non hoc solū fiebat apud corinthios ut in idolio recūberent. & immolata
idolis manducarent. sed forte quō studiosi grecarū literarū homines erant & amatores phi
losophie. desiderio adhuc studiosorū ueterū tenebant. & philosophorū dogmata quasi
idolis immolata edebant. Quae tam lectere fortasse nō poterant. eos qui plenā scientiā ue
ritatis acceperat. Hi aū qui nrō minī eruditionis habebant. si intrarent eos legentes
talia. & illis adhuc studiis operā darent. ualneran poterant. & diuersoz dogmatū ua
nis erroribus implicari. Sic ergo fiebat ut lederet aliquis unde & is qui habebat
plenā scientiā ueritatis. lucri nō poterat. sed quō caritas non quarit quod sibi utile ē
sed qđ multis. obseruan apostā. tulē uerbi capere cibū qui non solū nos ędificet. & de
lectet. sed & qui uidentes non offendat uel legat. Est ergo nō solū meribus idolis immolata sed &
omnibus. Ergo puto qua sicut omnis sermo qui pietatē & iustitiā & ueritatē docet. dō
secratus. & dō immolatē. ita & omnis sermo qui impudicitiam uel iniustitiā uel im
pietatem respicit. idolis immolatē est. & qui eā recipit. quasi idolis immolata manducat.
Manducauit ergo pīs de sacrificiis eorū. & adorauerunt idola eorū. non solū manducauer
unt. sed & adorauerunt. Vide ordinem mali. Seruos dñi prima concupiscentia decepit.
inde uentris ingluuies. postrema eos captiuauit impietas. Impietatis aū merces est sol
uitur fornicatio. Sed isti adorauerunt idola & consecrati sunt beelphegor. Beelphe
gor idi nomen est. quod apud madianitas pcipue amuliere colebat. Inhumis ergo idoli misteriis
consecrat est nīt. Interpretationem tamen nominis ipsius cū requirerem. attentius inter hebrea
nomina hoc tantū inuenim scriptū. quia beelphegor species est turpitudinis. Nolun tam
declarare quae. uel qualis species. uel cuius est & turpitudinis. Honestum credo consulens
qui uerecundus. ut ne auditū polluer & audientiū. licet cum multae sint turpitudinū
species una quia & ita explunt turpitudinis species beelphegor appellat. Unde sciendū.
quod omnis qui aliqd turpe committit. & in aliquā speciem turpitudinis declinat. beelphe
gor machanitarū demonio consecrat. Sed & pīsingula peccata quae committim. maxime sua
ipsius subuersione aliqua. sed & studio affectuq; peccam. dū sine dubio demoni. cui peccatū
illud quod commisim inoperam. cuius ē. consecramur. Ferat. dñs iratus ad mōsen. Tolle
cunctos principes pli. & suspende eos contra solē in patibulis. ut auertat furor meus ab israhel.

Iratus dñs deformacionib⁹ irt & carnalibus & spiritalib⁹ nam & filiab⁹ mab se inpudice miscuerat.
& idolis fuerant consecrat⁹ hoc ad moꝛ sen dicit ut ostendat & dño ducesq populi contra solem. Inquo
uerbo intellegitur eos iussos esse crucifigi ut hoc sit ostensa eos dño contra solem. ideſt palam incon
spicuo lucis huius. Iam grecus ait paradigmatison quod dici possit exempla. qua paradigma
exemplum dicitur. Nam praeter lxx interpretes aquila pertinber diuisse. confige. uel potius
sursum confige. quod est cruci pe xon. simmachus autem uerbo eudentiore. suspende. Dixitq moꝛ ses ad
ducesirt. Occidat unusquisq; proximos suos quum electi sunt beelphegor.

Mirum est sane quod scriptura narrare destitit. utrū hoc fuerit exceptodni impletū qđ
contemptui potuisse non nudeo. aut si contemptui est impune contemptu. Stante factum est
& tractu cur. ex eo quod finees filius eleazar transfixit adulteros. placatū fuisse dñm scriptu
ra testatur plagamq cessasse. quasi crucifixis ducib⁹ sicut preceperat dns. adhuc indignatio ps
uerans alio modo placando uideretur. Cū peridubio falsum ee non possit quod promiserat
& pmiserat dns dicens. Accipe ducesq pli & ostensa eos dño contra solem & auertetur ira ar
dentionis dni ab irt. Siergo furtū erat. quis dubitet iram dni auersā fuisse ab irt. Quid ergo
opus erat ut adhuc finees ad placandū dñm sicut mechatos adulteros immolaret. erg testimoniū scripture
pertinbet. quod eo modo dñm placauerit. Nisi forte intellegamus. cum illud de ducibus pli moysi
quod praeceperat implere disponeret. eū uoluisse & iam secūm legem. talia punire flagitia
& sacrilegia audaciam. ut uideret quemq interficere proximū suum. dns alienis nefande con
secratum. atq imerea & iam illud finees facere. ac si ira dni iam placata. non opus fuisse
ducesq populi crucifigi. Haec sane seueritas illi tempori congrua. quantū malum sit formi
cationis & idolatrie. prudentium fidei sanis euidenter ostendit. Videt quae sit condemnatio prin
cipum populi. Nonsolum pprius pprius arguantur delictis sed & ppopuli peccatis cogantur red
dere rationē neipsorū sit culpa quod populus deliquit. Nefortenondocuerint nefortē inmone
rint. neq solliciti fuerint arguere eos. qui mala culpa cecidissent. unde contagio dispergeret in
plures. Haec enim oīa fiunt principib⁹ imminent & & doctoribus. Si enim illis haec non agenti
bus. nec sollicitudinem gerentib⁹ circa plebem. peccauerit populus. ipsi ostentantur. & ipsi ad
iudicium ducuntur. Arguit enim eos moꝛ ses. ideſt lex dī uelut neq legentes & defidei
& ipsos conuictos. ira cundia dī & cessabit a populo. Haec si cogitarent homines num
quam cuperent. neq ambirent culpa populi principatum. Sufficit enim mihi si prius
prius arguar. delictis. Sufficit enim mihi primum & ipso peccatis meis reddere ra
tionem. Quid mihi necesse est & iam ppopuli peccatis ostendi. & ostentari
ante solem. ante quem ——— nihil potest abscondi ——— nihil obscurum.

Ecce unus de filiis israel intrauit coram fratribus suis ad scortum madianitin uidente morse & omni turba filiorum israel qui flebant ante fores tabernaculi. Quod cum uidisset finees filius eleazari filii aaron sacerdotis surrexit de medio multitudinis. & arrepto pugione ingressus est post uirum israhelitem. in lupanar. & perfodit ambos simul uirum scilicet & mulierem in locis genitalibus. Cessauitq. plaga a filiis israhel. Haec aedificauerunt priorem populum. Tibi autem qc xpo redemptus es & cui de manib. gladius corporalis ablatus est. & datus ē gladius sps. arripe hunc gladium. Et si uideris israheliticum sensum cum madianitis scortantem meretricib. idest cū diabolicis se cogitationib. uolutantem. nolo parcas. nolo dissimiles. sed statim percute statim perime. ipsā quoq. uuluā idest secreta naturae discutiens. & penetrans illū ipsum peccandi fomitem deseca. ne ultra concipiat. ne ultra generet. & maledicta peccatorū suboles israhelitica castra contaminet. Hoc enim si facias. continuo sedabis iracundiā dni. Praeuenis enim iudicii diem qui dies predicit̄ ēē furoris. & exterminato a te fomite peccati. qui nunc uulua madianitis mulieris appellat̄. securus uenies ad iudicii diem. Sequitur. Et occisi sunt. xx. iiii. milia hominū. Merito sub numero uicenario & quaternario milia hominū occisorū adnumerantur. quia qui lumē ueritatis & iustitiae derelinquentes incecitatē idolatriae ac fornicationis se immergunt. solis aeterni lumine priuati. ꝑpetuae mortis tenebras sentiunt. Horis ergo. xx. iiii. sol mundanus totū orbem undiq. illustrat. ac noctis tenebras suo ambitu fugat. Qui enī lumine fidei quod ꝑ apostolos atq. prophetas ꝑdicatū ē mentis suae oculos inluminat. peccatorū tenebras deuitare certat. E contrario uero qui lumen rectae fidei habere non curat. ac ꝑ calle iustitiae ambulare detrectat. quando iusti aeterna luce fruuntur. iste cū peccatorib. atq. diabolo inferni cruciatib. punietur. Dixitq. dns

Iviiii.

M

ad moysen. Ineef filius eleazari filiꝰ aaron sacerdotis auertit iram meā a filius
isrl. quia zelo meo commotus ē contra eos. ut non ipse delerem filios isrl in zelo
meo. Idarco loquere adeum. Ecce do ei pacem foederis mei. & erit tam ipsi quā
semini eius pactum sacerdotii sempiternum. quia zelatus est prodō suo. & ex
piauit sceleꝰ filiorum isrl.

Bene quoq. finee filio eleazari sacerdotis ppt zelum quem exercuit in for
nicantib. pactum sempiterni sacerdotii repromittitur. quia quisquis zelo
di compunctus carnis suæ stimulos comprimere satagit. uel eos quisibi subiecti
sunt neplasciam an & libidinē auertatur a mente deuenient digne corripit
atq. cohercēt. sempiterni sacerdotii dignitatem in ecclesia di habebit. Adillū
sacerdotem rite pinens. de quo scriptū est. tues sacerdos in ēternum secdm ordinem melchi
sedech. cum ipso regnū sempiternum in luce supna ppetualiter possidebit. Inter
uallū aūt finee. ore parcens uel ore requirit. uel oris augurio. & eleazar dns mi
adiutor siue di adiutorium. Aaron mons fortitudinis. siue mons fortis. Quæ
nomina non incongrue eandem sensū quē ppositum exprimunt. Nam quiore
praua loqui parcit. & misteria celestia uerbo rite audientib. suis exponit.
Per di adiutorium pium laborem explens. admonet fortitudinis de quo p prophetā
scriptū est. erit mons domus dni in uertice montiū. & eleuabitur sup omnes colles.
bonis actib. ascendens feliciter pueniat. Frater aūt uiri nomine israhelitę qui occisus est
cū madianite. Zambri filius salu. dux de cognatione & tribu simeonis. Porro mulier madianites quę pariter interfecta ē. uocabat cozbi filia sur principis nobilissima
Iste scortator israhelita quia fornicatus ē cū muliere madianitide. & dianitarum
tyrannum tenet eos qui ab ecclesiæ societate. siue per errorem. siue p praua opera se
sequestrantes. blasphemiā in fidelis psuā nequitiā magis excitant. quā p bona
opera ad glorificandū dm eos puocent. Qualib. dicit apostolus. Per uos nomen di blas
phematur in gentes. Quod & nomina eoꝝ sufficienter ostendunt. Nā zambri interpre
tatur psalmus t canticū. Salu. temptationē respiciens. Simeon. audiens tristitia. uel nom
habitaculi. Cozbi quoq. calix immensus. siue immola mihi. Sur. murus t angustia.
& madian. contradictionis responsio. Quē ergo isti zambri melius exprimit. quā libidino
sū & fornicatorē corporalē siue etiā spiritalem. qui non canticū laudis sed psalmū
impropera siue irrisionis in inimicos xpi excitat. de quib. ppheta dicit. Tota die
sum psalmus eoꝝ. & alibi. Inme psallebant qui bibebant uinū. Hic ergo ad tēptationē

respiciens idest temptationi consentiens sub nomine habitaculi idest sub nomine ecclesiastici
ingerit tristitiam ex casu suo simul cohabitantib. secum quib. q. fidelib. quia calicis inmensi
amore repletus. hoc est gulae in lecebris deseruiens. semet ipsum immolabit diabolo. cum
membra sua tradidit libidini. Hic contradictionis responsum ab aduersarius dei suo prauo
opere efficiens. muris aeterni carceris atq. angustiae perpetuae damnatione semet ipsum inmer
get. ubi cruciabitur die ac nocte. nec inde exiet donec soluat nouissimum quadrantem.

Post quam noxiorum sanguis effusus est. dixit dns ad moysen et eleazarum filium aaronis sacerdo
tem. Numerate omnem summam filiorum israel a xx annis et supra per domos et cognationes
suas cunctos qui possunt ad bella procedere. Igitur per preceptum dni primo numeratus est populus.
Sed quo illi qui primo fuerant adsciti ceciderunt propter perseuerantiam delictorum. secundus nunc
populus qui in lapsorum locum rediuiuae generatione successit. uocatur ad numerum. et quod
de illis priorib. dictum non fuerat de his dicitur. Postea enim quam per trib. et plebes domosq. ac fa
milias collectus est numerus. dicit dns ad moysen. His distribuetur terra in sortem. Et exiguis
exiguam dabis hereditatem. Si de priorib. dictum fuisset. et quia his distribuetur terra in sor
te. falsum utiq. fuisset. quia ceciderunt illi in deserto propter delicta sua. Quod ergo primis
non est dictum postremis dicitur. quib. et cuncta quae promittuntur impleta sunt. Haec autem
nolo putes solius hystoriae textu concludi. mysteria sunt quae per legis imaginem conscri
buntur. Reprobatur enim prior populus qui est in circumcisione. et introducitur secundus
qui congregatur ex gentib. et ipse est qui hereditatem consequitur paternam. et a quo conse
quitur non a moyse sed ab ihu. Nam moyses etiam si dat aliquib. hereditatem non dat intra
iordanen sed extra iordanen. Dat terram non fluentem lac et mel sed pecorib. aptam. et muta
animalia atq. irrationabiles pecudes. melius quam rationabiles homines nutrientem.
Ihs uero meus secundo populo terram quam dat terra est lacte et melle fluens. immo fauus
mellis sed per omni terra. et moyses quidem hereditatem non dat in clero nec sorte distribuit.
nec potest per plebes et domos ac familias et nomina merita singulorum diuina sorte pensare.
Hoc solus facit ihs cui omne iudicium pater tradidit. Ipse scit quomodo populum suum non solum
per trib. ac familias et domos. uerum et per nomina unumquemq. digna et competenti mansi
one dispenset. Sunt tamen aliqui in istis qui conditionem sortis superemineant. et omnino
nec adducuntur ad sortem. Omnes leuitae idest omnes qui intente et indesinenter permanent in
ministerio dei et per uigiles in seruitio eius excubias gerunt. sortem inter ceteros non accipiunt.
Sed nec omnino inter ea est sors eorum. sed ipse dns sors eius. et hereditas eius memoratur. Per hos
illi mihi uidentur indicari qui nullis corporeae naturae obstaculis hebetati sed omnium

usibilium gl'am sup gressi ins ola sibi sapiem a dī & uerbo ei uuendi usum exercuūq.
posuerunt. quicor porcum nihil reliquerunt nihil rationis alienū. Concupierunt enī
sapientiā. concupierunt secretoz dī agnitionē. & ubiē cor eoz. ibiē & thesaurus eoz.
Ideo ergo hereditatē non habent inter ris sed sup gressum cēli summa fastigia. &
ibi semp in dño semp in uerbo & semp in sapientia & in uoluntate sapientiae ēi delia
buunt. Hic escabus hoc erit populū. iste diuinae. hoc erit signū. Tales ergo erunt.
& in his erunt illi quib. hereditas ipse dns erit. Qui aut inferiores sunt nec instum
p fectū uerticem pueneruot. hereditatē terre accipient. licet sublimioris alicuius &
potentioris tra enī uniuersū regnum tē. quaunq. id circo terra uniuersū dicatur.
quod nesciat mortem. Tristi quidē magni & isti habeant. sed beatiores illi qui iam non p
speculū & in enigmate. neq. in substantiis corporalib. sed facie ad faciem dn uidebunt.
Sapientiae illuminatione radiati. & mirae diuinitatis capaces p purgatē cordis effectū.
portionem q. suā non in creatura sed in creatore habentes. quae st supōnā dns benedictus
in scla. Locutusq. ē dns ad moysen dicens. Ista hiis dividet terra. iuxta numerū uocabu
lor. in possessiones suas. Plurib. maiorē partem dabis. & pauciorib. minorem.
Singulis sicut nunc recensitus sum. tradetur possessio. tradum taxat. ut sors trium tribub.
diuidat & familiis. Quicquid sorte contigerit. hoc uel plures accipient & pauciores.
Hoc est quod docet. ut si qua trib. numerosior habetur in populis maiora terrae spatia
sortiatur. Si qua aut minore hominū numero censetur. breuiore possessione contenta
sit. Sed q̄m terrae huius diuisionē hereditatē q. terrenā speciem ducimus tenere & ima
ginem finiuoz bonoz. ac formā celestis illius quae a fidelib. & scis operatur hereditatis
ostendere. requiro mille hereditatē quae sperandae ē quisunt plures & quisunt
pauci. Et inuenio ibi maiores esse paucos habere quā plures. Nā quippiā lata & spaci
osam quae ducit ad p̄dītionē merito gerunt multi dicuntur. qui uero parta & angustā
uiā p̄xerunt quae ducit ad uitā pauci appellantur. Et rursum. In alis dicitur. quam
pauci sunt qui saluantur. Et rursum in alis. ubi multiplicatur iniquitas refrigescet
caritas multoruū non paucorum. Sed & in arca quae a noe constructa ē ubi mensurae
celitus dantur. in inferioribus. trecentoz cubitoz ponitur longitudo. & l. latitudo.
Ubi uero textus ei ad altiora consurgit. in angustiā cogitur. & paucoz cubitorum
conclusione colligitur. ita ut sim mitas eius in unius cubiti spatium consummetur.
Propterea quod in infirmioribus. quidē ubi lata & spatiosa habebantur loca. uel
bestiae & pecudes erant locatae. in superioribus. uero aues. in summis aut quae angusti

207.

ora. & arriora erant ibi homo rationabilis collocatur. ipse uero uertex munū cubitum col
ligitur. Omia enī admonadem redigumur. Quae tamen trinitatis sacramentū innume
ro rum cenū cubitorū designat. In hunc sacramem proximus ponitur homo. ut pote
rationabilis & dī pax. Sed & inde quae sit differema inter paucos & multos colligamus
media. Pone omnem humani generis numerū. & ex uniuersis gemb. elige fideles.
Sine dubio paucores sunt quā sunt uniuersi. tam deinde ex fidelium numero elige
meliores. Certū est quod multo inferior numerus remanebit. Iterum. Ex ipsis quos
elegeris elige rursum pfectiores. profecto repperies quanto amplius eligendo p
cesseris. tanto exiguos & paucissimos inuenies. usquequo ultima uenies ad unū aliquē
qui confidenter dicat. q amplius quā omnes illi laborauit. Hi ergo qui hoc mundo plu
ressum. plus terre & plus corporeae hereditatis accipient. Pauca aut exiguū aliquid
de terra consequentur. qua plus in dno habent. Alii aut nihil omnino terrenae accipient.
siquidem fuerint sacerdotes & ministerio dī. Horū enim ex numero ipse dns here
ditas erit. & quis ita beatus ē ut int̄ paucos exiguum trae accipiat. uel int̄ electos sa
cerdotes & ministros solū dnm capere hereditatis sorte mereatur. licet etiam ipsi
ppr uitas suae accipiunt aliquid trae sed illius terrae quae urbibus contigua ē & ad
herent earum b. Potest tam adhuc & alio modo intelligi sermo iste qui dicit. Ut plu
ribus multiplicetur hereditas. Unus enim iustus sedm hoc qd accepturus ē do pluribus
habetur. Denique & scriptum est. q unus sapientem habitabitur ciuitas. trib. aut iniquo
desolabuntur. & unus iustus protinus mundo repitatur. iniqui aut etiam simul iusti
exigui & pmodo ducuntur apud dm. Est ergo & multitudo laudabilis sicut uidemus etiā
ad abraham dictū. cum egressus esset eū dns foras. & dixit ad eum. Respice ad caelum si potes
dinumerare stellas. ita erit semen tuum. Inque & hoc numero quo modo iustus unus est.
& murmurantib. semper consistit. quia unus in abscondito orat patrem. & omis gta filiae
regis de est anime regalis interiorem. Dehinc dns educit eum foras cū eum postulat. &
rursum ut sibilum rano deposcit. Potest ergo & hoc modo multiplicari hereditas. & exigui illius ut delicet qui etiā si numero
multus sum. unae tamen sue indignitate & ultate exigua habentur. exigua hereditas
pon. Per sortem inquit erit hereditatis distributio. Hoc quidē patimur. Sed cū uenio
ad scripturas ut deo ipsū moysen cui sta mundantur sorte non unctionis hereditatis
ruben gad. & dimidiae trib. manasse. Sed ibi naue extra sortem dat. & tribui effraim
& dimidie tribui manasse. Ineeterni sors mittitur. In prima sors benjamin pcedit.

hereditatem tribui iude & caleb. caleb extra sortem dat

&inde tam tribuum reliquarum · Unde puto quod & illa regni celorum beata heredi tate
erum aliqui qui non quem ent adsortem · neq · cum ceteris quas ui ssim sa numeramur · sedem
egregia quedam & eximia eorum heredi tas · sicut fuit caleb ex tribu iuda · et ihu ipsius filii
naue · Sicut fit enim uerbi causa cum post plium uictorib · spumia partiuntur · & spolia
egregiq; & eximii bellatores non cum ceteris militib · indui sione spoliorum ducuntur
adsortem · sed optima quaeq · & pcapua eis ut unum merito decernuntur · Ceteri uero
uumur sorte solo iure victoriae · ita mihi uidetur dns ns ihs xps facturus · Quos damen
quos sem abundamus quia ceteros laborasse & quorum gesta manifica sublimesq · uirtutes
ipse cognoscit · illic papuos quosq · & eximios atq · ut ita audeam dicere similes sibi bono
res decernit & gloriae · Nunc nomibi uidetur simile aliquid suae beatitudinis carissimis sui
conferre discipulis cum dicit · pater uolo ut ubi sum ego & isti sint mecum · & cum iterum dicit ·
quae sedebitis & uos sup · xii · thronos iudicantes · xii · trib · isr · & iterum · Sicut tu mihi
pater & ego illi · ut & isti mihi obsint unum · Haec omnia non sorte descendunt · sed
electionis progenia donantur · abeo quicorda & mentes hominum uidet soli us · Quinos
qq cum sinonim eximios & electos atq · illos qui supra sortem sunt · insortem sororum tam

J. xi Accesserunt aut filiae salphad filii heber filii gala ad filii machir · J dignet adducere
filii manasse qui fuit filius ioseph · quarum sunt nomina · maala & noa · egla ·
& media · & tersa · Steterunt q · coram moyse et eleazaro sacerdote · & cunctis prina
cib · populi ad hostium tabernaculi foederis testimonii atq · dixerunt · Pater noster mor
tuus est in deserto · nec fuit in sedi tione quae concitata est contra dnm sub chore · sed in pec
cato suo mortuus est · Hic non habuit mares · Cur tollitur nomen illius de familia sua
qui a non habuit filium · Date nob possessionem inter cognatos patris nri · Retulit q ·
moyses causas earum ad iudicium dni · Quid ait ad eum · Iuste rem postulant filiae
salphaad · Da eis possessionem inter cognatos patris sui · & eis in hereditate succedant ·
Ad filios aut irae haec loqueris · Haec secundum historiam quid in gori s habeant omnib · pate
est · quis eorum leges istas non solum apud filios ira custodiri · sed omnes homines qui
tam legib · utuntur · Unde apparet quod libras filiarum salphaad non solum ipsis
hereditatem contulit · sed & ppetua uiuendi iura scto dedit · Videt quam sit
cuta historiae ipsius utilitas in lege di · Quis potest leges istas aliquando dissolui
quib · uniuersus mundus · sed tam nos quaeramus quomodo & iam spiritaliter
aedificemur · Potest enim fieri ut neq · filiae mihi sint secundum carnem · neq · aliquid
nri seminis capi possit hereditas · Quid ergo mihi apud eum qui huiusmodi lex

ista operabitur. & erit alicui otiosum quod diuina uoce sanctum est. Requiramus
ergo etiam apud spiritalem legem quae sunt iste filiae quinque. quarum etiam si pater
mortuus fuerit pro aliquo peccato. ipse hereditatem ex uerbo dei capiant. In supe-
riorib. cum de spiritalib. filiis tractaremus uirtutes animi & sensus mentis filios docu-
imus. Consequens sine dubio & conueniens uidetur & iam filias opera quae corporis
ministerio explentur accipere. Ideo deniq. & v. eis numerus adscribitur. Quinque enim
corporei sensus sunt. quib. omne opus expletur in corpore. Iste ergo quinque filiae
idest operum perfectio. etiam si patre orbentur & remaneant orphanae non tamen abici-
untur ab hereditate neq. excluduntur a regno. sed in medio plebis dei portionem
hereditatis accipiunt. At enim uideamus quis est pater earum qui mortuus eis dicitur.
Saphaad inquit. Saphaad autem interpretatur umbra in ore eius. Pater operum intellectus est.
Saepe ergo accidit. quod & non pauci inter fratres nostros sunt in quib. intellectus altior & profun-
dior nullus est. sed est in eis sensus mortuus. Tamen si genuerit filias idest opera ministerii.
opera obsequiorum. opera mandatorum dei. hereditatem terrae cum plebe dei consequitur.
Non poterit quidem inter eos numerari quorum portio dominus est. quorum hereditas dominus est. non po-
test in ministrorum & sacerdotum numero suscipi. in plebeio tamen ordine hereditatem terrae
repromissionis accipiet. Multi enim sunt uocati. pauci uero electi. Ostenditur tamen & causa
ex ipsius nominis interpretatione. qua iste salphaad non potuerit filios generare sed filias.
Interpretatur enim ut diximus umbra in ore eius. Uides ergo quoniam si quis umbram legis habet in ore
& non ipsam imaginem rerum. hic quia nihil spiritale nihil profundum intellectus sentire potest.
sed sola umbra legis in ore eius est. sensus uiuos & spiritales non potest regenerare. generare
tamen potest opera & actus quae sunt simplicioris uitae ministeria. Et ideo ostendit in
his clementia dei quod innocentiores quique etiam si sensu deficiant habent tamen opera bona.
non excludantur ab hereditate sanctorum. Sequitur. Homo cum mortuus fuerit absque filio.
ad filiam eius transibit hereditas. Si filiam non habuerit. habebit successores fratres suos. Quod
si & fratres non habuerit dabitis hereditatem fratrib. patris eius. Si autem nec patruos habuerit
dabitur hereditas his qui ei proximi sunt. Erit quoque hoc filiis israel sanctum lege perpetua sicut precepit
Ponitur lex de successione. ut primo filius. deinde filia secundo in lo. Idem dominus moysi.
eo succedat. tertio frater. quarto patris frater. Quintus uero gradus certum aliquem non
designat. sed quisque illi propinquior ex omni familia fuerit ut ipse succedat. In his tam
integer & perfectus est historiae sensus. ut nihil requirere uideatur extrinsecus. Tamen
si qui bene in spiritalib. legib. eruditus est. & pleniore scientiae lumine radiatus. ille potest

intellegere diuersos istos successionum gradus. Et quomodo primus sit consequentiae
caelestis hereditatis gradus. doctrinae et scientiae merito qui est masculus filius. secun
dus operum prerogatiua quae filia est. tertius conpassionis alicuius et imitationis ppter
quod et frater nominatur. Sunt enim nonnulli qui sponte quidem sua et proprio intellectu nihil
agunt. positi tamen inter fratres ex imitatione ceterorum eadem uidentur agere quae et illi
agunt. qui intellectu proprio mouentur. Datur ergo etiam istis hereditas subtitulo fraterni
nominis. Gradus uero quem fratrem quartus patris nominat. potest fortassis intellegi
ille ordo hominum qui audita a patribus et ueterum narratione suscepta conantur imple
re. et non tam propriis sensibus moti nec ex presentis doctrinae commonitionibus excitati.
quam ueterum uel traditione uel consuetudine sola instituti. boni tamen aliquid gerunt.
Ultimus uero gradus scribitur ille qui quolibet pacto his proximus fuerit. quasi si diceret.
siue occasione. siue ueritate doctrinae. si qui aliquid bonifecerit non peribit boni ope
ris merces. sed largiente domino locum hereditatis accipiet. Haec quidem a nobis audacter
fortassis presumpta et in medium prolata uideantur. non tamen erit absurdum si spiritalibus
spiritalia proponentes. secretioris eos intellegentiae aemulatores cupidosque reddamus.

XII. Dixit quoque ad moysen dominus. Ascende in montem istum abarim et contemplare
inde terram quam daturus sum filiis israel. Cumque uideris eam. ibis et tu ad
populum tuum sicut iuit frater tuus aaron. quia offendisti me in deserto sin in con
tradictione multitudinis. nec sanctificare me uoluistis coram eis super aquas.
Haec sunt aquae contradictionis in cades deserti sin. Uide ergo primo omnium quo
modo qui perfectus et beatus est. non in ualle nec in aliqua terrae planitie aut
in colle aliquo sed in monte idest in alto et arduo defingitur loco. Uitae namque
eius consummatio et perfectio habeatur in excelso. Sed et oculis suis contueri
iubetur omnem terram repromissionis. et diligenter ex eminenti ratione cuncta
perspicere. Oportebat enim summam perfectionis consecuturo nihil incognitum re
manere. sed cunctorum quae uidentur et audiuntur habere notitiam. Ob hoc
credo. ut omnium quae in carne positus corporali cepit aspectu. in spiritu effec
tus et nuda mente adiutoria et discipulatum sapientiae properans uelociter
eorum rationes adsequatur et causas. Nam quid uidebitur utilitatis ut disces
suro de seculo et finem uitae huius protinus accepturo. ostendantur terrae loca
quorum nec laborem perpessurus esset nec gratiam suscepturus. Perterret sane
me sermo qui sequitur et ad dicendum timidum reddit ac trepidum. quod de magno

illo mōr̄se famulo & amico dī cui facie ad faciem locutus ē dñs p quem signa &
uirtutes mirifice ppetratas sum · tam grauia tam periculosa referuntur. Quid
enim dicat ad dñm. ℣ Tradponeris inquit ad populū tuum & tu sicut & positus est
aaron frat tuus in monte or · ℣ quasi causā mortis exponens dicit · propt quod
transgressi estis uerbum meū in deserto sin · cum restum sinagoga ne me sāficā
ret · Non me sāficastis in aqua coram eis. Ego ne in culpa ē cuā mōr̄se. cuā
ipse transgressionis crimen incurrit · cuā ipse factus ē sub peccato. ℣ Idarco cre
do cum confidentia dicebat apostolus · quia regnauit mors ab adam usq; ad mo
r̄sen. Accessit eam usq; ad mōr̄sen · & nec ipsi pepercit. ℣ Ideo opinor dicebat · quia
peccatum intrauit in hunc mundum & p peccatum mors · in quo oms peccaue
runt. ℣ Item ū · Conclusit dñs oms sub peccato · ut omnib; misereatur. Sed gra
tias dño nro ihū xpo qui nos liberauit de corpore mortis huius · ut ubi abundauit
peccatum · sup abundaret gratia · Nam moyses quomodo aliquem liberare
potuisset a peccatis · cū cuā ipsi dicatur · quia transgressi estis uerba meum in
deserto sin · & non me sāficastis in aqua coram filiis isrl · ut manifestum sit omni
b; quia ille debeat solus requiri qui solus peccatum non fecit · nec inuentus ē dolus
in ore eius · tam illud oportet considerari mr̄sterium · q; nec sacerdotium quod
prius instructū ē · cuius psonā gerebat aaron · nec ipsa lex cuius psonā gerebat
moyses · introducunt ptm dī mītam hereditatis aēnæ · sed ihs in quo ꝛ̄y pus
trat dñi ihū xpi · ideſt gra p fidem · ℣ aaron quidem ante defunctus ē quā isrl
maliqua parte mīre repmissionis intraret · moyse adhuc uiuente capta ē
ira amorreorū atq; possessa · sed iordanem cum eis non ē transire pmissus ·
℣ Aliqua enim parte lex obseruatur in fide xpiana · Ubi enim sunt etiā pcepta
quae hodieq; obseruare xpiani iubemur · Sacerdotium uero illud & sacrificia
nullā partem tenent hodie fidei xpianæ · nisi quod in umbris futurorum acta
atq; transacta sunt · Cū uero ambob; fratrib; ideſt aaron & moysi dicatur · ut ad
ponamini ad populū suum · manifestū est · non ē illos ut ramdī quasi peritat ·
a pace sæ societatis aēnæ · Unde manifestatur · non solū officia · sed etiam
mortes eorū signa fuisse futurorum non supplicia indignationis dī · Sed inue
nim uideamus moysi magnificentiam · Recessurus de sto orat dñm ut pudeat
iudicem populo dicens · prouideat dns dūs spirituū omnis carnis hominem qui
sit sup multitudinem hanc · & possit exire & intrare ante eos · & educere illos

ada

uel introducere. ne sit populus dni sicut oues absq. pastore. Quid agis o moyse.
numquid filii tibi non sunt gerson. & eleazar. aut si aliquid de ipsis dubitas. non sunt
filii fris. magni & egregii uiri. Quomodo non oras dm pro ipsis ut eos constituat popu
lo duces. sed discant ecclesiarum principes successores sibi non eos qui sanguinitate
generis iuncti sunt. nec qui carnis ppinquitate sociantur testamento signare.
neq. hereditarium tradere ecclesiae principatum. sed referre ad iudicium di.
Et non eligere illum quem humanus commendat affectus. sed di iudicio totum de
successoris electione pmittere. Numquid non poterat moyses eligere principem
populo & uero iudicio eligere & recta iustaq. sententia ad quem dixerat ds. elige
psbiteros populo quos tu ipse scis psbiteros ee. & elegit tales in quib. continuo di
sps requiesceret & prophetarent oms. Quis ergo ita potuit eligere principem
populi ut moyses poterat. sed hoc non facit. Non elegit. Non audet. Cur non audet.
ne posteris psumptionis relinquat exemplum. Sed ausculta quid dicitur. Prouide
at inquit dns ds hominem. sup sinagogam hanc qui egrediatur ante faciem eorum
& qui ingrediatur. & qui producat eos & qui reducat. Si ergo tantus ille ac talis
moyses non pmittit iudicio suo de eligendo principe pli de constituendo successe
re quis erit qui audeat uel ex plebe quae sepe clamorib. ad gratiam aut ad pciu
fortasse excitata moueri solet. Uel ex ipsis etiam sacerdotib. quis erit qui se
ad hoc idoneum iudicet. nisi sicut oranti & petenti a dno reueletur. sicut & ds
dicit ad moysen. Tolle iosue filium nun uirum in quo e sps di. & pone manum
tuam sup eum. Qui stabit coram eleazaro sacerdote & omni multitudine.
& dabis ei pcepta cunctis uidentib. & partem glae tuae. ut audiat eum oms sinago
ga filiorum isrl. Pro hoc si quid agendu erit eleazar sacerdos consulet dnm. Ad
uerbum ei egredietur & ingredietur ipse & oms filii isrl cum eo. & cet multitudo.
Audis euident ordinationem principis populi tam manifeste descriptam ut pene
expositione non egeat. Nulla hic populi acclamatio. nulla consanguinita
tis ratio. nulla ppinquitatis habita contemplatio e. Propinquis. agrorum & pdi
orum relinquatur hereditas. Gubernatio populi illi tradatur. quem ds elegit.
Homini scilicet tali qui habet sicut scriptu audistis in memet ipso spm di & pcepta
di in conspectu eius sunt. & qui moysi ualde notus & familiaris sit. Idest in quo sit
claritas legis & scientia. ut possint eum audire filii isrl. Quod aut dicit dabis
ei parte glae tuae. non sic accipiendum e quod minutu sit donum gloriae

ag

quod habebat moyses sed magis sic accipiendum est. Ac si diceret. facies eum
socium glae tuae. Non aut res huius modi quasi partilit diuisae minuuntur.
sed totae sunt omnib. totae singulis. qui earum habent societatem. Pro hoc inquit
si quid agendu erit eleazar sacerdos consulet dnm. Aduerbum ei egredietur
& ingredietur. & cet. Haec sententia moralit nos instruit ut quisquis accipiat
potestatem in populo di. scdm magisteriu diuinae legis quae in sacerdotis offi
cio maxime nobis commendatur cuncta agat. cuncta disponat. ac tota uitam
suam sibiq. commissorum scdm ei doctrinae ordinet atq. regat. Unde quoq.
p malachiae pphatae dicitur. Labia sacerdotis custodiunt scientiam. & lege
exquirunt de ore ei. quia angelus dni exercituum est. Uerum qm mysteriis
cuncta referta sunt non possum. quem pciosiora sunt omittere. etiam si haec
quae scdm litterā mandantur necessaria uideantur. & utilia. Consederem ergo
quae sit mors si mors. finis sine dubio legis. Sed legis illius quae scdm litterā dicitur
Quis aut eius finis e. sacrificiorum scilicet interruptio. ceterorumq. quae simili
obseruantia mandantur in lege. Haec ergo ubi finem accipiunt. ihs suscipit
principatu. Finis enim legis xps ad iustitiam omni credenti. & sicut de prioribus
dictum e. quia oms in moysen baptizati sunt in nube & in mari. ita & de ihu dica
tur quia oms in ihu baptizati sunt in spu sco & aqua. Ihs namq. e qui transit
aquas iordanis. & in ipsis quodā modo iā tunc populum baptizat. Et sicut e qui
ipse
tram hereditatis tram scam partitur uniuersis. non priori populo. sed secundo.
Prior eni populus pp puaritatione suam cecidit in deserto. De ihu temporib. dicit
q. terra qui euit a bellis. qd de moysei tempore dici non potuit. sed de ihu hoc dicit
meo dno. non illo naue. Atq. utinā etiam mea cessa a bellis & cessare possit. Si ergo
ihu principi meo fideliter militare. si enim pareat meo dno ihu. nu quam caro mea
insurget aduersum spm meu. nec impugnabitur tra mea ab aduersariis gentib.
diuersis scilicet concupicentiis stimulata. Oremus ergo. ut ihs regnet sup nos. &
cessa tra nra a bellis. cessa ab impugnationib. carnalium desideriorum. Et cum
ista cessauerint. tunc uniusquiusq. requiesca subuite sua & sub ficu sua. & sub o
liua sua. Sub uelamento enim patris & filii & sps sci requiescet anima. quae
pacem in se recuperauerit carnis & spiritus. Explicit liber Tertius.

Incipiunt Capitula libri Quarti.

De singulis speciebus sacrificiorum quae offerebant dno in uariis festiuitatib. hoc e. sabbati

kalendarū mensis primi & mensis primitiuorū et mensis septimi

O euoto uiri complendo.

O euoto feminae

O eiuindicta in madianitas & balaam ariolum

U bi moyses indignatur propter madianitas

O ediuisionibus prede madianitarum — T postulat dari ultra iordanen.

U bi pars populi hoc ē trib. ruben & trib. gad ac dimidia trib. manasse hereditatē sibi

O equadraginta duabus mansionib. filiorum isrl

P receptum dni ad moysen de idolis confringendis.

O edistributionib. terre repromissionis filiis isrl p sortem faciendis

O eurbibus refugii.

O eiudicio interfectorum

O efiliabus salphaad ut proximis suis nubant.

INCIPIT LIBER QUARTUS.

Dixit quoq; dominus ad Moysen: præcipe filiis Israël, et dices ad eos. Oblationem meam & panes & incensum odoris suauissimi. offerre p tempora sua. Haec sunt sacrificia quæ offerre debetis. Agnos anniculos immaculatos duos cottidie in holocaustum sempiternū. Unū offeretis mane. & alterum ad uesperam. Decimā partem ephi simile quæ conspersa sit oleo purissimo. & habeat quartam partē hin. Holocaustum iuge est. quod obtulistis in monte sinai in odorem suauissimum incensi dni. Libabitis uini quartam partem hin p agnos singulos in sanctuario dni. alterumq. agnū similit offeretis ad uesperam. iuxta omnē ritum sacrificii matutini & libamentorū eius. oblationem suauissimi odoris dni

u du

Quia ergo festorum leges habemus in manibus. & inde nunc est sermo. requiramus diligentius qui sit ordo festiuitatum. ut ex ipsis ordinib. & sacrificiorum ritu colligere possimus qualit unusquisq. ex suis actibus & conuersationib. scis dō festiuitatem possit parare. Prima ergo ē festiuitas dī quæ appellatur indesinens. De his enim mandatur quæ indesinent & sine ulla prorsus int ruptione matutinis & uespertinis sacrificiis offerantur. Mandans igitur

festiuitatum ritus non primo statim uenit ad festiuitatem pasche.
neq. ad azimorū. neq. ad scenophegiæ. aliasq. de quib. p̄cipitur.
sed hanc primā posuit in qua sacrificium indesinens mandat offer
ri. quo scilicet agnoscat quis ille uult ēē p̄fectus & scs. q̄ non aliquan
do quidem agenda ē dō. aliquando non agenda festiuitas. sed semp̄
& indesinent̄ uirtus agere debet debet diem festum. Sacrificium
nāq. quod indesinent̄ & in matutinis & in uesp̄tinis mandatur offerre.
hoc indicat ut & in lege ac prophetis qui matutinum tempus ostendunt
& in euangelica doctrina quæ uesp̄tinū idest in uespera mundi salua
toris ostendit aduentū. indesinenti intentione p̄sister &. Has igitur
tales festiuitates dn̄s dicit. & obseruabitis dies festos meos. Dies ergo
festus dn̄i est. si ei sacrificiū indesinent̄ offeramus. si sine int̄missio
ne oremus. ita ut ascendat oratio nr̄a sicut incensū in conspectu eius
mane. & eleuatio manuum nr̄arum fiat ei sacrificiū uesp̄tinum.
Est igitur prima sollemnitas iugis sacrificii indesinentis quæ a culto
rib. euangelii eo modo quo supra exposuimus debet expleri. Sed
q̄m sicut p̄pheticus sermo p̄docuit. dies festi peccatorū conuertant̄
in luctum. & cantica eorū in planctum. certum ē q̄ qui peccat & agit
dies peccati. agere non potest diem festū. Et ideo illis dieb. quibus
peccat offerre non potest indesinens sacrificiū dō. Sed ille offerre
potest qui indesinent̄ custodit iustitiam. & conseruat semetipsum
a peccato. Qua die aut̄ int̄ ruperit & peccauerit. certum ē quod in
illa die non offert sacrificium indesinens dō. Quod aut̄ duos agnos
in maculatos iubet cottidie offerri in holocaustum unum mane
& alterū uespere. significat quod non solū innocentiam operis
sed & cordis. tam in initio conuersationis nr̄æ. quā & iā in fine dō
p̄ ignem caritatis atq. feruorem sc̄i sp̄s exhibere debemus. quia
qui p̄seuerauerit usq. in finem hic saluus erit. Simulq. decima pars
ephi simile conspersa oleo purissimo cū agni oblatione offerri p̄
cipitur. & in libamine uini quarta pars mensuræ hin. quia ipsa
innocentia tunc grata & acceptabilis erit dō. si scd̄m scientiā diui
næ legis atq. euangelicæ doctrinæ grām temperata honeste

adhibetur. monstrante hoc scriptura ac dicente. Innocens manib. &
mundo corde. qui non accepit in uano animam suam. nec iurauit in dolo
proximo suo. Hic accipi & benedictionem a dno. & misericordiam a do salutari
suo. Quae aut sit mensura ephi siue hin in superiorib. iam dictum est. Die
aut sabbati offeretis duos agnos anniculos immaculatos. & duas decimas simi
le oleo conspersae in sacrificio. & liba quae rite funduntur per singula sabbata
in holocaustum sempiternum. Quae aut est festiuitas sabbati. nisi illa de qua
apostolus dicit. relinquetur ergo sabbatismus. hoc est sabbati obseruatio popu
lo dei. relinquentes ergo iudaicas sabbati obseruationes. qualis esse debeat
xpiano sabbati obseruatio uideamus. Die sabbati nihil ex omnib. mundi acti
bus oportet operari. Si ergo desinas ab omnib. secularib. operib. & nihil
mundanum geras. sed spiritalib. operib. uaces ad ecclesiam conuenias. lectionib.
diuinis & tractatib. aures prebeas. de caelestib. cogites. de futura spe sollicitudinem
geras. uenturum iudicium pro oculis habeas non respicias ad presentia & uisibilia sed
ad inuisibilia & futura. haec est obseruatio sabbati xpiano. Sed haec & iudei
obseruare deberent. Deniq. etiam apud ipsos si faber si structor & si qui huius
modi opificum fuerit otiatur in die sabbati. lector aut legis diuinae uel doctor
non desinit ab opere suo & non sabbatum non contaminet. Sic enim dicit ad eos.
Aut non legistis quia sacerdotes in templo sabbatum uiolant & sine crimine
sunt. qui ergo cessauit ab operib. scti & spiritalib. actib. uacat. iste est qui sacri
ficium sabbati & diem festum agit sabbatorum. neq. onera portat in uia. Onus
enim est omne peccatum. Quemadmodum dicit & propheta. Sicut onus graue graua
ta sunt super me. Neq. enim ignem accendit. Illum scilicet ignem de quo dicitur.
ite in lumine ignis uestri. & in flamma quam accendistis. In sabbato unusquisq.
sedet in loco suo & non procedit ex eo. Qui ergo est locus eius. animae scilicet & spi
ritalis. iustitia locus eius. ueritas. sapientia. sanctificatio. & omnia quae xps est. locus
animae est. Ex quo loco eam non oportet exire. ut uera sabbata custodiat.
& diem festum in sacrificiis exigat sabbatorum. sicut & dns dicebat. Qui ma
net in me. & ego in eo. Quod aut diximus uera sabbata. si altius repetamus
quae sint uera sabbata. ultra hunc mundum est uera sabbati obseruatio.
Quod enim scriptum est in genesi quia requieuit ds in die sabbati ab operib. suis.
non uidemus uel tunc factum esse in die septima. uel etiam nunc fieri. Semper enim

dm̄ uidem operari & nullū sabbatū ē in quo non ds̄ operetur. in quo non pdu
cat solē suū sup bonos & malos. & pluat sup iustos & iniustos. Non quo non pdu
cat in montib. foenū & herbā seruituti hominū. in quo non pcutiat. & sanet.
deducat ad infernū & reducat. In quo non occidat & uiuere faciat. Unde &
dn̄s in euangelis. cū iudei pscriberent sibi de operatione & curatione sabbati.
respondit eis. Pater meus usq. modo operatur. & ego operor. Ostendens p hæc
in nullo huius scli sabbato requiescere dm̄ a dispensationib. mundi. & a pruisioni
b. generis humani. Nam creaturas quidē fecit ex initio. & substantias ptu
lit quantas sibi sciebat ut pote rerū conditor ad pfectionē mundi posse suf
ficere. Sed usq. ad consummationē scli ab earū pruisione & dispensatione non
cessat. Erit ergo uerū sabbatum in quo requiescit ds̄ ab omnib. operib. suis sæ
culū futurū. tunc cū aufugi & dolor & tristitia & gemitus. Et erit omā & in
omnib. ds̄. In quo sabbato concedit etiā nobis ds̄ diem festū agere secū cū scis
angl̄is suis festa celebrare. offerentes sacrificiū laudis. & reddentes altissimo
uota nr̄a. Tunc fortassis & sacrificiū indesinens de quo supra exposuimus melius
offeretur. Tunc enī melius indesinent̄ adsistere anima poterit dō. & offerre
sacrificiū laudis p pontificem magnū. qui ē sacerdos in eternū scdm̄ ordinem
melchisedech. Sabbati ergo oblatio. duo sunt agni agniculi inmaculati. & duæ
decimæ similæ oleo conspersæ in sacrificio. & libā querite funduntur p singu
la sabbata. Quæ nob̄ nihil aliud innuunt quā ut sobrie. & pie. & iuste uiuam̄
in hoc scdo. expectantes beatam spem & aduentū gl̄æ magni dī. & saluatoris
nr̄i ihū xp̄i. Ac quicquid diuinā gratiā possimus pæt̄næ quietis adeptione in
stant̄ laboremus. Duos agnos agniculos dn̄o offert. qui simplicitatē mentis atq.
innocentiā operis in conspectu diuinitatis exhibet. Duas decimas similæ oleo
conspersæ in sacrificio simul cū libaminib. donat. qui spirituali grā repletus scien
tiā duorū testam̄torū spū scō docente simul uerbis & exemplis auditorib.
suis commendat. Et hæc omā ut diximus n̄ p temporalis lucri questu. sed pæt̄
næ uitæ adeptu expendere satagunt. Tertiā festiuitas ponitur neomenie dies.
in qua offertur & hostiā sic̄ scriptū est. In kalendis aut̄ idē. in mensiū exor
dis. offeretis holocaustū dn̄o. uitulos de armento duos. arietem unū. agnos
agniculos. vii. inmaculatos. & iii. decimas similæ oleo conspersæ in sacrificio
p singulos uitulos. & duas decimas similæ oleo conspersæ p singulos arietes.

212.

& decimæ decimæ similæ ex oleo in sacrificio p agnos singulos. Holocaustū
suauissimi odoris atq. incensi ē dn̄o. & cetera. Neomenia aut̄ dicitur. noua lu
nā. Est ergo & ista festiuitas cū luna innouatur. Noua aut̄ dicitur. cū soli p̄xima
fuerit effecta. & ualde ei coniuncta. ita ut sub claritate ei lateat. Sed mirum
fortasse uideat̄ immo sup̄fluū lex diuina mandare. Quid enī religionis condu
cit lunæ nouæ id ē cū coniungitur soli & adhere & ei obseruare festiuitatē. hæc
si scd̄m litterā considerentur. non tam religiosa quā sup̄stitiosa uidebuntur.
Sed sciebat apostolus paulus q̄ non de his loquit̄ lex. neq. illū ritū. qui a iudeis ob
seruari uidetur scs̄ sp̄s p̄cipit. & ideo ad eos qui fidē dī susceperunt dicebat.
Nemo ergo uos iudicet in cibo aut in potu aut parte diei festi aut neomenia aut
sabbato. quæ sunt umbra futurorū. Si ergo umbra futurorū ē sabbatū de quo
p̄uirib. supra explicauim̄. & neomenia umbra futurorū est. certū est quia
& cetere festiuitates similit̄ umbræ sunt futurorū. Sed nunc de neomenia uide
amus. Diximus quod neomeniæ festiuitas appellatur cū luna innouari coeperit.
& soli p̄xima fieri pænitusq. coniuncta. Sol iustitiæ xp̄s ē. huic si luna id ē eccle
sia sua quæ lumine ipsius repletur iuncta fuerit. & penitus ei adheserit. ita ut
scd̄m uerbū ap̄li. qui se iungit dn̄o unus cū eo sp̄s fiat. tunc festiuitatē neomeniæ
agit. Tunc enī noua efficitur. cū abiecerit uetere hominē. & induta fuerit nouū
qui scd̄m dm̄ creatus ē. atq. ita merito innouationis sollemnitatē quæ ē neome
niæ festiuitas gerit. Tunc deniq. ē. quando neq. uideri neq. conp̄hendi humanis
aspectib. potest. Anima enī cū totā se sociauerit dn̄o. & in splendorem lucis ei
tota concesserit. nihilq. omnino terrenū cogitat. nihil mundanū requirit.
nihil hominib. placere studet. sed totā se sapientiæ lumini totā calori scī sp̄s
mancipauerit. subtilis & sp̄italis effecta quomodo cerni ab hominib. aut hu
manis potest conspectib. adp̄hendi. Animalis nāq. homo intellegere & dis
cernere non potest sp̄italē. & ideo dignissime diem festū aget. & hostiam
neomeniæ dn̄o ut pute p̄ ipsū innouata iugulabit. Si aut̄ scd̄m tropologiae
regulā quis scire uoluerit. quid significent hæ tales oblationes quæ offerunt̄
dn̄o in holocaustū hoc ē duorū uitulorū. arietis unius. agnorū agniculorū
vii. & ceterarū specierū quæ simul iubebantur offerri. potest scd̄m ortho
sensū doxorū patrū in duob. uitulis accipere. boni operis iocunditatem
p̄ animā siue corpus scd̄m duorū magisteriū testamentorum in duobus

B

213.

ꝑcepꝰ caritatꝰ decem̄ dō oblatam · Inariete uero uno regimen disciplinæ
sēm unitatem fidei nonenerunt sedfort̄ atq; nobilit̄ exhibitum · Inag
nisquoq; agniculis vii · immaculatis simplicitate atq; mansuetudine morū
ꝑfectura meritis requiē ꝑgratiā sepꝰ formis spūs tam sibi adsalute quā alis
adexemplū rite afidelib· ostensam · Offert ergo quisq· fidelis dō tres decimas
similæ oleo conspersæ insacrificio ꝑsingulos umulos· cūsacrificiū spiritalē insig
nitatis fide oleo lætitiæ inluminatus parit cūbono opere exhibæ · Offert
duas similit̄ decimas similæ oleo conspersæ ꝑsingulos arietes· cūstudet
decalogū legis sobrio intellectu induob· ꝑceptis caritatis adsuā ꝓximorūq·
utilitatem uertere · ac ꝑeum [illegible] torā unctā suā insuauē odorē dō dedica
re · Offert quoq· decimā decimæ similæ exoleo insacrificiū ꝑagnos singu
los· cūsimplicitatē morū suorū sēm scripturarū sacrarum regulā grauitatē
spūs inse operante instituere suagit & ornare · Bene ergo inholocaustū hæc
omā dō iubemur offerri · quia ea solā intentione omā debemus agere
non utlaudē humanā uel retributionē ꝑsentē quæramus · sed ut omnium
bonorū datori dō ꝓmā placeamus · et neq; ulla retributione abipso remu
neratore iustissimo infuturo ꝑ capere mereamur · Mens aūt primo xiiii ·
die mensis phase dni erit · Et xv · die sollemnitas · Vii · dieb· uescemur azimis ·
Quorū dies prima uenerabilis & sca erit · Omne opus seruile nonfacietis in ea ·
offeretisq· in incensū holocaustū dnō · umulos duos armento duos · arietē unū ·
agnos agniculos immaculatos· vii · & sacrificia singulorū exsimilaq· consper
sa tri oleo · tres decimas ꝑsingulos umulos· & duas decimas ꝑarietē · & decimā
decimæ ꝑagnos anniculos· idē · vii · agnos & hircū ꝑpeccato unū · ut expientur
prouob· ꝑter holocaustū matutinū quodsemp offeretis · Ita facietis ꝑsingu
los dies· vii · dierū infomitem ignis & inodorē suauissimū dnō quisurget
deholocausto & delibaminib· singulorū · Dies quoq· septimus celeberrimus &
sēs erit uobis · Omne opus seruile non facietis in eo · Tertio agnus occidatur
Quarto inloco ponitur intē festuitates dī paschæ sollemnitas · inqua festiui
Sedude tu agnū uerū · agnū dī · agnū qui tollit peccatū mundi · & dicito quia
pascha nrm immolatus est xps · Ludei carnali sensu comedant carnes agni · nos
aūt comedamus carnē uerbi · Ipse enī dicit · Nisi comederitis carnes meas ·
nonhabebitis uitam in uob ipsis · Hoc quodmodo loquimur carnes sunt uerbi

di. sita men non quasi infirmis olera aut quasi pueris lactis alimonia p̄feram.
S ipfecta loquimur. si robusta. si fortia. carnes uobis uerbi dī adponimus comeden
das. Ubi enī mysticus sermo. ubi dogmaticus & trinitatis fide repletus p̄fertur
ac solidus. ubi futuri sc̄li a moto uelamine litterę legis sp̄italis sacramenta panduntur.
ubi spes animæ a uulsa de terris iactatur in cælos. & in illis conlocatur quæ ocu
lus non uidit nec auris audiuit nec in cor hominis ascenderunt. hæc omnia carnes
sunt uerbi dī. Qui potest p̄fecto intellectu uesci & corde purificato. ille uere festi
uitates pasche immolat sacrificiū. & diē festū agit cū dō et cū angl̄is eī. Post
hanc immo continuata huic festiuitas seq̄ a ꝛimorū. quā merito celebrabis si ex
termines omne fermentū malitiæ & nequitiæ ab anima tua. & a ꝛima sinceri
tatis ueritatisq. custodias. Neq. enī putandū est omnipotentē dm̄ leges hominib.
p̄fermēto scribere. & p̄pterea iubere exterminari animā de populo si qua forte
parū aliquid fermēti huius ex farina conspersi in domo sua habuisse deprehenduntur
eamq. curā magno pere fuisse diuinæ maiestati qua fermēti huius causa in tantum
se dicat offendi. ut animā quā ipse ad imaginē & similitudinē suā fecit exter
minari p̄ hoc iubeat & euerti. Non mihi uidetur hæc diuinis legib. digna ēē in
tellegentia. Sed illud magis ē quod horrescat merito horrescit ds̄. si malitiæ. si uræ.
si nequitiæ. sp̄u infirmetur anima & intumescat ad flagitia. Hæc non uult ēē
in anima ds̄. & tale fermētum nisi abieterimus de domo animæ nr̄æ. merito ex
terminabimur. Sed ne contemnas etiā si paruā uideris intra te fermentari
malitiā. q̄ modicū fermētū totā massā corrūpit. Et ideo neq. de paruo pecca
to neglegas. qm̄ ex uno peccato generatur & aliud. Sic enī ex iustitia generatur
iustitia. ex caritate castitas. Si quis enī primo tenuiter castus ēē ceperit castitatis
fermēto cotidie castior efficitur. ita & qui semel intra se licet parū malitiae
reposuerit fermētū. cotidie semet ipso nequior efficitur ac deterior. & ideo
suus agere a ꝛimorū festiuitatē cū dō. ne paruū quidē malitiæ fermētū intra
te residere patiaris. Dies etiā primitiuorū quando offeretis nouas fruges dn̄o
expletis ebdomadib. uenerabilis & sc̄a erit. Omne opus seruile non facietis in ea.
offeretisq. holocaustū in odorem suauissimū dn̄o. uitulos de armēto duos. ari
etem unū. agnos anniculos inmaculatos. vii. atq. in sacrificiis eorū similæ oleo
conspersæ tres decimas p̄ singulos uitulos. p̄ arietes duas. p̄ agnos decimā decimę.
qui simul sunt agni vii. Hircum quoq. qui mactatur p̄ expiatione. p̄ter

holocaustū sempiternū & liba eius inmaculata offeretis omnia cū libationib. suis.

Post hanc seq̄ sexta festiuitas. quae dicitur nouorū. idest primitiae de nouis offeruntur. Ubi enī seminatus fuerit ager diligenter excultus atq. ad maturitatē peruenerit seges. tunc in fructuū perfectione festiuitas dn̄i geritur. Si ergo & tu uis nouorū diem festū agere cū dō. uide quomodo semines. aut ubi semines. ut possis tales metere fructus ex quib. laetari facias dn̄i & agere diē festū. Qd̄ aliter implere non poteris. nisi audias apostolū dicentē. qui seminat in spū. de spū met & uitā aeternam. Si sic semines. & sic metas. uere diē festum agis nouorum. Propter ea deniq. & ppheta admonet dicens. Innouate in uobis noualia. & nolite seminare sup spinas. Qui ergo cor suū & interiorē hominē renouat de die in diē iste sibi innouat noualia. & non seminat sup spinas. sed sup terrā bonā. quae reddat ei fructū tricesimū aut sexagesimū aut centesimū. Iste ergo est qui in spū seminat. & colligit fructus sp̄s. Fructus aut̄ sp̄s omniū est gaudium. & merito diem festū nouorū fructuū agit. qui gaudiū metit. Praecipue qui simul metat & pacem. pacientiā. & bonitatē. & mansuetudinē. aliosq. horū similes fructus colligat. dignissime nouorū fructuū festiuitatem dn̄o agens. Mensis etiā septimi prima dies uenerabilis & sc̄a erit uobis. Omne opus seruile non facietis in ea. quia dies clangoris ē. & tubarū. offeretisq. holocaustū in odorē suauissimū dn̄o. uitulū de armento unū. arietē unum. agnos anniculos inmaculatos. vii. & in sacrificiis eorū. similae oleo conspersae tres decimas p singulos uitulos. Duas decimas p arietē. unā decimā p agnū. qui simul sunt agni. vii. & hircū p peccato qui offertur in expiationē populi. p̄ter holocaustū kalendarū cum sacrificiis suis. & holocaustū sempiternū cū libationib. solitis. isdē caerimoniis offeretis in odorē suauissimum incensum dn̄o. Tum deinde sequitur festiuitas septimanarū. Sicut enim int̄ dies septimus quiq. dies obseruatur sabbatū & ē festiuitas. ita & inter menses septim' quiq. mensis sabbatū mensiū. Agitur ergo in eo festiuitas quae dicitur sabbata sabbatorū. & fit in die prima mensis memoria tubarū. Sed quis ē qui festiuitatē gerat memoriae tubarū. nisi qui potest scripturas ppheticas & euangelicas atq. apostolicas quae uelut caelesti quadam psonant tuba mandare memoriae. & intra thesaurū cordis sui recondere. Qui ergo haec facit & in lege dn̄i meditabitur die ac nocte. iste festiuitatem

gent memoriæ tubarum. Sed & siqui potest grauari sollas sæpe quæmerendi quib. inspiratum sunt ꝓphetæ. & spallens dicere. cantate in mitio mensis tubæ in die insignis sollemnitatis uestri. & quisest in psalmis tubilate ei. digne dō agit sollemnitatē tubarū. Decima quoq. dies mensis huius septimi erit uobis sca atq. uenerabilis. & adfligetis animas uras. Omne opus seruile non facietis in ea. offeretisq. holocaustū dnō in odorē suauissimū. uitulū de armento unū. arietem unū. agnos anniculos immaculatos. vii. & insacrificiis eorū similæ oleo conspersæ tres decimas purulos singulos. duas decimas pro ariete. decimā decimæ pagnos singulos. quisunt simul. vii. agni. Et hirci ꝓ peccato absq. his quæ offerri ꝓ delicto solent in expiationē & holocaustū sempiternum. in sacrificiis & libaminibus eorum.

Est adhuc & alia festiuitas cū adfligum animas suas & humiliant se dō festa celebrantes. O mira festiuitas. Dies festus uocatur adflictio animæ. Hic enī inquit dies ē ꝓpitiationis decima die mensis septimi. Videsne ergo quia sic die festū agere. sicut in lectione dr̄ sup te. afflige animā tuā. & humilia eam. Denique & paschæ festiuitas & azimorū. panē adflictionis habere dicitur. Nec potest quis agere die festū. nisi adflictionis panē manducauerit. & manducauerit pascha cū amaritudine. Manducabitis enī inquit azima cū amaritudine. Videsne ergo quales sunt festiuitates dī. non recipiunt dulcedinē corporalē. nihil remissum. nihil uoluptuosū aut luxuriosū uolunt. sed afflictionē animæ & amaritudinē humilitatemq. deposcunt. Quia qui se humiliat. ipse exaltabitur apud dm.

Hæc ergo deposcit & ꝓpitiationis dies. Cum enī adflicta fuerit anima & humiliata in conspectu dni. tunc ei ꝓpitiatur dr̄. & tunc ad eam uenit ille quē ꝓposuit dr̄ ꝓpitiatorium ꝓ fidē in sanguine suo ihs xp̄s dns & redemptor eius. Quinta decima uero die mensis septimi quæ uobis erit sca atq. uenerabilis. omne opus seruile non facietis in ea. sed celebrabitis sollemnitatē dō. vii. dieb. offeretisq. holocaustū in odorē suauissimū dō. uitulos de armento. xiii. arietes duos. agnos anniculos immaculatos xiii. & in libaminibus eorū. similæ oleo conspersæ. tres decimas ꝑ singulos uitulos quisunt simul uituli tredecim. & duas decimas ariete uno. idē simul arietib. duob. & decimā decimæ agnis singulis quisunt simul agni

† Honeri ꝓmittas explere desideria sua. nec concedas ea laetantis animæ gaudia. sed inquantum potest fieri afflige & humilia eam

xuiii. & hircū ppeccato absq; holocaustō sēpīno & sacrificio & libamīnib. ei. & cętera.
Iam uero ultimus dies festus dī quis quo dñs lętatur in homine uideam'.
Scenophegia inquit. Lętatur ergo supre cū uiderit in hoc mundo inta-
bernaculis habitantē. cūte uiderit nī habere fixū & fundatū animū ac ppo
situ sup terras. nec desiderantē quet rena sunt. nec umbrā urte huius
quasi possessionē ppriā & ppetuā depurantem. Seduelut in transitu
positū & aduerā illā patriā unde egressus es paradīsi festinantē ac di
centē. incola ego sum & peregrinus sicut oms patres mei. In tabnaculis
cū habitauerint & patres & abrahā in casulis idē. in tabnaculis habitauit
cū isaac & iacob coheredib. rępmissionis eius dē. Cū ergo incola fueris &
peregrinus in tris. & nonē mens tua fixa & radicata in desideriis terre
norū. sed paratus es ut eo transeas & puratus es extendere te semp ad in
teriora usq; quo puenias ad trā fluentē lac & mel. & hereditatē capias
futuroru. stre inquī positū in his uideat dñs. Lętatur ume & die festū
ager supre. Hec quidē in pśenti. In futuro uero sinis considerare quomo
do die festi agantur. erige paululū si potes sensus tuos ā tra. & obliuisce
re paulisp hec que habentur in facie. Describe uero ubi quomodo cęlum
& tra transeant. & transit hic omnis habitus mundi. cęlū uero nouū & nouā
terra fundetur. Amouē de conspectib. tuis etiā solis huius lucē. & da illi
mundo qui uenturus ē solis huius septuplū lumen. immo ponus sdm scriptu
re auctoritatē ipsius ei da dīm lucem. Pone adstantes angelos gtie. pone
uirtutes. potestates. sedes. dominationes. atq; omne nomen darissimarum
celestiumq; uirtutū. nō solū quod in pśenti sęculo nominant. sed etiā in futu
ro. ut hoc mis considera & considera quo modo agi possint die festi dni.
quā ibi festiuitas. quę gaudia. que lętitia & multitudo. Nam debis quę
supra dixim' spīalib. festiuitatib. etiā si magne sunt & uere pcipuę cūspi
talē gerunt imaginē. tamen ex parte sunt non ex integro. Sicut enī dixit
apostolus quia ex parte scimus & ex parte pphetamus. ita consequens ē. ut & ex
parte diem festū geramus. Ut autē scias hęc ita ee. redeamus ad ipsius pauli
sermonē quē de diebus festis & neomenis posuit. & unde quo modo obser
uandi dixit. nemo ergo uos iudicet & in cibo aut in potu aut in parte diei
festi. Attende ergo diligentius quo modo non dixit in die festo. sed in parte

diei festi. Ex parte enim et non ex integro diem festum in hoc mundo celebramus.
Interpellamur etiam si nolumus a bonero carnis. pulsamur a concupiscentiis eius.
curisque et sollicitudinibus tenebrarum. Corpus enim corruptibile ut ait sapientis
simus adgrauat animam. et deprimit sensum multa cogitantem. Ex parte enim
in hoc mundo sciamus agunt diem festum. quia ex parte sciunt et ex parte prophetant.
Cum autem uenerint quae perfecta sunt. destruentur ista quae ex parte sunt. Sicut
enim perfectae scientiae cedit ista quae ex parte est. et perfectae prophetiae cedit ista
quae ex parte est. ita et perfectae festiuitati cedit ista quae ex parte est festiuitas.
Neque enim quod perfectum est mundus iste capere potest. ubi ut diximus necessitas
corporis nunc cibum nunc potum nunc somnium suggerit. nunc etiam quantamcumque
necessario uitae presentis sollicitudinem mouet. Quae omnia interrumpunt sine du
bio continuationem festiuitatis dei. Cum autem uenerit illud quod dictum est de his qui
restituentur in sancta. si tamen et nos et ex his esse mereamur qui restituendi sunt. qui
neque esurient neque sitient. neque dormitabunt. neque laborabunt. Sederunt perui
giles sicut angelorum uita peruigil dicitur. cum in illum ordinem restitui merebuntur
tunc erit uera et incorrupta festiuitas. cuius festiuitatis princeps et sponsus
et dominus erit ihesus xpistus saluator noster. Paulus quoque apostolus sciens esse quaedam prima inbu
endi initia tum deinde per tempus etiam ad perfectionem uenire scribens quibusdam
dicebat. Et enim cum deberetis iam magistri esse propter tempus. rursus indigetis
ut doceamini quae sint elementa exordii sermonum dei. et facti estis quibus lacte
opus sit. non cibo forti. Omnis enim qui lacte alitur. expers est sermonis iustitiae
paruulus enim est. Perfectorum uero est cibus solidus. qui pro possibilitate sumendi
exercitatos habent sensus ad discretionem boni uel mali. Et iterum. In aliis
litteram legis omnemque huiusmodi scripturam elementa mundi esse commemorat.
Et nunc ergo ea quae pertinuerunt ad illos qui primis imbuantur elementis molesta
nobis primo uidentur auditu. Uolenti enim unicuique auditorum discere his quae
ad salutem pertinent. de sacrificiis arietum et hircorum uitulorumque quae recitantur.
nihil sibi utilitatis conferre huiusmodi litteras iudicat. quantum ad ipsum
spectat auditum. Si uero quis inueniatur qui possit uelamen quod est positum in lectio
ne ueteris testamenti remouere. atque inde perquirere quae sint uera sacrificia
quae purificent populum in diebus festis. tunc uidebit quam mira et magnifica
sunt quae per haec indicantur. quae superflua ignorantibus ac superstitiosa dicuntur.

Sed hæc quidē paulus & si qui ei similes sunt plenius ab ipsa sapientia & uerbo
dī pfectiusq. cognouerint. Nos aut̄ quantū ex ipsorū litteris colligere possum'
in quib. nob' uelut p umbrā & imaginē indicia quædā dederunt. ad ædificatio
nē communē discutere summatim de sacrificiorū ritu aliqua temptabimus.
In paschæ festiuitate agnus scribit' ēē qui purificat populū. in aliis uitulus. in aliis
hircus. aut aries. uel capra uel uitula. sicut ex his quæ recitata sunt didicistis.
Unus ergo ex his animalib. quæ ad purificandū populū sumunt' est agnus. qui agnus
ipse ēē dicitur dn̄s & saluator nr̄. Sic enī intellexit ioh. qui ē maior omniū pphe
tarū. & signauit de ipso dicens. ecce agnus dī. ecce qui tollit peccatū mundi. Quod
si agnus qui ad purificandū populū datus ē. ad psonā dn̄i & saluatoris nr̄i re
fertur. consequens uidetur etiā cetera animalia quæ his eisdē purificationis
usib. deputata sunt referri debeant similit' ad aliqas psonas quæ purificationis
aliquid humano generi conferant. Uidē ergo ne forte sicut dn̄s & saluator nr̄
quasi agnus ad occisionē ductus & in sacrificiū altaris oblatus peccatorū remissionē
uniuerso pstitit mundo. ita fortassis & ceterorū scōrū ac iustorū sanguis qui ef
fusus est. A sanguine abel iusti usq. ad sanguinē tachariæ pphetæ qui int' fectus ē
int' ædem & altare. alterius quidē sanguis sicut uitulæ. alterius sic hirci aut ca
præ aut alicuius horū fusus ē. ad expiandū pparte aliqua populū. Siue ergo hæc
ad iustorū pphetarumq. psonas qui in hoc mundo iugulati sunt. uel eorū qui di
cunt quō ppt̄ te morti afficimur tota die estimati sum' ut oues occisionis referenda
uideantur. Siue etiā ad superiores uirtutes quib. pcuratio humani generis data
est. quis facile audeat adfirmare. Neq. enī hæc animalia pspeciē. sed pfigurā
referri ad illā uel ad illā psonā putanda sunt. Nam ipse dn̄s ihs xps non ideo agn'
dicitur quasi qui mutatus sit & conuersus in speciem agni. Dicitur tam̄ agnus
quia uoluntas ei & bonitas qua dn̄i reppiti auit hominib. & peccatorū indulgentiā
dedit. talis extitit humano generi. quasi agni hostia inmaculata & innocens.
qua placari hominib. diuina creduntur. Sic ergo fortassis & si qui sē angelorū
cælestiumq. uirtutū. aut si qui iustorū hominū. hic pre paratione diuina uelut
aries aut uitulus aut hircus. oblatus ēē sacrificiū ob purificationē populo impe
trandā. accipi potest. Aut non uidetur ut aries aut hircus holocaustū se ob
tulisse paulus pp populo irl' cū dicebat. Obtabā aut̄ ego ipse anathema ēē a xpo
pfratrib. meis qui sunt cognati sc̄dm carnē. Uis aut̄ scire quia se hostiā etiā

220.

paulus offerat ungulandū · audieū & malus dicentē · Tamen ēgo immo lor-
& tempus resolutionis uel utrūgrecis codicib · legimus reuersionis meæ nō stat ·
Sic ergo figuraliter potest uideri quod alius pfestuitate nouorū · alius pfestui
tate sabbati · alius pfestuitate tabernaculorū quasi hircus aut uitulus aut aries
offeratur adreconciliandū hominib · dñm · Donec enī sunt peccata · necesse est
requiri & hostias ppeccatis · Nam pone uerbi gratia nonfuisse peccatū · Si non
fuisset peccatū · non necesse fuerat filiū dī agnū fieri · nec opus fuerat eum
incarne positū ungulari · sed mansisset & hoc quodin principio erat dñs uerbū ·
Uerū qm introiuit peccatū inhunc mundū · peccati autē necessitas ppriationē
requirit · & ppriatio nonfit nisi phostiā · necessariū fuit puideri hostias pro
peccato · Et qm peccati ipsius diuersæ & uariæ qualitates fuerunt · diuersor
animaliū mandantur hostiæ · ppter dubio quæ conuenirent uarietatib · pec
catorū; sic ergo efficitur aliis quidē scorū atq · angelorū ut dicimus siue ho
minū uitulus qui nulla festuitate inī ueniat ppopuli delictis · alius autē aries
malia festuitate quorū inī cessione fiat purificatio ppeccatis · Quodsi purifi
cari potuerint homines a peccatis & ēē puriores · minuuntur & hostiæ · Sieni
ppeccatis sunt hostiæ & pmultitudine peccatorū multiplicatæ sunt · sine dubio
et ppexiguitate minuūtur · Huius autē rei inpsemb · locis scripturæ habemus in
dicia idē · in ultima festuitate sceno phegiæ cū pocio dies hostiæ iubentur of
ferri · Et prima quidē die quasi adhuc inabundantia peccatorū · xuiii · uituli
iubentur offerri · secunda autē die: inminutis ut puto peccatis minuuntur & ho
stiæ · & xuii · uituli offeruntur · Tertia die xii · Et posthæc · xi · & ita quasi purifi
cationib · deficiente pdies multitudine peccatorū · minuu tur · consequenter
etiā numerus hostiarū · Sic ergo etiā ppdispensationē totius mundi rationem
purificationis intellege · Indigent enī purificatione nonsolū quæ inī sunt
sed & quæ incælis · in minib nūq · & cælis ppdicto · Sic enī dicit ppheta · Cæli
pertębunt · & comsūt ut uestimentū · ueterescent · & sicut amictū involues eos · & mu
tabuntur · Innuere igit totius mundi idē · cælestiū ac terrestriū & infernorū
purificationē · Uide quantis indigeant ista omnia hostiis · quantos requirant
uitulos · quantos arietes · quantos hircos · Sed in his omnib · unus ē agnus · quo
totius mundi potuit auferre peccatū · Et ideo cessauerunt cēteræ hostiæ · quia
hæc sunt hostia · ut una sola pficeret ptotius mundi salutē · Cæteri enī pub ·

peccata / hic solus potestate dimisit. Dicebat enim. fili. remissa sunt tibi peccata tua.
Sicergo imburtur mundus primo pdiuersas hostias remissionem querere peccatorum.
donec ueniat ad hostiam pfectam / ad hostiam consummatam / agnum anniculum pfectum /
qui tollit peccatum totius mundi / pquem festiuitatem agat spiritalem / non ad sanctificationem
carnis / sed pfectum spm / sacrificium spiritalib. purificationem memus oblatus. Decet enim do
immolari uictimam cordis & hostiam contribulatum spm non carnis & sanguinis ungulam.
Qua & si agnouim xpm aliquando secm carnem / sed nunc iam non noumus. & ideo in spu
die festum agam / & spiritalia sacrificia ingulemus. Hec pmrib. nobis pdiuersitate sacri
ficiorum discussa sint / quorum adhuc quidam intellegentia nondum reuelata
sunt omnia / nec est ulla creatura in conspectu eius inuisibilis. Narrauit q. moyses § J. II.
filius iri omnia quecumq. imperauerat. & locutus est ad principes tribuum filiorum iri. Iste
est sermo quem precepit dns. Si quis uirorum uotum dno uouerit / aut se constrinxerit
iuramento / non faciet irritum uerbum istud / sed omne quod promisit implebit. §
Mulier si quippiam uouerit & se constrinxerit iuramento quae est in domo patris sui / § J. III.
& in etate adhuc puellari / si cognouerit pater uotum & pollicitum est. & iuramentum
quo obligauit animam suam & tacuerit uotum erit. Quicquid pollicita est & iurauit /
opere complebit. Sin autem stans audierit contra dixerit pater. et uota & iura
menta ei irrita erunt / nec obnoxia tenebitur sponsioni. & ceteris. Femina sub patre
ante quam nubat & sub uiro nupta uoluit lex ita uouere aliquid & aduersus ani
mam suam idem in aliquarum rerum licitarum atq. concessarum abstinentiam. ut in eisdem
uotis non femina ualeat auctoritas seuerius. Ita ut si adhuc innupta concesserat
patri uota psoluere. si ante quam psoluerit nupserit. & uiro ei hoc cognitum non pla
cuerit non psoluat. & sit omnino sine peccato / quia dns mundauit ea. sicut dicit /
de mundis iudicauit. Neq. hoc contra dm fieri putandum est / cui ipse ds hoc pce
perit. hoc uoluerit. Uidua & repudiata quicquid uoluerint / reddent. Sequi
autem de uiduis uel uiro abiectis. idem. non sub potestate uiri constitutis aut patris /
& earum uota ad psoluendum libera esse dicit hoc modo. & uotum inquit uidue &
pulse quecumq. uouerit aduersus animam suam / manebunt ei. Uxor in domo uiri
cuius uoto constrinxerit & iuramento / si audierit uir & tacuerit nec contradixerit
sponsioni / reddet quicquid promiserat. Si uero ex tempore contradixerit. non tenebit
promissionis reum / quia maritus contradixerit / & dns ei propitius erit. Si uouerit & iura
mento se constrinxerit ut prematur uel ceterarum rerum abstinentia affligat animam suam /

marbitrio uiri erit. ut faciat siue non faciat. Quod si audiens uir tacuerit. &
in alteram diem distulerit sententiam. quicquid uouerat atque promiserat reddet.
quia statim ut audiuit tacuit. Sin autem contradixerit postquam resciuit. portabit ipse

Manifestum est ita uoluisse legem feminam esse sub uiro. ut nulla iniquitate eius.
uota eius quae abstinentiae causa uouerit reddantur ab ea. nisi auctor uir fu
erit permittendo. Nam cum ad peccatum eiusdem uiri pertinere uoluerit si prius permi
serit & postea prohibuerit. etiam hic tamen non dixit ut faciat mulier quod uouerat
quia permissa prius a uiro fuerat. Uiri dixit esse peccatum qui abnuit quod prius conces
serat. non tamen mulieri uel ex hoc permissum dedit ut cum prius ei uir concesserit.
postea si prohibuerit contemnatur. Utrum autem ista etiam ad uota continentiae & con
cubitus abstinentiam pertineat. merito queritur. ne forte ea tantum intellegenda
sint aduersus animam uoueri quae sunt in cibis & potionibus. Quod uidetur & illud sig
nificare ubi dominus ait. Nonne anima plus est quam esca. & cum ieiunio precipitur. ita
precipitur affligetis animas uestras. Nescio autem utrum alicubi legi possit aduersus animam
dici uotum quod de abstinentia concubitus fuerit. maxime quia cum hic lex auctoritatem
uiro tribuat non mulieri quae uiro subdita est. ut tunc persoluenda sint uota mulie
ris si uir approbauerit. si autem renuerit non debeantur. Apostolus tamen cum de concu
bitu coniugatarum loqueretur. non ibi maiorem auctoritatem uiro quam feminae dedit.
Sed uxori inquit uir debitum reddat. similiter & uxor uiro. Uxor non habet potesta
tem corporis sui. sed uir. Similiter autem & uir non habet potestatem corporis sui sed mu
lier. Quando ergo in hac re parem utriusque esse uoluit potestatem. puto quod nobis
intellegendum insinuet ista de concubendo. uel non concubendo regulam non perti
nere ad ea uota ubi non habent parem uir & mulier potestatem. sed uir maiorem
ac prope eius solius est. Non enim ait lex uirum non debere reddere uota sua si uxor
prohibuerit. sed uxorem si uir prohibuerit. Unde non mihi uidetur in huiusmodi uo
tis & definitionibus atque obligationibus quae aduersus animam fiant. etiam ista debe
re accipi. quae inter se uir & uxor de concumbendo uel de abstinentia concubendi
placita habuerint. Istae sunt leges quas constituit dominus moysi inter uirum & uxorem.
inter patrem & filiam quae in puellari adhuc aetate est. uel quae manet in parentis domo.
Quia & istae leges siue iustificationes ut quaedam exemplaria habent dicuntur.
& meminimus in illis iustificationibus quae in exodo sub hoc nomine aliae commemo
rantur multa precipi quae accipi ad proprietatem non possint. nec in nouo testamento

obseruentur. Sicut de aure serui ꝑtundenda & si quid eī modi ē. non absurde etiā
hic aliquid figurate dictū intellegitur. Ut qm̄ sunt multæ abstinentiæ cærimoni
arū irrationabiles. & aliquando etiā inimicæ ueritati. hoc fortasse hic intellegi uo
luit. tunc ratas ēē cū rationabiles fuerint. hoc ē cū eas adꝓbauerit ratio quæ ad in
uicem uiri debet regere omnē animalē motionē. quæ fit non tantū in appetendo
uerū etiā in abstinendo. Ut si mente & ratione decernitur tunc fiat. si aūt inꝓbat
consilio rationis non fiat. Qđ si ratio qđ prius recte faciendū ēē decreuerit post
inꝓbet. sit peccatū consilii. sic tam̄ ut non nisi rationi motio illa consentiat. Se
cundū mysticū aūt sensū uota nemo potest offerre nisi qui habet aliquid in sem &
ipso & in substantia sua qđ offerat dō. Non sufficit iste exterior homo legendi
suscipere nec uota solus offerre. Non enī potest aliquid dignū dō habere. Sed ille
interior ē homo qui magis habet in se qđ offerat dō. In illo nā q. ē habitaculū uir
tutū. in illo omīs intellectus scientiæ. in illo ē diuinæ imaginis innouatio. qui cū speciē
suā quæ ex initio ad ō facta ē recuperauerit. & uirtutū sed integratione pulchritudi
nē prioris formæ receperit. tunc iam potest uota offerre dō. & tunc iā non solum
homo. sed homo. homo dicetur. Nam qui interiorē hominē non excolit. qui illius cu
rā non gerit. qui uirtutib. eū non instruit. morib. non ornat. diuinis institutionib.
non exercet. sapientiā dī non quærit. scientiæ scripturarū operā non īpendit. hic non
potest homo homo dici. sed homo. tam̄ homo animalis. Scio diuersa uota in scripturis
referri. Anna quidē uouit dō fructū uentris sui. & samuelem consecrauit in templo.
Alius qđcumq. sibi post uictoriā redeunti occurrisset uouit dō. & occurrente filia
uota lacrimanda ꝑsoluit. Alii uitulos aut arietes aut domos aut alia huiusmodi
ratione carentia uota offerunt dō. Ille uero qui appellatur nazareus sem & ipsum
deuouit dn̄o. hoc ē enī uotū nazarei. qđ ē sup omne uotū. Nā filiū offerre uel filiā
aut pecus aut p̄diū. hoc totū extra nos ē. sem & ipsū dō offerre & non alieno labore
sed ꝓprio placere. hoc ē ꝑfectius & eminentius omnib. uotis. Qđ qui facit imitator
ē xp̄i. Ille enī dedit homini t̄ram mare & omā quæ in eis sunt ad obsequiū. dedit
& cælū. solē quoq. & lunā ac stellas hominū ministerio concessit. pluuias uentos
& omne quicquid in mundo ē hominib. largitus est. Sed post hæc omā. sem & ipsū
dedit. Sic enī dilexit ds̄ mundū ut filiū suū unigenitū daret ꝓ mundi huius uita.
Qui dergo magnū faci & homo sem & ipsū offerens dō. cū ipse se prior obtulit ds̄. Si er
go tollas crucē tuā & sequaris xp̄m. si dicas uiuo aūt iam non ego uiuit uero xp̄c

inme fidesideret & sinat animā suā redire & eē cū xpō sicut & apostolus dicebat. &
p̄sentis sēli nondelectetur inlecebris. & siomnē legē quā nazareis datae spūalit̄ ipleat.
tunc semetipsū idē animā suā obnubit dō. Sedorandus ē nob dīs ut intellectū dare dignet.
Sed dignū ē quohāc ut decet deū uerb intellegi possimus aduertere. Omīs qui sublege dī uiuim & inecclesiae ei habemur. aliqui sub patrib. aliqui suburis agimur.
& siquidē parulae ē animae & intus habet meruelt nonb. diuinis. hāc sub patre agere credendae ē. Suero iā adultior factae ē. ita ut uiri potenssit adconcipiendum
semen uerbi dī & spūalis doctrinae capere secreta. hāc sub uiro posita dr. Sicenī
et paulus dicebat dēcorinthis. uoloaūt uos unum uiro uirginē castā exhibere xpō.
Quiuero pfectiores sunt & eminentiores horū. dequibus nondicit qd sub uiro sint.
Sed audi quomodo de semetipso suq. similib. p̄nuntiat et paulus. donec occurram
inquit omīs in uirū pfectū. in mensurā aetatis plenitudinis xp̄i. Huc ergo animae omne
quae in uirū pfectū occurrit nemo dominatur inuoris. sed habet potestatē suorum
libertatemq. uotorū. Siaūt femineī adhuc generis fuerit anima cui uelui uel
pater dominetur inuoris. nisēp̄ipsiē. culpa. sedim dū redit aduros tad paremes.

f. iiii

Locutusq. ē dīs admoysen dicens. Ulciscere priusfilios irt demadianitis. & sic colligeris adpopulū tuū. Igit scandala quae acciderant israhelitis qm tergiuersatione
madianitarū acciderant. ipsieni subornauerant mulieres quae eos deciperēt.
ut peccarent corā dīo. illi quidē p̄peccato suo p̄mulerunt undicta. mediocritatem
& parcius. huiero qui ers fuerunt causae peccandi. multo uehemtiori subiacent
ultionī. Unde edocemur quanta longe sit grauius causā p̄bere peccati. quā ipsū
unū quēq. peccarē. Sicut & dīs designat cū dicit. quia meliusfuerathomini
nonnasci. aut molā asinariā ligari circa collū ei & p̄cipitari inp̄fundū maris
quā ut scandelizet unū depusillis istis. Simulq. aduertendū ē qm quidē nomen
scandali anonnullis inconperem p̄sumit. illud scandalū dici ubi rectotramite
ambulanti decepto aliqua struitur adpeccatū. & subiecit causa peccandi. sicut
& madianitae ambulantib. inlege dīi israhelitis & custodientib. castitatē sub
ornauerunt mulieres quae eos deciperent ad peccandū. Causā ergo p̄bere
peccati hoc ē scandalizare. Uerumtam datur undicta. sed multo grauior
meos quiscandalizauer. qui causā peccati p̄buerunt. quā meos qui peccauer.
Simul & illud obserua. qd his subiecit. Nouissime aut inquit & tuadponeris
ad populū tuū. Siquando nobiscū samaritus sermo est. qm quidē resurrec

onem mortuorū negant nec recipiunt futuri scli fidem. ꝑfigam eos ex his uerbis ∴ adponat
quib. dns dicit ad moysen. quia ad populū suū. Nemo enī adponitur ad eos qui non
sunt. Unde constat ee aliquē populū. cui moyses post uitae huius exitū dr applican
dus. Quia ergo ꝓphetis non credunt sa marite ex quib. resurrectionis mortuorū fi
des latius approbabitur. ex his saltim mosei libris quos recipiunt & quorū auctorita
tē fatentur conuincendi sunt & curandi. si tamē oportet & babiloniā curari. Est
ergo locus hic resurrectionē mortuorū euidenter ostendens. Designat enī ee & po
pulū cui post obitū suū moyses adiungendus sit. & ad quos ꝓ suis meritis transferen
dus. Statimq. moyses. armate inquit ex uobis uiros ad pugnā qui possint ultionē
dni expectere de madianitis. Mille uiri de singulis tribub. eligantur ex irl quimit
tantur ad bellū. Dederunt q. mille nos de cunctis tribub. idē. xii. milia expedi
torū ad pugnā. Quos misit moyses cū finees filio eleazari sacerdotis. Uasa quoq.
scā & tubas ad clangendū tradidit ei. Cumq. pugnassent contra madianitas atq.
uicissent. oms mares occiderunt. & reges eorū. eui & recē sur & ur & rebe quinq.
principes gentis. Filii irl dudū sexcenta milia fuerant armatorū qui ꝓcesserant
aduersū madian. & hi oms uicti sunt qm peccatū erat in ipsis. Nunc uero uicto
res madianite qui sexcenta milia fugauerant. uincuntur ad uodecī milib. ut
scias quia non in multitudine nec in numero militū uincit irl. sed iustitia est
& pietas in eis quae uincit. Propterea deniq. & in benedictionib. eorū dicitur. quia si ser
uauerint legē dni unus ex ipsis ꝑsequatur mille. & duo uertant. x. milia. Uides
ergo quia multo plus ualet unus scs orando. quā peccatores innumeri ꝑliando.
Oratio sci penetrat caelū. quomodo n̄ & hostē uincat in terris. & ideo omnimodis
studendū est querere primo & custodire iustitiā di. Quā si obtinueris et seruaueris.
oms tibi hostes ipsa subiciat. Si fueris indutus sicut apostolus dicit lorica iustitie
& accinctus ueritate. si galeā salutis acceperis. & gladiū sps. et ante omā scutū
fidei in quo possis omnia iacula maligni ignita extinguere. Talib. enī instructus
armis. uniuersa diaboli castra. omnēq. ei fugabis exercitū. & cū fiducia canta
bis. si consistit aduersū me castra. n̄ timebit cor meū. si insurgat in me ꝑliū. in hoc
ego sperabo. Balaam quoq. filiū beor interfecerunt gladio. Potest uideri questio
quomodo quando israhelite madianitas debellauerunt interfectū dicat scriptura
balaā qui fuerat conductus ad maledicendū populū irl. cū superius quando
benedicere coactus ē. ita eandē actionē scriptura concluserit cū ait. & surgens

balaā abiit reuertens in locū suū. balaac abiit adsemetipsū. Siergo redierat adlocū
suū balaā. quomodo hic intellectus ē cū de tam longinquo idē. demesopotamia uene
rit. an forte reuersus ē adbalaac. & hoc scriptura nō dicit. quā quic etiā possit in lo
cū suū redisse intellegi. qd ab ipso loco ubi sacrificia faciebat in eū locū reuersus est
unde illuc exierat. idē ubi tā quā peregrinus habebat hospicia. Honestū dictū est
in domū suā. aut in patriā suā. sed in locū suū. Habet aut & quisq. peregrinus locū
suū ubi adtēptus habitat. De ipso aut balaac qui eū conduxerat nō dictū ē. adlocū suū.
sed adsemetipsū. idē ubi dominans habitabat. Posset ergo dici adlocū suū & dominans
et peregrinus. adse ipsū aut nūquid eo quomodo posset dici peregrinus. cū adhospicia
suū uenisset. Ceperunt q. mulieres eorū & parulos. oīa q. pe corā & cuncta sup
pellectilē quic quid habere potuerant depopulati sunt. Ita urbes quā uiculos &
castella flāma consūpsit. & reliqua. Congrediuntur ergo .xii. milia aduersum
madianitas. & interficiunt inquit omne masculinū eorū. & reges eorū. et balaā filiū beor
interfecerunt gladio. cū reliquis uulneratis eorū. Qd insuperiorib. quærebam quomodo
pbari descripturis possit balaā consilio subornatas ēe mulieres madianitarū quæ de
ceperēnt filios irt adfornicandū. psens hic scripturæ locus eundē ostendit. dicens eū
pemptū ēe gladio uelut auctorē scandali qd immissū ē filiis irt. Dicatur aut deeo &
insequentib. adhuc euidentius hoc modo. & aut adeos moyses. Cur uiuā reseruastis
omnē femināe. ipse enī sunt quæ filios irt secūm uerbū balaā apostatās fecerunt.
1 interficiunt & reges madianitarū. atq. illi qui prius cum illis uicti sunt. nunc expi
atione habita & gesta pœnitentia. etiā reges iuncti. Ex hoc intellegam quantū
ualeat conuersio addm. quantū psit emendatio peccatorū. Omne masculinū omnes
reges madianitarū iuncti & primum abbis qui p correptionē dnī et p gestorū
pœnitentiā correcti sunt & emendati. Quinq. enī reges madianitarū referuntur
abisrahelitis milib. superati. Sed & nomina eorū curæ fuit scripturæ diuinæ memo
rari. Euī inquit & raon & sur & ur et roboc. Isti sunt qui regnant apud madianitas.
quos superare & penitus debet extinguere omnis qui mundat do. Euī nā q. belluas
uel ferās interpretatur. & quomodo poterit placere ei quæ p baal non fiat absciderit sae
& penitus pœnitens belluas & feros mores. Quomodo poterit ad mansuetorū bea
tudinē puenire. nisi prius interficiat euī et mortificet radices uitiorū in animo ferē
tatē. Ego puto qd nomina hæc diuina scriptura non p historia narrauerit. sed
p causis & rebus aptauerit. Nā putas fuerit aliquis tā stultus qui filio suo nomē belluæ

227.

imponeret. sed hoc arbitror magis qđ instinctum animarū ps̄pexerit sermocinari.
uolens nob ostendere qđ aduersū huiusmodi uitia militare debeam. et de habitaculis eis
carnis nr̄e depellere. ista q̄s regis fugare de regno corporis. Nonne ergo regnet peccatū
in nr̄o mortali corpore. Usitatū uidere q̄n non solū apud scos nomina ꝓpria aptant.
sed etiā apud gentiles & barbaros. de quib⁹ notū e. cur abrā. abraham uocatus sit.
et sarai. sarā. et iacob israel. Docear aut qđ mos iste habeat etiā apud barbaros. Non
ne unus ex filiis isrl apparuit ab suis ioseph nom̄ acceperat. Cū aut transiuit in egyptū
astitit ante pharaonē. cō mutauit nom̄ ei. et de ioseph cognominauit eū psmthoon q1
fanec. qđ lingua sua pharao de secretorū uel somniorū reuelatione composuit. & non
solū ioseph huic apud pharaonē exr̄e nom̄ aptatur. sed & daniel in babylonia baltha
sar nominat. & ananias atq; azarias et misael. sidrac misac abdenago uocitantur.
Uide ergo q̄ tam israhelitico rū quā etiā barbarorū hominū nomina nō fortuita
sed ꝓpria. & causis aptata inlege. Iethro madianitarū regē moysē appellauit, ꝓ ut ip
se censuit appellandū. Beluina inquit ferita sē quę regnat in madianitis. & non
ipsa solū sed & aliis sē apud ipsos rex nomine rōis̄. qđ e in nr̄a lingua inanitas.
Regnat ergo inanitas in madianitarū gente. Est enī reuera multa inanitas & uani
tas in hoc mundo. immo & uanitas uanitatū & oīa uanitas. quā dī miles superare
debet & uincere. Unicuiq; aut inanitatē. quę nihil manet. nihil supflue. et qđ adr̄e non
ꝓmeret gerit. qui meminit ꝓcepti illius dominici quo ait. q. enā de uerbo otioso reddent
rationē homines in die iudicii. In hac aut uita homines rotū pene otiosū & rotū inane
e qđ locuntur qđ agunt. In anis enī dicit omīs actus & omīs sermo. in quo non ē extrinse
cus aliquid, pdō uel ꝓ mandato dī. Est et alius rex madian. ut. & hic unā ꝓtrahit intrigatio.
Uide qui desint qui regnant apud madianitas. quib⁹ omnib⁹ aduersari oportet. et
immo quos ꝓ imi conuenit ab his quidē secuti & imitati. Nonem tam regū quā aliorū
nomina quę regnant in hominib⁹ referunt in lege. & tam gentiū bella quā con
cupiscentiarū carnaliū quę militant aduersus animā describunt. Denicq; hi qui
in nobis regnant quinq; reges sē dicunt. ut euidentissime doceamur quia omne
uitiū qđ regnat in corpore. ex quinq; sensib⁹ pendet. Iste ergo. v. sensus ꝓ imendi sunt
de regno madianitarū. ut ultra uitia non regnent ꝓ possessionis huius. Nec adscan
dalū uideant quę uidemus. sed ad edificationem.

Egressi sunt aut moysēs & eleazar sacerdos & omnes principes synagogę in occur
sū eorū extra castra. Iratus q; moysēs principib⁹ exercitus tribunis & centu

rionib· qui uenerant de bello ait· Cur feminas reseruastis? Nonne istae sunt quae
deceperunt filios irl ad suggestionem balaam? & p̄uaricari uos fecerunt in dn̄o sup
peccato phogor? unde & p̄cussus est populus? Ergo cunctos int̄ficite quicquid ē
generis masculini etiam paruulos· & mulieres quae nouerunt uiros in coitu iugulate·
Puellas aut̄ & om̄s feminas uirgines reseruate uob̄· & manete extra castra septem diebus·

Hoc consiliū malignū ut eis ad inlecebrā feminae subponerent· p̄ quas non solū corpo
ralit̄· sed etiam spīt̄alit̄ in adorando idolo fornicarentur· quando dederit balaam
scriptura non dixit· & tam̄ apparet factū ēē cū hic commemoratur· Sic ergo potu
it & redire balaam ipse qui iam ierat in locū suū· ut locū ei intellegamus p̄egrinati
onis hospitiū· quā uis hoc scriptura tacuerit· Mystice aut̄ feminam in p̄dam de
bello reuertens seruat qui forinsecus actos prauos cohibens & p̄ zelū bonū destru
ens· delectationē carnalem in abscondito pectoris sui adhuc intus celat· Sed a
moyse hoc ē a lege p̄ hoc iste merito sed arguitur· Quia quisquis delectationem
carnalē in secreto mentis nequiter usitat· consequens ē ut in p̄ p̄aulo facile in cul
pā prauae actionis cadat· Iubentur ergo omne masculinū etiam & paruuli & mu
lieres quae nouerunt uiros in coitu iugulari· quia appetitū turpē & delectationē
carnis quae concepit iniquitatē & peperit peccatū p̄enitus p̄cipimur int̄ficere
ac funditus in nob̄ met ipsis extinguere· Puellas aut̄ & feminas uirgines hoc est
eam partē delectationis quae non p̄cliuis ē ad peccatū sed magis exardescit
ad appetendū bonū· illam seruare debemus· quatinus ea semp̄ desideremus quae
dō sunt placita· & ipsa opere p̄ficere studeamus quae nobis a conditore nr̄o
p̄ scripturas sacras cognoscimus iussa· Eleazar quoq· sacerdos ad uiros exerci
tus qui pugnauerant sic locutus est· Hoc est p̄ceptū legis qd̄ mandauit dn̄s
moysi· Aurū & argentū & aes et ferrū & stagnum et plumbū & omne
qd̄ potest transire p̄ flammas igne purgabitur· Quicquid aut̄ ignē n̄ potest
sustinere aqua expiationis sc̄ificabitur· & lauabitis uestimenta uestra
die septimo· & purificati postea castra intrabitis·

Igitur ex p̄cepto dn̄i filius irl aduersum madianitas bella confecta sunt·
spolia ex ipsis copiosa referuntur auri atq· argenti ceterorumq· mobi
liū pondus inmensū· iumentorū captiuorūq· numerus plurimus· Uerumq̄m
cuncta haec apud israhelitas inmunda dicuntur· purificatio singulis quibusq·
competens adhibetur· & ea quidem quae ex metallis constant ignis purificat·

M

19

229.

que uero fragiliora sunt & igne nonfe- runt · aqua purificari iubentur. fiant
ergo ex omnib· spoliis equales duę partes ut una sit eorū qui ad bellū p̄cesserant & alia
eorū qui in castris resederant · Iubentur etiā exhis offerre indonā dī illi quidē qui p̄ces-
serant ad bellū unū caput ex quingentis · illi uero qui in castris manserant unū ex quin
quagintis · atq· omniū simul inumerū collectus numerus refertur. Haec ē historię con
tinentia Sed uideam' quid in his sensus indicet spiritalis in populo dī · Sunt quidā sicut
apostolus dicit qui mundanam dō · illis sine dubio quise ñobligant negotiis sęcularib· Tristi
sunt qui p̄cedunt ad bellū & pugnant aduersus gentes inimicas · et aduersus spiritales sine
quibus p̄ reliquo populo & p̄ his qui infirmiores sunt siue p̄ętate · siue p̄ sexū siue p̄ p̄positū ·
Pugnēnt autē isti oratiomb· & ieiuniis iustitię et pietate · mansuetudine & castitate · cum
isq· continentię uirtutib· tā quā armis bellicis cōmunit · & cū egressi fuerint ad castra
uictores · fruunt laboribus eorū etiā imbelles · & hi qui ad pugnā uel ñuocant texere ñ possūt ·
Sciendū tamē q̄ dona quę sumunt ex istis gentib· immunda sūt · & omne fortasse quicquid
ex hoc sexto adsumunt uel p̄ his capiūt · immundū est & purificatione indigęt · & quędam
ex ipsis pigne transtura sunt · aliis autē sufficeret aquę purificatio · Adsumunt autē ex p̄
his etiā homines & uinctā cū captiuat omnis intellectus ad oboediendū xp̄o · Nisi enim
pugnauerim' in uerbo dī ñ poterim' captiuare intellectū eorū · qui diuersa x̄p̄o sen
tiunt · & p̄ducere eos ad oboedientiam xp̄i · Pauci sunt tamē qui pugnari possint & p̄ his acta
conficere · De sexcentis milib· & amplius armatorū quę uadent militare dō · sola xii milia
eligunt · Cęteri relinquunt in castris · Intuere nunc mihi populū dī quē ecclesia quam
sunt ex his qui possint p̄ ueritate pugnare · qui possint resistere his qui contradicunt · qui
sciant uerbi bellum tractare · Beati sunt qui omni populo pugnare possunt & defende
re dī plebē · & copiosa de hostib· spolia reportare · Tamē & reliqua pars populi quae
uidetur imbecillis cū quiete resideat in castris · Sin silentio agat & non recedat a moyse
sed p̄maneat in lege dī · partē spoliorū etiā ipsa capiat · fiet enim aequa portio ñ p̄ nu
merū quidē · sed quamuis detur omni populo reliquo · tamē & illis xii milib· quib· un
decim milib· capta sunt spolia · Quis haec audiens ñ inardescat ad militiam dī · quis ñ amplectatur
pugnare p̄ ecclesia & resistere aduersus uerbi bellum inimicos · eos scilicet qui uel dogma
ta ecclesię ob pugnare uel uoluptati & luxuriae operā dare homines docent · Qui ergo
hos expugnat & uel insectatus fuerit ut ultra p̄mat · huic accipiet spolia multa · quin
quagies multiplicata quā cęteri · Intra manū nāq· numeri quantitas uidet augeri · cū
sexcentis milib· xii milia conferunt · Offerre tamē p̄ars utroq· iubetur dō · & illi qui

uicerunt unā ex quingentis · qui aut̄ domi resederunt · unū ex quinquaginta · Unde & sequit̄.

Dixitq. dn̄s ad moysen · tollite sūmā eorū quae capta sunt ab homine usq. ad pecus tu & eleazar
sacerdos & principes uulgi · diuidesq. ex aequo p̄dā int̄ eos qui pugnauerunt egressi sunt
ad bellū · et int̄ omnē reliquā multitudinē · & separabis partē dn̄o ab his qui pugnauer̄
& fuer̄ in bello unā animā de quingentis tā ex hominib. quā ex bubus et asinis & ouib. &
dabis eā eleazaro sacerdoti · quia primitiae dn̄i sunt · Ex media q̄q parte filiorū irl̄ quin
quagesimū caput hominū & boū & asinorū et ouiū cunctarūq. animantiū · & dabis ea le
uitis qui excubant in custodiis tab̄naculi dn̄i · fecerunt q. moyses & eleazar sicut p̄ceperat
dn̄s · & reliqua · Quingen̄gesimū aut̄ et quinquagesimū numerū sc̄m ee scriptura testat̄.

Unde et saluator dicebat in euangeliis · Homini cuidā feneratori erant duo debitores · Unus
ex ipsis debebat denarios quingentos · alius quinquaginta · Non habentib. aut̄ illis unde solue
rent · utrisq. donauit · Sed & septē septimanę monade idē uno addito quinquagesimę faci
unt diē · quae pente costes festiuitas appellat̄ · Similit̄ & septuaginta septimanę addita
unius decadis p̄fectione quingentorū numerū reddunt · Sed quanto plures sunt · lxx · sep
timanę quā · vii · tanto p̄stantior & p̄fectior numerus quingentorū quā quinquagin
ta · Inde deniq. et in parabola euangelii quā supra p̄posuim̄ saluator nr̄ p̄nuntiat quia
plus diligat ille cui quingenti quos debebat denarii donati s̄ quā ille cui quinquaginta ·

Deniq. in p̄senti lectione eleazar sacerdos n̄ scribit̄ ad omnē populū locutus · sed ad eos tan
tū qui de p̄lio redeunt · Ait enī · & dixit eleazar sacerdos ad uiros uirtutis q̄ reuertebant̄
de p̄lio · Uides ergo quomodo ad uiros uirtutis loquit̄ sermo dī · Uiri enī uirtutis sunt · qui
ad bellū p̄cedunt · Si qui uero pugnare n̄ uult nec militare · si qui n̄ uult habere certam̄
studiorū diuinorū & abstinentię · hic n̄ uult implere illud q̄d apost̄ dixit · Qui aut̄ in a
gone contendit ab omnib. est continens · Qui ergo n̄ contendit in agone & ab omnib n̄ est conti
nens · neq. exerceri uult in uerbo dī & in lege dn̄i meditari die ac nocte · hic etiā si uir
dicat̄ · uir tam̄ uirtutis n̄ potest appellari · Tempus igit̄ belli nob̄ ē in hoc mundo · pugna
aduersū maliantas ē siue aduersū uitia carnis nr̄ae · siue aduersū contrarias po
testates · Spectat nos angelorū chorus · & uirtutū caelestiū pia erga nos pendet expec
tatio · quando l̄ quomodo de hoc p̄lio redeam̄ · quid unusquisq. nr̄m manubiarū reportet̄ ·
& intuent̄ curiosius ac sollicitius p̄scrutant̄ · quis nr̄m auri hinc amplius ferat · quis etiā
argenti illuc pondus exhibeat · quis ue lapides deferat p̄tiosos · Requirunt etiā si qui
aes deferant aut ferrū aut plūbū · sed & uas ligneū · si forte aliquis dicit aut fictile aut
aliud huiusmodi magnę domus usib. necessariū · In magna enī domo n̄ sunt tantū modo

231.

uasa aurea et argentea sed & lignea & fictilia. Requirit ergo diligenter cū ab ierim illuc
quidunusquisq; nrm deferat. & sic secundū ea que deulerit sēdm qd labor ei p contēplati
one exuuiarū pbat. etiā mansionis ei merituū deputabit. Probant tam oma haec que p
igne pigne. & que paqua paqua. Unusquisq; eni opus qualecūq; ignis pbabit. Propter ea
ergo aut haec ē iustificatio legis quā constituit dns moysi. Pret auru et argentū & eraī
tū et ferru & plūbū. et stagnū omne res que transit pigne traducte pigne & mundi
bit. Sed & aqua purificationis purificabunt oma. Quecūq; non transeunt pigne tran
sibunt paquā. Et lauabunt ues timenta sua die septima & mundi erunt & post haec intro
ibunt in castra. Uide quomodo purificatione indiget omis qui exierit de pliō urbe huius.
Q dsit ē ut aliquid audeā dicere sēdm scripturā auctoritatē. omis qui exit de hac urbe aī
potest ee mundus. Considera eni diligenter quid indicet historie textus. Exierunt israp
nare p filios isrl. uri fecerūt madianitas. Uri ficentes aut eos quantū ad historie ordinem
exspectat & litteraī legis placuerūt dō uoluntatē nāq; dī impleuerūt tam hoc ipso qd uri fecerūt
aduersarios immundi dicunt effectu. & p ppī ea dr a deos. et lauabunt ues timenta sua die sept
ma & mundi erunt. et post haec introibunt in castra. Ergo hi qui pugnant p eo ipso qd con
tigerunt hostes immundos et qd congressi sunt contra eos et habuerunt cū eis certamen pollu
ti sunt. & ego ergo etiā sic o gitationes immundas & malas quas cordi meo suggerit repel
lere uenientes uel ingressas necare intra me ne ad effectū pueniant qui uero et sic alcare
potuero caput draconis. hoc ipsoraī polluime & inquinari necesse ē. quoeū & qui pollu
tus et inquinatus ē calcare contendi. & ero quidē beatus q eū superare potui. immun
dus tamen sū & pollutus q pollutū contigi. & ob hoc purificatione egn̄ deinceps numeruū &
scriptura dicat. quia nemo mundus a sorde. Omis ergo purificatione indigem. immo pu
rificationib. Multae eni & diuerse nos manent purificationes. Sed mystica haec sunt & in
effabilia. Quis eni nob enarrare potest quae sunt purificationes que parauit paulo uel
petro aliis horū similib. quotaī pugnauerūt. tot gentes barbaras deleuerūt. tanta spo
lia. tot hostes prostrauerunt. tot triumphos ceperunt. Quicunq; manib. de cede hosti
ū redeunt. quorū pes tinctus ē in sanguine & manus suas lauerunt in sanguine pec
catoy. imō fecerunt quippe immanitinus omis peccatores terre. & imaginē eorum
exterminauerunt de urbe dni. Uicerunt quippe & p̄ posuerunt diuersis doemoniū
gentes. Nisi eni uicissent ea. n̄ potuissent capere exercitus captiuos omnē hunc credendū
numeruū & p ducere eos ad obedientiā xpi. & subdere eos iugo ei suaui. et imponere
eis onus ei leue. Quis ergo ita beatus ē qui succedat eis in his p̄lius. & inter ficiat omis

madianitas. & ustificet ex sanguine eorū. Sanguine enī demonū fundere dicitur: qui
eripit eos qub illi dominant. Lauabitur autē abhoc sanguine & purificabit in regno dī.
ut purificatus & mundus effectus possit ingredi scam ciuitatē dī. aperiente sibi hostiū
xpō hū dño nro. immo qui & ē hostiū ipsius ciuitatis dī. Sequit. Cūq. accessissent prin
cipes exercitus ad moysen et tribuni centuriones q. dixer. Nos seruitutī recensuimus nume
rū pugnatorū quos habuim' sub manu nra. & ne unus quidē defuit. Obhanc causā
offerim' in donariis dñi singuli qd in p̄da aurī potuim' inuenire. periscelidas et armil
las anulos et dextralia ac murenulas. ut deprecet̄ pro nob dñm. Susceperunt q. moyses &
eleazar sacerdos omne aurū in diuersis speciēb. pondo sedecim milia septingentos. l.
siclos a tribunis et centurionib. Unus quisq. enī qd in p̄da rapuerat suū erat. Insuscep
tū intulerunt in tabernaculū testimonii. in monumentū filioz isrl coram dño.

Alia aut̄ editio sic habet. Accesserunt ad moysen omis qui constituti erant principes
pūb. nec non et tribuni & centuriones. et dixerunt ad moysen. Nos puerituī collē
gimus summā aurorū bellatorū nrorū. et non diffensit ex nob quisquā. & obtulim'
munus dño. unus quisq. aurī qd cūq. inuenit ua sa aurea torquē. aut armilā. aut anulū.
aut dextrale aut murenulā. ad p̄pitiandū p̄ nob coram dño. Est ergo multa diuersitas
meo ordine qui bellatores appellantur. Sed & utrī ipsos in belles est nihil omnino aliqua
differentia. Nec ipsi enī equaliter & uno ordine omīa appellantur in belles. Quidā
enī tam belles sunt ut nūquā possint fieri bellatores. ut ē senilis ætas. & omnis femine
us sexus. sed & condicio seruilis. Puerilis uero ætas nta in belles. ut spem gerat aliquando
fieri bellatrix. Salicet eā occurrerent inuitū p̄fecti. immensitatē ætatis. tunc non solū
bellatores expuerisse fieri. sed et in simā bellatorū uenire se sperāt. & ē electi. & nec
mīb. numerari. uel etiā his p̄ferri. et ē princip̄es electorū. Considera nunc p̄sentis
seculi statū. & uide omīa belli sreplera. omnēq. humanā urbē inuisibilib. p̄liis & impugna
tionib. demonū p̄urgueri. In populo uero dī ē quos dā ita robustos fide armatosq.
uirtutib. ut aduersū huiusmodi homines cotidie bella conficiant. & semp in p̄cepta
positos nisolū semetipsos sed & ceteros quiuel p̄sexū uel p̄ratē t p̄seruturos in condra
onē pugnare n̄ possint ab hostiū uocantur insidiis. uerbo doctrinē eos exemplo
rum & cōmonitionū sedulitate munientes. sicut n̄ desit eis fides. Siue enī bella
tores siue in belles impossibile ē saluari sine fide. Int̄ ipsos tam bellatores ē dūtaxat
qui militant dō. considera alios nta ē paratos & expeditos ut nulli se implicent
omnino secularib. negotiis. ut placere possint ei quise p̄bauit. sed in lege dīmedi

233.

tari die ac nocte. Isti ergo q̄huiuscemodi sunt sūma bellatorū appellantur. Isti sunt qui
aurū plurimū pugnando ceperunt. & omne aurū atq; ornamentū siue capitis siue brachioy
siue ceterorū digitorū idē quicquid intellectus quicquid in opēribus habent. dō offerunt. Sci
unt enī quia munere ei data sunt. & ideo nō dissentiunt inuicem nec unus. Nec enī possent mune
ra offerre dō posita in dissensione. Istos puto ē sēdm euangeliū qui p̄cepta illud diligēter
obseruāt. q̄d mandat dns & saluator. Si autē offers munus tuū ad altare & rememora
tus fueris quia frater tuus habet aliquid aduersū te. relinq; ibi munus tuū ante altare.
et uade prius reconciliare fratri tuo & tunc ueniens offeres munus tuū. Quo sal icet le
uent manus suas addm sine ira & dissensione. Omne ergo aurū torquē inquit aut
uriolā. aut anulū. aut dextrale. aut catenulā. Torquis ornamentū sapientiæ ē. In puer
bus enī desapientia dicitur. q̄d qui adquieserit ea. torquē aureū ponat circa suum
collū. Uriola & anulus ornamenta sunt manuū. in quib. operū signantur indicia. si
milit & dextrale. Catenulæ uero uerbi & doctrinæ conexionē declarant. Adpta
ndū inquit dīs p nob pp aurū dīs ppria fieri hominib. uide quā absurdū unumquā
impiū iudicetur. Hoc enī ei cū muro bono tale ducat. si accepto auro ab infernorib.
placetur. Quanto ergo magis hoc de dō sentire nō conuenit. unde puto ex positione
huius ecclesiasticæ magis constare rationē. quæ pauri speciē indicari docet animum
uero et bonorū operū gesta quæ sola offerri dō ab hominib. digna ē. et p quib. solus
p̄pitius fieri dīs hominib. decet. & accepit inquit moyses eleazar sacerdos aurū
ab omnib. tribunis & centurionib. & intulit illud in tabernaculū testimonii memoriale
filiis isr coram dō. Uides quia quæ dicunt nō ad conspectū uisibilē sed ad mentis memoriā
referuntur. Beatus enī ille qui recordatur se boni aliquid operis egisse coram dno.
& obtulisse munera bene placita dō animi uirtutes & ornamenta pietatis. Post hæc se
quit historia de hereditate ruben & gad et dimidiæ trib. manasse. de qua pponen
tes aliqua disserere. uolumus prius auditorū diligentiā cōmonere. & animos eorū
ad contemplationē spiritalis intellegentiæ suscitare. Omnia quæ dicuntur nō solū excip
so quidicit sermone pensanda sunt. sed & persona dicentis magnopere ē considerandā. ē. scīpt.

Filii aut ruben & gad habebant pe cora multa. et erat illis uniuersis infinita substantia ; ∫ vii.
Cūq; uidissent iazer & galaad apta ad alendis animalib. uenerunt ad moysen & ad ;
eleazarū sacerdotē et principes multitudinis atq; dixerunt. Nataroth et dibon ;
& iazer et nemra & esebon & eleale & saban & nebo & ebeon. terra quā percussit dns ;
in conspectu filiorū isr regionis uberrimæ ē ad pastū animaliū. & nos seruitutis ;

234.

habemus iumenta plurima. Precamur q. si inuenim' gratiã coram te: ut des nob famulis tuis ea
in possessionẽ: nec facias nos transire iordanẽ. Quib. respondit moyses. Hũ quid fr̃es uri uestri
ad pugnã & uos hic sedebitis? cur subuertitis mentes filioy ne transire audeant in locũ
quẽ eis dabit? dñs ẽ dñs. nonne tua egerẽ patres uri quando misi de cades barne ut explorandã
trã &cet. Sicut traditio maiorũ tenet sps sc̃s hæc narrat. Unde eni potuit moyses uel quæ
ab origine mundi gesta sunt uel quæ in fine ei erant gerenda narrare. nisi p̃ inspirationẽ sp̃s
di. unde potuisse & p̃phetare dicitur. nisi loquente meo spũ sco. sic eni & ipse xp̃s testimoniũ
reddit & dicit. Si crederetis moysi. crederetis utiq. & mihi. de me eni ille scripsit. Si aũt illius
litteris nõ creditis. quo modo meis uerbis credetis? Constat ergo ea p̃ spm̃ sẽm dicta. & ideo conue
niens uidetur hæc scdm dignitatẽ loquentis intellegi. Sed & illud in loco cõmemorare op
portunum dico. q̃d abrahã cũ audisset & illũ diuinitus positũ in mortem: rogare se ut differretur
& uenens monere & frẽs suos pietatis uere. ne & ipsi in locũ illũ descenderent tormentorum.
responderit ei quia habent moysen & p̃phetas. audiant illos. Nonnunq. homines aliquos
dicebat in corpore positos moysen. et p̃phetas. sed hæc quæ p̃ moysen sp̃m di dictante
conscripta sunt. moysen ea nominauit. Dicat ergo aliquis. Cũ hæc tra scripta sint. sufficiat
hã me ad moysen dicta transmittere. ut legens ea possim locũ illũ euadere tormentorũ. quid
me iuuabit ad effugiendã gehennã silegã. quomodo filii ruben et filii gad & dimidia
trib. manasses hereditatẽ ceperunt a moyse transiordanen quia erant illis pecora multa
p̃ cetera tribus. & quia dicit ad eos moyses. Uidete ne exacerbetis dm sicut & illi. ex quibus
fuerunt cũ ihu et chaleb explorare terrã. & dicebãt. quia trã talis & talis ẽ. et non possum
eã capere. et q̃a ad hæc responderunt filii ruben & cæteri cũ ipsis. da nob terrã hanc &
hereditatẽ eius. et nõ quærim' iam intra iordanẽ hereditatis terrã cũ fratrib. nr̃is. sed hic
relinquem' iumenta nr̃a & sarcinas nr̃as et mulieres nr̃as & infantes nr̃os. uri aũt nr̃i bunt
parati & transibimus iordanẽ. et quia post hæc moyses cõmendat eos ihu filio naue et ele
azaro sacerdoti filio aaron. Subeat tamen conditionẽ ut transeant cũ filiis ut & pugnent
cum eis aduersus hostes qui erant trans iordanen donec liberetur a beis terra sua. & tunc ea
piant terrã quã popposcerunt regis seon et regis og atq. ipsis solis p̃ moysen detur here
ditas extra iordanen cæteris aũt omnib. phiesũ intra iordanen, dicit ergo aliquis. Quid ista
p̃sunt ad hoc q̃d dixit abrahã habent moysen et p̃phetas audiant illos. quos licet & hæc
legentes & audientes in loco illo nõ deueniant tormentorum. hæc aũt dicimus exercitatos ani
mos audientium. ut uigilantius his quæ leguntur & dicuntur intendant. & in moysi latentia re
moto littere uelamine. ita intellegant quæ scripta sunt. ut in singulis quibusque eadem

muenuant · quesimellegam & obseruent possim audiores nadillu locu tor mu deduci
quodiues ille qui audire hec que insecreto sunt scripta contepsit abductus e sedmsi nus
cum abrahe ubi lazarus requiesat. Nos aut oremus excorde uerbu di que unigenitus
eius et qui reuelat patre quib. uult. ut & nob hec reuelare dignetur. Sunt enim inhisre
pmissiu mysteria que rep missi diligenab se. Exeundi de egypto figura · duob. modisac
api & a prionb. nris et anob sepe iam dictum est. Nam et aliquis de errorum tenebris ad agni
tionem lum adducit · et de terrena conuersatione ad spualia instituta conuertit. de egypto
uidet exisse & euenisse ad solitudine adillu uidelicet statu in quo psilentiu & quiete ex
erceat diuinis legib. & eloquiis celestib. imbuat. pque instructus & directus cu iordanem
transient pperet usq. ad terra rep missionis · ide pgratiu baptismi usq. ad euangelica
instituta puenuat. Sed ex illa figura ce dicam exeundi de egypto. cu reliquit anima mundi
huius tenebras ac natura corpoream caritate · & transferitur ad illud sctm qd uel sinus abrahe
uel lazaro uel paradisus uel latronem qui de cruce credidit indicat. uel etiam si qua nouit
ce ds alia loca · alias mansiones pque transiens anima do credens & pueniens usq. ad flum
illud qd letificat ciuitate di · immapsis sorte pmisse patrib. hereditatis accipiat. Igitur
iduplicia ut memoraui modo egressus designet exegypto & transitus ad desertu atq. inde
ingressus ad sce trehereditate · uideam nunc quid sibi uelit ruben & gad · et dimidia tribu
manasses hereditas · que pmoysen tradit et extra iordanen discernit. In xii. tribubus
siluerunt · occultus quib. dns & mysticas rationib. totius humani generis figura complectit
ut omniu certe hominu qd ad agnitione di ueneruut. Horu ergo pars aliqua extra ior
danen hereditate consequit pmoysen · pars uero transit iordanen & hereditate susapit
merito rep missionis pthm · & illi quide qui extra iordanen hereditas decernit. primi
nati sunt licet minus nobiles · licet nimeulpate · primi tui tamen sunt. Ruben nanq; primo
genitus iacob. licet contaminauerit thoru patris · primogenitus tamen e. Manasses quoq;
cui dimidia tribus extra iordanen consequit. & ipse licet de egypcia natus se · primogeni
tus tamen e. Omnes tamen isti primogeniti sunt · & ideo priore populu designant · quia pthm
dimittim · sed pmoysen extra iordanen sorte hereditatis accipiunt. Considera aut dili
gentius eius causa qua & priores et extra iordanen & sequestrati a terris consequunt he
reditate. Summa inquit erat pecora multa sunt nob. Hec ergo causa e qua prior populus
ad hereditate terre illius que lacte fluit que melle abundat que fauus mellis e pomifera ·
nepotuit puenire nec uerbu carne potuit agnoscere · quia multa iumenta habebat &
multa pecora. Animalis eni non potuit capere que sunt spus di nec spiritalia diuidicare ·

quia homo cū honore cēt nūm dlexerit · sed comparatus ē iumentis insipientib · similis factus est
hiis quib · hereditate sua ē extra iordanis fluenta p̄cepit · erat enī trans ea scā fecerat alienū · Ille ergo populus accepit hereditatē p moysen accepit terrā duorū regū tantūmodo · nēnī amplius potuit moyses inter ficere nisi duos reges · quoy terrā diuideret populis · multa animalia
multaq · pecora habentib · Illis uero qui iordanen transeunt dns diuidit terrā · quā uis habeant etiā ipsi animalia habeant pecora nīsi tam tanta quæ eos excludant ne iordanen
transeant · Sed cū ipsis et mulieribus · et cū infantib · suis contendunt transire iordanen · et ad
patrū p̄uenire p̄missa · Illi aut̄ ppt̄ pecora et summa ē mulieres sua · et infantes ī ponuerunt
transire iordanen · nec ad fidē xp̄i quę ē terra repromissionis intrare · Increpat tamen eos moy
ses · et dicit ad filios ruben · et filios gad · fratres uri p̄gent ad p̄lium · et uos sedebitis hic · et quare
peruertis cor du filioy isrl · ut nō transeant in terrā quā dns dat eis · et cū increpasset eos
huius modi uerbis · accesserunt ad eum filii ruben et filii gad · et dicebant · Ouilia oues ·
fabricabim' hic · et pecora · et ciuitates impediemus nrās · et nos armati prima turma in
cedim' ante filios isrl · usq · quo p̄ducam' eos in suum locū · et hæc p̄mittentes mitigarunt mo
ysen · tanq ipse eos cōmendaret dno et eleazaro · Ita enī scriptū ē · et adhibuit eos moy
ses ad eleazarū sacerdotē et ihm filiū naue · et principes familiarū tribuū isrl · et tradit ad
eos moyses · Si transierint filii ruben et filii gad uobiscū iordanen · omnis armatus ad p̄
lium coram dno · et debuerimus terrā in conspectu uro · dabimus eis terrā galaad in possessi
onē · Terre nom̄ inscriptura diuinus positū diuersis significationib · inuenim' · In primo
quidē terra hæc in qua habitamus nī ex initio terra uocitata ē · sed arida · et post hæc
quę prius dicta fuerat arida · terre nom̄ accepit · Simul et cælū istud uisibile nō abno
mino cælū dictū ē · sed prius firmamentū · post ea cælū uocabulo nuncupatū ēst · In
principio tam creaturæ cælū et terrā fecisse dicit dns · et postea aridā · postea fir
mamentū · Omnis enī nos donec infructuosi sum' · et nullū iustitiæ fructū nullū pudi
citiæ nullū pietatis ad ferimus · aridi sumus · Si autē nos met ipsos coeperimus exco
lere · et aduersum uitia fruges desiderii animos suscitare · terra efficiamur exarida ·
quę uerbi dī suscepta semina læta fruge multiplicet · Est ergo quędā in regno dī
terra quę mansuetis p̄mittit · et terra quę uituperiū nominatur · et terra inexcol
lis posita · de qua ad iustū ppheta dicit · et exaltabit te iuchereditas terræ · Iste
ergo terræ hereditatē postea quā de mundi huius ægypto exierit dō credens animus
consequetur · et alibi quidē hi qui sub lege uixerunt · alibi aut̄ qui pihū xp̄i fidem
et gratiā dispensati sunt · Uerū tamen hi qui iudicantur primi et p moysen dispensati

237.

non prius consequuntur hereditatem sibi decretā. nisi ipsi transeant cū his quos ihs
dispersit. & pugnent cū eis contra inimicos & collocent eos in sedib⁹ suis. et tm ipsi consē
quantur hereditatē quā moseo duce meruerunt. Sed hec nisi exscripturis diuinis aptē
bantur fabule iudebuntur. Paulus ergo horū p̄ducatur idoneus testis. qui epistola ad
hebreos ubi describit oēs illos patres & patri archas ac p̄phetas qui p fidē placuerunt dō.
post enumerationē eorū & multum conclusione sic dicit de eis. & hi oēs testimonio fidei
accepto nō p̄ceperunt repromissionē. dō p nob melius aliquid p̄uidente. ut nē sine nob
consumarentur. Quasi sic diceret. istae. VIII. semis trib. de illis duab. & semis tribus. quia
p̄pterea non acceperunt repromissionē terre illius quia eis extra iordanen p moysen decre
tae dō p nob melius aliquid p̄uidente ut nē sine nob consumarentur. Propterea ergo
transeunt nobiscū armati ad pliū. & uiuant nos ad belligerandū ad expugnandos inimi
cos. sed illi transeunt qui armati sunt qui uiri fortissimi & potentes. ceteri uero omis
gnaui manus & imbelles remanent extra iordanen. Siquidē impigri uiri fortissimi.
reluctās animalib. & pedib. et omnib. impedimentis pugnant aduersū hostē nobiscū
usq. quo uincantur inimici eī. usq. quo hereditate terre bone. terre melliflue acceptā
capiamus. Quisquis dubitat q̄d sacris quoq. patrū exemplis nostruent. & gestis suis
confirmet atq. hortentur exemplis. sed euoluat libros suos p̄ea que nob ad memoriā
scripta reliquerunt docentes nos et instruentes quomodo aduersus inimicas potestates
dimicandū sit. & quomodo agonū toleranda certamina. pugnant ergo p nobis
ipsi incedunt primi ante nos armati. Ipsos enī nos habentes ad exemplū & uidentes
eos p̄ spīm fortia facta armamur ad pliū spīrale. et aduersū spīralia nequitie in cae
lestib. dimicam⁹. Sic denique qui sub ihū duce militant. xxx. et amplius reges p̄imunt.
et terras eorū sorte hereditatis accipiunt. Depulsis nāq. spīralib. nequitiis de celestib.
hereditate regni celestis ihū dnō nr̄o diuidente p̄cipiunt. Potest & ceteris ad huc ex
positionis iuden⁹ modus. ut in filius irt idē in populo ecclesie intelligantur qui dū ee
spīrales et extra iordanen p̄apere hereditatē ire fluenta lac & mel. sapientie salutis
& suauitatis dulcedinē capientes. quorū ira flumine di q̄d repletū a quis diuine intelle
gentie circūdatur & irrigatur. Alii aut sunt carnales q̄ uitiis & pecudib. idē crassis
& solidis sensib. abundantes. sicut erant illi de quib. dicebat apostolus. ita insensati estis
ut cū spū coeperitis. nunc carne consummamini. & o insensati galate. quis uos fascina
uit ueritati nō obedire. Sed unus quisq. nrūm nisi se armauerit & abiectis bruti &
belluinis sensib. ad spīralē intelligentiā p̄perabit. remanebit extra iordanen nec

poterit ꝓficiendo ire de fortitudine in fortitudinem ꝙd lætificat ciuitatem dei ide animam dei capacem. non ad
sequetur eloquio dñi interiora quæ sunt dulciora super mel & fauum. sed illa tantummodo con
sequetur terra in qua duo reges occisi sunt. ubi dicatur ei nihil aliud iudicauit se ipsum
nossare nisi xpm ihm & hunc crucifixum. Qui autem potuerit transire iordanen et ad interiora
penetrare ubi ihm dnm nrm sequens imitatur. xxx. & eo amplius reges illos fortassis
de quib. dr quia adstiterunt reges terræ & principes congregati sunt in unum aduersus
dnm & aduersus xpm ei. Depulsis q. his regib. & ꝓfectus agnoscet secretiora mysteria
usq. quo etiam ad illum ueniat locum ubi sedes ei dei & hierusalem cuncta deo inuenerit. Nonne ꝙ
scripsit cum filius suus interfecit. sed illa quæ libera est & mater omnium nostrum
vii. Hæ sunt mansiones filioꝝ israel qui egressi sunt de egypto per manus suas in manu moysi &
aaron. quas descripsit moyses iuxta castroꝝ loca quæ dñi iussione mutabant. legi
mus paulum apostolum cum cõmemoratione ueteris historiæ quæ in libris legis & ꝓphetarum
comprehensa esse fecisset dixisse. hæc autem omnia in figura contingebant illis. scripta sunt autem
ad cõmonitionem nram. in quos fines seculoꝝ deuenerunt. Nolo uos ignorare fratres quia patres
nri omnes sub nube fuerunt. & omnes per mare transierunt. & omnes in moyse baptizati sunt
in nube et in mari. & omnes eandem escam spiritalem manducauerunt. & omnes eundem potum spi
ritalem biberunt. Bibebant enim de spiritali consequente eos petra. Petra autem erat xps.
Siergo pars historiæ manens ex egypto spiritaliter accipitur. & cetera quæ a bapostolo
lo pangustiæ temporis præmissa sunt eiusdem intellegentiæ conuincetur. & in alio
psalmo. reuela oculos meos & considerabo mirabilia de lege tua. Paulus quoq. ex spi
ritalis est. & ipse dns. Si crederetis moysi & mihi crederetis. Deme enim ille scripsit. & euange
lium secundum lucam. Tunc incipiens a moyse & omnibus ꝓphetis interpretatur illis scripturas quæ de
ipso erant dicta. Igitur iudei paruuli et qui solidum cibum gluttire nequeunt. sed ad hoc lacte
nutriuntur infantiæ legant pharaonem carneum & mare rubrum ꝙd ad indicium nauigat. & man
na coriandro simile. et omnia quæ scripta audiant corporaliter. Lepram domorum & lepram
pelles & stamina. Taurum homicidam & mundum adulterum reum. et hebrei ꝓpter uxorem ad libe
ros seruire cupientes auream subulam ꝓforatam. Nos autem derelinquentes capharnaum agrum
quondam pulcherrimum. & cui bus egredientes in deserto pascamur panib. ei. simus ipientes
simus & cum monoꝝ simules hordeacus. sit animal irrationale animal irruces et ex grano frumenti con
molitus. qd in terram cadens & mortuum multos fructus attulit. Nouem plagis percussa ægyp
tus. fractus pharao. ut dimitteret ꝓpinquos. ad extremum primogenita ꝓdidit. ut primo
genita israhelis dno sacrarentur. Quæ prius tenere cupiebant. instanter expellunt. Exter

239.

minator transiit. & terrā gessēn pastoralē et pluuius irrigatā non audē attingere. Iam
eū posteā eoy. aḡm cruore signari. & opere loquebant. Signatū ē supnos lūm̄ ullus timē.
Unde & appellat ipsa sollemnitas phase. quā nos transitū possūm̄ appellare eo q̄d de priorib.
admdiora p̄ gentes tenebrosā. egyptū relinquā. Hae sunt inquit castra filioy isrl quiegressi
sunt de terra egypti p̄ virtutē manu moysi & aaron. Quas utiq; apcēs uocant. nos ꝑ linguae
ꝑprietatē significantius mansiones. siue quia de exercitu dicitur castra transtulimus. sr
aut catalogus mansionū a prima usq; ad ultimā. & numeratā simul. xl. duę. Deq; ub. matthe
i logitur. a abrahā usq; ad dauid. generationes. xiiii. add usq; ad transmigrationē babilonis
generationes. xiiii. & a transmigratione babilonis usq; ad xp̄m generationes. xiiii. Ide simul
generationes. xl. duę. Per hoc autem uerus hebreus q̄ de terra transire festinat ad celu.
& egypto sedi derelicta. terrā repromissionis ingrediatur. Nec mirū simillo numero sa
cramēto p̄uenīā ad regna celoy. sub quo dns atq; saluator a primo patriarcha p̄uenit
ad iurginē quasi ad iordanen. qui pleno gurgite fluens sps scī gratiis redundabat. Q̄d autē
in manu moysi et aaron egressos scribit. intellege legē & sacerdotiū opera & cultū di.
quoy alterū alterō indiget. Nihil enī ꝑdest exercere uirtutes. nisi nouerit creatorem.
& diuinitatis opus ꝑficit ad salutē. nisi p̄cepta conditoris impleuerit. Hi duab manib. qua
siduob. seraphin in confessione scae trinitatis erumpim̄. dicentes. scs. scs. scs. dns dns sabaoth. Has mansiones moyses scripsisse dr̄ iuxta castroy loca q̄ dni iussione mutabant.
Audisti quia scripsit moyses puerbū dni. & quid uolunt dns hae scribi. ut ꝑdesse & unq; nob
aliquid scriptura haec mansionū quas fecer filiorū. Denq; duplicāndemur exire secdm
spiritalē intellegentiā de egypto. Uel cū relinquentes gentilē uitā ad agnitionē diuinae
legis accedimus. uel cū animā de corporis huius habitatione discedit. Ad utrūq; ergo
istę mansiones quas nunc puerbū dni moyses describit aspiciunt. Nā de illis quidē man
sionib. quę anima corpore exuta. immo corpore suo rursus induta habitura est. dns pmun
tiauit in euangl dicens. Multae mansiones sunt apud patrē. Alioquin dicerē uob. uado &
ꝑparabo uob mansionē. Sunt ergo multae illę mansiones quę ad patrē ducunt. in q̄b. sin
gulis quid causę quid uel in tantis animę cōmemoratio quid ue erudimenti aut illuminatio
ni accipiat. scit ille solus futuri scīs pat̄ quam de semet ipso. quia ego sū hostiū. Ne mouent
ad patrē nisi p̄me. Qui ostium sibi in his singulis mansionib. unicuq; animae ostiū fiet. ut ipsū
intret & ipsū exeat & inueniat pascua. & iterū. Intret ad aliā. et inde ad aliā mansionē.
usq; quo ad ipsū p̄ueniat patrē. Sed ad secundā de qua superius memoratum̄ expositionē
redeamus. & animae in hac uita positae ꝑfectus q; conuersa-

degentiu utra nomtun moysen quā legē dī nec aaron sēdsacerdotē illū quipmanet inerē
nū sequtur. ante quā adpfectū uēnat inheremo habitat ubiscilicet exercentur inpcep
tis dñi. & ubifidesei ptemptationes pbetur. Ubi cūuenerit unā temptationē erfidesei inue
fuerit pbata. inde uenit adaliā. & quasi deuna mansione adalterā transit. & ibicūob
tnuerit quę accidērint & fidelit tulerit. pgit adaliā. & ita pfingula temptamta unte
ac fidey pfectus mansiones habere dr. inqb. pfingula uirtutū quę rumur ăgnita. & im
pletur inhusillud qđ scriptū ē. ibunt deuirtute inuirtutē. usq. quo pueniatur adultimum
immo adsūmū gradū uirtutū. ertranseatur flumē dī. ac pmissa suscipiatur hereditas.

Profecta igitur deramesse mense primo quintadecima die mensis primi altera che phase filii
isr inmanu excelsa. uidembus cuncts ægyptis. & sepeliemb. primogenitos quos pcusserat dns.
& undus eos exercuerat ultionem. castra metata sunt insochot.

Ramesse a quib. dā imptatur cōmotio turbulenta. aut amaritudo cōmotio que tuncr Nos aut
uerus estimam exprimi tontritū gaudii. Adhanc urbē quę intremis ægyptiis mb. erat
populus congregatus ē qui indesertū exire cupiebat. eoqđ tumultu seti derelinquens. mo
uebatur. auruis pristinis. erabexcomedente se prius tuncta peccatorū. & omne amaritudi
nē uertens indulcedinē. urdī uocē insina monte desup tonantis audiit. & Qđ aut uerba duu
na ceteloquia scripturarū instituisti & mundi rota tontritus appellatur. psalmista declarat
dicens. Uox tontritutui in rota. & dī patris uocē inbaptismo saluatoris audiemes. tontritū
putauerunt. Cuiq. cōmotus fuerimus a deuangelicā tubā. & exertata tontritu gaudio exim
mensē primo quando hiems pterit & abit siue uersus cordiū est. quando terra partu
rit. quando tuncta renouantur. & eximus quintadecima die mensis primi meras tinū pas
che plenomensis lumine post assumagm immaculati. & calciatos pedes deapostolo. & cane
tos pudicitia lūbos. & baculos in manub. pparatos. Quā usqueni in ægipto. xiiii. die mensis
pascha faciemus comedere m agnū. tam tunc lux nob plena cōpletur. quando in manu ex
celsa ramesse dimittimur. quę excelsa dicit. uel qđ ægiptū pcussent uel qđ pterierit ut
uidemb. ægyptiis quas admiratur nos egredi desecto & torquent invidia. & post ea tenere
cupientes in pcutionib. suffocantur. Quando & ægyptii sepeliunt primogenitos suos &
patres mortui terrenis operib; oppriment mortuos filios. Mihi uidetur ægyptiorū primo
genita dogmata philosophorū. quib. deceptos homines. atq. inretitos tenebant. Quę cūrt
unus effugeret circumdant mortuos suos ne exeuntiū imitentur exemplū. Porro qđse
quitur. in dusecoy fecit tuchia. siue ut. lxx. tra transtulerunt ultiones illud hebrei autumant.
qđ nocte qua egressus ē populus omnes ægipti templa destructa sint. siue motu terre

sue tactu fulminū. Spūalit aūt discam' qd egredientib. nob exegi pro erroy idola
corruant. & omiss puer serū doctrinarū cultura quatuatur. Alii querendū putant
quomodo dī undictā faciat in daemones. cū unq. undicta dies & iudicii ñ dū uenerit.
Sed hanc ego puto in daemones fieri undictā. cū is qui abillis deceptus fuerat ut idola
coleret. puer bū dñi cōuersus dñm colit. & ex ipso opere conuersionis undicta in eū
qui deceperat datur. Similit & is qui daemonib. deceptus fuerat ad formicandū
conuertatur ad pudicitiā diligat castitatē. errasse se defleat. pñtentiæ ipsius
lacrimis urtur & incendit daemon & sic undicta datur. in deceptionis auctorem.
Similit etiā si quis de superbia ad humilitatē. de luxuria ad parsimoniā redeat. ph'æ sin
gula daemones qui se in hac deceperāt flagellat & cruciat. Quamis eos putatus agitor
mus si quē uideant sēdm uerbū dñi uendere oīa sua que possidet. & dare pauperib.
& tollere crucē suā & sequi xpm. sup oīa uero eis ē torm̄ toy genera & sup oīs poe
nas si quē uideant uerbo dī operā dare. & in eā diuine legis & mīsteria scripturarū
immensis studiis p quirentē. in hoc eoy omnis flāma ē. in isto urūtur incendio. q̄m qui
de ignorantiæ tenebris humanas obscurauerant mentes & p hæc obtenuerant ut dī
quide ignorarent. ad ipsos uero diuini cultus studia transferēmur. Quæ putas in illos
undicta datur. quæ infertur essflāma poenarū. cū uidem hæ lumine ueritatis aperi
ri & fraudis sue nebulas pgnitione legis diuine nudari, possidentē uidem cunctos quos
norantia uinunt. & non solū illos qui adhuc in ignorantia sum. sed ingerunt se sepe etiā
his qui agnouerunt dñm. & rursus in eos opera ignorantiæ conantur operari. Neq. enī si
ne ipsis consūmatur omne peccatū. Nā cū adulterium quis admittit. nonē unq. sine
daemone. Vel cū ira in moderata rapitur. t cū deripit aliena. & quis edens aduersus
proximū suū detrahit. & aduersū filiū matris siue ponit scandalū. nonē sine daemone.
& ideo agendū nob ē ne forte ægi ptoy primogenita t deos eoy quos dñs pcussit &
extinxit. nos resuscitem' in nob. si eis locū dederim' operandi in nob ea quæ odit dñs.
Sed tamen ab his omnib. cauteam' nos eo modo quo superius dixim'. dedit undictā dñs
omnib. dus ægiptioy. poenasq. exinā emendatione & conuersione susceperunt.
Profectionem igitur filiorū israhel de rameses castra metatus sunt in sochot. Secunda mansio.
In hac coquunt panes azimos & primū tendunt tabernacula. unde et rex locus nom
accepit. Sochot quippe int̄pratur in lingua nra tabernacula siue tentoria. & ob hoc
septimo mense quintadecimadie mensis. sollemnitas tabernaculoy est. Cū ergo exi
erimus ex ægipto primū tabernacula figimus. faciendū nob aduersus ea pgrediendū.

242.

Tunc non comedimus de fermito egr̃i pu de fermito mulnie & neq̃me: seduesq; mur
a timus sincertans & uertans: dñi p̃cepta operé consũ mantes: cauete a fermito phari
seoz: In hac nob̃ p̃ aptur mansione uel emp egressionis ex egr̃i pro memoressimus: ut
celebremus transitũ idé phase dñi: ut primo genita nr̃i uteri cunctariq; uirtutũ ppri
mogenitus egr̃i pti quae percussa sunt dño conseceremus. & pfecti de sochot: castrametati sunt
in etham: quę é in extremo solitudinis. Tertia mansio offertur post tabernacula. in qua
primũ uidetur dñs nocte in columna nub: & p die in colũna ignis ut p̃cedat populũ & duce
tur in uiam. Aetha nobis cũ consonat fortitudo siue p̃fecto: de qua & dauid cantat. Iudis tu
pistis fluuios aetha: id é fortis. Grandis é fortitudo egr̃i pti diuinitus tere: & in extrema
solitudine cõmorari. Ex quo intellegimus locũ sochot: adhuc uicta egr̃i pti fuisse regi
ones. In eoq; d eni dicitur quę é in extremis finib̃ solitudinis: ostenditur int̃ confinia ebere
orum & egr̃i pti. Notandũ aut̃ q; dalia ad mo p̃ aetha: buthan habet. Buthan ergo conual
lis appellatur. Diximus eni uirtutũ in his ee p̃fectũ. Uirtus aut̃ non nisi exercitus & labo
re conquirtur. Hec tamẽ in p̃speris: quantũ animaduersis p̃batur. Uenitur ergo & ad
conuallẽ. In conuallib̃ aut̃ & in inferioribus locis certam̃ habetur aduersũ diabolũ &
contrarias potestates. In conuallib̃ ergo agon gerendus é & in conualli pugnandũ est.
Denique & abraham̃ in ualle salinarũ pugnauit aduersũ barbarus reges: et tributorũ
consecutus est. Descendit ergo uiator hierr̃ ad eos qui in p̃fundis sunt & in imis. non ut ibi de
moretur: sed ut ibi uictoriã consequatur. Preparemus nob̃ fortitudinẽ ad sumamus
p̃fectũ robur: ut int̃ errorũ tenebras & confusionẽ noctis sciamus & xp̃i lumen apparere.
diesq; quoq; nr̃ nubem habeat p̃tegentẽ: ut his ducib̃ ad scam terrã p̃uenire ualeamus. Pro
fectiq; de etham: uenerunt contra phiachiroth: quę respicit beelsephon: & castrametati
sunt ante magdalũ. Quarta mansio é phiachiroth: quam int̃pretatur os nobiliũ. Quę
scribitur p̃ littera beth. Quid̃ male hiroth nulla spurcam: errorq; manifestus q̃ p̃
supradicto elemento am̃ littera legat̃. Beelsephon in lingua nram uertitur dñs aquilonis: aut ascensus speculę aut habens archana. Porro magdol: magnitudo uel turris.
Assumpta igitur fortitudine nobilitatis in dño: & beelsephon: idoli archana contemp
nimus: illiusq; magnificentiã & turritã superbiã declinamus. Nonem é ab austro
unde dñs uenit: et tamen die in qua sponsus recumbit in floribus: sed possessor aquilonis
uem frigidissimi: a quo exardescunt mala super terrã. Quicũ sit frigidissimus nomi
ne dexter uocatur: falso sibi assumens uocabulũ uirtutis ac dextre: cui ortus sit mi
nistru. & p̃fecti de phiachiroth: transierunt p̃ medium mare in desertu. & ambulauer

243.

uā truchertū insolitudine ethan. & castrametati sunt inmara. Que inta mansione mara
quarē̄ pratur amaridō. Nonpoterant adrubri maris gurgites puenire & pharaonē̄
cāsuo exercitu uidere peuntē̄. nisi postquā habuerant more nobilitatis idē̄ indni
confessione uirtutes. Post p̄dicationē̄ euangelii. post tabnacula transmigrantiū. post
assūptā̄ fortitudinē̄. post confessionis nobilitatē̄. pericula rursus occurrunt. Unde
discimus cauendas semp insidias. & inuocandā misericordiā dī. ut insequentē̄ pharaonem
possim̄ effugere. & nubis spīali baptismo suffocetur. Egressi demari rubro occurrit here
mus sūr. que & solitudo ethan dicitur. inqua tribus dieb. ingredientes nonhabuerunt aquā. &
puenerunt admarā que examaritudine nom̄ accepit. Habebat fons aquā. & dulcedinē non
habebat. Murmurat populus uidens aquas et potare nonsustinens. Intellege marā aquas
accidentis littere. Quib. sinmittatur confessio crucis et passionis dominice sacramēta
ungantur. omne gē̄ potabile & triste uidebatur. ac rigidū uertetur in dulcedinē̄. Unde
& scriptū est. Constituit dī̄ populo legē̄ & iudicia & temptauit eū. Ubi enī magnitudo grātie
ibi magnitudo discriminis. Hec terrean̄ si post uictoriā uenias ad amaritudinē̄. quia ue
re pascha facientes azima cū amaritudinib. comedunt. et tempticio p̄bationē̄. p̄batio
uero spem. spes partē̄ salutē̄. Apud medicos quoq. quedā antidotus noxios humores trem
perans ex amaritudine nominatur. que dulcis ostenditur. restituens sanitatem. Sicut et con
tra uoluptas atq; luxuria amaritudine temperatur. dicente scriptura. que ad tempus
pingue facit facies tuas. nouissime uero amarius felle inuenies. Profectiq; de mara uener̄
melim. ubi erant. xii. fontes aquarū̄ & palme. lxx^ta. ibiq; castrametati sunt. Uide post ama
ritudinē̄ post aspernatas temptationū̄. quā re amoena sua capiunt loca. non uenisse ad pal
mas. nisi temptationū̄ amaritudines p̄tulisse. Nec uenisse ad dulcedinē̄ fontū̄. nisi prius que
rimus haberant & asperā superasse. Nonquo cū finis sit in his terris & p̄fecto cunctor̄ sed dis
pensator animarū̄ dī̄ in ipso tunere uersent laboribus. et aliquā quādo refrigeria. quib. re
fota anima & reparata promptior redeat ad reliquos labores. Hinc tam̄ in p̄ratur ariē
tes. Arietes duces sunt gregū̄. Qui sunt ergo duces gregis xp̄i. nisi apostoli ejus. et xii. fon
tes. uerū̄ q̄m non solū̄ illos. xii. elegit dn̄s & saluator nr̄. sed & alios. lxx^ta. id arto non solū̄
xii. fontes sed & lxx arbores scribuntur ee palmarū̄ & ipsiem aptē nominam. sicut & ip
se paulus dicit cū de resurrectione saluatoris exponeret. uisus est unquam illis. xii. deinde
apparuit & omnib. aptis. In quo ostendit ee & alios a postolos exceptis illis xii. Hec amoe
nas post amaritudinē̄. hec tē̄ requies post labore. hec tē̄ gratia post temptationē̄ sus
cipiet. Sed exinde egressi fixere tentoria supmare rubrum. Profecti de lim castrametati

sunt ad mare rubrū. Mare rubrū qđ ebraice dicitur iam supph. Septima mansio est. & quæritur quomodo post transmigrationē mans rubri et fontes mare & cum sūt ad mare rubrū uenerint. nisi forte intuenē pgentib. sinus quidā mar occurrit uxta quē castrametati sunt. Aliud est enī transire mare. aliud in proximo figere tabernacula. Exquib. monemur etiā post euangelicā disciplinā & cibos dulcissimos triumphoz apparere et notā mē dū mare. & pter hæc discrimina ponam ante oculos. Quā quā multę differentiæ sint transire mare. & mare pculaspicere. Verbū uī supph apud hebreos ex mari & rubro compositū ē. Supph autē & rubrū & scirpus uocatur. Unde possumus suspicari qđ uenerint ad paludē quæ dē & lacū qui arectō & iuncis plenus fuerit. Qđ autē omīs congregationes aquarū scripturæ sā mare uocet. nulla dubitatiōe. Hæc mansio in exodo non habet² sed scriptū ē. pea qđ de mari rubro uenerint ad desertū sin quę ē int helim & sinai quintadecima die mēsis secundi egressionis eoz exagi pro idē tricesima prima post quā egressi sint de rameses. & pfecti de mari rubro castrametati sunt in deserto sin.

Octaua mansio. licet uxta ordinē exodi septima sit. Sed sciendū qđ omīs usq. ad monē sinai haremi² sin uocetur & extota quinta etiā locus unus mansionis nomen acceperit. Sic & moab tā urbis. quā quintæ nomen est. In hac solitudine. v. mansiones sunt. Iam supph de qua supra dictum² & haremi² sin. & de phca. & halus. & raphidim. de quib. loquem² inconsequenter. Sin autē int pratum rubi et odiū. Quoz utrūq. facit admīs ticos intellectus. Qđ post quā uenerim² ad eū locū de quo nobis dīs locuturus grande odiū mereamur inimici. Tunc uidebimus ardere rubū & non conburi. in flāma ari ecclesiā pseuerantib. & ea loquente mihi dīo non perire. & nota qđ in octaua mansione in qua torcularia mīa sunt. unde & octauus psalmus hoc titulo pnotatur. de deserto carpim. Rubi. quia plures filii de deserto magis quā ei quę habet aquā. & pfecti de deserto sin. castrametati sunt in deph ca

Nona mansio. Hoc nom apud hebreos. kpyçmcc. idē pulsatio dicitur. uxta qđ sedīs ait. Pulsate & aperietur uob. In libro aut hebraicorū nominū ad hesionē. remissionēq. transtulimus. Qđ lectorē turbare non debet. nec putet nos dissonantia scribere. Ibi enī uocata ad qđ uulgo habetur. edidimus. sī medii uerbū scribitur. pbeth litterā. Hic aut in hebraico uolumine scripta reppert phā. qđ elemētū magis pulsationē quā gutturis sonat. sensusq. manifestus. Post responsa dīm. post octauū numerū. resurrectionis xpi incipimus sacramēta pulsare. Profecti de dephca castrametati sunt in halus.

Decima mansio in exodo non habetur. Creditur que in sin heremo continēri. eo dē narrante libro. Profecti ē omīs multitudo filioz isrl de heremo sin p mansiones suas iuxta

245

odm̄ & uenerunt raphidim. Exquo ꝓspicuū ē plures mansiones unius regionis huocabulo demōstrari. Int̄ ꝓtatur q̄ haluse fermūtū q̄ tollens mulier cōmiscuit farine sarisrib donec fermūtaretur totū. In hac solitudine murmurat populus ꝓp famem & conuertit se respicit ꝓcul in nube gl̄am dñi accepit q̄ uespere coturnicem & mane alteri usq; manna. & nota in mansione decima fermūtū poni. & post esum carnū manna imbui implerique scripturā. panē angelor manducauit homo. Profecti de haluse castrametati sunt in raphidim. & non erat aqua ibi populo. Undecima mansio ē. quā inolemnitatē ꝓtatā in libro hebraicorū nominū reppert. inde ois sufficienter sis. aut certe unū ois formis. meliusq; transfertur dissolutio fortitudinis. siue uexatio ꝓprietatem linguę sīre. remissio manuū. Hāc in exodo legitur. Post ꝓfectionē deberē mosi murmurat populus ad abardore sitis. fons de petra horeb erumpit. & ꝓfluit. temptatio quę id ē. mense fortitudinis ē nom. Moy. ses. ascendit in montē. ihs contra amalech in trat. Adhuc ei signū superatur inimicus. remissionis manib. hostis uictus insequitur.
§ de moy. ses. super lapidē de tachuma qui. vii. habebat oculos. & in samuelis uolumine appellatur abenezer. ide lapis adiutor. & una q; manu ei. aaron & hur. ide montanus luna dusq; sustentant. Dein cto aduersario supuenit iethro. adducit sepphorā & duos q; filios
Dat consiliū lex. senioz. & uniuersum ecclesiæ degentib congregatę. legis immutatio euangelio suggerente completur. Pulchre aut dissolutio ac sentitas fortitudinis raphidim dicitur. ꝓp dissipatū amalech. & ꝓp sanatū uel. Siquidē remissionē manuū uexatis ros raphidim sonat. dicemus ꝓp offensā populi qua contra dñm murmurauit. ist̄ loco nom̄ positū.
Hæc tangimus potius quā exponim̄. breuiter indicasse contenti. q̄d p̄ fermūtū halus & massā ecclesiæ soleant multiplices demonū aduersū nos temptamēta consurgere.
& ꝓfecti de raphidim. castra posuerunt in solitudine sinai. Hæc duodecima mansio ē.
§ tam ubi uenit in mente apostolorū numerus. Una de plurib. sed maior. ab omnib. Non separatur mor dine. & ꝓcellit in merito. Ad hanc quadragesima. vndie puenium. scripturā dicente. Mense tertio egressionis filioz. ut de egypto in die hac transierunt in solitudine sinai. &c. q. Deq̄ supra in secundo libro plenius expositū est. & ꝓfecti de solitudine sinai castrametati sunt in sepulchris concupiscentiæ. Tertia decima mansio cuius nom̄ cum ꝓtatione ēdem est apud hebreos appellatur cabaroth attauua. est aut sensus ille de euangelio. q̄ dū baptizatus sp̄m tam ab spū ductus ē in desertū. & temptabatur ad diabolo. Itaq; ut post familiare cū dō sermone. post quā uexatam montē sinai cōmoratus ē anno uno & dieb. iii. mira dispositione castrorū. egressus ē in solitudinē pharan

quem̄ p̄tatur · onager aut ferras · Ibiq; succumbit malo bestiar & aegyptiorū carnes desiderauit · quando multos subitū uorauit incendiū & cū cedente moriē humū uorace flamma consumpsit · & p̄fecti de sepulchris concupiscentiae castrametati sunt in asseroth ·

Quarta decima mansio in solitudine pharan · quę in arua uertitur · In hac aaron & maria p̄p̄ aethiopissā contra moysen murmurant · & uitio p̄ zeli aduersus ecclesiā degenerāb · congregata · p̄s iudeoz lepra sorde p̄fundit̄ · nec redit ad tabernaculū & pristinā recipit sanitatē · donec septimū plenitudinis gemitū repusimpleat · & p̄fecti de aseroth castrametati sunt in rethma · Proquo supra in hoc eode libro legim̄ · post quā p̄fectus ē populus de aseroth castrametati sunt in solitudine pharan · haec ē aut quinta decima mansio · & notandū qd reliq; mansiones · x · & viii · quarū nunc breuiter catalogus describit̄ · a rethma usq; ad asion gaber · ide usq; ad tricesimā secundā mansionē · sub pharan solitudinis nomine comprehendit̄ · In quib · omnib · quę scripta sunt · diuersis temporib · gesta sentimus ·

Hoc ē de xii · exploratorib · missis ad terrā scīm · & bonitatē eius relatione indigno · de murmuratione p̄ iudeoz gigantū imperū reformidatus · & ei pugna contra amalech a quo superatur · De athan & abiron & filiis chore & cunctis ad hoc ipsos p̄bacta · De virga aaron germinante · & cumulatis ignibus in holocausto concremata · & ignis aspidum · Quę omnia supra in libro exposita sunt · Rethma transfertur sonitus aut imperitus · Quā quę plerique arbitrantur uthon apud grecos aliud genus arboris significare contendant · Imperitia aut & primū graduū psalmi · iuxta hebraicā ueritatē sonat · ubi scriptū est · Quid detur tibi aut quid adponat tibi ad linguā dolosā · & ypocrita respondit · Sagittę potentis acutę cū carbonib · iuniperoz · Proquo apud nos legitur desolatorius · fertur aut lignū hoc igne multo tempore conseruare · ut si prima excusanere fuerit opta usq; ad annū p̄ueniat · Quod si amus post sepulchra concupiscentiae & uestibula transire nos ad lignū qd multo tempore calorē teneat · ut sint feruentes spū · & claro sonitu euangelii in altū exaltata uoce dñi p̄dicem ·

Profecti q; de rethma · castrametati sunt in remmon phares · Iuxta · q; dā malū granatū

Sexta decima mansio quę in p̄tatur greco sermone · pocorath · Latine mali punicadi uocant · Cuius arboris fructus inscripturis duplicē accipitur · Aut in ecclesiae gremo quę omnē turbā credentiū suo corrice tegit · aut in uarietate consonantiaq; unitatis · ut ad illud qd scriptū ē · multitudinis aut credentiū erat cor & anima una · Sicq; diuisi sunt singuli gradus · ut omnes ad ē compagē tenerentur · Unde egressi uenerunt in lebna

Septima decima mansio quā in latere possum uertere · licet quidā lebna transferentes · male candorē int̄pretati sunt · Legim̄ aegyptios latere in exodo · quos populus faciens in

247.

gemunt · Legim' in ma lachis ꝙ quib⁹ idumea destructis · polimos lapides reponere nituntur.
& latere in hiezechiel in quo obsesse hierusalē picturā describitur · Ex quib⁹ discim' in tenere
statu sumte & de alio in aliud transitu · nunc nos crescere nunc decrescere · & post ordinē eccles
astucie sepe ad laterū opera transmigrare · & de lebna castrametati sunt in ressa ·
Octauus x^mus mansio in frenos uertitur · Sicuī post ꝙfectū rursū ad lutū opera descendim' infre
nandi sumus · & cursus uagi atq; ꝙ capites scripturā rectum a tuli dirigendi · Hoc uerbū quātū
memoria suggerit nusquā alibi in scripturis sci⁹ apud hebreos inuenisse me noui · absq; li
bro apocripho qui a grece ΑΕΙΤΕΣ · idē parua generis appellatur · Ibi macilicatione
curris ꝙ stadio ponitur · in quo exercentur pugiles & cāthlete & cursoy · uelocitas comp
batur · Dicit & psalmista · in freno & chamo max illas eorū constringe · qui nonad ꝙpin fringe
quant ache · & apls · Nescitis q̄m qui in stadio currunt · oms quidē currunt sed unus accipit bra
uium · Sic currite ut comp̄hendatis · & ꝙfecti de ressa · castrametati sunt in ce lathe ·
Nonus x· mansio in tēpratur ecclesie · Uagi currentiū gressus frenis ad ecclesiā retrahuntur · &
foris quā sanctē reliquerant rursū intrare festinant · Unde ꝙfecti castrametati sunt in mon
te sepher · Undecesima mansio in tēpratur pulcritudo · & in monte decoris ē constructa · De qua
& qua de xiii psalm prima piū sonat · Dne quis habitabit in tabernaculo tuo · aut quis requi
esce in monte sco tuo · Uide quid ꝙ sint frena · Aut in nos retrahunt · introducunt ad iurta
tui chori os · & in xpo monte pulcherrimo habitare facium · Iste iuxta dicit lapis excisus
de monte sine manib⁹ creuit in monte magno · & implent omnē terrā · Iste iuxta hie
zechiel uel nerauit principē tyri · Adisti in esaia · & micheā populi confluunt dicentes ·
Uenite ascendam' in montē dñi · & ad domū dei iacob · & ad nuntiabit nobis uias suas · & ambula
bim' in semitis ei · Egressi de monte sepher · uenerunt in aradē · Undecesima i· mansio uenit
in miraculū · Quā pulcher ordo ꝙfectus · quā egregia textura credentiū · post opus latens
infrenamur · post frenos in ecclesiā introducamur · post habitationē ecclē ad xpm montē
scendim' · in quo posita stupem' atq; miramur · ut nō in laudib⁹ eius sermo superetur · nec
nentiū · neq; nec oculus uidit nec auris audiuit nec in cor hominis ascenderunt · Inde ꝙ
fecti de castrametati sunt in macelot h · Undecesima ii· mansio in coetus uertitur · In hac enī
consistit multitudo credentiū · ecclēsia primitiuoꝝ uirtutū omniū consonantia · Tunc ue
re possum' dicere · Ecce quā bonū & quā iocundū · habitare fr̄s in unū · & dulce fact unus
moris in domo · Profecti q; de macelot h castrametati sunt in hasat · Undecesima iii· man
sio potest & sup me legi · sed meus pauor̄ int̄ prohibitur · Uenista ad ecclesiā · ascendista
ad montē pulcherrimū · stupore & miraculo xpi magnitudinē confiteris · Uide sibi

multos ut turas tuae socios. noli altu sapere sed time. Dns superbis resistit humilib
aut dat gram. & quos exaltat indecenter necadat. Potens potenter torquentur. Tumor
ut tutu custos. & securitas cadlapsu faciles. Unde ergo quoda psalmo postquam pphet
dixerat. Dns regit me & nihil mihi deerit in loco pascue ibi me collocauit. iungit tmo
ro quicustose beatitudinis & infert. Ut virga tua & baculus tuus ipsa me consolata sunt.
& est sensus du tormenta formido. seruauit gratia quam accepera. Dehac castra metatus intrare.
Uicesima tua mansio quam nonnulli uertunt in malitia t impietate. Nec errarem si pamle
tera scriberetur. Hunc uero cu aspiratio duplex in extrema sit syllaba erroris causa manifes
tae. Hoc eode uocabulo & isde litteris scripture inuemo patre abraha qm supra dicto
apochripho geneseos uolumine abactis coruis quu hominu fruncta uastabunt abactoris
t depulsoris sortis e nom. traq. & nos intenti ut harpe & uolucres celi que iuxta uia scin
tillam deuorare festinant solliciti phibeamus. Na & abraha patriarcha in typo israheli
hostiaru diuisit membra sacrificia. que a uolucribus non sinit deuorari. & contemptore oculu
effodiunt coruu deconuallib. Ueruq. moyses & helias ducti archipiscis & a coruis pascuntur.
Si habueri spauore sollicitus eris. Si sollicitus eris. leo in caula ouiu tuaru intrare non
poterit. Qd uel ad ppos tros ecclesiaru t ad custodia refert animae tuae. ad qua diabolus
p diuersa utiq; foramina ingredi nititur. Unde egressi fixere tentoria in merthea.
Uicesima v. mansio uertitur in dulcedine. Ascendisti in excelsu. admiratus es uirtutu cho
ros. inuisti ruina. abegisti insidiatore es. dulcis re primus fructus labori sequitur. & in
more litterariu radicu amaritudine pomoru suauitas compensauit. & dicis. Quam dulcia fau
cib. meis eloquia tua sup mel oris meo. Sponsu tibi audies concanente. mel & lac sub lingua
tua. soror mea sponsa. Quidem suauius disciplina quid erudimone melius. quid dulcius dno.
gustare & uidere quam suauis e dns. Unde & samson qui abegerat a fructib. sius auis & unipes
quas exterminans uineas conligauerat. leonem q. uim fecerat rugiente. fauu inuenit mo
re mortuu. & de methca castrametatus est in es mona. Uicesima vi. mansio in lingua
nra festinatione sonat. Iuxta illud qd in psalmo scribitur. uenient legati exagi pro. Prole
gatus in hebreo festinanter legimus. Ut post quam dulcis fructus labori messuerimus. non sim
quete contemni & otio. & rursu adulteriora p perames. obliuiscamur preteritoru & ansi
tura nos extendamus. & p fecundes mona uenerunt in moseroth. Uicesima vii. mansio
uncula disciplina sonat. ut festino gradu p gamus ad magistros. & eoru terantur limina. &
p cepta uirtutu ac misteria scripturaru uncula putemus arcta. Iuxta illud qd in esaia dr.
& saba muri sublimes ad te transibunt & tui erunt. Post te ambulabunt uncti manicis. &

249.

paulus uincti ihū xpi. Duplicia sunt inscripturis uincula. que distrupit sinson. & uicit mm
cos. & ne ecclesia sten demereretur ce legim' uincula mm manib. eius. & exp̃sona dñi di
centis. Distrupamus uincula eorū. & p̃na amus a nob iugū ipsorū. & alibi. Laqueus contri
tus. & nos liberati sumus. xpi aūt uincula uoluntaria sunt & uertuntur. quicq. his fue
rit conligatus dicet. sinistra eius sub capite meo. & dextera ei complectetur me. & de
moseroth castrametati sunt in bane iacā. Uicēsima. viii. mansio ē bane iacan. quem
p̃mone transferūtur in filios necessitatis seu stridoris. Nota numerū. quasi abundan
pus numero & paulatim addens. ad septimū usq. puenias. uicesimus octauus numerus
offeratur. Quorsum ista filii necessitatis. psalmus nosipse docet. Adferte dñō filii di. ad
ferte dñō filios arietū. Que ē tanta necessitas que nob imponatur. cū duum scripturis
fuerimus eruditus & legestarū ac testamoniā sacrifuerimus. contendens cū aduersarius
ligabis eos & uinctos duces in captiuitate. & de hostib. quāndoq. aliq. captiuus liberos di facias.
ut repente occasionē ego sterilis & non pariens. transmigrata & captiuata. & istos qui
ruitur. ego destructa & sola. & istis ubi eram. porro q̃dam p̃ratū est filius stridoris. ad il
lum sensū referri. q̃ tumori subplicii & eius loci ubi ē fletus & stridor dentiū deferentes
diabolo uincula. ego dō credentiū turbe colla submittam. Egressiq. de bane iacan uenē
Uicesima nona mansio uocatur nauus siue expedito & accincto. Jmmontem galaad.
Recte q̃ nos fortes arbitramur. beata ketteh. idē concisio. Aut aliter possum' magistri
discipulos. atq. credentiū cor sacere filios necessitatis. nisi p̃ceptor est eorū uitia fecerimus. cru
delissimos in occasione coz. non parcat manus nra. armū aut extremū auriculae deore
leonis extrahere. Maledictus qui facit opus dñi negligenter. & qui phibet gladiū suū a
sanguine. Unde & dauid. in matutino inquit uitia ciebā. omnes peccatores terrae. Denumo
aūt & accinctione hec breuiter possū dicere. q̃ filius necessitatis grandes ad uirtutū stu
mulos suggeramus. cum est nunc auertimus p̃mia futuroz. & accinctos in rebellū docu
erimus. Horū trium quicquid magister fecerit. in monte consistit. Unde p̃fecti castrame
tati sunt in iebrim hebatha. Tricesima mansio bonitas uitā p̃ratur. ut cū puenerimus ad p
fectū uirū uiri sacerdotalē gradū & integritatē plenitudinis xpi in qua & hiezechiel erat
iuxta fluuiū chobar. possimus cū dauid in tricesimo psalmo canere. dne in te speraui non
confundar in eternū. Pastor bonus animā suā ponit animab. suis. & de hiethebatha uenē
Tricesima i. mansio uitā p̃ratur. transitus siue transmio. Ad hanc uenit uerus israhel in hebron.
hebreus atq. transitor. qui dicere potest transiens ui debo uisionē hanc magnā. De quo
& psalmista canit. & non dicet. qui p̃teribant benedictio dni super uos. Preterit enim

250.

figura huius mundi. & ppter ea sci cupiunt admeliora transire. nec pferri tam comemu ge
miscunt cotidie. hec recordatus fu & effudi inme animā meā qm transibo inloci tabnacli
admirabilis usq. addomū di. Egressiq. deebrona castrametatsunt inasion gaber.

Tricesima ii. mansio ē inasiongaber. quetransfertur inligna arm. Possunt haeligna arm sal
tuu & communi arboru genera multitudinē gentiu figurare. Huc usq. solitudo pharan. x.
& viii. continet mansiones. quedescripte incatalogo usuperiore minere nonponuntur.
Inde pfecti uenerūt indesertū sin. hoc ē cades. Quaeritur quur octaua mansio nunc trecesima
iii. ee dicatur. Sedsciendū qd prior ps amech littera scribitur. int pmatur q. rub; siue odium.
hec aut pse. & deuertitur inmandatū. Illudque qd iungitur cades nomine pleng. estimant sci
dicitur sed mutata siue translata. Legim' ingenesi iuxta hebraicā ueritatē ubi iudas mere
cem putans thamar dona transmittit & sequester muneru interrogat ubie cades. hoc est
scortū. cuius habitus acceteris femis immutatus est. Inmultis qq locis hoc idē repperim'. Sin aut
sci int pmatur. kuc. ccc. xxiii. pasim. Intellegendū quomodo pase dicuntur. abeo qd minime
pareant. & bellū qd nequaquā bellū sit. & lucus qd minime lucent. Inhac ei mansione mo
ritur maria & sepelitur. et ppter aquas contradictionis moyses & aaron offendunt dm. et ph
bentur transire iordanen. Missisq. nunciis adedom transitus petitur. nec impetratur. Qui
timeret post tantos pfectus murmur populi. & offensā magistroy. et cuius transitus denega
tos. & nota qd post mortē pphetie & aquas contradictionis idumeu carneu atq. terrenu
transire nonpossint. & cū multis pcib. & conatu uix impetrent. sedegrediatur edomad
uersus eos in populo multo et inmanu forti. Int pratio qq nominis morti & offense & ne
gotio transitu conuenit. Ubi eni mandatū ibi peccatū. Vbi peccatū. ibi offensa. Ubi of
fensa. ibi mors. Hec ē mansio de qua psalmista canit. cōmouebat dns desertū cades.

Egressiq. de cades castrametatsunt in monte hor. in extremis finib. terre edom. Ascendit q.
aaron sacerdos monte hor. iubente dno. & ibi mortuus ē anno xl mo egressionis filioy. ir.
exegiptor. mense. v. prima die mensis. cum eet annoy. c. xx. tm. Audiitq. chananeus
rex arad qui habitabat admeridiem interra chanaan uenisse filios ir.

Tricesima iiii. mansio ē qua plerq. uitiantur lum. Nec errarent si pale ph littera scri
beretur. Alii pellem. & ipsi ueru dicerent sic et an positum. Non nulli foram. Qui pos
se accipi. si herb haberet elementu. Cū aut legatur. phe. magis mons intellegitur. et legi
potest. ascendit aaron sacerdos in montis monte. idest in uertice eius. Ex quo animaduer
timus. non in monte simplicit. sed in monte montis pontifice mortuum. indignus locus
mortis illius monstraretur. Mortuus aut eo anno quo nouus populus repromissionis in

tauuiserat · inextremis terre finib. idumeoz & plangit eū populus. xxx. dieb. Aaron
plangitur · ihs non plangitur. Inlege descendit ad inferos · ineuangelio ad paradysū
transmigrauit. Audit qq chananeus qd uenisset irt · & inloco explanatoz ubiquondā
offendisse populū nouerat infert · peliū et captiuū ducat irt · rursumq · ineodē loco pug
nat exuoto · Victor uincatur · uicesuperant · Appellatur q · nomē horma idē anathema ·
Hale dicere mihi nonest pigrū · legemib. necessariū qd semp humanus status inhuuiseti
mafluctuet · & aliusinualle · aliusincampis · aliusmoriatur · immonte · nec immonte simpli
cī sed immonus monte idē in excelso uertice. Cūq · nos dī auxilio de istinos hostis inuin
cent · ducerimq · captiuos · nondesperemus salutē · sed meritū armemur · ad proeliū · Potest fieri
ut uincamus · ubi uicisumus · & ineodē loco triumphemus · inquo fuimus ante captiui · &
profecti demonte or · castrametatisunt inselmona · Unde egressi uenerunt inphinon · ·
Hae duae mansiones tricesimae V^ta^ · & tricesimae VI^ta^ · inordine historie nonnumerantur · sed
septuime · per egressi demonte or · pucammaris rubri urcircūirent · terrā edom · Exquo
ostenditur · infinib. atq · circuitu terre edom esse positas · Nec sēm morē legitur · profecti de
monte or · castrametatisunt inselmon · sed post · ambitū terre idumeoz · uenit · adextremū
& art · Profecti sunt · castrametatisunt · moboth · Nec dicit · profectisunt · de illo · illū locū · quia
duas mansiones silemo praetermiserat · Quas cum insuppurationē tacuerit · reddit insumma ·
Prima mansio selmona · intēpratur imagi uncula · Secunda phinon diminutiue · ostendit
nonaboue intellege · Inhis aaron mortuo murmurant contradīm & moysen manna
fastidiunt · aserpentib. aut neramur · & inter pum salutaris qui uenit antiquū q · serpentē
impatibulo triumphauit · diaboli uenena superantur · Unde & imagiuncula uere expressa ·
que inimaginis filii dī passione eius intuens conseruate · & que corde credimus · ihū stra
ore aut confessio fit · ad salutē · Profectiq · de phinon castrametatisunt moboth ·
Tricesima · VII · mansio ē moboth · que uertitur inmagos siue pythones · significans spiritales
serpentes · & arte sinalefica s ad bella nos euocare · quis pduuna gratiā inexstodia
cordis superare debemus · & de oboth uenerunt inabarim · que ē infinib. moabitaru ·
Tricesima · VIII · mansio acerui os lapidū transeuntiū sonat · Sunt sci lapides qui uoluuntur
supterrā · leues polim & rotunditate sua rotarū cursib. similes · Sunt & alii quos pphe
ta tollit de uia · ne ambulantiū ne o offendant pedes · Quisunt isti ambulantes · inq · uia
tores & pereuntes · quipiscid scīm ad alius mansiones transire festinant · Qd aut dr
in finib. moab & supra scripsimus · est insolitudine que respicit moab contra solis ortum ·
ostendit uox altitudinē · qd huc usq · in finib. terre idumeoz fuerint · & nunc uenant

252.

adterminos moab. dealia quam adalia transeumes. sicut insuperiorib. undicum est.

Nonem semp unum uirtutum dandae opera sed sicut scriptum est. ibunt de uirtute in uirtutem. dealia transeundum est adalia. Quid herem sibi. & tam se nexe sunt. ut qui una caruerit omnib. careat. & tam transire dealia adalia contra est ppre. qui solis iustitiae ortum consideram. Profecto debueramus fixere tentoria in dibon gad.

Tricesima. viii. mansio unde putatur forsitan intellecta tamquam tranno. Probac in ordine historiae aliter scriptum reppert. Post quam cum castrametati sumus in dibon gad. in finib. moab contra ortum solis. legitur inde profecti sumus & deuerterunt ad torrentem zared.

& de hoc loco profiscentes castrametati sumus trans arnon quae est in solitudine finium amorrei. eo quod arnon interminus sit moabitarum & amorreorum. & reliqua.

Post dibon gad geritur bellum contra seon regem amorreorum & og regem basan. & discimus quod cum uenerimus ad summitatem & de fonte principum regumq. biberimus. ascendentes ad montem phasga non debeamus elevari in superbiam. sed proponam nobis econtrario solitudinem nouerimus. Ante contritionem enim elevatur cor uiri. & ante gloriam humiliatur. Unde egressi castrametati sumus in elmon deblathaim. Quadragesimae mansio uertitur in contemptum palatarii siue obprobrium. & per hanc discimus omnia dulcia & illecebras uoluptatum in cibo contemnendas. nec in ebriari nos debere uino mundi in quo est luxuria. Mel non offertur in sacrificium dei. & cera quae dulcia continet non lucet in tabernaculo. sed oleum purissimum quod de oliuae profertur amaritudine. Mel enim distillat de labiis mulieris meretricis. De quo puto uxorem mysticos intellectus gustasse ionathan. & sorte deprehensum uix populi precib. liberatum. Quam obprobria contemnenda sint. et si falso obiciantur beatitudini paratam. saluator plenissime docet. Egressi de elmon deblathaim uenerunt ad montes abarim. contra nabo.

Quadragesima. i. mansio uerum in montes transeuntes. et est contra faciem montis nabo. ubi moritur & sepelitur moyses. terra repromissionis ante conspecta. Nabo interpretatur conclusio. in qua finitur lex. et non inuenitur eius memoria. Porro gratia euangelii absq. illo tenditur loco. In omnem terram exiuit sonus eius. & in fines orbis terrae uerba illius. Simul quoque considera quod habitatio transeuntium in montib. sit sita. & adhuc profectum indigeat. Praeter montes enim plurimos ad campestria moab & iordanis fluenta descendimus. quum pretium dissensio. Nihil enim ut crebro dixim tam periculosum est. quam te cupiditas et iactantia. & animus conscientia uirtutum tumens. Profecto de montib. abarim. transierunt ad campestria moab sup iordanem contra hiericho. Ibique

R 5° 3.

astrametati sunt · debethsimon usq; adbel sathim · inplanoribus locis moabitarum · ·

In quadragesima secunda quae ℞ extrema mansio ē cursim quae sint gesta narremus. Residens mea populus adiumo balaā quē mercede conduxerat balaac filius sephor · di benedicitur iussione · ℞ maledicto mutatur in laudes. Audit uoces dn̄i · et p̄fano ore resonat · oritur stella exiacob et consurget homo de israℓ ℞ percutiet principes moab ℞ uastabit cunctos filios seth · et erit edom hereditas eius. Fornicantur cum filiab: madian · ℞ inceste filiu sue eleazar · et latus · et elimdn̄i · zambri ℞ scortū madianitidē pugione transfigit. Unde et accepit p̄miū inter nā memoriā albū uictimae · · ℞ numerantur rursū populus · numerantur ℞ leuitae · ut int̄ fectus pessimis nouus di populus censeatur · · Int̄ pellant quinq; filiae salphaat · ℞ iudicio dn̄i hereditatē accipiunt int̄ fr̄es suos · nec femineus a possessione di scernus excludatur · Hic moysi in monte succedit · ℞ discit a lege quae spiritalit̄ offerre debeat in ecclesia ·

Primū · quid p̄singulos dies · Deinde quid sabbato quid in kalendis · quid in pascha · quid in pentecosten · quid in mense mensis septimi · qd in uno eiusdē mensis die decimo · qd in sceno phegia quando figunt tabernacula quinto decimo die supradicti mensis · Uxoru ℞ filiarū uota absq; auctoritate patrū ℞ uiroru cassa memorantur · Bellū contra madianitas · et mors chumbula · ℞ p̄da diuisio · ℞ oblatio exea in tabernaculo dn̄i · Primus ruben ℞ gad · et dimidia trib: manasse circa iordanen in heremo possessionem accipiunt · Plurima enī habebant iumenta · ℞ nec dū adid uenerant ut possent habitare cum templo · Docetur populus ut in terra sua idola destruat · ℞ nullus de prioribus habitatore seruetur · Describit olim capita puncta · et duarū semis tribuū hereditas separatur · Numerantur tribuū principes qui terrā sua in debeant introire · Quadraginta duas urbes cū suburbanis suis usq; ad mille passus per circuitū leuitae accipiunt · tot numero qui et iste sunt mansiones · Excludunt fugitiuos · sex alie a quattuor · in trans iordanen · ℞ in trans iordanen · ut sint simul · xl · octo · Qui fugitiuos suscipi · qui minime fieri debeant · et usq; ad mortē pontificis maximi reseruari · Succedit deutero nomiū secunda lex meditatoriū euangelii · ubiq; breuiter disimus quae in pharan · ℞ thobel · et laban · et asseroth · et loca aurea abiecto uidelicet in felicissimo xi · die · ua de choreb p̄ua montis seon usq; ad cades barne moyses populos in locauit · et extremū cauit cancū · in quo a pulsime synagoga pictum · et excelsi adno copulatur · In pinguatus ē · et incrassatus ac dilatatus ℞ recalcitrauit dilectus · et oblitus ē di saluatoris sui · ℞ ait · Generatio pessima filii in erudita ipsi ademulationē me prouocauerunt in eo qd non erat dī · irritauerunt me in sculptilib: suis · Ego ad emulare eos facia nationes · ℞ contra gentē stultā irritabo eos · Benedicuntur filii

isrl. & rursus in simeone iudas miserandus & cluditur. Ascendit moyses ad montem
nabo in uertice phasga qui est contra hiericho. & ostendit ei dñs omnē terrā galaad
usq; addan & neptalim & effraim & manassen & uniuersam terrā iuda usq; ad mare
magnū contra austrum. & regionem cāpestrem hiericuntis ciuitatis palmarum
usq; segor; Quis potest tanta nosse mysteria? quis in extremis legis & huius uitae
finibus constitutus intellegit semp sibi eē pugnandum. & tunc plenā uictoriam
dari si fuerit in cāpestribus si in abel sethim qd interp̄tatur luctus spinarum
fleuerit antiqua peccata & spinas quae suffocauerunt sementem uerbi dī. & de
quibus pph & a dicit. uersatus sum in miseria dum confringitur mihi spina.

M. Nec silendum arbitror quod quidam querendum putant mansiones xlii. filiorū
isrl in solitudine quae hic in ultima libri numerorū parte conputantur. quot
ut quibus sint annis aptande longissimi illius itineris quo ab aegypto usq; ad t̄
ram repmissionis ille populus agebatur; Sed his satis responsum eē estimo
in epistola bedae prb̄i quā ad accan antistitem sup hac re conscripsit. quam
pfecto & maxima parte in hoc nr̄o opusculo p hac questione soluenda ponendā
esse censuimus. Castra uidelicet t mansiones easdem trium tantūmodo congru
ere curriculis annoꝝ. Primū uidelicet secundi & quadragesimi egressionis &
aegypto. quoꝝ primus continet annus. mansiones certa distinctione xii. Primā
ramesse xv. die primi mensis ingressam. ultimā solitudinem sinai. prima die
tertia mensis aditam. & pxi menses continuos construendi tabnaculi & docende
legis gratia minime relictam; Quarum uidelicet xv. mansionum nouem solum
modo liber & odi nominatim & primens. cęteras tres sub deserti sin qd eē dicit
inter elim & synai uocabulo indiscrete p̄teriit. Secundus annus conplectitur
mansiones. xx̄ti & unā; Quib; in ordine historiae cunctis indifferent̄ sub solitudinis
pharan nomine conp̄hensis. prima solum secunda & ultima. hoc est sepulchra
concupiscentiae aseroth. & cades suo distinguntur & nomine. sed in catalogo
mansionum pariter om̄s quot numero fuerint ut quo nomine dictae diligent̄
ostenditur; Quorū. i. mansio hoc est sepulchra concupiscentiae. secdo mense
eiusdem secundi anni uicesimo secundo die mensis introita. anno enī secundo
ut scriptura dicit mense secundo uicesimo die mensis mouerunt castra de de
serto sinai & recubuit inquit nubes in solitudine pharan. pfectiq; sunt de mon
te dñi uia trium dierum donec uenirent ad locum mansionis. quę merito

populi carnes aegyptias desiderantis sepulchrorum concupiscentiae nomen accepit.
Ultima autem harum mansio id est cades. quo tota cotidie ut mense eiusdem anni sit ingres
sa non dicitur. sed tamen quia et ipsa in solitudine pharan sita quia eodem anno
fuerit adita non tacetur. Scriptum est enim. et populus non est motus de loco illo.
donec reuocata maria. profectus est de asseroth. fixis tentoriis in deserto pharan: Ibi lo
cutus est dns ad moysen dicens: Mitte uiros qui considerent terram chanaan; Quod
ne proxima post asseroth mansione iussum factumque putetur. sed potius intellegatur
in ultima earum quae sub pharan solitudinis nomine continentur impletum.
uideamus quod infra scriptum est; Reuersique et ploratores terre post xl. dies
omni regione circuita. uenerunt ad moysen et aaron et ad omnem coetum filiorum
israel in desertum pharan. quod est in cades; Sed et inde utero nomio moyses ipse
loquitur populo. Cumque uenissetis in cades barne. dixi uobis; Uenistis ad mon
tem amorrei quem dns ds nr daturus est nobis. Vide terram quam dns ds tuus
dabit tibi. ascende et posside eam; Et accessistis ad me omnes atque dixistis. Mitte
uiros qui considerent terram. et cetera. Quod autem eandem mansionem secundo
anno egressi de aegypto adierint. aqua tamen peccato murmurationis retro
reuerti ac multo tempore per desertum uagi errare et passim cadere meruerunt.
testatur moyses in consequentibus dicens. Sedistis ergo in cades barne mul
to tempore; Profectique inde uenimus in solitudinem quae ducit ad mare ru
brum. sicut mihi dixerat dns et circuiuimus montem seir longo tempore.
et infra. Tempus autem quo ambulauimus de cades usque ad transitum torren
tis zar et h. xxxviii. annorum fuit. donec consumeretur omnis generatio homi
num bellatorum de castris. sicut iurauerat dns. Zar et h autem nomen non est
mansionis de illis dico xl duabus sed nomen torrentis. ad quem sicut in nu
merorum uolumine legitur transgressa uicesima octaua mansione nomine
hiebarim uenerunt; Quem relinquentes inquit castra metati sunt contra
aaron quae est in deserto. et prominet in finibus amorrei. Quod xlmo anno gestum
fuisse non latet. Qui uidelicet agnus xlmus idem et ultimus longissime per de
sertum uiae mansiones continet numero. x. Quorum .i. est magno labore re
petita eadem ipsa cades deserti sin. quam ante xxxta viii. annos ut dictum est
culpa preuaricationis et gente post se reuersi reliquerant. De qua ita scrip
tum est. Ueneruntque filii israel et omnis multitudo in desertum sin mense

primo. & mansit populus in cades. Mortuaq; ē ibi maria. & sepulta est in eodem loco
Cumq; indiger & aqua populus. coerunt aduersum moysen & aaron. & cetera usq;
ad id quod scriptum est. Haec est aqua contradictionis ubi iurgati sunt filii israel
contra dnm & cum scificatus est in eis. Notandumq; quod eandem cades & in de
serto pharan esse & in deserto sin scriptura sitam referat. Unde conicidatur con
sueto more locorum partem deserti pharan ubi cades est specialiter sin appellari.
Sin aut. non ipsa est cades quam mox transgressio mari rubro inter elim & sinai
ptransire. sed alia prorsus aliisq; apud hebreos scripta elementis. Secundi uero
eiusdem quadragesimi anni mansio est mons hor in quo occubuit aaron prima
die quinti mensis. ultima campestria moab sup iordanem contra hiericho. ubi
deutero nomium meditantes manserunt. usq; dum post mortem moysi iosue
duce prima die decimi mensis sicca fluuii iordanis pfunda transierunt. Fiunt ergo
oms mansiones primi anni .xii. Secundi xx & una. Ultimi .i. uicesima & ipsi pri
ma que est cades. & aliae nouem. id est simul oms xlii. Ubi diligentius intuen
dum quare legislator tanta sollertia trium annorum conscripto catalogo reliquas
maluerit pterire silentio. ita ut tanto temporum ut potius seculorum spatia distinc
ta mansionum loca subtextu continuae narrationis. quasi mox sibi inuicem succe
dentia conectat. Egressiq; inquit de hebrona. castrametati sunt in asion gaber.
Inde pfecti uenerunt in desertum sin. hoc est cades. Egressiq; de cades. castrameta
ti sunt in monte hor. cum superiora sollicitius inquisita doceant eos secundo sue pfec
tionis anno de asion gaber uenisse in cades. & post longos xxx & viii annorum an
fractus de repetita tandem eadem cades uenisse in monte or. Nequaquā hoc
frustra sed magni mysterii gratia taliter actum conscriptumq; debet intellegi.
Ubi saluo subtiliore tractatu moraliter puto sentiendum. qd quia mansionum
contextus earundem qui de seruitute aegyptia liberatos ad terrā repmissionis puehit
sicut beatus hieronimus libro sup eis dictato enucleatius exponit. altipetax
est spiritalium ascensio uirtutum. quibus ecclesiae xpi quibus una quaeque
anima fidelis spe libertatis de hac conualle lacrimarum ad dispositum
sibi locum. hoc est. ad uidendum dm deorum in sion festina satagit ascende
re. donec saluo nri boni operis incessu. pficimus de uirtute in uirtu
tem. quasi castra quedam mansionesq; dō duce rectissimas di conspectui
dignissimas p desertum mundi sitientes agamus. At quoties uictus quibus

libe sub ripientibus accepto ueritatis calle deuiamus. non statim ad altiores
uirtutum gradus ascendere possimus. sed interim ab infimis misere mentis de
fectibus paulatim superiora debeamus penitendo repetere. donec paenitentie
fructibus actis perueniamus reduces ad ipsum de quo lapsi sumus modum. culmenque
gratiae spiritalis. ac sic intermissum ad tempus incipiamus iteragere uirtutum.
exuti ueterem hominem cum actibus eius. & induti nouum qui secundum dominum creatus est.
in iustitia. & sanctitate & ueritate. Quod mors & funeratio patrum peccantium
in deserto. ibidemque natae & adultae significatur iuuentutis alacritas. quae
fluuio mortis deuicto digna sit regnum superne promissionis intrare. Ita enim
fit ut renouata nostre bone conuersationis iuuentute sicut aquile. tanta iam
ac talia malignis spiritibus occurrentes. ualeamus firmare castra supernorum
profectuum. quae non solum diuino respectui grata. sed & iam spiritalium patrum
sint scriptis ac laude dignissima. Locutus est dominus ad moysen dicens. Preci VIIII
pe filiis israel & dices ad eos. Quando transieritis iordanen intrantes terram
chanaan. disperdite cunctos habitatores regionis illius. Uitulos & statuas commi
nuite. atque excelsa uastate. mundantes terram & habitantes in ea. Ego enim
dedi uobis illam in possessionem. quam diuidetis uobis. pluribus dabitis lati
orem. & paucis angustiorem; Singulis ut sors ceciderit. ita tribu & ur here
ditas. Per tribus & familias possessio diuidetur. Quid est quod dominus iube & isra
helitis ut quando transierint iordanem intrantes terram chanaan. disper
dent cunctos habitatores regionis illius. confringant uitulos atque omnia
excelsa uastent mundantes terram habitationis suae. nisi ut post baptismi
perceptionem studeamus omnigena uitiorum agmina de carne nostra & stirpa
re. mundantes terram cordis nostri. quatinus munere uirtutum ditati salu
briter in ea conuersemur. Iordanem uero transit qui crimina culparum
unda baptismatis abluit. Terram chanaan hoc est terram repromissionis adit.
qui sibi possessionem uirtutum adquirit. ut deposito uetere homine cum acti
bus suis qui corrumpitur secundum desideria erroris. induat nouum eum
qui renouatur in agnitione dei secundum imaginem eius qui creauit eum.
Iste dispersit cunctos habitatores regionis illius. cum malignos spiritus cum sugges
tionibus suis ac fantasmata uitiorum. timore xpi conpunctus de mente
sua conterere satagit. De quo per psalmistam dicitur; Beatus qui tenebit

& allid& / paruulos suos ad petram. Hic & celsa uastat / cum superbiam carnissuę
edomare festinat. Sicq; mundam terram habitationis suae iure hereditatio possid& /
quando carnem suam asqualore peccatorum purgatam & a pugnis uitiorum qui
etum detin&. Quod autē iub& pluribus latiorem possessionē dari / & paucis
angustiorem. singulis ut sors ceciderit significat quod hi qui copiosam habent
uirtut&m. latitudinem sperare debent prēmiorum. Qui autem paucitate ur
tutum contenti fuerit / contenta esse debent secundum suum meritum quali
tat& retributionē. Unde & paulus corinthios ad elemosinarum largitatē
uocans ait. Qui parce seminat parce & metet&. Et qui seminat in benedictio
ne / de benedictione met&t. uitam ęternam. Sequitur. Sin aut noluerit is in
terficere habitatores terrę / qui remanserint erunt uobis quasi claui in oculis /
& lanceae in lateribus / & aduersabuntur uobis in terra habitationis uestrę / & quae
quid illis facere cogitaueram / uobis faciam. Ac si diceret. Quicumque
hostes spiritales de corde suo & pellere non curauerit & a finibus actuum
ac& cogitationum suarum arcere non contenderit / claui conscientię
suae compungitur / nec quidem in conuersatione sua ullo modo habere
poterit / quin potius auctu retributore non solatium amicoꝝ / sed hostiū
sentire meretur interitum. Locutus est dns ad moysen dicēs / Precipe filiis
isrł & dices ad eos. Cum ingressi fueritis terram chanaan. & in possessionē
uobis sorte ceciderit / his finibus terminabitur & reliqua.

H. Scriptum est in hoc libro numeroꝝ in quo omis terra repmissionis pquatuor plagis breui sermone diuiditur: pars meridiana incipit & a solitudine
sin quę est iuxta edom / & habebit terminos contra orientem mare salsissi
mum / qui circumibāt australem plagam pascentium scorpionis / ita ut
transeant senna / & perueniant in meridiem usq; ad cadesbarne. Unde
egredientur confinia ad hullam nomine addar / & tendunt usq; a semona /
ibiq; pgirum terminus ab a semona / usq; ad torrentem aegypti / & maris ma
gni litore finiętur; Proquo ultima ursione pphaę hiezechielis ita
dicitur; plaga autem australis meridiana a thamar usq; ad aquas masi
both / id est contradictionis; Cades quoq; & torrens usq; ad mare magnum /
quod significat latissimā solitudinem sin / quod iuxta edom & in ma
re rubro terminum circumire / & ascensum scorpionis & pasenna & ita

der barne / & atrium siue uillam addar & asemona peruenire usq; ad torrentem
aegypti / qui iuxta urbem rinocoruram mari influit. Hic uero terminus
plagę australis incipit athamar quae urbs in solitudine est quam & salomon
miris operibus extruxit / & hodie palmira nuncupatur / hebrei coq. quoq; sermone
thamar dicitur / quae in lingua nostra palmam sonat / usq; ad aquas contra
dictionis cades quam in deserto eē non dubium est / & torrens ingrediens mare
magnum hoc quod aegypti palestinę que p̄tendit litoribus; Sequitur in li
bro numerorum. Plaga autem occidentalis amari magno incipiet & ipso fine
claudetur / hoc est amari usq; ad mare. A torrente uidelicet rinocoruere
qui in mare influit usq; ad eum locum ubi est emath urbs syriae / Cuius in
hac plaga & nomen ponit hiezechiel / & plaga inquiens maris mare ma
gnum a confinio p directum donec uenias emath. quae nunc epiphania
nominatur / ab antiocho crudelissimo tyrannorum nomine commutato.
Nam cognomentum habuit epiphanes; Porro ad septentrionalem in
quit partem amari magno termini incipient / peruenientes usq; ad montem
altissimum / a quo uenies in emath usq; ad terminos sedada. Ibuntq; confi
nia usq; sephrona & uillam henan hierunt termini in parte aquilonis.
Dicunt hebrei septentrionalem plagam incipere amari magno quod pa
lestinę phenicis & syriae quae appellatur coele cilicieq; p̄tendit litorib;
& p aegyptum tendit ad libiam; Quod aūt dicit peruenientes terminos
usq; ad montem altissimum / idem hebrei autumant uel amanū montē
significare uel taurum / quod nobis uidetur uerius. Ibuntq; inquit
confinia usq; ad sephrona / quam obrem hodie zephium oppidum ciliciae
uocant; Quod aūt sequitur & uillam enan p quo in hebreo scriptum est
aserenan / quod interp̄tatur atrium fontis / terminus est damasci / Et
erit terminus amari usq; ad atrium enon siue aserenan terminus
damasci. Et ab aquilone ad aquilonem / plagę septentrionalis. Inde
metabuntur inquit fines contra orientalem plagam de uilla enan
sephama / & de sephama descendent termini in rebla contra fontem.
Inde peruenient contra orientem ad mare cenerech / & tendent usque
iordanen / & ad ultimum salsissimo claudentur mari. A fine igitur sep
tentrionalis plagę hoc est atrio enan tendunt fines usq; ad sephama /

quam hebrei aphamiam nominant. Et de aphamia descendunt termini in
rebla. quę nunc syriae uocatur antiochia. Et ut scias reblam hanc significa
re urbem quae nunc in syria coele nobilissima est. sequitur contra fontem
quae ꝑspicuum est significare dafnen. de quo fonte supradicta urbs aquis abun
dantissimis fruitur. Inde inquit ꝑueniunt termini contra orientem ad ma
re cener&h. id est ad stagnum tyberiadis; Mare aūt dicitur cum habeat dul
ces aquas. iuxta idioma scripturarum. quae congregationes appellant ma
ria. Et tendent inquit usq; iordanen. & ad ultimum claudentur mari l mor
tui ut alii putant lingua maris rubri. In cuius litore achila posita est. prece
pitq; moyses filiis isrl dicens. Haec erit terra quam possidebitis sorte. & quam
iussit dari dn̄r nouem tribubus & dimidię tribui. Tribus enim filiorum ru
ben ꝑ familias suas & tribus filiorum gad iuxta cognationum numerum
media quoq; tribus manasse. id est duę semis tribus. acceperunt partem suā
transiordanen contra hiericho ad occidentalem plagam. In priori enim
diuisione terrarum transiordanen ꝑ moysen duabus tribubus ruben & gad
& dimidię tribui manasse terra diuisa est. Intra iordanen aūt ꝑ iosue filiū
nun & eleazarum filium aaron iudas possedit ab austro. & ephraim & manasse
tribus dimidia ab aquilone. Postea uero de silo missis & ploratoribus ꝑ singu
las tribus & descriptione terrae ad lata ad iosue & eleazar. beniamin iuxta
iudam ab austro. & iuxta ephraim & dimidiam tribum manasse accepit pos
sessionem; Secunda tribus simeon accepit hereditatem in tribu iuda. diui
dam eos in iacob & dispgam eos in isrl. Tertia zabulon galileam accepit.
in qua est mons thabor. Quarta isachar. ubi est iezrahel usq; ad iordanen.
Quinta aser. usq; ad montem carmelum. qui in min& mari magno tyrumq;
& sidonem; Sexta neptalim in galilea. usque ad iordanen ubi est tyberi
asq; ve olim appellabatur cener&h. Septima dan usq; ioppen. ubi sunt tur
res achilaon & selebi & emmaus. quae nunc appellatur nicopolis. Lic&
postea legerimus quod ceperint sibi transcensis aliis tribubus urbem
lesem in tribu dan quae hodie appellatur paneas. Haec locutio quam ha
bemus in manibus umbram hab& futuroꝝ bonorum; Consequens uidet
& necessarium omnia quae quasi de rebus terrenis describuntur in lege
umbra esse bonorum cælestium. omnisq; hereditas terrę illius quae in iu

261.

dra terra sc̃i & terra bona appellatur imago sit bonoꝝ celestiū. quoꝝ haec
ut diximus quae interris bona memorantur umbrā atq; imaginem
teneant. Nemo dubitet qd interra iudaea omis̃ loca. omis̃ mons. omis̃
ciuitas & uicus cetus quibusq; uocabulis designetur. nec erit ullus omnino
sine nomine locus. sed p̄ priscis singula quaeq; appellationib; designantur.
¶ Verbi gratia quib; aut chananei insitis locis. aut ferezei. nihilominus insitis
amorrei q; aut heuhei etiam hebrei nominā sunt. Ita ergo secundū sententiā
pauli qua umbrā & exemplar celestiū dicit ee̊ terrena. fortasse
& in celestib; regionib; earum locoꝝ differentiae nomine. Describitur
ergo uerbis dī in lege diuina terra iudaeae. & haec referri debere dicit ad ima
ginem celestiū. Incelis aut̄ eundem ee̊ hierusalem ciuitas p̄nuntiatur
ab apostolo & monte sion. Consequens igitur ē ut sicut sunt etiā aliae ciuita
tes circa hierusalem terrenā sitae & uici. & diuersae quaeq; regiones. ita
et illa celestis hierusalē. secundū imaginē terrenoꝝ habeat circa se & alias
ciuitates ac uicos diuersasq; regiones in quib; populus dī & ueri sit p̄phēta uerū
cum ille dispensatione ideae merentoꝝ contemplatione capiturus. Sic ergo nunc dns̄ dicit
in distributione terrae uerbi gratia terminos tribuum illius ee̊ istos & alterius alios
ne forte quo diuersa erunt merita eorū qui hereditatē consecuturi sunt regni
caeloꝝ. idcirco etiā in his tribubus obseruantur diuersi ubique ista distinctio
terminorū. ut sciamus hos ee̊ meritorū differentias obseruandas in uno quoq;
¶ Verbi gratia quia negligenter uixerit. ut p̄ fide quidē sua mereatur haberi
inter filios. ut p̄ negligentia uero uitae gestoꝝ desidia in tribu ruben aut gad
aut dimidia tribu manasse debeat reputari. & non intra iordanen sedentia
cum sorte hereditatis accipere. Alius uero quia se emendatione uitae & conuer
sationis p̄posita talem reddiderit. ut secundū quasi solius dī nouā rationis aut
in tribu iuda. aut etiā in tribu beniamin in qua ipsa hierusalē & templū dī
atq; altare consistere debeat reputari. & alius alia atq; alius alia. & hoc
modo haec quae nunc in libro numeroꝝ scribae referuntur. adumbrano quaedā
se futurae sortis in celis. eorū dumtaxat qui p̄phēm dnm̄ ac saluatorē nr̄m
hereditatem ut diximus capient regni caeloꝝ. Ibi credo diligenter obserua
buntur etiā ista quae hic adumbrantur p̄muligia sacerdotū. quib; uicinae

quecq; urbib· loca ⁊ ipsis moenib· iuncta segregari mandantur a filiis ist· Videtur
quibusdā qd singulor quorumq· siderū positio ⁊ occasus aurus dies uel haberi
possit in celo· Quod ego quidem diffinire non audeo· Video enim omnē creaturā
visse quidē ꝓpter eum qui subiecit eē subiectā expectare· ⁊ tamen libertatem
in redemptionē filiorū dī sine dubio ⁊ p clarius aliquid ac sublimius ꝓperare·
S ergo ut dixerimus umbrā habet lex futurorū bonorū· ⁊ exemplar ⁊ umbre de-
seruiunt celestiū qui in lege deseruiunt· ⁊ nunc p speculū ⁊ in enigmate·
tunc aut facie ad faciem· quitamen merebuntur conuersationē habebunt
in celis· S ergo p consequentiā rerū ⁊ promissionū fidem transferri nos de
terris oportet ad celū· puto qd in ipsis celestib· locis ihū nr̄· dns non absq; me
ritorū sorte unumquēq· in illa uel illa celi parte ⁊ habitatione constituat·
S ed sicut multa est differentia inter nos uerbigratia habitare in locis foecundis ⁊ co
piosis ac bonis omnib· abundantib· ubi ⁊ aeris temperies ⁊ eruditio hominū ac li
beralia instituta non desunt· ⁊ longe aliud ē habitare aut in locis infoecundis
⁊ rerū penuria squalidis aut gelu torridis· aut frigore gelu q; torpentib·
uel certe ubi nulle leges sed inmanis ⁊ fera barbaries· ubi bella semp ⁊ inimicitie
requies· Ita et non sine occulta quadā dī dispensatione ⁊ iudicio eius existima
mus cunq; decernimur· ita ⁊ illius loci erit aliquid tale ut in nullo profusissima
nis habeatur· inter nos umbra celestiū· Iam ergo ut diximus ⁊ ibi aliqua cum
tas refugii· ⁊ erit alia in deserto sicut bosor in hereditate ruben· Ruben enim tas
ē in deserto dicitur· Sed ⁊ alia nihilominus consequentia ⁊ cōprehendas sunt et
Q uia si dns cum dispgeret filios adam statuit fines gentiū secundū numerū an gelor
dī uidit malus exemplarib· legimus secundū numerū filior ut in ortu mundi·
⁊ ita dispsisse filii dei filios adam sicut uel illor merita uel ipsius ada contemplatio
postulabat· quid dicem futurū cum nouissimū adam qui non in animam uiuen
tem sed in spm uiuificantem factus ē coepit filios non dispgere sed dispen
sare diuina dignatio non in ortu sed in fine mundi· ⁊ non ut illos qui in ada
omēs mortui sunt· sed ⁊ eos qui in xpo omēs uiuificati sunt· Sine dubio erit
queda diuisio ⁊ distributio talis qua non solū pmerear quidispsitantur·
sed ⁊ pnouissimi adam in quo omēs uiuificandi dicuntur· contemplatione
pensanda sit· Sed quis nrm talis ē ut ab huius me dī distributione ad illam
celestis hereditatis sortem uenire mereatur· Quis nra beatus erit cuius

263.

sors hierusalem uenit & ut sit ubi templū dī est immo & ipse sit dī templū. Quisita beatus ē ut ibi dies festos agat ubi altare diuinū ppetuus ignib· adolet̄ur. Quisita beatus ē qui sacrificiū suū & incensū suauitatis supra illū ignem ponat de quo dicebat saluator· ignē uenī mittere. Quisita beatus ē qui ibi semp agat pascha in loco quē elegerit dns dī suus ibi pentecostes diem gerat· & festiuitatē reppitationis & tabernaculoz̄ sollemnitatē non iam umbrā sed ipsā speciem rerumq· ueritatē. Quis nīm dignus habebit̄ur cū beata sortis electione cum diuidere dī coeperit filios nouissimi adam cū dicat· erit sup· v· ciuitates potestatē habens· aut cū dicat erit sup x· ciuitates potestatē habens· Nec cū dicat· unus in gaudiū dni dī nr̄i· sed cū dicat· sedere & uos mecū sup· xii· thronos iudicantes· & uos· xii· trib· irt· er de quib· dicat· pater uolo ut ubi ego sum & isti sint mecū· & uolo eos ē isto rē regest· ut ego sim rex regū· uolo eos ē istos habere dominationē ut ego sim dns dominantiū· Beati qui ad hanc puenient beatitudinē summā· beati qui ad ista consenderunt fastigia meritorū· & benedictus dns nr̄· qui hec ꝓmisit dilectis suis· Hi sunt ipsi sacri numeri numerati a ꝓuidēn· immo ipsi sunt quorū ē capilli capitis numerati sunt ꝓbīm xp̄m dnm nostrum.

xi. Aut dns admonitos loquere filiis irt & dices ad eos. Quando transgressi fuerimus iordanen in terrā chanaan· decernite quę urbes ē debeant insidia fugituos· quinolentes sanguinē fuderint. In quib· cum fuerit ꝓfugus cognatus occisi eum non possit occidere· donec stet in conspectu multitudinis· & causa illius iudicet·
D ipsis aut̄ urbib· quę ad fugituorū subsidia separantur· tres erunt trans iordanen· & tres in terra chanaan· tam filius irt quā aduenis atq· peregrinus· ut confugiant ad eas quinolentes sanguinē fudērint. Hoc quomodo factū sit liber iudicatur· ihū naue manifestat· cum commemorat iosue dño iubente tres ciuitates refugii decernere homicidis· qui homicidiū non ꝓpone fecerunt. Hoc est cades in galilea montis neptalim· & sichem in monte ephraim· et cariatharbe ipsa est ebron in monte iuda· & trans iordanen contra occidentalē plagā hiericho urbem boso· que sita ē in campestri solitudine· de tribu ruben· & ramoth in galaad de tribu gad· & gaulon in basan de tribu manasse. Hę ciuitates constitutę sunt cunctis filiis irt & aduenis qui habitant inter eos ut fugiat ad eas quicumque necauerit ꝓximum & non moriatur in manu ꝓximi effusum sanguinem uindicare cupientis·

donec staret ante populū expositurus causam suam. Ecce habes tres refugii ciui
tates. Quas si placet ingredere. ac si forte pscientia peccatorū illas quae sunt in
terra repmissionis hoc ē in aeclesia intrare non audeas. est bosor circa iordanen
in solitudine quae int̄ p̄tatur angustia id ē cellula monasterii parua uel mo
dica. & optime tibi conueniet qd̄ de sorte ruben ē & ipse qui thorū patris
sui maculauit in licite. Est & ramoth de sorte gad quae int̄ p̄tatur excelsa mors
uel uisio mortis. Uere enim excelsa mors poenitentia ēē dicenda ē. cum morti
ficatis membris deducatur homo ad excelsa caelorū. unde fuerat ante dilapsus.
siue iuxta istam humilē mortemq. generalit̄ omni carni imminet. illa ad
comparationē eius rationabilit̄ excelsa nominatur. quia multū nobilius ē
ꝑ poenitentiā mori quā communi hac morte dissolui. Si aut̄ uisionē mor
tis sentire uelimus ita potest intellegi. quia cum sumus in poenitentia consti
tuti & ante oculos nobis ponimus inferni tormenta. uidemus ipsā speciem
mortis de qua poenitentie beneficio liberemur. donec ut memineris te in
ancillae filii ciuitate. agere poenitentiā. quia omnis qui peccat seruus est
peccati. & formā serui accipiens humilies te ipsū usq. ad mortē. Est gaulon
in finib. manasse quae int̄ p̄tatur uolutatio. ut tu memineris tibi in cilicio
& cinere ēē uolutandū. & hoc in finib. manasse qui int̄ p̄tat̄ obliuio. ut
obliuiscaris ea quae ante gessisti. & in priorate extendas. Hic ergo inhabita
ut ꝑ angustias mortis & uolutationis irā ꝑsecutoris euadas. & spem salutis inue
nias. Tum deinde in his si aliquid utilit̄ egeris. ad cades in terra repmissionis
quae ē in galilea poteris ꝑuenire. quae int̄ p̄tatur scā. Ut tu cum in tribulati
one opus corruptionis abieceris. etiā ad scām tibi aeclesiā tribuatur acces
sus. ut in neptalim sorte qui dicitur uitis remissa. de sacramēto dominici san
guinis participare merearis. Sed nec hebron tibi aditus clauditur quae int̄ p̄tat̄
coniunctio siue coniugium. Reuertetur enī anima tua ad uirū suum id ē ad
spm̄ dī a quo ꝑ tempore peccaminū fuerat uiduata. Sicq. etiā sextā ciuitatem
sichem quam ioseph nr̄ in hereditatē consequitur ꝓpt̄ quod ibi sepultus
ualebis intrare quae interp̄tatur humerus siue labor. ut ostendas te per
laborē poenitentiae a berrore tuo xp̄i humeris reportatū. & adiunctū nona
ginta nouē ouib. effectumq. centesimū. quia ipsa sichem ab alieni genis centū
agnis scribitur conparata.

Si ꝑ odiū quis hominē inpulerit uel iecerit quippiam in eum per insidias. aut cum eēt inimicus manu ꝑcusserit & ille mortuus fuerit. ꝑcussor homicidii reuserit. Cognatus occisi statim ut inuenerit eum iugulabit. Quod si fortuitu & absq. odio & inimicitus quicquā horū fecerit & hoc audiente populo fuerit conprobatum. atq. inter ꝑcussorem et propinquū sanguinis questio uentilata. liberabitur innocens de ultoris manu et reducetur ꝑ sententiā in urbem confugit. manebitq. ibi donec sacerdos magnus qui oleo scō unctus ē moriatur. Secundū historiā sensus manifestus ē ubi damnat malitiā et incuriae consulit. Quia aliud ē ꝑ meditationē prauā & industriā quēlibet interficere. et aliud fortuito casu ꝓximo periculū inferre. Tropologice uero insinuat quod si quis ꝑ inuidiā aut odiū mucrone malitiae aliquē ꝑcusserit. et in mortē animae reduxerit. aeternae morti ipse obnoxius erit. Unde ipsa ueritas ait. Si quis scandalizauerit unū de pusillis istis qui in me credunt. expedit ei ut mola asinaria addatur collo eius & demergatur in ꝓfundū. & iohannes ait. Qui odit fratrem suū. homicida ē. & scitis quia omīs homicida non habet uitam aeternā insē manentem. Hic talis secundum exodi textū ab altare dn̄i euelli iubetur. quia indignus sacramētis dominicis a participatione sacri altaris merito remouetur. nec reuocari aduenīā nisi ꝑ condignā poenitentiā ullo modo meretur. Qui aut̄ non uoto malitiae. sed ꝑ incuriā aut ignorantiā aliquē leserit. habet urbes refugii. ecclesiā uidelicet catholicā. ubi se angustia poenitentiae coartans. ꝑ omne tempus p̄sentis uitae bonis operib. studiū inpendens maneat. & si spem suā in morte pontificis summi redemptoris uidelicet sui posuerit. hic sine dubio in aet̄nū saluabitur.

Si interfector extra fines urbiū quae exulib. deputatae sunt fuerit inuentus & ꝑcussus ab eo qui ultor ē sanguinis. absq. noxa erit qui eū occiderit. Debuerat enī ꝓfugus usq. ad mortē pontificis in urbe residere. Postquā aut̄ ille obierit. homicida reuertetur in terram suam.

Homicida ergo qui extra fines urbium quae exulib. deputatae sunt fuerit inuentus absq. culpa interficitur. cum peccator inpoenitens atq. ob hoc a scōꝝ societate atq. ab ecclesiae unitate recedens merito suae ꝑuersitatis punietur. Ultor sanguinis qui eum occiderit innoxius erit. quia sententia suꝑni iudicis. hic ei ꝑ susceptionē carnis nr̄ ꝓximus ē in rēp̄hensibilis erit. cum eum ꝑcutit qui de salute sua sollicitus ēē neglexit. Debuerat enim ꝓfugus usq. ad mortem pontificis in urbe

residere. hocē paniteſ in fide catholica manendo. nonaliter debuit nisi immeda
tonis di & hominū morte. sui sceleris uenia sperare. Post quā aut ille obierit ho
mi da reuertetur in terrā suā. cum peccator post poenitentiā digne factam
meretur paradisi petere patriam. Quidē enim quod homi da post mortem
summi pontifi ad absolutionē redit. nisi quod humanū genus qđ peccando sibi
met ipsi mortem intulit. post mortē uen sacerdotis uidelicet redemptoris nri
xpi absolutionē reatus accepit. Ne polluant terrā habitationis unde quā sortiū
cruore maculatur. nec aliter expiari potest nisi per eius sanguinē. qui alterius
sanguinē fuderit. atq; ita mundabit ūra possessio me cōmemorante uobiscum.

M Pollut terram habitationis suæ qui cruenta atq. nefaria opera agit. ꝓq; ꝓximos scandalizare. atq. spiritaliter uitia facere non pertimescit. Sed nisi ei sanguis effundatur qui alterius sanguinē fudit. terra possessionis polluta ꝑmanebit. quia nisi per confessionem peccatorū atq. condignā poenitentiā carnis desideria macterentur. terra corporis eius nullo modo mundabitur. nec creator omnium in eius anima habitare poterit. ubi squalorem sordidæ conuersationis dominari conspexerit. Sequit. Ego enim sum dns qui habito inter filios israhel. Hoc est inter uiros fideles dm corde inuenies. & uitā secundum suis ꝓcepta omnibus obedientes. De quo ita scriptū est. Dicit enim dns qm inhabitabo in illis & inter eos ambulabo & ero illorum dns. & ipsi erunt mihi populus. Propter quod exite de medio eorum & separamini dicit dns. & immundū ne tetigeritis. & ego recipiam uos et ero uobis in patrem & uos eritis mihi in filios et filias. dicit dns omnipotens.

xxvii. Accesserunt aut̄ & principes familiarum galaad filii machir filii manasse de
stirpe filiorum ioseph. locutiq; sunt coram principibus et atq. dixerunt. Tibi
dño nro ꝓcepit dns ut terrā sorte diuideres filiis israhel. & ut filiab. salphaad
fratris nri dares possessionē debitā patri. Quas si alterius tribus homines uxores
acceperint. sequetur possessio sua. et ita ablata a tribu sua minuetur. Atq; ita fiet ut cum iubeleus ides quinquagesimus annus remissionis aduenerit. confundantur sortium distributione et aliorum possessio ad alios transeat. Quid est quod principes familiarum galaad filii machir filii manasse filii ioseph
ꝑ filiab. salphaad admonisse locuti sunt. quamuis ꝑuidere eis ne sors possessionis
sue ad alterā tribū transferretur. si alterius trib. hominib. nuberent. nisi quod
ꝑuidere debent cogitationes ne possessio bonorū meritorū in alienorū transeat

dominum. Sed legitimo heredi perpetuo permaneat. et ob hoc consultum moysi hoc est legis
adeundum putant. ut inde ediscant qualiter sui iuris perpetui possessores fiant.
quod inter prestatione sua ipsa exprimunt nomina. Interpretatur enim galaad acervus
testimonii. Machir uendens. Manasse oblitus. Ioseph auctus. et salphaad umbra
formidinis. Locuntur ergo principes familiarum galaad filii machir filii ma
nasse de stirpe filiorum ioseph pro filiab. salphaad. quando cogitationes atque tracta
tus pigmentis secundum sacrarum scripturarum testimonia dispositae decertant pro
anima fideliqui laborem presentis uitae profutura mercede uendit. et obliuiscens ea quae
retro sunt in anteriora se extendit. quatinus per augmentum bonorum operum premia
aeterna consequatur. Praedictum est enim in superiorib. quod v. filiae salphaad hoc est
umbrae formidinis opera significarent exteriora. quae v. sensib. corporis utiliter
explentur. et necesse est ut qui nunc in umbra presentis uitae bonis operib. student.
per dei timorem ea conseruare satagant. ne labore expensum perdant.
Uerentur ergo principes galaad ne possessio sua in alienam tribum transferatur.
Sicut necesse est ut unus quisque fidelis consulte prouideat. qualiter opera quae agit sibi
ad salutem conseruata proueniant. ne forte si prauae intentione gerantur. ab alienis
possessorib. hoc est a malignis spiritib. peruadantur. Prauae ergo intentio est operantis.
cum ea opera quae pro intuitu aeternae retributionis agere debuit. pro appetitu terrena
rum rerum inutiliter expendit. Quae necesse est ut a se ablata alienus possessor teneat.
cum malignus spiritus ea propter neglegentem operarium ad suam partem trahere festinat.
Unde ipsa ueritas in euangelio discipulis ait. Attendite ne iustitiam uestram faciatis
coram hominib. ut uideamini ab eis. Alioquin mercedem non habebitis apud
patrem uestrum qui in caelis est. Respondit moyses filiis israel. et domino precipiente ait.
Recte trib. filiorum ioseph locuta est. et haec lex super filiab. salphaad a domino promulgata
est. Nubant quibus uolunt. tantum ut suae trib. hominib. ne commisceatur posses
sio filiorum israel de tribu in tribum. Omnes enim uiri ducent uxores de tribu et cogna
tione sua. et cunctae feminae maritos de eadem tribu accipiant. ut hereditas
permaneat in familiis. nec sibi misceantur trib. sed ita maneant ut a domino separatae sunt.
His similia ad corinthios scripsit paulus apostolus. cum de nuptiis disputasset.
Mulier inquit alligata est legi quanto tempore uir eius uiuit. Cum autem dormierit
uir eius liberata est a lege uiri. Cui uult nubat. tantum ut suae trib. hominib. ne com
misceatur possessio filiorum israel de tribu in tribum. Sic et apostolus mandat. ut
Tantum in domino. Precepit ergo moyses ut filiae salphaad nubant quibus uolunt.

mulier nubat cui uoluerit tantum in dno. hoc ē uiro catholico. ne possessionē bonorū operū ac rectę fidei ꝑdat. si pagano aut heretico se iunxerit.

Secundū tropologiā uero mulieri hoc ē puræ intentioni ꝑ bonā actionem cui uoluerit licet se coniungere labori. tantū ut pietatem & religionem xpianā in omnib. conseruet. ne operis sui ꝑ quo eternæ hereditatis sperare debuit possessionē detrimentum patiatur. si alieno hoc ē errori se coniunxerit. Fecerunt q. filiæ salphaad ut fuerat imperatū. et nupserunt maala. et thersa. & gla. & melcha. & noha filiis patrui sui. de familia manasse qui fuit filius ioseph. & possessio quæ illis fuerat ad tributa. mansit in tribu & familia patris eorum.

Harum mulierum hoc ē filiarū salphaad nomina non incongrue ad sensum ꝑdictū transferri possunt. Int̄ ꝑtatur enī maala. infirmitas. Thersa complacens. Egla. sollemnitas ista. uel uitulus. Melcha. rex eius. & noha. motus. Qui enim humilitatis uirtutem ante omā intra semetipsū habere studet. & in infirmitatib. suis. iuxta apostolū sibi complacet. sollemnitatem agit ac grata munera exhibet dō. & rex atq. rector suæ conuersationis cautus existens. ꝑgressu uirtutū mouetur iuxta illud psalmistæ. ambulabunt de uirtute in uirtutē. uidebitur ds eorū in sion. Nupser̄ ergo filiæ salphaad filiis patrui sui de familia manasse qui fuit filius ioseph. cum quilibet de eorū numero qui crediderunt ex iudæis doctori ex gentib. credenti se iunxerit. ut eius magisterio coniunctus filios gignere. hoc ē opera pietatis exhibere possit. Nomine enim patrui quodammodo censeri possunt doctores ex gentib. electi. quia frs sunt ꝑdicatorū scōrū. qui fuerunt in iudea constituti. Nec debet eē scisma in spirituali cognatione. ubi una ē credulitas fidei in ꝑfessione. Ait enim saluator discipulis. Patrē nolite uocare uob̄ sup terrā. unus ē enī pater ur̄. qui in cælis est.

Omēs aut̄ uos frs estis. & alibi habeo inquit alias oues quæ non sunt ex hoc ouili. & illas oportet me adducere & uocem meā audient. & fiet unum ouile & unus pastor. Sicq. possessio in eadem tribu legitime seruatur. cum omīs pia actio ꝑ amore xpi in ecclesia catholica in seruitiū dī agiliter exhibetur. Cuius laboris finis est merces perpetua. quam suis fidelib. largire dignatur. Pater omnipotens per dnm nr̄m ihm̄ xpm̄

RABANI MAURI CŌMENTARIORUM IN VOLUM̄ NUMEROR̄ LIB̄ QUART̄ EXPLICIT

BADISCHE
LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

Baden-Württemberg
BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

Copyright 4/1999 YxyMaster GmbH www.yxymaster.com
VierFarbSelector Standard* - Euroskala Offset
Baden-Württemberg
BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK